קבלה · רבי יוסף גיקטליה

שערי אורה

רבנו יוסף גיקטליה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי אורה

רבנו יוסף גיקטליה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-אורה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
השער הראשון - הספירה העשירית 8
השער השני - הספירה התשיעית 36
השער השלישי והרביעי - הספירה השמינית והשביעית 73
השער החמישי - הספירה השישית 94
השער השישי - הספירה החמישית 164
השער השביעי - הספירה הרביעית 183
השער השמיני - הספירה השלישית 192
השער התשיעי - הספירה השנייה 215
השער העשירי - הספירה הראשונה 234

הקדמה

שאלת ממני אחי ידיד נפשי להאיר לפניך נתיב בעניין שמותיו של הקב"ה יתעלה ויתברך, להפיק בהם רצונך ולהגיע בהם למחוז חפצך. ולפי שראיתי כוונתך ישרה וטובה יותר משאלתך, הוצרכתי להודיעך איזה דרך יחלק אור ומה הוא הדרך שהשם יתברך חפץ או אינו חפץ. וכשתגיע לידיעת דבר זה אז תקרא וי"י יענה, ותהיה מן הקרובים אליו ותאהב אותו בכל נפשך, ותתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך:

הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם י"י, מפניו יחילו עליונים ותחתונים, מפחדו תרעש הארץ ולפני זעמו מי יעמוד ומי יקום בחרון אפו (נחום א, ו). הן בקדושיו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו, אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה (איוב טו, טו טז). והיאך ישתמש ילוד אשה בשמותיו הקדושים ויעשה מהם גרזן לחתוך בו. ומי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן לשלוח יד בכתר מלכות ולהשתמש בו?

והנה אמרו רז"ל: כל ההוגה את י"י באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא. והנה קדוש עליון ר' חנינא בן תרדיון שלא היה הוגה את י"י דרך חול ודרך תשמיש, זולתי דרך כבוד כדי ללמוד ולהבין דרכי י"י יתברך ועם כל זה נענש, אנו העניים והחסרים קל וחומר.

הלא תראה מה שכתב י"י יתברך בתורתו: לא תשא את שם י"י אלהיך לשוא (שמות כ, ז). ואף על פי שבא להזהיר על שבועת שקר הוציא הדבר בלשון שיש משמעות שלא תשא את שמו על שפתיך לבטלה; שהיה יכול לומר לא תישבע בשם י"י אלהיך לשקר, אבל כשכתב לא תשא וגו' שמע מינה תרתי.

ומשה רבינו עליו השלום כשעלה למרום למד ממלאכי השרת סוד הזכרת י"י יתברך, והזהיר את ישראל על זה ואמר: כי שם י"י אקרא הבו גודל לאלהינו (דברים לב, ג). ואם מלאכי מעלה מוזהרים בהזכרת י"י יתברך, על אחת כמה וכמה רימה ותולעה, וכל שכן המתפתה בדעתו להשתמש בכתר קונו. קל וחומר שאין בזמן הזה בקיאין בהזכרת י"י ובשימושיו על דרך הפעולה. ואם כן לא יעלה ביד המזכירו רק איבוד עולמו ומעלה חרס בידו, ועל כיוצא בו אמרו רז"ל: כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם:

ועתה בני שמע בקולי ותהיינה אזניך קשובות לעצתי. בני, אם יפתוך חטאים אל תאבה (משלי א, י). אם יאמרו: לכה אתנו ונמסור בידך שמות והזכרות שתוכל להשתמש בהם, בני אל תלך בדרך אתם. מנע רגלך מנתיבתם, כי אותם השמות והשימושים כולם מיני רשת ומכמורת לצודד בהם הנפשות וללכת לאבדון.

ואם באמת היו ביד החכמים הראשונים שמות הקדושים מקובלים מפי הנביאים, כגון שם של ע"ב, שם של מ"ב, ושם של י"ב, ושאר שמות הקודש הרבה, והיו יכולים לחדש

בהם אותות ומופתים בעולם, לא היו משתמשים בהם לצרכם רק בעת הגזירה לפי שעה או על צד קידוש השם. כגון, רבי מאיר שהציל אחות אשתו מקובה של זונות, ואמר לאותו הכותי השומר: בכל שעה שתראה עצמך בצער אמור אלהי מאיר עננו ואתה ניצול. ואף על פי שאמר כך לאותו הכותי בשעה שנצרך רבי מאיר וראה עצמו בסכנה, לא נשתמש בשם אלא ברח לו, כדאיתא בפרק קמא דעבודה זרה. או בעניין חוני המעגל, או בעניין רבא עם שבור מלכא כדאיתא בפרק סדר תעניות, או בענין דוד כשכרה שיתין וקפא תהומא ובעא למשטפא לעלמא כדאיתא פרק החליל ובסנהדרין:

וגדר האמת ומסורת הברית כי הרוצה להשיג חפציו בעניין שמותיו של הקב"ה הוא שישתדל אדם בכל כוחו בתורה להשיג כוונת כל שם ושם מאותן שמות הקודש הנזכרים בתורה, כגון אהיה, יה, יהוה, אדני, אל, אלוה, אלהים, שדי, צבאות.

וידע אדם ויבין כי כל שם ושם מאלו השמות כולם הם כדמיון מפתחות לכל דבר ודבר שאדם צריך לכל צד ועניין בעולם. וכשיתבונן באלו השמות, ימצא כל התורה והמצוות תלוי בהם; וכשידע כוונת כל שם ושם מאלו השמות, יכיר וידע גדולת מי שאמר והיה העולם, ויפחד ויירא מלפניו וישתוקק ויכסוף ויתאווה להידבק בו מתוך ידיעת שמותיו יתברך, ואז יהיה קרוב לי"י ותהיה תפילתו מקובלת,

ועל זה נאמר, אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו (תהלים צא, טו). לא אמר הכתוב אשגבהו כי יזכור שמי, אלא 'כי ידע שמי', הידיעה היא העיקר, ואחר כך, 'יקראני ואענהו'; כלומר, כשיצטרך לדבר ויתכוון באותו השם שאותו הדבר שהוא צריך תלוי בו, אז 'אענהו'.

הלא תראה כי בעת הצרה הזכיר יעקב אל שדי ואמר: אל שדי יתן לכם רחמים (בראשית מג, יד). ודניאל כשהתפלל אל המקדש אמר: והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני (דניאל ט, יז). ואף על פי שדרשו רז"ל בברכות: למען אברהם שקראך אדון, עדיין צריכין אנו למודעי.

וחנה כשהתפללה שיתן לה י"י זרע אנשים מה כתיב י"י צבאות אם ראה תראה בעני אמתך (שמואל, א, יא). ואף על פי שדרשו בו בברכות מה שדרשו, עדיין יש עיקר ושורש פנימי לדבר, ולא לדרשא קאתינא אלא לעיקרא דמלתא קאתינא. ואחר שכן הוא, צריכין אנו למסור בידך עיקר ושורש להישען עליו:

דע כי כל שמותיו הקדושים הנזכרים בתורה כולם תלויים בשם בן ד' אותיות שהוא יהוה. ואם תאמר והלא שם אהי"ה הוא העיקר והמקור? דע כי שם בן ד' אותיות הוא כדמיון גוף האילן, ושם אהי"ה הוא עיקר האילן הזה וממנו ישתרשו שורשים ויתפשטו

ענפים לכל צד וצד, ושאר כל שמות הקודש כולם בדמיון ענפים וסנסנים נמשכים מגוף האילן, וכל אחד מן הענפים עושה פרי למינהו ומלבד שמות הקודש הידועים שאסור למוחקן, יש כמה כינויים אחרים תלויים בכל שם ושם, כגון שתאמר כינויין של יהוה מי הם: נורא, נושא עוון, עובר על פשע.

כינויין של אל מי הם: כגון גדול, רחום, וחנון. כינויין של אלהים מי הם: כגון אדיר, שופט, דיין. ולכל אחד מאלו הכינויים יש כינויין אחרים תלויים בכל כינוי וכינוי מאלו, והם שאר כל מלות התורה. עד שנמצא כל התורה כולה נארגת על הכינויין, והכינויין על השמות, והשמות הקדושים כולם תלויים על שם יהו"ה וכולם מתאחדים בו. נמצאת כל התורה כולה נארגת על שם יהו"ה, ולפיכך נקראת תורת י"י תמימה (תהלים יט, ח). נמצאת למד כשתבין כוונת שמות הקודש למשפחותיהם ותשיג הכינויים המיוחדים לכל אחד מהם, אז תראה שהכול תלוי בשמו הגדול יתברך ותכסוף ותשתוקק להידבק בו ותירא ותפחד ממנו, ואז תבין יראת י"י ודעת אלהי"ם תמצא (משלי ב, ה) ותכנס בכלל אותם שנאמר בהם 'אשגבהו כי ידע שמי' (תהלים צא, טו) ואז תבין כמה הוא עונש המזכיר שם שמים לבטלה, כל שכן ההוגה את השם באותיותיו, קל וחומר המשתמש בו. וקודם שאתחיל בכוונת החיבור יש לי להקדים לפניך הקדמה אחת והיא זאת:

כלל גדול: דע כי אמיתת עצם הבורא יתברך איננה מושגת לזולתו ואין בכל המוני מעלה יודע מקומו, כל שכן עצם אמיתתו. הלא תראה מלאכי מעלה מה הם אומרים: ברוך כבוד י"י ממקומו (יחזקאל ג, יב) בכל מקום שהוא. ואם עליונים כך, תחתונים על אחת כמה וכמה.

אם כן כל אותם העניינים שאנו קורים בתורה, כגון יד ורגל, אוזן ועין, ושאר כל כיוצא בהם, מה הוא? דע והאמן כי כל אותם העניינים אף על פי שהם מורים ומעידים על גדולתו ואמיתתו, אין כל בריה יכולה לדעת ולהתבונן מהות אותו הדבר הנקרא יד ורגל ואוזן וכיוצא בהם. ואם אנו עשויים בצלם ודמות, אל יעלה בדעתך, כי עין בצורת עין ממש, או יד בצורת יד ממש, אבל הוא עניינים פנימיים ופנימים לפנימיים באמיתת מציאות י"י יתברך, אשר מהם המקור והשפע יוצא לכל הנמצאים בגזירת השם יתברך. אבל אין מהות יד כמהות יד, ולא תבניתם שווה, כמו שאמר ואל מי תדמיוני ואשוה (ישעיה מ, כה).

ודע והבן שאין בינו ובינינו דמיון מצד העצם והתבנית, אלא כוונת צורות האברים שבנו שהם עשויים בדמיון סימנים, עניינים סתומים עליונים שאין הדעת יכולה לדעתם אלא כדמיון זכרון: כמו שכותב 'ראובן בן יעקב'. שהרי אין אלו האותיות ואין זו הצורה עצמה

של ראובן בן יעקב צורתו ותבניתו ומהותו, אלא זיכרון, שזה ראובן בן יעקב הכתוב הוא סימן כנגד אותו עצם ותבנית הידוע הנקרא ראובן בן יעקב.
ולפי שי"י יתברך רצה לזכותינו, ברא בגוף האדם כמה אברים נסתרים ונגלים בדמיון סימן למעשה מרכבה ואילו יזכה אדם לטהר אבר מאבריו, יהיה אותו אבר כדמיון כיסא לאותו דבר עליון הפנימי הנקרא בשם זה, אם עין עין, אם יד יד, וכן לכל השאר.
כיצד כגון שנזהר ונשמר אדם אחד במראה עיניו שלא יביט ולא יסתכל בדבר ערוה ולא בשאר כל דבר של גנאי אלא בכל דבר שהוא קדושת י"י ועבודתו, אז אותה עין נעשית כמו כיסא לאותו דבר הנקרא למעלה עין. וכן היד והרגל ושאר כל האברים.
ועל זה אמרו חז"ל: האבות הם המרכבה, ולא אמרו כל אחד מהאבות הוא המרכבה, אלא האבות. כיצד? אברהם אבינו עליו השלום לקח בטהרה צד ימין וירש ימין של מעלה, שהוא מידת החסד, ועל זה נאמר: ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה (בראשית יב, ח). יצחק לקח בטהרה מידת צד שמאל, שהוא הפחד, ועל זה נאמר וישבע יעקב בפחד אביו יצחק (שם לא, נג). ויעקב לקח בטהרה צד קו האמצעי ועל זה נאמר: ויעקב איש תם יושב אוהלים (שם כה, כז), בין אהל אברהם ובין אהל יצחק. נמצאו שלושת האבות כיסא למרכבה, ועל דרך זה הושב הדבר על בוריו ויוצר על מכונו:
ועתה יש לנו להאיר עיניך בעניין תלוי על זה. דע כי המידות הם תלויות באברים. כיצד? מידת העין היא הראות, מידת האוזן היא השמע, מידת היד היא המישוש, מידת הרגל היא ההליכה.
והנה המידות נמשכות אחר האברים ולפי שהזכירו חז"ל כלפי מעלה לשון מידות, יש לנו לדון עניין המידות כמו שיש לך לדון עניין אוזן ויד ורגל שאמרנו. וכמו שאין ערך בינינו בעניין האברים, כך אין ערך בינינו לעניין המידות. ולפי שאנו צריכים להשתמש בחיבור זה בלשון המידות, הישמר לך ושמור נפשך מאוד פן תכשל ותאמר שיש לי"י יתברך מידה מוגבלת או משוערה, שאין הדבר כך. אבל כמו שאין לעניין עין ואוזן שיעור וגבול ודמיון, כך הוא הדין במידות.
והנה רז"ל קראו לשמותיו הקדושים מידות, כדגרסינן פרק קמא דראש השנה: אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשרה מידות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כורת ברית (שמות ל"ד:ו'). ושלוש עשרה מידות הם י"י י"י אל רחום וחנון ארך אפים וגו'.
והכלל שיש לך להאמין בזה שאין דמיון בין מידות י"י יתברך ובין מידותינו, זולתי בדרך הזכרת סימן בשם לבד. ועל זה ארז"ל בכמה מקומות: בוא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם. ואחר שמסרנו בידך מפתח הקדמה זו, יש לנו להיכנס בביאור כל שם

ושם משמות הקודש הכתובים בתורה ולהאיר עיניך בכל מקום שתמצא כתוב שם אחד מהם, וכדי שתבין ותשכיל מקור מים חיים שהוא נובע מכל שמותיו יתברך. וכשתשיג דבר זה אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל.

השער הראשון - הספירה העשירית

אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך (תהלים נא, יז)

יסוד החכמה ועיקר הקבלה, אמונת ה' יתברך האמן, אם דרך נכוחה ידרכו מחשבותיך, 'אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף' (משלי ג, כג).

השם הראשון משמות הקודש הוא השם הנקרא **אדני**. אמר שלמה המלך עליו השלום: שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים (קהלת ד, יז) הודיענו בפסוק זה שצריך האדם לבדוק עצמו ולהיזהר כשרוצה להתפלל לפני י"י יתברך, ולראות ולהבין אם יש לו מקטריגים ומעכבים לקבל תפילתו, ויש לו לסקל המסילה ולהרים מכשול מדרכיו.

משל לאדם ההולך לחצר המלך להפיק שאלה, שהוא צריך להזדרז ולדעת אם יש בדרך פגע או סכנה. ומלבד זה יש לו להתבונן כמה שערים יש בבית המלך, זה לפנים מזה, ולהכיר אותם השוערים הממונים לשמור השערים, ולהיותו אהוב אצל כולם, ולדעת אם יש בהם איש שונאו שישלים עמו.

ומלבד כל זה ראוי לו לדעת ולהתבונן בבגדים שהוא לבוש אם הוא ראוי להיכנס בהם בחצר המלך, כמו שאמר: כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (אסתר ד, ב). ומלבד כל זה ראוי לו לבדוק בעצמו אם הוא הגון לדבר לפני המלך והשרים והסגנים אשר לפניו, ואם יש בהם מי שיערער על בקשתו, וכמו כן אם יזדמן לו שיתעכב בהיכל המלך שעה או שתים אם יכול לסבול.

ורז"ל הוצרכו להעיר אותנו ואמרו כלל גדול: מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ואם במלכות בשר ודם יש לו להיזהר בכל אלו הדברים שאמרנו, כל שכן בהיות האדם נכנס להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך.

שיש לו לאדם להבין ולדעת כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכול מלא גדודים והמונים מהם טהורים בעלי חסד ורחמים, ויש למטה מהם כמה בריות טמאות מזיקים ומקטריגים, וכולם עומדים ופורחים באוויר. ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי, אלא הכול מלא המונים; מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה ומהם לרעה, מהם לחיים ומהם למוות.

ועל זה מיוסד שיר של פגעים: יושב בסתר עליון (תהלים צא, א), כי הוא יצילך, באברתו, לא תירא, מדבר באופל יהלוך, כי מלאכיו.
וכל אלו המחנות בין הארץ ובין השמים. דוגמת ההולך בדרך במקום סכנה, כך תפילתו של אדם עוברת בין אלו הכיתות ועולה עד לרקיע; אם יש בו זכות, לא יפגעו לסטים תפילתו, ואם אין בו זכות, כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בדרך!
ולפי זה הדרך תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור, כי כל אותן הכיתות הן כמו ענן מעכבין לעלות התפילה, ועל זה נאמר: סכתה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכשבא דוד עליו השלום והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים. ונקראו זמירות מלשון מזמר; וכרת הזלזלים במזמרות (ישעיה יח, ה), ועל זה אמר הכתוב: זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי (תהלים קיט, נד). כלומר, באותם המקומות שהייתי מתיירא מהן בדרך והיה לי פחד ומגור, באותן הזמירות פזרתים והכרתים.
ולפי זה הדרך נאמר: ברון יחד כוכבי בוקר וגו' (איוב לח, ז). ועניין רינה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואזי יתפזרו ויתרועעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים בני אלהים. ולשון יריעו מלשון רועה התרועעה הארץ (ישעיה כד, יט).
ולפיכך צריך אדם לכוון עצמו בשעת תפילה ולכוון מחשבותיו כראוי, בעניין שלא תתעכב תפילתו ולא תשוב ריקם בקשתו. ועל זה אמרו: לעולם ימוד אדם עצמו, אם יכול להתפלל, יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל:
ואחר שהודענוך זה כי עיקר האמונה ויסוד הייחוד זה הוא להבין שימושי, כי כל שמותיו הקדושים הנזכרים בתורה כולם כלולים בשם בן ד' אותיות שהוא יהוה יתברך והוא נקרא גוף האילן, ושאר כל השמות, מהם שורש, ומהם ענפים, ומהם אוצרות וגנזים, וכל אחד מהם יש לו פעולה מיוחדת מחבירו.
משל לאוצר שיש בו כמה חדרים, כל חדר מהם מיוחד לדבר בפני עצמו; בחדר זה אבנים טובות ומרגליות, ובחדר זה כסף, ובחדר זה זהב, ובחדר זה מיני מאכל, ובחדר זה מיני משקה, ובחדר זה מיני מלבוש. וכשהאדם צריך למיני מאכל ואינו יודע אותו החדר שהמזונות בתוכו אפשר שימות ברעב, והחדרים מלאים כל טוב, ולא מפני שמנעו ממנו בקשתו, אלא שאינו יודע באיזה חדר הוא הדבר שהוא צריך.
ועל דרך זה בעצמו השגת שמותיו הקדושים יתברך: יש שמות ממונים על התפילה והרחמים והסליחות, ומהם על הדמעה, ומהם על הפגעים ועל הצרות, ומהם על המזונות והפרנסה, ומהם על הגבורה, ומהם על החסד, ומהם על החן. ואם אינו יודע להתכוון

בתפילתו באותו שם שהוא מפתח למה שהוא צריך, מי גרם לו שלא יפיק רצונו? סכלותו ומיעוט השגתו.

ועל זה נאמר: אולת אדם תסלף דרכו ועל י"י יזעף לבו (משלי יט, ג). כי י"י יתברך ידיו פתוחות לכול, אבל הסכלות שאין אדם יודע באיזה אוצר הוא הדבר שצריך, חוזר ריקם וחושב בדעתו מחשבה רעה שהשם מנע ממנו חפצו ורצונו ואינו כן, אלא סכלותו שאינו יודע באיזה אוצר הוא אותו דבר שהוא צריך מנעו ממנו. ועל זה נאמר: חטאתיכם מנעו הטוב מכם (ירמיה ה, כה).

ולפיכך צריך אדם להתשוטט בדרכי התורה ולדעת כוונת שמות הקודש, בעניין שיהיה בקי בהם ובשמותיהם, וכשיצטרך לבקש לפני י"י יתברך שאלה ובקשה יכוון באותו השם הממונה על שאלתו, ולא די לו שיפיק כל חפצו אלא שיהיה אהוב למעלה ונחמד למטה, ונמצא נוחל העולם הזה והעולם הבא:

ואחר שמסרנו בידך עיקרים הללו להיותם כדמיון יסוד ועיקר למה שאנו עתידים לפרש, יש לנו להיכנס בביאור שמותיו יתברך הכתובים בתורה כל אחד כפי הכוונה בעזרת השם:

דע כי השם הראשון שהוא קרוב לכל הנבראים ובו נכנסים לפני המלך יהוה יתברך, ואין דרך בעולם לראות פני המלך יתברך אלא על ידי שם זה, הוא השם הנקרא **אדני**. כיצד? דע כי השם המיוחד יהו"ה יתברך הוא המורה על מציאות בוראנו יתברך והכול תלוי בו, אבל תחילת השערים והמפתחות שבו נכנסים לשם יתברך הוא השם הנקרא אדני, והוא סוף כל מעלות של ה' יתברך מלמעלה למטה. ועד שם אדני הוא יסוד הייחוד האמיתי השלם, כמו שעדיין נפרש בעזרת השם,

ומשם ולמטה הוא עולם הפירוד. והסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (בראשית ב, י). ואלו הם ד' מחנות שכינה שהם תחת אדני יתברך, שהוא סוף כל מעלות של יחוד השם מלמעלה למטה.

השם הזה הנקרא אדני הוא בדמיון אוצר ובית גנזים לכל מיני שפע ומיני אצילות כל ההויות הנמשכות מאת יהוה י"ת בדרך כל הצינורות, עד שנמצא שלוש שמות מכוונים זה כנגד זה; אדני למטה, יהוה באמצע, אהיה למעלה. ומשם אהיה יתאצלו כל מיני שפע האצילות מן המקור הנקרא אין סוף בדרך המעלות, עד שיגיעו לשם יהוה יתברך; ומשם יהוה ילכו כל הצינורות וההמשכות לשם אדני.

ושם אדני הוא אוצר שבו כל טכסיסי המלך, והוא הפרנס הגדול על כל הנבראים כולם, והוא הזן ומפרנס לכל בכוח יהוה שבקרבו, על פיו יצאו ועל פיו יבואו כל הבאים

להידבק בשם יהוה י"ת. ואין דרך וצד ועניין להידבק בשם יהוה אלא על ידי אדני, ולפיכך זה השם הוא בית אוצר השם המיוחד והוא ההיכל שבו שוכן יהוה. וכן נקרא תמיד בתורה יהוה בכינוי אדני, כלומר כל מבקש יהוה ימצאנו בשם אדני.

ולפי שהדבר כך, צריך אתה לדעת כי ה' יתברך יש לו נ"ד שמות מרובעים בצירוף יהוה יתברך, והם עולים לחשבון רי"ו אותיות, ואלו נ"ד שמות הם סוד המשכת כוח בכל הנמצאים שבעולם בהיות כל הווה, והם בדמיון נשמה אצל יר"ו אותיות שהם בויסע ויבא ויט. ובתוך אלו נ"ד שמות נכללים כל הדברים שבעולם, ואלו הן המספיקים צורך כל הנבראים על ידי אדני.

ואם כן נמצא שם אדני באותיותיו מורות על ממשלתו ועניינו. כיצד? א' שבו הוא סוד אהיה שהוא למעלה, י' שבו הוא סוד יהוה שהוא שוכן בו, ד"נ הוא סוד נ"ד שמות ההויות שהם סוד כל מיני שפע ואצילות וקיום כל הנבראים שבעולם. נמצאת למד כי כל הממשלה והשלטנות הוא ביד אדני, ולפיכך הוא מורה לשון אדנות, שזה השם הוא אדון כל הארץ בכח יהוה השוכן בו.

ולפי שאין לכל נברא בעולם דרך להיכנס לשם יתברך אלא על ידו, וכל שאלה ותחנונים ובקשה אינם נכנסים אלא על ידי אדנ"י, הוצרכו לקבוע בראש כל התפילות: 'אדנ"י שפתי תפתח', כי פסוק זה כתוב אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, וזהו העיקר. ועל ידי שם זה נכנסות התפילות לפני יהו"ה יתברך:

ולפי שיהו"ה יתברך משפיע כל מיני שפע ואצילות בשם אדנ"י ובו כל גנזי המלך וכל מיני עושרו, ואליו יבואו ובו יתכנסו ויגנזו, ומשם יתפשטו למלאות צורך כל הבריות, והוא כדמיון בריכה שהנחל נמשך לתוכה ומן הבריכה מספיקים מים להשקות את הגן ולשתות ולשאר הצרכים, מכנים בתורה שם אדנ"י בכינוי **ברכה**, כי הברכה מלשון בריכה.

וזהו השם שבו בירך יעקב אבינו עליו השלום את בניו, שירש אותו מיצחק אבינו ויצחק מאברהם. וה' יתברך מסר שם זה לאברהם אבינו עליו השלום, לפתוח שערי אדנ"י ולתת כל מה שצריך לו ולשאר כל בני העולם ומסר בידו ברכ"ה זו.

וזהו סוד ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה (בראשית יב, ב); לא אמר והיה מבורך אלא 'והיה ברכה', הרי הברכה מסורה בידך קח כפי רצונך, ולא לך לבדך אני נותן לך רשות ליטול אלא לכל מי שתרצה תן בפי רצונך לכל בני העולם, וזהו: ונברכו בך כל משפחות האדמה (שם, ג)ו כלומר כל הרוצה ליטול כלום מברכה זו אינו נוטל אלא על ידך, שהרי היא מסורה בידך ושלך היא.

ולפיכך אמרו רז"ל שהראשון שקרא את י"י יתברך אדנ"י הוא אברהם אבינו עליו השלום באמרו אדני יהוה מה תתן לי (שם טו, ב), כי ממנו שאל צרכיו לשם הגדול. ואחר אברהם ירשה יצחק, וזהו: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו (שם לה, יא).
ועל הברכה הזאת נתקוטטו עשו ויעקב, וזוהי הבכורה שמכר עשו ליעקב, וחזר יצחק וקיים המקח כששלחו לפדן ארם, וזהו: קום לך פדנה ארם ואל שדי יברך אותך ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך (שם כח, ב). הרי נתייחדה ברכה זו לירושה ליעקב ולזרעו לבד כשאמר 'לך ולזרעך אתך'.
ולפיכך כשבא יעקב להיפטר מן העולם פתח ברכה זו לשנים עשר שבטים, שיקח כל אחד מהשבטים חלקו מברכה לירושה, וזהו סוד: כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דיבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם (בראשית מט, כח).
מאי איש אשר כברכתו? שמא תאמר מדעתו בירך לאחד מהם? אינו כן, אלא לכל שבט ושבט נתן לו חלקו הראוי לו מבריכה זו, ולא מדעתו אלא מדעת הברכה עצמה.
ומשה רבינו עליו השלום בברכה זו בירך את ישראל קודם שנכנסו לארץ, וזה סוד, וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו (דברים לג, א).
נמצא שם אדנ"י הוא סוד הברכה, וזוהי הברכה המעשרת לדבקים בה בלי עצב ודאגה, והסוד; ברכת י"י היא תעשיר"ר ולא יוסיף עצב עמה (משלי י, כב) ולפי כי שם אדנ"י הוא כדמיון אוצר לקבל שפע כל הברכות ומיני האצילות והוא בדמיון בריכה ובית קיבול, לכך הוא מלשון אדני החצר שבהן נכנסין העמודים.
ותמצא כי מאה אדנ"י כסף נעשו במשכן, כמו שכתוב: ומאת אדנים למאת הככר ככר לאדן (שמות לח, כז). ואלו מאה אדני שבמשכן הם בדמיון מאה בריכות שמתמלאות מן הבריכה הגדולה הנקרא אדני.
לפיכך חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום כדי להמשיך מכל אחת ואחת, ומפני שמאה ברכות באות בשם אדני מאלו הבריכות, ואם חיסר ברכה אחת פוגם ומטיל מום.
והסוד תלוי בסוד אי"ק בכ"ר, שהוא סוד כהן לוי וישראל, שהוא סוד נפש ורוח ונשמה.
ולפי עיקר?ה אמר דוד המלך עליו השלום: ברכי נפשי את י"י (תהלים קג, א); תלה הברכות בנפש בסוד שלוש המערכות העליונות והנפש צריכה לברך בכל יום מאה ברכות, שהיא כנגד ישראל; ומן הברכות המאה יגיעו עשרה, שהם המעשר, לרוח שהיא כנגד לוי; ומן העשרה של רוח לוי, יתן אחת לנשמה שהיא כנגד כהן.
ואם כן נמצאת למד שאם לא תברך נפשו של אדם ק' ברכות בכל יום לא תגיע לנשמה ברכה אחת, מאחר שאין מגיע לרומ עשר ברכות, שזהו סוד הלויים שלוקחין מעשר

מישראל וחוזרין ונותנין לכהן אחד מעשרה ממה שנטלו. וזהו סוד פרשת מעשר לויים וכהנים הכתובה בתורה,

ולפיכך אמר: ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמותם ממנו תרומת י"י מעשר מן המעשר (במדבר יח, כו). וסוד מעשר מן המעשר הוא סוד אי"ק: שאם אין ק' אין י', ואם אין י' אין א'.

ולפיכך צריך האדם להיות זריז לברך מאה ברכות, ואם ח"ו חיסר אחת, פגם. ואלו ק' ברכות הם בדמיון מאת אדנ"י כסף שבהן שפע אדני מתפשט לכל צד למאה בריכות:

ולפעמים נקרא שם אדני בתורה בכינוי **באר**, והטעם כי הוא באר מים חיים שבו יתכנסו כל מיני שפע ואצילות של מעלה, כמו שאמרנו. ועל זה נאמר: מעיין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון (שי"השׁ ד, טו). ובעוד שישראל צדיקים ומברכין מאה ברכות בכל יום כהוגן, הבאר הזאת מתמלאת ממים חיים משפע אצילות עליונה, ואז כולן עשירים מלאים כל טוב, שואבין מים חיים כפי צרכם.

ולפעמים נקרא ג"כ **באר שבע**, לפי שנמשכין עליה שבעה נחלים דרך יסוד עולם משבע מעלות עליונות.

וכנגד באר זאת יש באר אחרת מבחוץ, עם שאר כמה בארות מלאות נחשים ועקרבים ונקראין בארות נכריות, ועליהם אמר: כי שוחה עמוקה פי זונה ובאר צרה נכריה (משלי כג, כז). וכל אותם שהם רשעים גמורים אין להם זכות לשאוב מבאר שבע ונופלים בבאר צרה נכריה, אותם הנמשכים אחר עבירות קשות.

ואל זה רמז אדנ"י כשחטאו ישראל במידה זו. אמר הנביא: כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מק"ור מי"ם חיי"ם לחצוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים (ירמיהו ב, יג). כלומר באר צרה, אין לה קרקע, כי כולה שברים שברים ואין מים מתקיימים בה אלא מלאה נחשים ועקרבים. ואל זה רמז דוד: ואל תאטר עלי באר פיה (תהלים סט, טז):

ולפעמים נקרא שם אדנ"י בכינוי **ים**, והטעם כי כל מיני הבריכות והשפע והאצילות נמשכים אליו כדמיון הנחלים, וזהו סוד כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א, ז).

ולשון ים הוא הקרקע המחזיק את המים כאמרו וכמים לים מכסים (ישעיהו יא, ט), ואומר ולמקוה המים קרא ימים (בראשית א, יא) הרי בית קיבול המים נקרא ים. ומתוך זה הים נבראו כמה מלאכים ומחנות, וכמה מינים משונים אשר שרצו המים אשר בתוכו, וכולן מרכבות ומחנות עליונות,

ועל זה רמז: זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות (תהלים קד, כה). ובתוך הים הזה כמה ספינות וכמה שייטים, וכמה דגלים פרושים על ראש התורן של הספינות, וכמה מיני גלים ומיני שאון מתגלגלים בתוכו, ועליו נאמר: שם אניות יהלכון (שם, כו).

ובקצה ים זה יש מקום אחד הנקרא ים סוף, והוא קרוב לגבול תחומי הארץ הידועה במידת אדנ"י, ומן המקום הזה ירד הדין על מצרים ונטבעו בים סוף של מטה, וזהו סוד כי י"י נלחם להם במצרים (שמות יד, כה).

וחכמי הפנימיות מיחסים לפעמים למידה זאת הנקרא אדני **ים החכמה**, לפי שכל מיני חכמה ואצילות הנמשכין מן החכמה העליונה כולן נופלים בתוכו, וממנו שואבים כל חכמי לב חכמה. והמידה הזאת נתנה י"י יתברך לשלמה, וזהו; וי"י נתן חכמה לשלמה (מלכים, ה, כו).

וכשנכנס בים החכמה היה בו כוח לדעת ולהבין כל סדרי המערכות עליונות ותחתונות ולא נכחד ממנו כל דבר. ובכוח שם אדנ"י ישב על כסא י"י ומלך על העליונים והתחתונים, לפי שחכמת אלהים בקרבו לעשות משפט:

ולפעמים נקרא שם אדנ"י בכינוי **כל**, והטעם לפי שלא יחסר כל בו, שהרי כל מיני השפע והאצילות וכל מיני הברכות והקיום כולן נכנסים בתוכו. ונקרא כ"ל לפי שהכל בו, וכל מיני צורך שיצטרך דבר בעולם אין לבקש אלהות אחרת ולא ממקום אחר, כי הכול כלול בתוך שם זה, וממקום זה יפיק כל שואל רצונו כל אחד ואחד כפי חפצו ורצונו, בהיותו קורא אותו באמת. ועוד כי **יסוד**, המידה שהיא למעלה משם זה, נקראת כל, על עיקרים שעדיין נבאר אותם בעזרת השם.

והמידה הזאת הנקראת כ"ל נתנה י"י במתנה לאברהם, כמו שהודענוך, שהרי היא יסוד הברכה והבריכה. ואל זה רמז באמרו: וי"י ברך את אברהם בכל (בראשית כד, א). ומאברהם ליצחק, באמרו: ואוכל מכל בטרם תבא ואברכהו (שם, כז, לג). ומיצחק ליעקב, באמרו: כי חנני אלהים וכי יש לי כל (שם לג, יא) פי' אמר יעקב לעשו: שמא יעלה בדעתך שאני חסר על מה שאני נותן לך? תדע שהרי כל מפתחות הברכה העליונה כולם מסורות בידי, והרי היא כלולה מן הכל, וזהו 'וכי יש לי כל', ולפיכך איני חסר על מה שאני נותן לך כלום:

ולפעמים נקרא שם אדני בכינוי **אבן**, לפי שהוא היסוד לכל הבניינים אשר בעולם, וכל הנמצאים שבעולם הם עליה סמוכים ואליה צריכין. ונקראת **אבן הראשה** (זכריה ד, ז) אשר ממנה יצאו כל המוני מעלה ומטה במעשה בראשית. ונקראת **אבן ספיר** לפי שהיא

מקבלת כל הגוונים משאר כל מעלות שעליה ופועלת בנבראים דבר והפכו, פעמים לטובה פעמים לרעה, להחיות ולהמית, להכות ולרפא, להוריש ולהעשיר, וכיוצא בהם. ורמז לדבר: ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא (דברים לב, לט).

ועוד, לפי שהמידה הזאת שואבת כוח הספירות ומושכת אליה כל מיני האצילות והברכות, ואחר שמושכת מן הברכות מלמעלה חוזרת ונותנת פרנסה ומזון לשאר כל הנמצאים תחתיה, איש כפי הראוי. ועליה נאמר: אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה (תהלים קי"ח, כב). שהרי אברהם יצחק ויעקב נטלו חלקם למעלה ממנה בספירות עליונות אשר עליה, עד שבא דוד והחזיק בה ולקחה למידתו, והוא שאמר 'היתה לראש פנה', לפי שאליה פונים כל הפנים אשר בכל הנמצאות עליונים ותחתונים, בין אותן המעלות שלמעלה ממנה, בין אותן המעלות שלמטה ממנה שלמעלה ממנה פונים אליה להמשיך לה כוחם והשפעתם וטובתם וברכותם; ושלמטה הימנה פונים אליה לבקש ממנה פרנסתם ומזונותם וקיומם. וזהו סוד 'לראש פנה', והסוד; או מי ירה אבן פנתה (איוב לח, ו). וזוהי המפרנסת את ישראל, וסימניך: משם רועה אבן ישראל (בראשית מט, כד).

והאבן הזאת תשוקתה וחפצה ומגמתה אל אבן אחרת עליונה למעלה הימנה, וממנה יבואו לה כל מיני האצילות, ושתים אבנים טובות הם לישראל, וסימניך; ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל (שמות כח, ט), והסוד: אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב) שכינה מושכת מלמעלה למטה, ונמשכת מלמטה למעלה.

וכנגד אבן זאת יש אבן אחרת ונקראת **אבן גדולה**, וכשהיא עומדת על פי הבאר ישראל משועבדים תחתיה, עד בא אשר לו המשפט, וסימניך: ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר (בראשית כט, י), והסוד פרשת ויעקב נסע סכותה (שם לג, יז) ופרשת הנה יום בא לי"י (זכריה יד, א):

ומידת שם אדני נקרא לפעמים בכינוי **בית המקדש**, לפי שהוא הבית שהשם המיוחד שוכן בתוכו. ולפי שהש"י קידש הר המוריה והיה חלקו של אדני, נבנה בו בית המקדש, וסימניך: מקדש אדני כוננו ידיך (שמות טו, יז). וזה השם היה שוכן בתוכו,

וכל צורות הבית ולשכותיו והיכליו וגנזיו ואולמיו כולם היו בצורת סוד אדני, כעניין שאמרנו בסוד צורת אברים שבאדם. וכשחטאו ישראל ונסתלקה השכינה, נחרב הבית.

וכשבא דניאל והתפלל לפני י"י יתברך כדי לבנות בית המקדש, נתכוון אצל מידה זו ואמר: והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני (דניאל ט, יז), באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. כלומר, בנה בית המקדש שהוא הכיסא וההיכ"ל לשם אדנ"י.

ומה שדרשו ז"ל במסכת ברכות: למען אדני, למענך מיבעי ליה; אלא למען אב שקראך אדון אמת ויציב, כי המידה הזאת היתה שומרת לאברהם ולוחמת מלחמותיו, בסוד: ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם (בראשית יד, טו), ובסוד: מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו (ישעיהו מא, ב), כמו שנבאר במילת צדק בע"ה:

ולפעמים נקראת מידה זו **שכינה**, והיא היתה שוכנת עם ישראל תמיד משעת עשיית המשכן, כאמרו: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח).

וצריך אתה לדעת עיקר גדול. דע, בתחילת בריאת העולם עיקר שכינה בתחתונים היתה, שהרי מערכת כל הנבראים על סדר המעלות היו; עליונים כנגד עליונים, תחתונים כנגד תחתונים. ולפיכך היתה שכינה שרויה בתחתונים,

ובהיות השכינה למטה נמצאו שמים וארץ אחדים, וזהו לשון ויכולו השמים והארץ וכל צבאם (בראשית ב, א), שנשתכללו אלו מאלו ונתמלאו אלו מאלו, והיו הצינורות והמקורות פועלים בשלימותם ונמשכים מלמעלה למטה. נמצא י"י יתברך ממלא מלמעלה למטה, וסימניך: השמים כסאי והארץ הדום רגלי (ישעיהו סו, א). נמצא שי"י יתברך היה שרוי במיצוע שוה בין העליונים ובין התחתונים.

בא אדם הראשון וחטא, נתקלקלו השורות ונשתברו הצינורות ונפסקו הבריכות, ונסתלקה שכינה ונתפרדה החבילה. באו אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום, התחילו להמשיכה למטה ותיקנו לה ג' כסאות, והמשיכוה קצת המשכה ועשו גופותיהם כסאות לשכינה,

אבל לא נמשכה השכינה בארץ לדירת קבע, אלא לדירת עראי, והיתה יושבת על גביהם. והסוד: ויעל אלהים מעל אברהם (בראשית יז, כב), רוצה לומר מעל אברהם ממש. וביעקב ויעל מעליו אלהים (שם לה, יג) ועל זה אמרו: האבות הם המרכבה. נמצא השכינה בימיהם פורחת באוויר, ולא מצאה מנוח לכף רגלה בארץ כאשר בתחילת הבריאה.

בא משה רבינו עליו השלום וכל ישראל עמו ועשו משכן וכלים, ותיקנו קלקול הצינורות, וסידרו את השורות, והתקינו את הבריכות, והמשיכו מים חיים מבית השואבה והחזירו השכינה לשכון בתחתונים, באוהל, אבל לא בקרקע כאשר בתחילת הבריאה, וסוד זה הוא: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח).

ונמצאת השכינה כאכסנאי הולך ממקום למקום, ולזה אמר 'ושכנתי בתוכם' ולא אמר ושכנתי למטה, אלא בתוכם, בדמיון אכסנאי. כלומר, בכל מקום שילכו ישראל אלך עמהם ואשכון בתוכם, אבל לא במקום קבוע, וזהו סוד: ויהי בנסוע הארו"ן וגו' (במדבר י, לה) ועל דרך זה הסוד נצטער דוד וביקש לקבוע מקום לשכינה למטה במקום קבוע, וזהו סוד: אשר נשבע לי"י. נדר לאביר יעקב אם אבא באהל ביתי וגו' אם אתן שנת לעיני עד אמצא מקום לי"י משכנות לאביר יעקב (תהילים קל"ב:י"ג-י"ד, בה). וכתיב: כי בחר י"י בציון איווה למושב לו זאת מנוחתי עדי עד (שם, יג יד).

ולפי שביקש דוד לקבוע מקום למנוחת השכינה ואמר קומה י"י למנוחתך אתה וארון עוזך (שם, ח), ישרו מחשבותיו לפני השכינה ושלח ואמר לו י"י יתברך ביד נתן הנביא: לך ואמרת אל עבדי אל דוד כה אמר י"י האתה תבנה לי בית לשבתי כי לא ישבתי בבית למיום העלותי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה, ואהיה מתהלך באהל ובמשכן בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל וגו' למה לא בניתם לי בית ארזים וגו' (שמואל ז, ז).

ובמקום אחר כתיב: רק אתה לא תבנה הבית, כי בנך היוצא מחלציך הוא יבנה הבית לשמי וגו' (דברי הימים, ו, ט). מה עשה דוד המלך? הכין כסף וזהב, ונחושת וברזל, עצים ואבני שוהם ומילואים, ואבני פוך ורקמה וכל אבן יקרה ואבני שוהם לרוב, וסידר כל מערכת והמקדש וכל בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו, העזרת והאולם ההיכלות ושאר כל תבנית הבית, וחצרותיו ולשכותיו, הכול קיבל ברוח הקודש, וצורת כל מקום ומקום, ושיעור הכסף והזהב ואבנים טובות, ושאר כל הדברים הצריכים לו, במשקל במידה ובמשורה, הכול כפי סדרי המערכת וצורך השכינה,

כמו שכתוב: ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימים ובית הכפורת. ותבנית כל אשר היה ברוח עמו לחצרות בית י"י ולכל הלשכות סביב לאוצרות בית האלהים ולאוצרות הקדשים. ולמחלקות הכהנים והלוויים ולכל מלאכת עבודת בית י"י ולכל כלי עבודת בית י"י. לזהב במשקל לזהב לכל כלי עבודה ועבודה לכל כלי הכסף במשקל לכל כלי עבודה ועבודה. ומשקל למנורות הזהב ונרותיהם זהב במשקל מנורה ומנורה ונרותיה ולמנורות הכסף במשקל למנורה ונרותיה כעבודת מנורה ומנורה. ואת הזהב משקל לשולחנות המערכת לשולחן ושולחן וכסף לשולחנות הכסף. והמזלגות והמזרקות והקשות זהב טהור ולכפורי הזהב במשקל לכפור וכפור ולכפורי הכסף במשקל לכפור וכפור. ולמזבח הקטורת זהב מזוקק במשקל

ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית י"י. הכול בכתב מיד י"י עלי השכיל כל מלאכות התבנית (שם, כח, יא יט).
הרי לך כי דוד עליו השלום סידר כל צורת בית המקדש ומשקל כל דבר ודבר על פי י"י יתברך, והכול תבנית המרכבה עליונה, כיסא ומעון לשכינה. אחר כך בא שלמה ובנה את הבית וסידר כל המערכות והצורות, כפי שסידר לו דוד אביו עליו השלום, ואז ירדה שכינה למטה ושכנה בבית עולמים.
וזהו שכתוב: אז אמר שלמה י"י אמר לשכון בערפל בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים (מלכים, ח, יב). וכתיב: ועתה י"י אלהי ישראל יאמן דברך אשר דיברת לעבדך לדויד, כי האמנם ישב אלהים את האדם על הארץ הנה שמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי וגו' (דברי הימים, ו, יז יח) ועתה קומה י"י אלהים למנוחתך אתה וארון עוזך וגו', י"י אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך (שם, מא מב), וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמים ותאכל העולה והזבחים וכבוד י"י מלא את הבית (שם ו, א).
נמצאת השכינה חוזרת למנוחתה בארץ בבית עולמים, ואז חזרו הצינורות והמשכות כולם להריק ברכה בבית המקדש, והיינו דכתיב: כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה י"י את הברכה חיים עד העולם (תהלים קלג, ג), וכתיב: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (שם נ, ב).
ומבית המקדש היו כל הצינורות נמשכות לכל הארצות כולן, לשבעים משפחות כנגד שבעים שרים, ומירושלים היו נוטלין פרס, כמו דכתיב: ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב, ג).
ולפי שהיה שלמה יודע דרך המשכת השפע מירושלים לכל המקומות, אמר: עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי (קהלת ב, ה). וכי אפשר במקום אחד שיצמחו בו כל מיני אילנות שבעולם? אלא היה יודע שלמה איזה גיד נמשך לכוש, נטע בו פלפלין; וכן לכל צד וצד, והיינו דכתיב: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (תהלים נ, ב), מציון, משתיתו של עולם ואם כן נמצאת השכינה משלחת הברכה כפי השיעור הראוי לכל הארצות מבית המקדש:
ועתה יש לנו להודיעך כי השכינה מיוחדת לישראל לבד, והיינו דכתיב: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח), וכתיב: אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם (שם כט, מו), וכתיב: ונתתי משכני בתוככם (ויקרא כו, יא).

והסוד, כבר הודענוך כי זה הוא היכל ששם יהו"ה יתברך שוכן בתוכו, וי"י יתברך אמר לישראל קחו לכם משכני שאני שוכן בו ולא אפרד מכם לעולם; ואף על פי שאתם מקבלים טומאה, אין שכינתי נבדלת מכם. והיינו דכתיב: השוכן אתם בתוך טומאותם (ויקרא טז, טז) וכשנתן י"י יתברך לישראל המתנה הזאת ושרתה שכינה ביניהם, נמצאו כל אוצרות השם יתברך וגנזיו וחדריו, וכל מיני שפע וכל אצילות ברכה, נמצאים ביד ישראל.

ומסר ביד ישראל מפתחות כל אוצר ואוצר לפתוח ולקבל כל שפע וברכה מאת השכינה, וזהו שנאמר: ונתתי משכני בתוככם והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים (שם כו, יא יב).

וכאילו השכינה משכנו ומשכונו של הקב"ה יתברך ביד ישראל, וכשחטאו ישראל לפניו ונחרב הבית, הרי זה המשכון שלו ממשכנו ביד ישראל ומוליכו עמהם בגלות, והסוד: אלה פקודי המשכ"ן משכ"ן העדו"ת (שמות לח, א).

והיינו דאמרינן: חביבין ישראל, שבכל מקום שגלו שכינה עמהם. גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר: הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים (שמואל, ב, כז), וכתיב: אנכי ארד עמך מצרימה (בראשית מו, ד) גלו לבבל שכינה עמהם, שנאמר: למענכם שלחתי בבלה (ישעיה מג, יד).

גלו לעילם שכינה עמהם, שנאמר: ושמתי כסאי בעילם (ירמיה מט, לח). גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר: מי זה בא מאדום וגו' (ישעיה סג, ג).

וכשהן חוזרין שכינה עמהם, שנאמר: ושב י"י אלהיך את שבותך ורחמך (דברים ל':ג'); והשיב לא נאמר, אלא ושב. ואומר: אתי מלבנון כל"ה (שי"ה ד, ח).

רבי מאיר אומר: משל למלך שאמר לעבדו אם תבקשני הריני אצל בני, שנאמר: השוכן אתם בתוך טומאתם (ויקרא טז, טו), בטמאם את משכני אשר בתוכם (שם טו, לא), ואומר: ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם (במדבר ה, ג),

ואומר: ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה וגו' כי אני יי שוכן בתוך בני ישראל (במדבר לה, לד) ונקראת מידה זו **אהל מועד** בכל התורה כולה. וכלל הדבר, כי זהו בית יהו"ה, ובו שוכן. והיינו דכתיב: ויקרא אל משה וידבר יהו"ה אליו מאה"ל מוע"ד לאמר (ויקרא א, א). כל מי שמדבר עמו, על ידי אה"ל זה מדבר עמו, אבל משה רבנו עליו השלום נכנס בתוך האהל ומדבר עם יהו"ה פנים אל פנים, שנאמר: ובבא משה אל אה"ל מוע"ד לדבר אתו (במדבר ז, פט); ותרגום אהל, משכנא, הוא סוד שכינה. ועניין מועד,

מלשון בית הוועד וזימון; כלומר שהשם מזומן תמיד בו הוא בית הוועד שלו, והיינו דכתיב: ונועדתי לך שם (שמות כה, כב).

ולפעמים נקראת מידה זו **צדק**, ולפי שהשכינה היתה תמיד בירושלים משנבחר בית עולמים, אמר: מלאתי משפט צדק ילין בה (ישעיהו א, כא). ועניין צדק, צריך אתה לדעת כי המידה הזאת נקראת בית דין של מטה, שמקבלת שפע מבית דין של מעלה שהוא מידת הגבורה והפחד הנקרא אלהי"ם:

ולפעמים נקראת מידה זו **אלהים** כשהיא מתמלאת ושואבת ממידת הגבור"ה והפח"ד, ואז היא עושה דין ומשפט בעולם, אם לחרב אם לשלום, אם לרעב אם לשובע, אם למוות אם לחיים, אם לחולי אם לבריאות. וכן בשאר כל הדינין שבעולם, ממידה זו נמשכין כששואבת ממידת הגבורה והפחד. וזוהי המידה הלוחמת מלחמות י"י, וששים גבורים סביב לה כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה, להשמיד להרוג ולאבד, ולהחריב הארצות ולעקור המלכויות ולנקום נקמות.

וביד המידה הזאת שנקראת צד"ק מסורים כמה מחנות וכמה חיילות הנקראים אנשי המלחמה, בעלי רמחים וקשתות וחצים וחרבות ואבני בליסטראות, ללחום ולעקור ולהשמיד. והמידה הזאת הלכה עם אברהם אבינו ע"ה במלחמת המלכים והיא השמידה אותם מלפניו וניצח המלחמה, דכתיב: מי העיר ממזרח צד"ק יקראהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו (ישעיהו מא, ב).

ולפעמים נקראת **חרב נוקמת נקם ברית**, וזו היא המידה שהיתה תמיד שוכנת בירושלים, מייסרת את ישראל תמיד, כמו הדיין הקבוע לדין. וכשהיתה מייסרת אותם, היתה גובה מהם חובותיהם ופשעיהם וחטאתם עד שהיו כולם צדיקים. ולפיכך אמרו שנקראת צדק, על שהיא גובה מהם פשעיהם ומצדקת אותם. וזהו שאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון (שם לג, כד).

ופירוש הפסוק הזה: אל יאמרו האנשים השוכנים בירושלים, למה אנו חולים תמיד ביסורין. לפי שהמידה הזאת בית דין צדק שוכנת שם תמיד, והיא רוצה לזכותם ולגבות מהם חובותם מכל פשעיהם וחטאתם, כדי שיהיו צדיקים ומזומנים לחיי העולם הבא, וזה פירוש 'ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון'. כיוצא בדבר: רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם (עמוס ג, ב).

ולפי שהמידה הזאת הנקראת צדק היתה תמיד בירושלים ופוסקת הדינין, לא לן אדם בירושלים ועון בידו, לפי שגובה בכל יום חובות אותו היום כדי שלא יתרבו חובות על אנשי ירושלים. והיינו דכתיב: צד"ק ילין בה (ישעיהו א, כא). ולפי שהמידה הזאת

היא בית שער להיכנס לשם יתברך, והיא המבחנת בין הצדיקים והרשעים ואינה נותנת לרשעים רשות להיכנס, היה דוד שמח כשהיה בשלום עימה, ועל ידה היה נכנס להקביל פני י"י יתברך, והיינו דכתיב: אני בצדק אחזה פניך (תהלים יז, טו).

ולפעמים שואבת המידה הזו ממידות החסד והרחמים ומתמלאת רחמים על ישראל, והיא עושה הדין מצד החסד והרחמים. ואותו הדין נקרא משפט והוא מעורב בחסד וברחמים, ולפיכך אמר: מלאתי משפט צד"ק ילין בה (ישעיהו א, כא), וכתיב: צד"ק ומשפט מכון כסאך (תהלים פט, טו), ועל זה אמר: יסרני י"י אך במשפט אל באפך פן תמעיטני (ירמיהו י, כד).

וזו היא המיוחדת לבית דין של ארץ ישראל, דכתיב: והוא ישפוט תבל בצדק (תהלים ט, ט). ושאר האומות נדונים בבית דין של מעלה הנקרא מישרים, דכתיב: ידין לאומים במישרים (שם).

ופירש, שאותן בתי דינין שדנין את אומות העולם אין דנין בחסד ורחמים אלא מידה במידה, אין שם סליחות עון ופשע אלא מידה במידה ממש. אבל מידת צד"ק מיוחדת לבית דין של ישראל, שנאמר: שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק (דברים טז, יח),

וכתיב 'צד"ק צד"ק תרדוף', צדק עליון וצדק תחתון, בסוד אדנ"י יהו"ה. וסמוך לו: 'למען תחיה', כנגד צד"ק עליון; 'וירשת את הארץ', כנגד צד"ק תחתון:

ולפי שהמידה הזאת, הנקראת צד"ק, מקבלת מבית דין של מעלה ודנה את ישראל, נקרא **אדני**, וביקש משה עליו השלום אותה לבית דין לישראל ואמר: אם נא מצאתי חן בעיניך אדנ"י ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו (שמות לד, ט).

אבל שאר האומות דינן בבית דין של מעלה ונפרעין מהם על ידי מלאך או שר, ואין שר ומלאך יכול למחול ולשנות, כמו שכתוב: הנה אנכי שולח לפניך וגו' השמר מפניו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם (שם כג, כ). אבל במידת צדק שהיא אדני, והוא בית דין של ישראל, מה כתיב? לאדנ"י אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו (דניאל ט, ט),

וכתיב: אדנ"י "שמעה אדנ"י "סלחה אדנ"י" הקשיבה ועשה אל תאחר (שם, יט). ופירש, דע כי מצוות לא תעשה שאדם עומד עליהם לדין להיפרע ולהינקם ממנו הם שס"ה, כמניין ימות השנה שאדם יכול לעבור בהם שהם גם כן שס"ה. הנה שבכל יום ויום אדם עומד לדין על מעשיו,

אבל מידת אדנ"י מרחמת ובה נקבל סליחה לכל עון ולכל חטאת. ולפי כך תמצא בפסוק ג' פעמים אדנ"י וסמיך להם שס"ה כנגד מצוות לא תעשה.
וכשהמידה הזאת רוצה לגזור דין על ישראל, מתמלאת חסד ורחמים וכמה פעמים מהפכת מידה הדין למידת רחמים, כמו שכתוב: איך אתנך אפרים אמגנך ישראל איך אתנך כאדמה אשימך כצבאים נהפך עלי לבי יחד נכמרו נחומי (הושע יא, ח).
ולפי שלא היו ישראל רוצים לחזור בתשובה, ואי אפשר שלא לגמור את הדין, היתה מידה זו מצטערת. אבל מכל מקום אף על פי שבית דין זה הנקרא צד"ק דן את ישראל, דן אותם כמו האב לבן ומיסר אותם ברחמים, כמו שכתוב כי אשר יאהב י"י יוכיח (משלי ג, יב).
ולפי שהמידה הזאת היא בית דין של ישראל והיא הנוקמת נקמתם, נקראת בכל התורה **אני**, וכמה פעמים היא מזהרת את ישראל שלא יחטאו ושייראו לעמוד לדין לפניה, לפי שאי אפשר שלא לגמור את הדין. ועל זה נאמר בכל מקום: ויראת מאלהיך אני י"י (ויקרא יט, לב), כלומר יש לך לירא ולפחד מן הדין שלי, ואף על פי שהוא דין מעורב ברחמים. ועל יסוד זה נאמר; ואם תלכו עמי בקרי והלכתי אף אני עמכם בקרי ויסרתי אתכם אף אנ"י (שם כו, כא). ומה שאמר שבע על חטאתיכם, לפי שזאת המידה **באר שבע** נקראת, ויש בה בארות מלאות פח"ד וגבור"ה ודין והם בארות יצחק, דכתיב: ויעל משם בא"ר שב"ע (בראשית כו, כב).
ויצחק הוא המושך למידת אדנ"י הדינים שהם בשבעה נחלים, מהם בדין ומהם ברחמים. והיינו דכתיב: אנ"י אמית ואחיה מחצתי ואנ"י ארפא (דברים לב, לט).
ולפי שהמידה הזאת נוקמת נקמתן של ישראל ולוחמת מלחמותם, היא עשתה מכת בכורות במצרים והוציאה ישראל בכוח צד"ק העליון שעליה נקראת **יובל**.
וכשעשתה מכת בכורות, לא בא עמה לא מלאך ולא שר ולא דבר אחר, והיינו דכתיב: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני י"י (שמות יב, ב).
ודרשו רבותינו ז"ל; ועברתי בארץ מצרים, אנ"י ולא מלאך; והכתי כל בכור, אנ"י ולא שרף; ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אנ"י ולא השליח, אנ"י י"י אנ"י הוא ולא אחר.
ולפיכך מזהיר את ישראל ואומר: במידה זו גאלתי אתכם, במידה זו אנ"י דן אתכם, והיינו דכתיב אני י"י אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים (ויקרא יט, לו), וחזר ואמר בסוף הפסוק 'אני י"י אלהיכם'. הלא תראה פסוק זה ראשו וסופו אנ"י י"י, אחד לרחמים ואחד לדין:

ולפי שהמידה הזאת היא מושלת על כל הנבראים בעולם, והוא הפרנס הגדול שכל היצורים צריכים לו, נקראת בתורה בלשון **מלכות**, לפי שכל ענייני המלך י"י וכל מעשיו כולן נעשין על ידי מידה זו, והיינו דכתיב: כי לי"י המלוכה ומושל בגוים (תהלים כב, כט),

ועניין מלוכה ואדנות כולם מורים ממשלה ושלטונות. אלא ששם אדנ"י, שהוא שם האדנות, הוא מורה ומעיד על דרך קבלת השפע והכח משם אהי"ה יהו"ה יתברך.

ולשון מלכות הוא דרך ממשלה בכוח הדין היוצא בכוח שם אדנ"י, כי באותיות רי"ו שהם בתוך ד"נ שמות ההוי"ה בשם אדנ"י, ד"ן ידין עמו (בראשית מט, טז).

ולפי שהמידה הזאת היא נוקמת נקם ברי"ת, ולא גמר שאול מצותה, מאסה בו ונמסרה לדוד ונקרא **מלכות בית דוד**, והיא היתה הולכת תמיד עם דוד ועושה מלחמותיו ומנצחת אויביו, ועל זה אמר: ארדפה אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם ואכלם ואמחצם ולא יקומון (תהלים יח, לח). ובמידה הזאת היה דיבוקו של דוד וממנה ירש המלכות, ובה היה מתחנן ומשתטח באומרו: אליך י"י אקרא ואל אדנ"י אתחנן (שם ל, ט), ובה היה לוחם עם אויביו באמרו: העירה והקיצה למשפטי אלהי ואדנ"י לריבי (שם לה, כג), ראיתה י"י אל תחרש אדני אל תרחק ממני (שם, כב). ואליה היתה תשוקתו באמרו: אדנ"י נגדך כל תאותי (תהלים לח, יא), וכתיב: כי לך י"י הוחלתי אתה תענה אדנ"י אלהי (שם, יז), ועתה מה קויתי אדנ"י תוחלתי לך היא (שם לט, ח). ובכל עת צרותיו, במידה הזאת היה מתדבק בה באומרו: ביום צרתי אדנ"י דרשתי (שם עז, ב), וכתיב: חנני אדנ"י כי אליך אקרא כל היום (שם פו, ג). ולפי שהמידה הזאת היא בגלות עם עם ישראל, אנו אומרים 'ומלכו"ת בית דוד משיחך במהרה תחזירנה למקומה':

ולפעמים נקראת המידה הזאת **נשר**, והטעם כי לפעמים היא עשירה מלאה כל טוב, בהיות ישראל צדיקים, מושכים אליה מכל המעלות העליונות כמה מיני שפע ואצילות וברכה וחסד ורחמים מכל הספירות שעליה;

ובהיות ישראל נסוגים מדרכי י"י אז המידה הזאת חסרה ודלה ושפלה, והיא כעלה נובלת עליה ובגנה אשר מים אין לה, ואז היא כאילן שנוש"ר פירותיו, ואז ישראל דלים ושפלים בזויים שלולים לחרפה ולקלס. שהרי כשאין המידה הזאת יונקת מלמעלה, אינה יכולה להניק את ישראל ונקראת נשר, מלשון אילן שמשיר את פירותיו.

והסוד הזה הנני מעירך עליו. כבר הודעתיך כי עיקר שכינה בארץ, וסימניך: והארץ הדום רגלי (ישעיהו סו, א), וכשהשכינה מקבלת שפע מברכות של מעלה נקראת **מקוה המים**, וכשאינה מקבלת ברכות נקראת **יבשה** וסימניך; ויקרא אלהים ליבש"ה ארץ ולמקו"ה

המי"ם קרא ימים (בראשית א, יא). וכשהמידה הזאת היא יבשה וחסרה אז ישראל הם ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל, והם נשורים ממנה, שהרי ישראל הם כמו העלין, והיא כמו גוף האילן.

והמידה הזאת פעמים עשירה ופעמים חסרה, פעמים מלאה פעמים ריקנית, וזהו סוד; כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף (דברים לב, יא). וכשישראל חוזרים בתשובה, מחדשים אותה כנש"ר כאשר בתחילה; כשמתקנות הצינורות ומשפיעין אליה הברכות ומתמלאת על כל גדותיה, אזי היא מתחדשת ומתעשרת, ועל זה נאמר: המשביע בטוב עדיך תתחדש כנש"ר נעורייכי (תהלים קג, ה).

והמידה הזאת הנקראת נש"ר יש לה כמה נשרי"ם בעלי כמה כנפיים, ונקראת נשר"י המרכבה, וכולן מגינות על ישראל ופורשין כנפיהם על ישראל ומצילין אותם מכמה צרות.

והנש"ר הזאת עם כל שאר מחנותיה, הנקראים נשרי המרכבה, הגינו על ישראל במצרים והוציאו אותם מתחת סבלותם, והסוד: אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט, ד). וכל אלו המחנות הנקראים נשרי המרכבה מעלתם ומלואם בעלות ישראל בתורה ובמצוות, וירידתם וחסרונם בהתרחק ישראל מן התורה ומן המצוות:

ולפי שהמידה הזאת צריכה להיותה נקשרת עם המעלות שעליה כדי שיבאו לה מיני שפע וברכה מהם, נתן השם לישראל כוח לקשור אותה עם המעלות שעליה, וזהו סוד שנקראת **תפלה של יד**, ועל זה נאמר: וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עיניך (דברים ו, ח). והקורא בשחר קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו ואין לו דרך להיכנס תפילתו, שהרי תפלה תלויה בתפילה;

כלומר, תפילת הפה תלויה בתפילה של יד, ותפילת היד פותחת השערים בשחר להיכנס כל תפילות אותו היום לפני ה' יתברך, ולפיכך צריך תפילין בקריאת שמע של שחרית. והתקינו לקרא קריאת שמע ואחר כך להתפלל לפי שהתפילה של יד בקריאת שמע פותחת שערי התפילה, ולפיכך קריאת שמע קודמת לתפילה.

ובשבתות ובימים טובים אין צריך תפילין, שהרי עניינים אחרים גדולים יש באותן הימים והשערים כולם פתוחים. משל למה הדבר דומה? כשיש המלך אין צריך לחותמו, ולפיכך יצאו שבתות וימים טובים שהן בעצמן אות ואין צריך וקשרתם לאות.

והלשון שהוא סימן למידה זו בתורה נביאים וכתובים הוא לשון **כה**. והמידה הזאת לפי שהיא הפותחת לכל המעלות היא סוד רוח הקודש, וממנה נכנסים הנביאים לעולם

הנבואה, ומשתמשין בה הנביאים הרבה. וזהו שאומרים הנביאים במקומות הרבה בכינוי שכינה: כה אמר יהו"ה.

והמידה הזאת, כמו שהודענוך, אברהם אבינו עליו השלום התחיל להחזירה למטה, והוא התחיל לקרא בשם אדנ"י באמרו; אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב), והשיב יהוה יתברך כי בכל מערכות הכוכבים ושאר כל צבאות עולם, עליונים ותחתונים, אין לו זרע זולתי בכוח המידה הנקרא כ"ה, שהיא שער התפילה ובה יפיק כל שואל שאלתו לשנות כוח המזלות,

והיא המהפכת מידת הדין לרחמים ומביאה תחת מוות חיים, תחת חולי רפואה, תחת עקרות זרע, לפי שהכל תלוי בה והיא פתח עינים. ולפי שהכול תלוי במידה הזאת הנקראת כה, אמר לו יהו"ה יתברך לאברהם: כ"ה יהיה זרעך (שם ה),

כלומר, מן המידה הזאת תיכנס למקור כל המקורות ומעיין כל התולדות, עד המקום הנקרא **כתר עליון**, מזל כל המזלות שממנו נוזלים מים חיים לכל המזלות ובכך יהיה לך זרע' וזהו המזל שאפילו ספר תורה שבהיכל תלוי בו, ולא כמחשבת החושבים כי על מזל הכוכבים אומרים. ומה שארז"ל בפ' מי שהחשיך כמה ענינים נוראים ונפלאים כלולין בהן:

ולפי שהמידה הזאת ירש אותה אברהם אבינו באמרו: והיה ברכה (שם יב, ב). ובסוף: ויהו"ה ברך את אברהם בכל (שם כד, א), הוצרך השם יתברך למסור ביד ישראל המפתחות לפתוח הבריכה הזאת. ומסר ביד הכהנים מפתחות עליונים להמשיך הברכות והשפע והאצילות מכל המעלות והספירות העליונות לבריכה זו הנקראת כה, וצוה ברכת כהנים: דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כ"ה תברכו את בני ישראל (במדבר ו, כג). וכשהמידה הזאת מתברכת ומתמלאת אזי יבוא השפע והאצילות לישראל, וסימניך: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם (שם כז).

ועל סוד ברכת כהנים במידת כ"ה אמר דוד עליו השלום: יודוך י"י כל מעשיך וחסידיך יברכוכ"ה (תהלים קמה, י), מלא בה"א, כלומר יברכו כ"ה.

וזו היא תפילה של יד שאמרנו, ועליה אמר בתורה: והיו לאות על ידכ"ה (שמות יג, טז), מלא בה"א. ומה שאנו קושרים תפילה של יד בשמאל לפי שממידת שמאל, שהיא מידת הפחד והגבורה, נמשך הכוח למידת כה. ולפי שמידת כה היתה עושה מלחמותיו של דוד ע"ה, אמר: כי בכ"ה ארוץ גדוד (תהלים יח, ל). לא אמר בך, אלא בכ"ה מלא, שבכוח מידה זו הכה דוד ורדף את כל אויביו. וזו היא שעשתה מלחמתו של אברהם עליו השלום במלכים, כמו שפירשנו במידת צד"ק:

והמידה הזאת היא המחדשת אותות ומופתים בעולם ועשתה במצרים עשר מכות. וצריך אני להאיר עיניך בטעם זה. **דע** שכבר אמרו שארץ מצרים שנייה לארץ ישראל, ושר של מצרים מגדולי שרי האומות הוא, עד שנטל חלקו הבכורה, ראש המזלות, והוא טלה, וצומח בניסן שהוא ראש החדשים, והוא בדמיון בכור לי"ב מזלות, כאמרו: החדש הזה לכם ראש חדשים (שמות יב, ב).

ולפי שפרעה היה אדוק ודבוק בשר שלו ולא היה לו חלק בשם יהו"ה יתברך, לפי שהשר שלו מיוחד לו, הוצרך השם יתברך לשלוח לו ביד משה רבינו עליו השלום שיודיעהו שיש בעולם אדון ומושל על כל השרים ועל כל צבאות עולם, והוא יהו"ה יתברך, ושישראל הם חלקו ונחלתו, ושהוא מתרה בו לשלוח אותם לפי שישראל אינם חלק מזל או כוכב אלא חלק יהו"ה יתברך.

ואמר למשה שאין דרך ליכנס לידיעת שם יהו"ה יתברך, אלא אם פותח לו השער הראשון שהוא כה. ומתוכו יתגלה שם יהו"ה יתברך, כי הוא היכלו וביתו, וזהו אמרו: ויאמר אלהים אל משה אהי"ה אשר אהי"ה ויאמר כ"ה תאמר לבני ישראל אהי"ה שלחני אליכם (שם ג, יד). וכפל דבר זה פעם שנית ואמר: ויאמר אלהים אל משה כ"ה תאמר אל בני ישראל יהוה אלהי אבותיכם וגו', זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור (שם טו).

מהו זה שמי וזה זכרי? אף על פי שיש במקום הזה כמה עיקרים וכמה סודות, העיקר האחר הוא:

זה שמי', יהו"ה, ולפיכך 'לעלם' חסר וי"ו, כלומר צריך אתה להעלים שם יהו"ה בקריאתו, שאסור להזכירו באותיותיו רק במקדש כדאמרינן במקדש ככתבו ובמדינה בכנויו. וזה זכרי' הוא שם אדנ"י, שהוא היכלו של יהו"ה והוא כינוי לקריאתו, כלומר בכל מקום שאתם מוצאים שם יהו"ה בתורה, הזכירו אותו בכינוי אדנ"י. וזהו שאמרו חז"ל: לא כשאני נכתב אני נקרא, אלא אני נכתב יהו"ה ואני נקרא אדנ"י,

והנה כשכתב בכאן לשון כה, בשני מקראות שבהם אהי"ה יהו"ה, הודיע כי כ"ה הוא הפתח להם להיכנס לשניהם, כמו שהודענוך במה שכבר פירשנו, שהן ג' שמות: אהיה למעלה, יהו"ה באמצע, אדני למטה. ולפיכך הזכרת שם יהו"ה נקראת בשם אדני שהוא היכלו, ולפיכך כתב בשני הפסוקים, שבהן אהי"ה יהו"ה, לשון כ"ה.

וכשהלך משה אצל פרעה בשליחות השם יתברך התחיל במילת כ"ה, לפי שהוא הפתח להיכנס לשם יהו"ה יתברך. וזהו שכתוב: ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כ"ה אמר יהו"ה אלהי ישראל שלח את עמי וגו' (שם ה, א), והשיב פרעה: מי יהו"ה אשר

אשמע בקולו, לא ידעתי את יהו"ה (שם ב). אמר לו משה רבנו עליו השלום: אם אינך יודע שם יהו"ה, דע כי הפתח הראשון שנכנסין לידיעתו היא המידה הנקראת כה, ובה נבראו שמים וארץ, והיא המחדשת אותות מכות גדולות לכל הפושעים והמורדים בו, וזהו סוד שאמר לו: והנה לא שמעת עד כ"ה, כ"ה אמר י"י בזאת תדע כי אני יהו"ה הנה אנכי מכ"ה במטה אשר בידי (שמות ז, טז יז).

וכל מכה ומכה באה ממידת כה והיתה של חמש מכות באמת, כי כן הדין. וזו היא בעצמה שעשתה מכות בכורות, כי אלהי מצרים כמו בכור הוא לשאר כל השרים, והך הכפתור וירעשו הסיפים (עמוס ט, א).

ולפיכך כשחטא אדם בעבירות הרבה מן התורה, מידת כה מזומנת להכותו ולהלקותו ולהינקם ממנו על העבירות שעשה. וציווה השם יתברך להלקותו בבית דין שלנו על מספר ר"ז עבירות, על כל אחת ואחת מלקות ארבעים, כדי שלא יבואו ישראל לידי מלקות כה, שהרי הוא חזק ואמיץ יותר ממלקות שלנו.

ולפי שידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו (ישעיה א, ג) כשהיא מלקה החוטאים היא מלקה על ידי שור וחמור, ולפיכך ראויה להיות רצועת הלוקים בלולה משור וחמור דכשהמידה הזאת שואבת ממידת הגבורה והפחד ומתמלאת מהן, אזי היא מחרבת מדינות ומשלחת מכות לכל בני העולם.

ולפיכך ציווה השם את ישראל ואמר: היזהרו במידת כה פן תימלא אף וחימה ממידת הפחד והגבורה, ואתם צריכין למשוך אליה רחמים וברכות פן תחריב העולם, וזהו סוד: כ"ה תברכו את בני ישראל (במדבר ו, כג). כלומר, המשיכו אליה הברכות והחסד והרחמים כדי שתברכו אותם, והיזהרו מן ההיפך שהרי המלקות שלה קשה הוא,

ולפיכך: ארבעים יכנו לא יוסיף (דברים כה, ג). מאי לא יוסיף? כלומר, אם יקבל החוטא מלקות ארבעים לא יבא לידי מלקות של מידת כה, שיש בה כמה תוספות על מלקות שלכם. 'פן יוסיף להכותו על אלה', כלומר, אם לא יקבל מלקות ארבעים בעולם הזה יבוא לידי מלקות הבא מכה רבה, וזהו מאמר חז"ל אל תקרי מכה רבה אלא מכ"ה רבה, וסימניך: ר'ב'ה' הוא רמז ר"ז מלקיות שבתורה. וגם דרשו חז"ל ארבעים יכנו לא יוסיף, ארבעים חסר אחת, והכול תלוי בכתוב.

והנה כשבא משה רבנו עליו השלום להודיע מכת בכורות, רמז כי היא במידת כ"ה ואמר; כ"ה אמר יהוה כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת כל בכור וגו' (שמות יא, ד). וזהו שאמרו חז"ל: ועברתי בארץ מצרים אנ"י ולא מלאך אנ"י ולא שרף וגו':

והמידה הזאת נקראת במעשה בראשית **עץ הדעת**, ובה חטא אדם הראשון ונסתלקה. לפי שהיא מקבלת כל הגוונים, כמו שהודענוך, והיא פועלת בתחתונים כפי אותו הכוח הנמשך אליה מן המעלות שלמעלה הימנה, אם חיים אם מוות, אם טוב אם רע, לפיכך אמרה תורה: ועץ הדעת טוב ורע (בראשית ב, ט), אם טוב, למה רע? ואם רע, למה טוב, אלא נקראת עץ הדעת, וליודעים נעלמות שם יהו"ה יתברך הוא הדעת, והמידה הזאת היא עץ של יהו"ה הנקרא דעאת, שהיא היכלו וביתו ובה משלח שרשים וכח ברכה ואצילות, ומשם יביא יהו"ה לע"ץ הדעת כל טוב,

על ידי מידת צדק הנקראת טוב ואם ח"ו יפסקו הצינורות הבאים על ידי צדק, אזי מושכת ממידת הדין הקשה. ומצד שמאל יש דברים שבהן מתחדשות ר"ע בעולם, וזהו 'טוב ורע'. ואדם הראשון חטא במחשבה ונענש מיתה, וסימניך. ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטו"ב את המו"ת ואת הר"ע (דברים ל, טו). וכתיב: והמה כאדם עברו ברי"ת (הושע ו, ז) וכי איזו ברית נכרת לאדם הראשון? אלא בברית חטא והמידה הזאת היא נוקמת נקם ברית והיא נפרעת על כל עובר במקצת העריות הכתובות בתורה, כמו שעדיין נעוררך עליו בעזרת השם.

והנה בהיות המידה הזאת שואבת ברכות עליונות ומיני שפע ואצילות מעץ החיים, על ידי המידה הנקראת אל חי, נקראת **ארץ החיים**, והמתים הנקברים בארץ ישראל המיוחדת לה יחיו תחילה וכל עושה טוב ושומר תורה ומצוות ונדבק במידה הזאת על ידי טהרת האיברים, כמו שהודענוך בהקדמה, נקרא חי גם אחרי מותו, וסימניך: ובניהו בן יהוידע בן איש ח"י (שמואל, כג, כ), כתיב ח"י וקרי חיל, ושניהם אדוקים זה בזה והנה כל הדבק במידה זו זוכה לחיי עד,

וסימניך; ואתם הדבקים בי"י אלהיכם חיים כולכם היום (דברים ד, ד). ומה שדרשו חז"ל בפסחים: וכי אפשר לו לאדם להדבק בשכינה וכו', הכול אמת ולמדרש באו.

אמנם מה שאמר השם יתברך את י"י אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו תשבע (שם ו, יג), ואומר: אותו תעבוד ובו תדבק (שם י, כ), ואומר ואתם הדבקים בי"י אלהיכם וגו' (שם ד, ד). דע והאמן כי יש ענין בסוד צורת טהרת האיברים, שאפשר לאדם להידבק בשכינה אם היא אש אוכלת, היא האש שבה מתעדנים ומתפנקים הדבקים בה בנשמה הטהורה הנקראת נר י"י, וממנה הדליקו נר הנשמה ובה דבוקה ואליה תשוקתה, וכמו שעדיין נבאר בעזרת השם:

והמידה הזאת נקראת לפעמים **ספר החיים**, והטעם לפי שהוא האוצר שבו נמשכין החיים מחיים עליונים הנקראים חיי העולם הבא, על ידי אל חי, והוא כדמיון ספר

שבו כותבין, כך המידה הזאת בה מצטיירין כל הצורות למיניהה אם למות אם לחיים, כדכתיב: אני אמית ואחיה (דברים לב, לט), וכתיב: כל הכתוב לחיים בירושלים (ישעיה ד, ד) שהרי גם היא נקראת ירושלים על מידה ידועה. ובעזרת ה' במידת אל חי נפרש כל הדברים על סדר הכוונה פירוש מבואר.

והמידה הזאת היא מסוימת בתורה במילה מיוחדת, להודיע שעל ידיה ישראל מקבלים כל טוב וכל שפע שפע וכל ברכה, והיא המכנסת את ישראל ואת שלוחיהן לפני יהו"ה יתברך, ונקראת בלשון **זאת**.

ולפי שישראל ירשו המידה הזאת ונתייחדה להם, הם חלק יהו"ה יתברך ונחלתו, והיא שוכנת ביניהם תמיד, ועמה יפיקו כל שאלותם. וכשישראל צריכים להיכנס לפני י"י יתברך, היא נכנסת עמהם ומעמידה אותם לפניו.

הלא תראה כי כהן גדול ביום הכפורים, שהוא יום מיוחד בשנה להיכנס לפני לפנים להפיק לישראל מחילה וסליחה וכפרה וברכה ומזונות לכל השנה, אינו רשאי להיכנס אלא במידה זאת, וזהו סוד: בזאת יבא אהרן אל הקדש (ויקרא טז, ג), אינו רשאי להיכנס כי אם על ידי 'זאת'.

ואפילו משה רבנו עליו השלום בתחילה לא נכנס לאהל מועד לדבר עם יהו"ה אלא על ידי זאת והסוד: ויקרא אל משה, וידבר יהו"ה אליו (שם א, א)' מי הוא הקורא אל משה? אל"ף זעירא דויקרא, ואחר כך, וידבר יהו"ה אליו. ומאיזה מקום מדבר אליו? מאהל מועד. וכבר הודענוך כי זה הוא האהל שהוא בית ועד לשם יתברך שוכן תמיד.

והמידה הזאת היא שעומדת ומגינה על ישראל בעת צרתם, ועליה נאמר: אם תחנה עלי מחנה לא ייירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח (תהלים כז, ב). והיא היושבת עם ישראל בגלות ומנחמת לבם, ועליה נאמר: זאת נחמתי בעניי (שם קיט, נ). והיא הקושרת קומת המרכבה, ועליה נאמר: זאת קומתך דמתה לתמר (שי"ה ז, ח). ובה זכו ישראל לתורה שבכתב, על ידי תורה שבעל פה, ועליה נאמר: זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר ים, יד). ועל ידיה אנו נכנסים לביאור תורה שבכתב, לפי שמידת 'זאת' היא סוד התורה שבעל פה ועל ידיה זכו ישראל לנחול את הארץ, לפי שהיא המידה השוכנת בארץ,

ועל זה נאמר: זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה (שם לד, ב). והיא הטובה הגדולה שממנה אנו נכנסים לחיי העולם הבא, ועליה נאמר: זאת נחלת עבדי י"י (ישעיה נד, יז). ועל ידיה מקבלים ישראל כל הטובות והברכות. ועליה נאמר: וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם (בראשית מט, כח), אלמלא 'זאת', ברכה מאין? ומרע"ה על ידיה

גמר ובירך את ישראל, שנאמר: וזאת הברכה אשר ברך משה וגו' את בני ישראל (דברים לג, א),
והיא המידה המיוחדת למלכות אשר לה זכה יהודה, שנאמר: וזאת ליהודה ויאמר וגו' (שם ז), והשם יתברך מזהיר את ישראל ומזרז אותם להיות שומרים המידה הזאת ולהתנהג עימה בטהרה, ועליה נאמר: ולא יראה בר ערות דבר ושב מאחריך (שם כג, טו), ואומר: לו חכמ"ו ישכיל"ו זא"ת יבינ"ו לאחרית"ם (שם לב, כט).
ופירוש הפסוק: לו ימשיכו למידה 'זאת' ממקור החכמה שכל טו"ב, על ידי צדיק יסוד עולם, אז ימצאו חן ושכ"ל טוב ויאכלו מפרי צדי"ק כי טו"ב; 'יבינו לאחריתם', ימשכו רחובות הנהר ממקור הבינה למידת 'זאת' הנקראת אחרית הימים. האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט, א); ויש תקוה לאחריתך נאם י"י (ירמיהו לא, טז).
ובכל מקום שתמצא בתורה לשון אמירה, כגון **יאמר י"י** ולשון לאמר ולשון אמרת, הכול הוא לשון המידה הזאת: והנני מפרש. דע כי כל דיבור בכל התורה הוא מידת הגבורה, והוא מעסקי תורה שבכתב, והסוד, תורה שבכתב מפי הגבורה שמענוה. ולשון אמירה היא מידת המלכות, והיא מעסקי תורה שבעל פה.
ולפי שתורה שבכתב ותורה שבעל פה שתיהן צריכות זו לזו, ואין זו מתקיימת אלא עם זו, הוצרך השם לרמוז בתורה בכל מקום כי שתיהן צריכות זו לזו, וזהו: 'וידבר י"י אל משה לאמר', וידבר, בתחילת הפסוק, סוד התורה שבכתב; לאמור, סוף הפסוק, סוד תורה שבעל פה.
ושתי הלשונות, לשון דבו"ר ולשון אמיר"ה, בהן תיבנה ותכונן כל התורה, וסימניך: כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות לד, כז). הרי ברית כרותה על תורה שבכתב כשהיא נדרשת על ידי תורה שבעל פה, באמרו: כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית:
והנני מוסר לך כלל, לוחות הברית בארון עומדות, וסימניך: ושמתם בארון (דברים י, ג). ותורה שבכתב על ידי תורה שבעל פה נדרשת, לפי שהיכל תורה שבכתב היא תורה שבעל פה, וסימניך: אדנ"י, היכ"ל לשם יהו"ה.
ושתי התורות מתדבקות כשני עפרים תאמי צבייה, והמפריד ביניהן עליו נאמר: ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, כח), ודומה כמי שאין לו אלוה כלל. ולפיכך בכל מקום שהזכיר בתורה 'וידבר יהו"ה אל משה לאמר', רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואומר: ישקני מנשיקות פי ה"ו (שי"ה א, ב).

וכשחטאו ישראל בתורה שבכתב ותורה שבעל פה, התחיל הנביא מקנתרן ואמר; כי מאסו את תורת ה' צבאות (ישעיהו ה, כד), זו תורה שבכתב; 'ואת אמר"ת קדוש ישראל נאצו', זו תורה שבעל פה.

והסימן הכולל, לשון דיבור לגבורה, ולשון אמירה למלכות: וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהו"ה (שמות ו, ב). כלומר, בכל מקום שאתה מוצא בתורה 'וידבר', הוא אלהים, מידת הגבורה, ובכל מקום שאתה מוצא 'ויאמר', הוא אני י"י, שהיא מידת המלכות ותורה שבעל פה.

ואחר שהודענוך העניין בעניין מילת ויאמר, התבונן תמיד כי המידה הזאת נקראת תמיד **תורה שבעל פה**. והטעם, כי תורת יהוה שהוא תורה שבכתב, בתוך מידה זו שוכנת; ותורה שבעל פה היא כמו אהל וארון לתורה שבכתב. ולפיכך על פי התורה שבעל פה יתבארו כל הסודות והסתרים והעומקים הנעלמים בתורה שבכתב,

ועל זה נאמר: כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין וגו' (דברים יז, ח). כלומר, כי יפלא ממך בעמקי תורה שבכתב, מה כתיב? 'ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך' וגו', ואומר: לא תסור מן הדב"ר אשר יגידו לך ימין ושמאל (שם יא).

ויש לך להבין מה שביארנו בסמוך, בעניין תורה שבעל פה במילת ויאמ"ר ובמלת זא"ת, ולסדר הכול בפיך.

ויש לי להעמידך על יסוד דק. **דע** שאין לתורה שבעל פה שפע ואצילות זולתי מאת תורה שבכתב, ואין דרך להיכנס לתורה שבכתב אלא על ידי תורה שבעל פה. והסוד הוא: כמו שאין לשם אדנ"י שפע ברכה אלא מאת שם יהוה יתברך, כך אין דרך להיכנס לידיעת שם יהו"ה אלא על ידי אדני, והרי הכול מבואר.

ולפיכך תורה שבכתב ותורה שבעל פה שתיהן צריכות זו לזו ומתאחדות זו עם זו, וסימניך: יהוה אחד ושמו אחד (זכריה יד, ט), רוצה לומר יהו"ה אדנ"י בקריאת אחד:

ואחר שעוררנוך על אלו העיקרים והיסודות הנכללות במידה זו הנקראת אדני, יש לנו לחתום העניין ביסוד מוסד, בכלל גדול, ויהיה שמור בידך. והוא שתדע כי המידה הזאת, לפי שהיא מקבלת כוחות המעלות העליונות אשר עליה מתהפכת לכמה גוונים להחיות ולהמית להעלות ולהוריד להכות ולרפא, והכול כפי כוח הנמשך לה מן המעלות שעליה, וכפי כוח מה שהיא מקבלת כך היא פועלת בנבראים כולם. והכול על פי הדין הישר במשפט אמת, אין שם עוולה ולא שכחה ולא משוא פנים. ולפי שהמידה הזאת היא מתמלאת שפע מאותן המעלות שעליה, נקראת לפעמים בשם אותה המעלה שממנה מתמלאת לאותו הזמן:

כיצד? כבר ידעת כי השם הידוע למידת הגבורה והפחד הוא הנקרא אלהים, והוא בית דין של מעלה ובו כל הנבראים כולם נדונים לימין ושמאל, על פי קו האמצעי, והכול באמת וביושר. וכשמידת הגבורה גוזרת דין על התחתונים להשמיד להרוג ולאבד אז מידת אדני, שהוא האוצר לכל הדברים היורדים מלמעלה, מתמלאת מאותו דין שגזר אלהים, ואז פועלת וגומרת אותו הדין שגזר אלהים על התחתונים, ונקראת גם היא אלהים באותו שעה על שם מידת הגבורה שגזרה הדין על אותן הנדונין, וכאילו השליח נקרא בשם המשלחו.

ולפי דרך זה נקראת המידה הזאת לפעמים יהו"ה, ולפעמים אדנ"י, לפעמים אלהים, ולפעמים שד"י, הכול כפי אותה המידה המשפעת בה כוחה ועניינה: אם רחמים, אם היפך רחמים.

והנה בהיות המידה הזאת מתמלאת מן המקור שלפניה, נקראת שדי; כלומר שיש די ושלמות ומילוי. וכשהיא נקראת שד"י אזי יברחו מפניה כל מיני משחית וכל מיני מזיקין, והסוד: יושב בסתר עליון בצל שד"י יתלונן (תהלים צא, א), בשיר של פגעים.

ולפי שהמידה הזאת היא השער להיכנס לשם יהו"ה, קבעו שד"י במזוזה מבחוץ, כנגד פרשת והיה אם שמוע, וסימניך והי"ה שד"י בצריך (איוב כב, כה).

וצריכים אנו להודיעך כי המידה הזאת מתלבשת בג' מיני אש, בהיותה נקראת ג' שמות: שדי, אלהים, אדני. והכול בכוח שם יהו"ה יתברך, שהוא הנושא הכול והפועל הכול.

כשנקראת שדי, מתלבשת מראה אש שחורה אוכלת ואז יברחו מפניה כל מיני מזיקין ורוחות רעות, ופוחדין ורועדין כמה חיילות והמונים מאותן הנבראות הטמאות ואין בהן כוח לעמוד, אלא כולן מתפזרין ובאין להם במחילות עפר.

וכשנקראת אלהי"ם מתלבשת גוון אש אדומה, מראה אש אוכלת ושורפת ומכלה, לעשות דין בחזקה למעלה ולמטה, גומרת הדין בצדיקים וברשעים. וממנה לוקחים רשות כל בעלי דינין וכל שלוחי מעלה השלוחים לעשות דין בנבראים. והמידה הזאת עומדת להמית ולהחיות, להכות ולרפא, להשפיל ולהרים, בכוח שם יהו"ה יתברך אשר בקרבו.

וכשנקראת אדני מתלבשת גוון אש ירוקה, אשר ממנה יראים ונבהלים כל הברואים, ואז עומדת על כיסא המלכות וכל המוני מעלה ומטה רגזו וחלו מפניה. והיא מתנהגת בטכסיסי המלכות, הנהגת אדון ושליט, רוכבת ומושלת על כל המרכבה, ושולטת על הכול בשם של בן מ"ב, ועליה נאמר: יהוה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (תהלים ח, י):

וכשמסרנו בידך אלו המפתחות המידה הנקראת אדנ"י, יש לנו לרמוז לך כי כמו שהן ג' שמות בקשר הייחוד האמיתי, בסוד אדנ"י יהו"ה אהי"ה, כך מג' קשרים הללו נמשכו באדם נפש רוח ונשמה. וצריך האדם לקשור הנפש ברוח, והרוח בנשמה, והנשמה באדנ"י, והסוד: והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את יהוה אלהיך (שמואל, כה, כט).

ולפי שזה השם הנקרא אדנ"י היא המידה האחרונה מלמעלה למטה והראשונה מלמטה למעלה, הוא סוד ה' אחרונה של יהו"ה יתברך, והוא אדנ"י מתאחד עם ט' מעלות שעליו. ולפיכך צריך כל אדם להשתדל בכל כוחו להתאחז ולהתדבק בשם יהו"ה יתברך, והדיבוק הוא על ידי אדנ"י, כמו שאמר: ובו תדבק (דברים י, כ). והשם למען רחמיו וחסדיו יורנו הדרך להידבק בו ויסייענו לעשות רצונו בעולם הזה כדי שנזכה לחיי העולם הבא אמן:

ובראש כל העיקרים שמסרנו בידך יש לנו למסור בידך קבלה, כי בכל מקום שתמצא לרז"ל שמזכירין **כנסת ישראל** היא זאת המידה הנקראת אדנ"י, ונקראת שכינה ושאר כל השמות שאמרנו. והיא המחזקת בה כל קהל ישראל, ובה מתכנסים ומתקבצים, ועל ידיה נבדלו ישראל מן האומות, כמו שאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי (ויקרא כ, כו); והסודו בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב בגבולות עמים למספר בני ישראל כי חלק ה' עמו (דברים לב, ח) ולפי דרך זה נקראת **ארץ ישראל**, לפי שארץ ישראל נתחלקה לגבולותיה לי"ב שבטים;

ולפי שאנו עתידים לפרש עניינים הללו להלן בעזרת השם, אין אנו רוצים להאריך בהן במקום זה. וגם המידה הזאת נקראת בשיר השירים **כלה**, ואין אנו עכשיו בביאור הטעם הזה. גם שאר שמות הרבה שנקראת המידה הזאת אין אנו עכשיו בביאורם, ובעזרת השם עדיין נעוררך עליהם:

והנני מוסר בידך עיקר גדול. **דע** כי זה השם הנקרא אדנ"י הוא ההיכל הגדול, שאליו יבואו כל מיני שפע ואצילות מראש הכתר הנקרא אהי"ה, דרך התפארת הנקרא יהו"ה, ובו יתחברו כל הנחלים הנמשכים מן י"ג מעלות הכתר, ומן ל"ב נתיבות חכמה, ומן חמשים שערי בינה, ובה ע"ב גשרים הבאים ממים של חס"ד הגדולה, ומן מ' מיני אש להבה הבאים מן הגבורה, ומן ע' צינורות הבאים דרך קו האמצעי. וכל אלו המעלות והנתיבות והשערים והגשרים ומיני האש והצינורות, כולן מתגלגלין ובאין דרך נצ"ח והו"ד, ומתחברים יחד במידת א"ל ח"י הנקרא יסוד, 'ומשם באר"ה' (במדבר כא, טז) כלומר, ממידת יסוד כולן נכנסים בבריכה עליונה הנקרא אדנ"י.

ואל תאמר כי כל אלו הנזכרים באין תמיד כאחד, כי בהיות השם על מלואו ונקרא יהו"ה אח"ד, הנזכרות נמשכות בחפץ אח"ד ורצון אח"ד, ונמצא שם אדנ"י מתברך מכולם. וכפי שפע מילוי שם אדנ"י מתשע הספירות שעליו, כך יהיה כל העולם מתברך משם אדני, ואז כל היצורים למיניהם מלאים כל טוב וכל שפע מן הבריכה:

ולפעמים היו החסדים ממעטים צינורות הדין ומרבים צינורות החסד והרחמים; ופעמים בני אדם חוטאים ממעטים צינורות החסד והרחמים ומרבים צינורות הדין ואז יימשכו כמה עניינים קשים לשם אדנ"י יתברך, ואז העולם כולו בצער ובחסרון וכל מיני נגע ומחלה. ופעמים מסתתמין כל צינורות העליונות ונמשכות מצינורות החיצונות כוחות רעות הנקראים מים רעים ואז כל המקומות בצער, ואז הוא חורבן ארצות ועקירת מלכויות וגלויות קשות ורעות:

סוף דבר: **דע** כי השם הנקרא אדנ"י, כפי הדבר הנמשך אליו, בין מבפנים בין מבחוץ, כך נקרא שמו אם לטוב אם לרע, אם לחיים אם למוות, אם לנגע או לעונג, וזהו סוד עץ הדעת טוב ורע. אם ההמשכה מצד החסד, נקרא טוב, ואם ההמשכה מצד הדין, יש צד שנקרא טוב ואף על פי שהוא מצד הדין, אם הוא מצד הדין של מחנות הפנימיים, וזהו סוד 'והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי' (שמואל, טז, יב). ואם הוא מצד הדין מכחות החיצונות, זו היא רע"ה חול"ה וזהו עניין רע.

והבן זה מאוד: כי בשעה ששם אדני מושך מצד החסד, נקרא טוב, וגם כשהוא מושך מצד הדין מן הפנימיים נקרא גם כן טוב, וזהו סוד 'ברוך דיין האמת', וזהו שתיקנו על הרוגי ביתר 'הטוב והמטיב'. אבל אם הדין בא מצד הכחות החיצונות שחוץ לשורה, זהו ענין ר"ע. וכשהמידה הזאת מתלבשת ברוח ח"ן ותחנונים אזי כל העולם כולו מתפרנס בחסד וברחמים, וזהו סוד: לאדנ"י אלהינו הרחמים והסליחות (דניאל ט, ט).

ושמור זה העיקר הגדול ותבין ממנו כי כפי השפע הנמשך לשם אדנ"י, כך מכנים שמו יתברך, והשם ברחמיו וחסדיו יאיר עינינו במאור השגתו:

אלו השמות המפורשים בשער זה.

אדנ"י.

באר.

באר שבע.

ים.

ים החכמה.

כל.

אבן.
אבן הראשה.
אבן ספיר.
גן.
היכל.
ארון.
בית המקדש.
שכינה.
אהל מועד.
צדק.
אלהים.
חרב נוקמת נקם ברית.
אני.
מלכות בית דוד.
מקוה המים.
יבשה.
תפילה של יד.
כה.
פתח עינים.
עץ הדעת.
ארץ החיים.
ספר החיים.
ירושלים.
זאת.
אחרית.
ויאמר.
תורה שבע"פ.
שדי.
ה' אחרונה של שם.
כנסת ישראל.
א"י.

כלה.
רחל.
ברכה.
נשר.
בת שבע.
מזבח.
בת.
אשה.
תרועה.
שמיטה.
שכינה תתאה.
נון כפופה.

השער השני - הספירה התשיעית

צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבא וארא פני אלהים (תהלים מב, ג):
השם השני משמות הקודש על דרך המעלות הוא הנקרא **אל חי**. וטעם הנקרא אל חי, לפי שהוא סוף ט' המעלות הנקראות ט' אספקלריאות. והוא המושך מכל הספירות מידת החסד והחיים למידת אדנ"י, כמו שהודענוך. ולפי שמושך ממידת החסד נקרא אל, ולפי שמושך ממידת החיים נקרא חי, וכשיתחבר ביחד החסד והחיים נקרא אל חי. וכשהוא ממשיך הכוח הזה במידת אדנ"י נקראת גם היא ארץ החיים, כלומר הארץ שבה מתקבצים החיים העליונים.
ומכוח שם זה מושך שם אדנ"י החיים בכל הנבראים אשר בעולם למיניהם, במלאכים, ובכל צבא השמים וכוכביהם, ובכל צבא הארץ וצאצאיה, וזהו סוד: תוצא הארץ נפש חיה למינה (בראשית, כד).
כי הפסוק הזה כולל בדרך החכמה העליונה נפש כל מתנועע וכל רומש באדמה, נפש כל מיני דגים ועופות וחיות ובהמות, והנפש הבהמיית אשר באדם, ובכלל זה גם כן הנפש העליונה אשר באדם הנקראת נשמה. ולפיכך דרשו בפסוק זה 'תוצא הארץ נפש חיה למינה', וזו נפשו של משיח ימה נפלאו דבריהם ומה עצמו ראשיהם.
ומנין לנו לכלול בפסוק זה נפש כל בעלי חיים וכל רומש באדמה ונפש דגים ועופות וחיות ובהמות ונפשות האדם, ואפילו נפש המלאכים וכל צבא השמים והכוכבים, ואפילו נפש של משיח?

תדע לך שהכול נכלל בפסוק זה בדיבור אחד שאמר, וזהו סוד 'למינה'. מאי למינה? כלומר, נפש כל מין ומין מבעלי חיים, כל אחד לפי מינו, אם עליון עליון, אם אמצעי אמצעי, ואם תחתון תחתון, ואפילו נפש של משיח. והכול נכלל במילת 'למינה' שאמר. ואל יתפסו בעלי הפלוסופיא עלי לומר שאין נפש למלאך; שאין לך נברא בעולם שאין לו נפש חיים למינו, והכול כפי הראוי. וכפי החומר כך היא הנפש: אם עליון עליון, ואם תחתון תחתון.

וכל הנפשות, העליונים והתחתונים, נמשכו להם משם אדנ"י, הנקרא ארץ חיים, בכח אל חי יתברך אשר משפיע בשם אדני כוח החיים ממקור החיים באמצעות עץ החיים. ולפי שתמצא כי כל בעלי חיים אשר בעולם מקבלין חיים מאל חי על ידי אדנ"י, לפיכך אנו שואלין בראש השנה 'זכרנו לחיי"ם'. ולמי אנו מתכוונים? לאל חי ומגן:

ועל דרך זה התבונן כי הרוצה להשיג חיי עולם ידבק במידת אל חי, וימשיך לאדני בתפילתו א"ל ח"י. ועל עניין זה היה חושק ומתאווה דוד עליו השלום ואמר צמאה נפשי לאלהים לא"ל ח"י (תהלים מב, ג). ובהיות המידה הזאת הנקראת א"ל חי נקשרת עם אדנ"י, אז יפיקו ישראל כל צרכם ושאלתם וינצחו כל אויביהם ואיש לא יעמוד לפניהם. ועל זה רמז יהושע עליו השלום ואמר: בזאת תדעון כי אל ח"י בקרבכם והורש יוריש מפניכם את הכנעני וגו' (יהושע ג, י). ולפי שאנו צריכין לקשור קשר הספירות והמעלות במידת אדנ"י, אנו אומרים בברכה הסמוכה לפסוקי דזמרה; הבוחר בשירי זמרה מלך אל חי העולמים.

וכל הרוצה לבקש חיים טובים יתכוון למידת א"ל ח"י. ובהיות האדם נדבק בשם אדנ"י בטהרה אז הוא נדבק בא"ל ח"י, ועל זה נאמר: ואתם הדבקים בי"י אלהיכם חיים כולכם היום (דברים ד, ד).

ולפעמים נקראת מידה זו אלהי"ם חיי"ם, באומרו: הוא אלהים חיים ומלך עולם (ירמיהו י, י). והסוד, בהיות א"ל ח"י מריק חיים בבריכת אדנ"י הנקרא אלהי"ם, וכשממלא אותה חיים נקראת כל אחת משתיהן אלהי"ם חיי"ם, ואז בדרך הצינורות יתמלאו חיים כל בעלי חיים.

ומשה רבנו עליו השלום כשעלה למרום המשיך מידת א"ל ח"י לאדנ"י, באומרו: ועתה יגדל נא כוח אדני (במדבר יד, יז).

מאי כוח אדנ"י? הוא סוד החיים הנמשכים אליה מא"ל ח"י. מה כתיב בתריה? סלחתי כדברך ואולם ח"י אני (שם, כא),

זהו סוד שהמשיך חיים מא"ל ח"י למידת אני, ואלמלא כן מתו כולם לפי שעה. ולפיכך המתין להם בחיים עד שעשו פירות ופירי פירות ואח"כ נפרע מהם.
והמשכיל דבר זה יבין כמה הוא כח המשכת מידת א"ל ח"י באדנ"י. ומה שאמר הכתוב 'אלהי"ם חיי"ם', גם מידת אדנ"י נקראת אלהי"ם חיים.
והטעם, לפי שאינו נותן חיים בלתי על פי הדין, ואין שם משוא פנים, ולפיכך הזכיר אלהי"ם חיים שהוא מידת הדין עם חיים.
ולפיכך אנו מזכירים בראש השנה, שהוא יום הדין, שתי אלה המידות, אלהי"ם חיי"ם וא"ל ח"י ומגן, בברכה ראשונה, כמו שאנו אומרים: זכרנו לחיי"ם אל מלך חפץ בחיים כתבנו בספר החיים למענך אלהים חיים, א"ל ח"י ומגן. הלא תראה שתי אלו המידות נכללות בברכה זו:
ואחר שהודענוך עיקר זה, דע כי מידת אל חי נקראת לפעמים **אל שדי**. והטעם, לפי שממנו נמשך הכוח והשלימות והשפע והאצילות בשם הנקרא אדנ"י, עד שיאמר די. ולפיכך ארז"ל במסכת חגיגה: שד"י, שבו אמר לעולמו די. ואף על פי שמשמע, כמו שאמרו שם, שהיה העולם מרחיב עצמו והולך עד שאמר לו די, העיקר הפנימי הוא כי במידת א"ל שד"י הוא נותן מזון לכל בריה ובריה ומשלח ברכותיו לאדנ"י, עד שיבלו שפתותיהם מלומר די.
וכשמידת אדנ"י מתמלא מכוח א"ל שד"י אז גם היא נקראת על שמו שד"י וא"ל שד"י, כמו שכבר הודעתיך. וכל הברכות והטובות הנשפעות באדנ"י למלאות צורך כל בריה, על ידי אל שדי הם, כאמרו: ואל שדי יברך אותך ויפרך וגו' (בראשית כח, ב). גם המידה הזאת היא האומרת די לכל צרה שלא תבוא על האדם, ולפיכך התפלל יעקב אבינו עליו השלום באל שד"י. ולפעמים נקראת מידה זו **מקור מים חיים**.
והטעם לפי שהמים האלה נובעין מעדן העליון, מן המקור הנקרא אין סוף, אשר מאותו המקור החיים נמשכים לכל חי ונקרא מקור מים חיים.
ולפי שיש מים אחרים רעים, ונקראים מים מתים, והם המים העכורים הבאים מתמצית מים הזדונים, שהן בארות נכריות שיש בהן כמה מיני מים הרעים, ומהם יצאו מי המרים המאררים, ולפיכך הוצרך י"י יתברך להתרעם על כל ישראל ואמר: כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים (ירמיהו ב, יג), וכתיב: כל עוזביך יבושו וגו' כי עזבו מקור מים חיים את י"י (שם יז, יג).
והטעם היותו נקרא מקור מים חיים מכמה פנים. האחד, שהמקור הזה יוצא מעדן העליון ובו יחיו כל בעלי חיים, ובהיותם שותים מן המים האלה לא ירעבו ולא יצמאו, ותמיד

יהיו חיים וקיימים לעולם; השני, כי כמו שהחי מתנועע לכאן ולכאן ועושה פעולות, כך המים הללו מתנועעים והולכין תמיד להשקות נחלות שדות וכרמים ופרדסים וליטול מהם בני אדם לכל צרכיהם, ופועלים כל הפעולות בהיותם מתנועעים ממקום למקום; השלישי, כי המבקש את החיים האמתיים לפני י"י, אלו המים יודיעוהו מקומו, והוא בהיות האדם הולך על שפת הנחל הזה ולא ייפרד משפתי הנחל, יודיעוהו המקום שממנו נמשך ויוליכוהו עד המקור שממנו יוצאין החיים,

וסימן: וממתנה נחליאל ומנחליאל במות (במדבר כא, יט) ולפי דרך זה צריך האדם להתבונן מה שאמר יתברך בתורה; ראה נתתי לפניך היום את החיי"ם ואת הטוב ואת המו"ת ואת הרע (דברים ל, טו), לפי שהדיבוק במידת אל ח"י ימצא חיים וטוב, והמתרחק מאל חי ימצא כנגדו מות ורע, שהרי אלו כנגד אלו נערכות כל המערכות, וסימן: גם את זה לעומת זה עשה האלהים:

והמידה הזאת נקרא **יסוד**, כלומר כמו שהבית נשען על היסודות, כך מידת אדנ"י נשענת על מידת יסוד. לפי שאין למידת אדנ"י שפע וקיום זולתי על מידת יסו"ד הנקרא א"ל ח"י. ובגמרא דחגיגה אמרו: העולם על מה הוא עומד? על עמוד אחד שהוא צדי"ק, שנאמר וצדי"ק יסו"ד עולם.

ומה שאנו צריכין לעורך עליו הוא שאין כל היסודות שווין. כי יש יסוד שהוא למעלה ובניינו למטה, ויש יסוד שהוא באמצע בניינו, ויש יסוד שהוא למטה ובניינו למעלה, וסימן: עולם עליון, עולם תיכון, עולם תחתון. וסימן בתוך סימן: עליון עליון, תיכון תיכון, תחתון תחתון. והסוד: חול"ם, שור"ק, חיר"ק.

וכבר רמזו רז"ל: בוא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, בשר ודם הוא למטה ומשאו למעלה אבל הקב"ה אינו כן אלא הוא למעלה ומשאו למטה הימנו, שנאמר כה אמר י"י רם ונשא (ישעיה נז, טו).

ולפי עניין זה יש לך להתבונן כי מידת א"ל ח"י הנקרא יסו"ד הוא למעלה, ואדנ"י הנקרא בנינו היא למטה הימנו. וזהו הסוד המופלא בהיות אדנ"י משתוקק ונכסף להתעלות בעלוי אל ח"י, ומתאווה לעלות אליו תמיד. ואל תתמה, שהרי יש דוגמא בעולם הזה: הלא תראה האבן השואבת מושכת אליה, והיא למעלה, ומה שהיא נושאת, למטה ממנה. וגם יסוד האש ויסוד הרוח ויסוד המים, שלושתן עדים נאמנים על אלו הדברים:

והמידה הזאת נקראת **צדיק** בכל התורה כולה. ולפי שנקרא יסוד ונושא כל הדברים אשר תחתיו בכל הנמצאות, נקרא צדיק יסוד עולם. ועניין שנקרא צדיק הוא סוד השפע

שמשפיע כל טוב וברכה ונותן במידת אדני, כעניין שנאמר וצדיק חונן ונותן (תהלים לז, כא).

וצריך אני לעוררך על עניין גדול ונכבד. **דע** כי שלושה שמות הם: צדי"ק, צד"ק, וצדק"ה. ומידת אל ח"י נקראת צדיק; ומידת אדני נקראת צד"ק; ובהיות צדיק משפיע ברכתו בצדק, אותו השפע והאצילות נקרא צדקה. נמצאו שלושת שמות הללו מתאחדים כאחד: צדיק לתת, צדק לקבל, צדקה הוא סוד המתנה והדיבוק והחיבור. ולפי סוד זה נאמר: זכר צדיק לברכה (משלי י, ז).

ועתה יש להאיר פניך בעיקר גדול. דע כי בהיות צדי"ק משפיע ברכתו וטובתו על צד"ק, נקראת אר"ץ החיים והיא מיטיבה לכל הנבראים; ואם חס ושלום ייפסקו צינורות זה הצדיק, ולא יבואו אל מידת צד"ק, אז היא מתמלאת מאותן הבורות הנקראות מוות, והיא ממיתה ועושה כל מיני מגפה והשחתה בעולם. ובהיות הצדי"ק מתחבר עם צד"ק ונותן לו מתנה מברכותיו, אז באותו החיבור הנקרא צדק"ה מביא למידת צדק חיים תחת מוות, וזהו סוד: וצדקה תציל ממוות (שם, ב).

בוא וראה כמה היא סגולת הצדק"ה. כי כמו שהאדם עושה צדק"ה, כך ממשיך מידת צדי"ק במידת צד"ק ומביא חיים אל העולם ומציל אותם מן המוות. ואם את העולם הוא מציל מן המוות, כל שכן את עצמו. ולא תאמר ממיתה משונה, אלא אפילו ממיתה עצמה. ובשעה שצדי"ק נפרד מצד"ק, ונשארת מידת צדק ריקנית, אז תקום להמית ולהשחית, לעקור ולשרש, ומביאה על הבריות כמה מיני מיתות; מהם מיתה טבעית, ומהם מיתת מגפה, ומהם מיתה משונה, ושאר כמה מיתות.

ולפי דרך זה יש לך להתבונן כי הרוצה לירש ארץ החיים צריך להידבק במידת צדי"ק, כי כל הדבק במידת צדי"ק נקרא צדיק על שמו, ונוחל ארץ החיים, ועל זה נאמר: ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ (ישעיהו ס, כא), וכבר ידעת מה שדרשו בו חז"ל: כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

ועתה יש לנו לעוררך על עיקר גדול, שהוא יסוד ושורש להיות אדם יודע כמה הוא גודל כל עובר עבירה. הנה הודענוך בספר זה כי בהיות מידת אדנ"י מתמלאת מן המקור העליון הנקרא אל ח"י וצדי"ק, היא מתברכת ועומדת במלואה והיא מספקת צורך כל הנבראים, ונמצא כל העולם כולו עומד במלואו ובשמחה ובכל מיני מעדנים ותענוגים. ולפעמים מסתלק אל ח"י ממידת אדנ"י ואז היא נשארת יבשה, ריקנית וחסרה כל טוב.

ולפיכך צריך אני להודיעך היאך דבר זה אפשר להיות. דע כי מידת אל ח"י הנקראת צדי"ק עומדת להסתכל ולראות ולהשקיף על בני אדם, ובראותה בני אדם שהם עוסקים

בתורה ובמצוות, והם חפצים לטהר עצמם ולהתנהג בטהרה ונקיות, אזי מידת צדיק מתפשטת ומתרחבת ומתמלאת מכל מיני שפע ואצילות מלמעלה, להריק על מידת אדנ"י, כדי לתת שכר טוב לאותם המחזיקים בתורה ובמצוות ומטהרים עצמם, ונמצא כל העולם מתברך על ידי אותם הצדיקים וגם מידת אדנ"י מתברכת על ידיהם, וזהו סוד 'זכ"ר צדי"ק לברכה'.

ואם ח"ו בני אדם מטמאים עצמן ומתרחקין מן התורה ומן המצוות ועושין רשע ועוול וחמס, אזי מידת צדיק עומדת להביט ולהסתכל ולהשקיף במעשיהן וכראותה בני אדם שמטמאים עצמן, מואסים בתורה ובמצוות ועושים עוול וחמס, אזי מידת צדיק מתאספת ומתכנסת ומסתלק למעלה למעלה, ואז ייפסקו כל הצינורות וההמשכות, ונשארת מידת אדנ"י כארץ יבשה ריקנית וחסרה מכל טוב. וזהו סוד 'כי מפני הרעה נאסף הצדי"ק (ישעיהו נז, א). ושלמה עליו השלום צווח ואמר יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו (קהלת ז, טו) והסוד הזה כולו רמוז בפסוק: י"י משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים הכל סר יחדיו נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד (תהלים יד, ג).

הלא תראה היאך רמז הפסוק 'אין עושה טוב' כי כוח יש ביד התחתונים לבנות כמה עניינים למעלה, או להרוס ולהשחית, והסוד: עת לעשות לי"י הפרו תורתך (שם קיט, קכז), וכתיב: או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי (ישעיהו כז, ה) יהמבין זה הסוד, יבין כמה כוחו של אדם לבנות ולהרוס.

ועתה בוא וראה כמה הוא כוחן של צדיקים המחזיקים בתורה ובמצוות, שיש להם כוח לחבר כל הספירות ולהטיל שלום בעליונים ובתחתונים, בהיות האדם הישר והטהור מחבר מידת צדי"ק למידת צד"ק ואז נקרא יהו"ה אחד, ונמצא מטיל שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. נמצאו שמים וארץ אחדים על ידי אדם זה, אשרי חלקו ואשרי יולדתו, ועליו נאמר: ישמח אביך ואמך וגו' (משלי כג, כה) ואומר ישמח י"י במעשיו (תהלים קד, לא).

ואם ח"ו נמצא אדם רשע וטמא ובליעל, חורש מחשבות אוון, רגלים ממהרות לרוץ לרעה, מאוס בטוב ובחור ברע, מאוס בתורה ובמצוות, בהיות מידת צדי"ק עומדת להביט במעשיו הרעים, אזי המידה הנקראת צדיק מתקבצת ומתאספת למעלה, ונמצא אדנ"י נשאר לבדו יבש וחסר מכל טובותיו של צדיק. ומי גרם זה? רשעו של אותו רשע, ועליו נאמר: ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, כח). נמצא מחריב העולם ומקלקל סדר כל הנבראים,

ועל זה הזהירו חז"ל במסכת קידושין פ"ק ואמרו: לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וכו'. ר"א בר"ש אומר לפי שהעולם נדון אחר רובו, עשה מצווה אחת אשריו שהכריע עצמו וכל העולם כולו לזכות. ועל דרך זה יש לך להתבונן מה שאמרו רז"ל העולם על מה הוא עומד, על עמוד אחד שהוא צדיק, שנאמר וצדיק יסוד עולם:

ודע כי המידה הזאת נקראת בכל התורה **טוב**, וסימן: אמרו צדיק כי טו"ב (ישעיה ג, י). ועתה יש לנו לעוררך על הדבר. דע כי כל ההמשכות היורדות מלמעלה מאת כל הספירות העליונות, כולם פועלות על דרך הטוב והשלמות. ואפילו ירד דין לעולם במידת הפחד והגבורה, אם בא הדבר על ידי צדיק, הכול בא על דרך הטוב הגמור ואין רעה פועלת בדבר לעולם, כי אם לטובת אותו הנפגם, לפי שהדבר בא לו על ידי הצדיק, והכול לטובה. וזהו סוד מה שאמרו ז"ל: אין דבר רע יורד מן השמים ואם כן מה זה שאמר הכתוב כי ירד רע מאת י"י? (מיכה א, יב).

דע, כי יש חוץ למחיצות הספירות נגעים הנקראים רע, והם חוץ לספירות סביב, ולפעמים נטפלים למידת אדנ"י ויורדים לעולם, וזהו סוד 'כי ירד מאת י"י', ולא מי"י. ועל דרך זה נאמר במעשה בראשית: וירא אלהים כי טוב, ובסוף נאמר: והנה טוב מאוד (בראשית א, לא). ואמרו בבראשית רבה; והנה טוב זה יצר טוב, מאוד וכו' מאוד זה המוות. כי אפילו המוות כשבא על ידי מידת צדיק, נקרא המוות חיים וטוב, וזהו סוד שאמר שהצדיקים אפילו במיתתן קרויים חיים. ועל זה נאמר: ועץ הדעת טוב ורע (שם ב, ט), כשמידת אדנ"י הנקראת עץ הדעת שואבת ממידת טוב, כל מעשיה נקראים טוב, וכל חיים וכל מוות הבאים לעולם, הכול טוב.

ועל דרך זה אמר נחום איש גם זו, בכל נגע ובכל מחלה הבאים עליו, 'גם זו לטובה' ורבי עקיבא עליו השלום היה אומר תמיד: כל דעביד מן שמיא לטב עביד, כההוא מעשה דברכות דפ' הרואה.

אבל אם ח"ו ייפסקו צינורות צדי"ק מלכא ממידת צד"ק הנקרא עץ הדעת, אזי מידת צדק מושכת אליה מן הדברים החיצונים, הנקראים רעה חולה, כמה מיני משחית וכמה מיני פורעניות, ומשלחת לכל בני העולם כפי חיוב משפטיה, ואז יתחדשו בעולם כל נגע וכל מכה, וזהו 'עץ הדעת טוב ורע', וזה לעומת זה הם עומדים.

אבל מה שאתה צריך שתתבונן בעניין משה רבינו עליו השלום, שאמר בו ותרא אותו כי טוב הוא (שמות ב, ב) שהיה דבק במידה זו, ולפיכך נתמלא כל הבית כולו אורה. וצריך אתה להתבונן בברכת הטוב והמיטיב, שתקנוה ביבנה על הרוגי ביתר: הטוב שלא הסריחו, והמטיב שנתנו לקבורה.

ודע והאמן כי מידת צדיק עומדת תמיד להפיק רצון כל שואל ולרחם, בהיות האדם מתכוון לתקן ולהיטיב דרכיו, ועליו נאמר: טוב י"י לכל ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה, ט). והוא המורה דרך לחטאים בתשובה, ועליו נאמר; טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך (שם כה, ח), ופירושו כך: מביא יסורים ונגעים ומחלות על בני אדם, הכול לטובתם, כדי שיחזרו בתשובה. ונמצאים כל אותם היסורים והנגעים טוב גמור, שהם סיבה שיחזור האדם בתשובה ויזכה לטוב העליון ולחיי העולם הבא, וזהו פירוש של פסוק 'טוב וישר י"י על כן יורה חטאים בדרך'.

ודע והבן כי מידת אדנ"י, שנקראת לפעמים אלהי"ם, כשבאה לברוא כל הנבראים, במידת טוב נסתכל ונתייעץ והיה בורא כל הנבראים ומצייר כל הצורות, כאמרו בכל מעשה בראשית: וירא אלהי"ם כי טו"ב (בראשית א, י). כלומר, במידת טוב נסתכל ונתייעץ אלהים ובורא העולם, וזהו העיקר והאמת. ואלמלא מידת טוב אין אדנ"י, הנקרא אלהים במעשה בראשית, יכול להשלים סיפוק כל הנבראים וצרכיהם. ולפי שנחתמו כל מעשה בראשית במידה זו הנקראת טוב, כתיב: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד (שם, לא):

ולפעמים נקראת מידה זו **שכל טוב**, לפי שמן המידה הזאת ייכנס אדם לאספקלריא המאירה, ובמידת אל ח"י ישכיל אדם דרך להיכנס ולדעת ולהתבונן ולהתחכם באמיתת י"י יתברך. ומידה זו הנקראת שכל טוב עומדת עם האדם בהיותו מקיים התורה והמצוות, וסימן: ראשית חכמה יראת י"י שכל טוב לכל עושיהם (תהלים קיא, י), והסוד הגדול: משכיל על דבר ימצא טוב (משלי טז, כ). ולפי שהיה דוד עליו השלום דבק במידה זו היה אומר 'לדוד משכיל', וכל לשון משכיל במקום הזה תלוי. והיודע סוד החן, ידע 'שכל טו"ב יתן ח"ן' ודע כי יש הפרש בין משכיל ובין מבין; כי סוד מבין הוא מהמשכת מקור הבינה, והמשכיל הוא מהמשכת הטוב תחילה וסוף.

והנה המידה הזאת נקראת בכל התורה כולה **שלום**. והטעם, כבר הודענוך, בהיות ישראל צדיקים וטובים אזי מידת אדנ"י במילוי ובשלימות ובכל מיני שפע וברכה, ואם ח"ו יצאו ישראל מחפץ השם יתברך אזי מידת רחמים הנקראת יהו"ה מסתלקת מהיכל אדנ"י, ואז נשארת ריקנית ושפלה. ובהיות צדי"ק מתעורר בעולם לשוב בתשובה או לתקן הקלקול אזי המידה הזאת, הנקראת שלום, מליץ טוב בין יהו"ה ובין אדנ"י, והוא המטיל שלום ביניהם ומקרב אותם לשכון ביחד בלי פירוד וקיצוץ בעולם, ונמצא יהו"ה אחד באותה שעה.

ודע והאמן שאי אפשר לבא ברכה לעולם זולתי על ידי המידה הזאת הנקראת שלום, ועל זה נאמר: י"י יברך את עמו בשלום (תהלים כט, יא). ואמרו ז"ל אין לך כלי מחזיק ברכה אלא שלום.

ודע כי לפי שהשלום הוא סוף תשע אספקלריאות עליונות, והוא המריק ברכה בשם אדנ"י, לפיכך נקבע בסוף ברכת כהנים ובסוף ברכה אחרונה של תפילה. והטעם, כי על פיו יצאו ועל פיו יבואו כל הבאים להידבק באור העליון הנקראת חיי העולם הבא ויש לי לעוררך על הסוד הפנימי. דע כי אמרו ז"ל: כשעלה משה למרום אמר לו הקב"ה, משה אין שלום בעירך; אמר: כלום יש עבד שנותן שלום לרבו? א"ל: היה לך לסייעני; באותה שעה פתח משה רבינו עליו השלום ואמר: ועתה יגדל נא כח אדנ"י (במדבר יד, יז) מה כתיב בתריה? סלחתי כדברך ואולם חי אני, כלומר החייתני בדברך. והסוד הזה, כי המידה הנקראת שלום מריק חיים במידת אדנ"י בהתחברם כאחד, וגדול כוח השלום שאפילו העליונים צריכים לו, דכתיב: עושה שלום במרומיו (איוב כה, ב). וכשהאדם מחזיק בתורה ובמצוות, כביכול כאילו מטיל שלום בפמליא של מעלה, והסוד: או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי (ישעיהו כז, ה):

ודע כי המידה הזאת נקראת **זכרון**, ובמקום הזה נזכרים כל בני העולם לכל מעשיהם, לטוב ולמוטב. וכפי הזכרון הבא מן המקום הזה כך הדין נגמר על כל בני העולם. ולפיכך נקרא יום ראש השנה זכרון, והסוד: ראש השנה הוא סוד אדנ"י, ויום הזכרון הוא סוד אל ח"י; לפי שאנו עומדים בראש השנה לדין וכל מעשינו באים לחשבון ולזכרון לפני אדנ"י, וזהו סוד שאנו אומרים: זכרנו לחיים, אל מלך חפץ בחיים כתבנו בספר החיים וכו' אל חי ומגן. והמידה הזאת זוכרת כל הנשכחות, לפיכך אנו חותמים בראש השנה 'זוכר הברית', לפי שהוא סוד הזכרון וסוד הברית אנו חותמים בשני אלו העניינים, 'זוכ"ר הברי"ת'.

ולפי היות דוד עליו השלום רוצה להתחבר ולהידבק במידה הזאת, היה אומר: מזמור לדוד להזכיר (תהלים לח, א) וזהו סוד אזכרתה של מנחה וסוד מנחת זכרון מזכרת עוון, שהחטא של אשה סוטה במקום זה תלוי להיפרע, 'כי מנחת קנאות היא' (במדבר ה, יח) ובמקום זה היא הקנאה, וסימן: קנאת י"י צבאות (ישעיהו ט, ו). ופקדונות הרי הן כזכרונות, אלא שהפקדונות על ידי אדנ"י והזכרונות על ידי אל ח"י.

ולפי ששתי אלה המידות, שהם אל ח"י ואדנ"י, בהתאחדם זו בזו אזי כל העולם כולו בשלמות, נתן י"י יתברך לישראל יום השבת כנגד שתי מידות הללו: זכור ליום, כנגד אל ח"י, ושמור ללילה, כנגד אדנ"י. ולפיכך נאמר בעשרת הדיברות זכור ושמור. ודע והאמן

קבלה אמתית, כי מעיין כל הברכות הבאות למידת אדנ"י לברך את ישראל הוא המקום הזה הנקרא זכרון, והסוד: בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך (שמות כ, כד), וכתיב: זכר צדי"ק לברכה (משלי י, ז). והסוד הגנוז: י"י זכרנו יברך (תהלים קטו, יב):

וכנגד המידה הזאת נתן י"י יתברך לישראל סוד **השבת**, ויש לי להודיעך כיצד. דע כי שלושת הספירות העליונות, שהם כת"ר חכמ"ה ובינ"ה, מתאחדות למעלה, ובהיות הספירות נקשרות אלו באלו מתאחדת בינה עם שש ספירות שתחתיה עד ספירה זו הנקראת אל ח"י ונקראת שבת. ועל עיקר זה היתה בריאת העולם ששת ימים וביום השביעי שב"ת. והנה השבת הוא כנגד ספירת יסוד שהיא ספירת א"ל חי, ולפיכך נקרא יום השבת מקור הברכות והקדושות, כאמרו: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שב"ת (בראשית ב, ב). נמצא יום השבת מקור כל הברכות והמשכת הקדושה למטה.

ודע כי האדם השומר שבת כהלכה, נעשה אותו אדם כמו כיסא למרכבה לשם יתברך ולפיכך נקרא השבת מנוח"ה, וכתיב: זאת מנוחתי עדי עד (תהלים קלב, יד), כאילו י"י יתברך נח על בני אדם ושוכן עליו כמלך על כסאו, וסימן: וינח ביום השביעי (שמות כ, יא), הוא בעצמו נ"ח. נמצא כל שומר את השבת כהלכה, כאילו מקיים את התורה כולה. ואמר הנביא: אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע (ישעיהו נו, ב).

ודע והאמן כי המשמש מיטתו מלילי שבת ללילי שבת זוכה לבנים צדיקים, כי השבת היא מידת צדי"ק, ראויין לחיי העולם הבא, כי שבת היא סוד א"ל ח"י, ועליו נאמר אשר פריו יתן בעתו (תהלים א, ג). ולפיכך אמר הנביא: כי כה אמר י"י לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי (ישעיהו נו, ד). וכי הסריסים הם המשובחים בישראל, והסריסים לבדם הם שומרים השבת? אלא פי' הפסוק כן הוא; אותם הצדיקים שכל ששת ימי החול אינם משמשים מיטותיהם אלא הם כדמיון סריסים, ובלילי שבתות משמשים מיטותיהם. כי לשון ישמרו לשון אשה הוא, כד"א: מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר (שופטים יג, יג). וסימן 'זכור' ליום 'ושמור' ללילה. וכשעושים כך, מה כתיב - והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי (ישעיהו נו, ז). 'הר קדשי' זה אל ח"י, 'בית תפלתי' זהו סוד אדנ"י, והלשון ממש מוכיח על שתי מידות, זכור ושמור. ואם ח"ו אדם מחלל את השבת כאילו כפר בעיקר, לפי שהשבת הוא עיקר האילן מלמטה למעלה.

ולפיכך נקראת מידה זו יסוד עולם, כי הוא הנושא עליו כוחות אדני, והוא עיקר העיקרים ועיקר ידיעת השם יתברך לשער הסמוך לכל הנבראים, והוא סוד עיקר אות וא"ו התחתון, כדמיון יסוד ממטה למעלה.

ולפי שהשבת הוא סוד המשכת הכוח מהספירות העליונות בשם אדני, והוא סוד התאחדות כל הספירות, כי א"ל ח"י נח בשם אדני בסוד 'וינח ביום השביעי', בסוד 'ויכל אלהי"ם ביום השביעי' (בראשית ב, ב), ארז"ל: אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני רוצה ליתנה לישראל, לך והודיעם:

הלא תראה כי השבת יושבת בבית גנזיו יתברך, וכבר ידעת כי בית גנזיו היא אדנ"י. ולפיכך כל שומר שבת כהלכה מקרב ב' השמות הללו ומייחדם זה בזה, ובהתקרב אלו שני השמות נמצאו כל הספירות כולן מתאחדות, והוא סוד מנוחה שהוא נח תוך אדנ"י, כאמרו: נחה רוח אליהו על אלישע (מלכים, ב, טו). ואומר: וינח ביום השביעי (שמות כ, יא), ולפיכך נאמר זכו"ר ושמו"ר.

ולפי שהנשמות על ידי א"ל ח"י פורחות משם אדני, הוצרך לומר כי נפש יתירה נתוספת בו באדם בשבת וניטלת במוצאי שבת בסוד: וביום השביעי שבת וינפש (שם לא, יז) ומי שיש לו עיניים יראה הדבר מפורש. נמצאת השבת קושרת ספירה אחרונה שהיא אדנ"י עם כל הספירות העליונות, ולפיכך נקרא השבת יום השביעי, שהיא ספירה שביעית מבינ"ה ולמטה. ונמצאת בינה קושרת שתי ספירות שעליה עם שש ספירות שתחתיה, והיא גם כן שביעית ממטה למעלה. נמצאת אומר כי אל ח"י הוא סוד השביעית בעולם הזה, ובינ"ה היא סוד השביעית בעולם הבא, ובבינ"ה נקשרות כל הגאולות וכל מיני חירות:

וצריך אני לעוררך על עיקר גדול: דע כי בהתאחד מידת אל ח"י במידת אדנ"י אזי מידת אדנ"י יושבת על כיסא המלכות ומושלת על כל הנבראים, וכשא"ל ח"י נבדל ומסתלק ממנה אזי מידת אדנ"י, שנקרא שכינה, הולכת בגלות תחת שאר ממשלות וכוחות נכריות, והסוד: ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל, כג). לפיכך אמרו: צריך לסמוך גאולה לתפילה, כי סוד גאולה, אל ח"י, וסוד תפילה, אדנ"י ובהיותם שניהם סמוכים זה לזה אזי הכול בייחוד בשלימות ובברכה, וסימן: סומך ה' לכל הנופלים (תהלים קמה, טו). ואומר: נפלה לא תוסיף קום (עמוס ה, ב).

ולפיכך צריכים ישראל להתכוון בכל יום כוונה גדולה לסמוך גאול"ה לתפיל"ה, כדי שיתחברו ויתאחדו שני שמות הללו. וכשמגיע אדם בברכת אמת ויציב לגאל ישראל,

צריך להתכוון בלבו סוד גאולה זו מה היא, והיאך סומך אותה לתפילה כשמתחיל 'אדנ"י שפתי תפתח', כי בכאן הוא העיקר הגדול.

ואותו חכם שהיה משתבח שפעם אחד סמך גאולה לתפילה, אל יעלה בדעתך כי שאר הימים היה מפסיק ומספר בין גאולה לתפילה והיה עובר עבירה; חלילה חלילה לה' אלהינו, וחלילה לחסידיו ועבדיו הקדושים מעשות כדבר הזה. אלא סוד סמיכות גאולה לתפילה, שהיה מתכוון בברכת אמת ויציב להמשיך כל הצינורות ולייחד כל הספירות עד שתגיע המשכות כל הצינורות אצל חתימת גאל ישראל, וכשהתחיל אדני שפתי תפתח, נח כוח א"ל חי במידת אדנ"י ונתאחדו הספירות על ידי חכם זה:

וזהו דבר גדול שצריך מחשבה נכונה, להמשיך כל הצינורות ולסדר כל הספירות עד שיגיעם כולם למידת אל ח"י, ויריקו כולם במידת אדנ"י. ולפי שדבר גדול כזה אין כוח ביד האדם להתכוון בו ולעשותו בכל יום, הוצרך לומר 'פעם אחת סמך גאולה לתפילה'. לפי שהסמיכה הזאת בדיבור ובמעשה היתה, שהיה יודע לכוון אל הכוחות ולהמשיך השפע דרך הצינורות עד שהגיעם כולם לאל ח"י, ומשם הריק בשם אדנ"י. וזהו סוד סמיכת גאולה לתפילה, וסימן: סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר (תהלים קיא, ח).

ולפי שסוד גאולה ותפילה הוא סוד אל ח"י אדנ"י, והוא סוד זכור ושמור, אמרו ז"ל: אילו שמרו ישראל שבת אחת כהלכה מיד נגאלין. וזהו טעם ברור שיהיו סומכים כל ישראל זכור אצל שמור, שזהו סוד סומך גאולה לתפילה.

ואם תאמר: מדוע לא נגאלו ישראל אותו היום שסמך אותו החכם גאולה לתפילה? דע כי אדם אחד אינו יכול לסמוך אלא כפי שיעור אדם, אבל אם כל ישראל היו סומכין כפי שיעור כל השלמות והמילוי המספיק להתחבר ולהתאחד גאולה בתפילה, אז היו נגאלין כולן. וסוד סמך גאולה לתפילה בסוד אל ח"י אדנ"י הוא סוד הגואל משחת חייכי, המעטרכי חסד ורחמים, המשביע בטוב עדיך, תתחדש כנשר נעורייכי (שם קג, ה):

ואחר שעוררנוך על העיקר הגדול הזה, דע כי ה' יתברך ויתברך כשרצה לגאול את ישראל ממצרים חיבר מידת אל ח"י הנקרא גאולה, למידת אדנ"י הנקרא תפילה, והסוד: ויאנחו בני ישראל מן העבודה ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה (שמות ב, כג), וכתיב: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים (שם) והסוד הגדול: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי (שם ו, ה).

ואחר שידעת זה, דע כי לפעמים נקרא בלשון **גואל**. והטעם, דע כי בהתחבר אל ח"י עם אדנ"י, שהוא סוד הגאולה ותפילה, הרי אדנ"י מתמלא משפע הגאולה, וגם מידת

אדנ"י פועלת גאולה בשליחות אל ח"י ומצלת את הצדיקים וגואלת אותם מכל פגע ומחלה ומכל מיני משחית ופורעניות, ונקראת באותה השעה **המלאך הגואל**. ולפי שמידת אדנ"י, הנקראת שכינ"ה, היה הולכת עם יעקב בשליחות אל ח"י, כאמרו: אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה ושבתי בשלום אל בית אבי והיה יהו"ה לי לאלהים (בראשית כח, כ), והיתה המידה הזאת הולכת עם יעקב לגאול אותו מכל מיני משחית, אמר יעקב: המלאך הגואל אותי מכל רע (שם מח, טז). והטעם שקרא למידה זו מלאך, לפי שאינה פועלת גאולה אלא בשליחות אל ח"י, שהרי היא עצמה צריכה גאולה, כאמרם ז"ל 'גלו למצרים שכינה עמהם'. ולפיכך כשאדני פועל גאולה, הוא בשליחות אל ח"י. ולכן נקרא המלאך הגואל, כלומר נקרא בשם המשלחו.

וביאור העיקר הזה: דע, כי מידת היוב"ל למעלה היא שביעית, היא עליונה, והיא סוד הגאולה השלמה והחירות; ומן היובל, שהיא סוד הגאולה השלמה, מקבלת מידת אל ח"י שפע הגאולה ומביא גאולה לעולם, כמו שמקבל מן היובל כוח החיים ונקרא על זה אל ח"י.

ודע כי בכוח ספירת היובל, שנמשכת באל חי, נגאלו ישראל ויצאו ממצרים, שנאמר: וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים (שמות יג, יח); אל תקרי וחמושים אלא וחמישים. וכן הוא אומר: יובל היא שנת החמישים שנה, וכתיב: גאולה תהיה לו וביובל יצא, וכתיב: ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ (ויקרא כה, כד). והכלל הגדול הוא שכתוב: בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו (שם, יג) ודע כי מן היובל מושך אל חי הגאולה וגואל את הצדיקים, בשעה שהוא סומך לאדנ"י.

נמצא היובל, שביעית עליונה, והשבת שהוא סוד אל חי, שביעית תחתונה. ואנו סופרים ליובל שבע שבתות שנים, ולשבת ששת ימים וביום השביעי שבת. ואם תאמר: היובל היא תחילת השמינית כאמרו 'שנת החמישים'? דע כי בעזרת השם בעניין זה נרמוז לך עיקרים גדולים, בהגיענו לביאור שם יהו"ה יתברך, שהוא סוד היובל וסוד בינה, ושם אתן את דודי לך:

ועתה דע והאמן כי השבת היא מעיין כל הטובה ומקור כל האצילות לשם אדנ"י ולישראל הדבקים במידה הזאת. ומן השבת אדם נכנס לחיי העולם הבא, שהוא סוד היובל, כמו שהודענוך. והעולם הבא נקראת שבת הגדול שהיא שביעית עליונה, ואל ח"י הוא סוד השבת שהיא שביעית של מטה; ומן העולם הבא מושכת השבת כל האצילות והטוב הגדול והחיים והגאולה. ואם כן פקח עיניך וראה היאך תשמור השבת, אם אתה חפץ לזכות לחיים ולגאולה ולהיכנס לחיי העולם הבא. והנה השבת שלנו בדמיון בית

שער להיכנס לטרקלין הגדולים לחיי העולם הבא הנקרא שבת הגדול, והתקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין.
וכשתבין דבר זה, אז: 'וקראת לשבת עונ"ג', זו היא שבת שלנו, 'ולקדוש י"י מכובד', זו שבת עליונה שנקראת יובל. ולפיכך דרשו רז"ל: ולקדוש י"י מכובד, זה יום הכיפורים. ודע והאמן. כי הכיפורים כולם, מן היובל הם יוצאים, ומשם הסליחה נמשכת לשם אדנ"י, ואז נאמר: כי לי"י אלהינו הרחמים והסליחות (דניאל ט, ט), ואומר: אדנ"י שמעה, אדנ"י סלחה, אדנ"י הקשיבה (שם, יט). ובעזרת השם במקומו נבאר לך הטעם שנקראת מידת יובל שביעית ושמינית.
נמצאת אומר כי כל אדם השומר שבת כהלכה, אז מתאחד בשביעית התחתונה הנקראת שב"ת, ומשם זוכה לשביעית העליונה הנקראת עולם הבא. ואם ח"ו אדם מחלל את השבת הרי הוא רחוק מן החיים; ומחלליה מות יומת, שהרי נסגר לפניו הפתח מלהיכנס לחיי העולם הבא.
ולפיכך אמרו רז"ל בעניין שבת: אע"ג דאיהי עבידא לאגלויי, מתן שכרה לא עבידא לאגלויי ז, לפי ששכר העולם הבא גנוז הוא, וטובו, עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו (ישעיהו סד, ד) וכתיב: מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך (תהלים לא, כ). ולפי עיקר זה יש לך לדעת שאף על פי שהשבת גלויה לפנינו, מתן שכרה אינו גלוי אלא חתום וסתום הוא, ואפילו אחד מהנביאים לא נתנבא עליו מה הוא, לפי שהוא הטוב הגדול והאור הגנוז משמת ימי בראשית שאין כל בריה יכולה להסתכל בו זולתי י"י יתברך.
וצריך אתה להיות זריז בקיום שלוש סעודות בשבת, שהם סוד קשר הייחוד וסוד קשר השבת הגדול ביום השבת שאנו עושים. ובהיות אדם מקיים שלוש סעודות בשבת הרי הוא כאילו מייחד י"י יתברך בסוד י"י אחד ושמו אחד, כלומר בשלוש ושבע. וזו היא ראוי להינצל משלוש פורעניות ושלוש סעודות הללו, אחד, כנגד אדנ"י שמתאחדת ביום השבת, וזהו סוד התאחדות השבע; שנית, כנגד יהו"ה; שלישית, כנגד בינה הקשורה בסוד אהי"ה, וזהו סוד התאחדות השלוש, וסוד 'וקראת לשבת עונ"ג'. וסוד עונ"ג הוא סוד נה"ר יוצא מעד"ן להשקות את הג"ן, כי זהו סוד הייחוד האמיתי השלם, בסוד עד"ן, נה"ר, ג"ן. וכל המקיים שלוש סעודות בשבת כאילו מייחד עשר הספירות בייחוד שלם, בסוד אדנ"י יהו"ה אהי"ה, וכולן מתאחדות על ידי אל חי למעלה ולמטה: למעלה נקשר בבינה שהוא סוד קשר אהי"ה, שהרי הבינה נקשרת באהי"ה בסוד שלוש ספירות;

למטה נקשר באדנ"י, שהוא סוד קשר שבע ספירות תחתונות. נמצאת השבת קושרת כל הספירות למעלה ולמטה, ולפיכך השבת זכו"ר ושמו"ר.
ועתה דע והתבונן כיצד תשמור את השבת, וכיצד תתנהג בעניין שמירה ממלאכה ודיבור, ועניין מנוחה ועונג וכבוד, ואשריך בהיותך שומר שבת שתיקרא אכסנאי לעשר ספירות:
ולפעמים נקראת מידת אל ח"י בתורה **ברית**. ודע והבן כי כל לשון ברית שבא בתורה הוא לשלוש מיני עניינים נחלק במשמעותו, והכול הוא אחד בחיבור. ואותן הג' מיני עניינים נחלקים לג' שמות אלו, שהם אדנ"י, אל ח"י, בינ"ה. וברית בינה הוא ברית הפה וברית הלשון וברית השפתים, שנאמר; על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות לד, כז). וברית אל ח"י הוא הנקרא ברית שלום, שנאמר: הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר כה, יג). וברית שבת וברית הקשת; וי"י יתברך נתן לנו ברית מיל"ה לזכותינו לאל ח"י. וברית אדנ"י הוא כנגד ברית התורה, שהיא נקשרת בין ברית אל ח"י ובין ברית אדנ"י. ובהיות אדני נקשר באל חי ובבינה, אזי גם הוא נקרא בלשון ברית על שם שניהם, והסוד: ברית הלשון וברית המעו"ר.
וזהו סוד ברית מילה בפריעה, מה שאמרו רז"ל: מל ולא פרע כאילו לא מל. כלומר, שהפריעה הוא סוד אדני, וכשלא פרע הרי הוא חסר הספירה הראשונה שבה ייכנס להיכל יהו"ה יתברך. כי מאדני יכנם לאל חי, ומן אל חי לשם יהו"ה יתברך; ואחרי שלא פרע, אפילו לשם אל חי לא יכנס, כי חסר הפריעה שהיא שם אדני.
ואחרי שהודענוך זה, דע כי י"י יתברך רצה להשלים לאברהם אבינו עליו השלום בכל הספירות ואמר לו: התהלך לפני והיה תמים (בראשית יז, א) ולמען תהיה נאחז במרכבה שלי אני נותן רושם בבשרך ונקרא ברית בשר, כאמרו: ואתנה בריתי ביני ובינך (שם, ב), וכתיב: והיתה בריתי בבשרכם לברית **עולם** (שם, יג). בריתי בבשרכם, זו ברית בשר; לברית עולם, זו ברית הלשון, שהוא סוד התורה שנמשכה מן הבינה, בסוד ספירת חמישים יום כנגד ספירת חמישים של יובל. ואלמלא שקיבלו ישראל ברית בשר, לעולם לא זכו לקבל תורה שהיא ברית הלשון. וזהו שאמרו בספר יצירה: כשבא אברהם אבינו והביט וחקר והבין וחקק וחשב ועלתה בידו, נגלה אליו אדון העולם וקראהו אוהבו, וכרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו וזהו ברית הלשון, ובין עשר אצבעות רגליו וזהו ברית מילה. וא"ת: פריעה לא נתנה לאברהם אבינו? אותה המידה ממש שלו היתה, והיא מידת אדני, שהוא היה ראשון שקרא זה השם.

נמצאת למד כי שלוש מיני ברית הם: האחד, ברית הלשון, שהוא ברית הפה, שהוא ברית התורה, שהוא ברית עולם, שהוא ברית הבינה והב' שהוא ברית מילה, שהוא ברית בשר, שהוא ברית הקשת, שהוא ברית שבת. ובתוך שתי בריתות אלו נאחזת ברית אדני, שהוא ברית תורה שבעל פה, שהוא ברית הפריעה. ולפי דבר זה נאמר: על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות לד, כז), שזו היא ברית תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ושלוש בריתות אלו: ברית ראשונה, בינה יהו"ה ז, אחרונה, מלכות אדנ"י, ברית אמצע, שבת אל חי. נמצאת ברית שבת קושרת בין אדני ובין יהוה. ואלמלא ברית מילה, שהיא ברית שבת, לא זכינו לתורה שבכתב ולא לתורה שבעל פה, שהם סוד יהו"ה אדנ"י. ודע כי שם אל חי הנקרא ברית הוא בית שער להיכנס למידת התפאר"ת, שהיא סוד תורה שבכתב הנאצלת מאת הבינה בסוד חמישים יום, כמו שביארנו. ואילו לא ייכנס אדם בשער זה שהוא ברית, מניין ישיג התורה שהיא לפנים למעלה?

ולפי שברית מילה הוא סוד אל חי, והוא סוד שבת, קבעו רז"ל בברכת מילה: אל חי חלקנו צורנו, צווה להציל ידידות זרע קודש שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו, ברוך אתה ה' כורת הברית. הלא תראה כי שם אל חי קבעו בברכת ברית מילה, ועל זה נאמר: ואתם הדבקים בי"י אלהיכם חיים כולכם היום (דברים ד, ד):

ודע כי ברית מילה הוא סוד שבת, בסוד מילה ופריעה, בסוד זכו"ר את יום השבת ושמו"ר; זכור ליום ושמור ללילה, כנגד אל ח"י אדנ"י ולפי שברית מילה כוללת ברית שתי ספירות הללו, אמר הכתוב: אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיהו לג, כה). וסוד חוקו"ת הם אל ח"י אדנ"י, בסוד חק וחק"ה, וסימן: את חקותי תשמורו (ויקרא יט, יט), וסוד חקותי הם אל ח"י אדנ"י. ודע כי הברית הנקרא יומם ולילה הוא סוד מילה ופריעה, זכו"ר ושמו"ר, אל ח"י אדנ"י, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שהם סוד חקו"ת שמים וארץ, זה כנגד זה. וזהו סוד: ובתורתו יהגה יומם ולילה (תהלים א, ב). יומם הוא תורה שבכתב, וסוד אל ח"י, וסוד זכור, וסוד מילה; ולילה הוא סוד תורה שבעל פה, סוד אדנ"י, סוד שמור, סוד פריעה. ולפיכך אין התורה מסורה אלא למי שקיבל ברית בשר, ומתוך ברית בשר ייכנס אדם לברית הלשון, שהוא קריאת התורה.

וצריך אני להאיר עיניך היאך חתם י"י יתברך שמו הגדול יהו"ה יתברך באברהם אבינו ובזרעו, אותם שקיבלו את התורה. כיצד? אמר בספר יצירה: כרת לו ברית בעשר אצבעות ידיו, וזה הוא ברית לשון. וחותם י"ה, בסוד י' עשר אצבעות, ה' חמש מקורות בלשון התורה; בסוד אחה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ. אחה"ע, בגרון. בומ"ף, בשפתים. גיכ"ק, בחיך. דטלנ"ת, בלשון. זסשר"ץ, בשינים. נמצא חותם י"ה, ברית הלשון שהוא

ברית הפה. וכרת לו ברית בין עשר אצבעות רגליו, זהו ברית מילה וחותם ו"ה, חצי השם, בסוד עשר אצבעות וברית מילה שהוא אחד, הרי י"א, וחשבון י"א כנגד ו"ה. ועוד, סוד ו"ה ו תורה שבכתב ה תורה שבעל פה. והכול תלוי בברית מילה, שהוא השורש התחתון של אות ו'. וה' היא סוד התורה שבעל פה, שהיא סוד הפריעה. ולפיכך אין התורה מסורה לכותי לפי שהוא ערל, וזהו שאמרו בברכת המזון: צריך שיקדים ברית לתורה, באומרו: שהנחלת לאבותינו וכו' ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלימדתנו. וזהו שאמר: מגיד דבריו ליעקב (תהלים קמז, יט), למי שהוא מהול כיעקב עליו השלום. וכותי, שהוא ערל, שעסק בתורה היה חייב מיתה. ולפי שברית מילה ופריעה הוא סוד השבת בזכור ושמור, לפיכך המילה דוחה את השבת, והיא ביום השמיני שהיא סוד אדנ"י, שהיא סוד הפריעה הנעשית אחר המילה, והסוד: אדנ"י יהו"ה, נמצאת למד שברית מילה דוחה את השבת, שהיא היא המידה עצמה. ועתה התבונן בכל מה שתמצא לשון ברית, לאיזה צד נזכרה, אם לברית לשון, אם לברית בשר, או לפריעה.

ואחר שעוררנוך על העיקרים האלו, יש לך לשמור עצמך ולהיזהר מאוד לבל תהיה מאותם המטמאים אות ברית קודש, שהרי כל הפרשיות הכתובות בעניין העריות בכל התורה, באלו שתי ספירות תלויות: באל ח"י ובאדנ"י; וקצת מהם בשתי ספירות הדבקות עמהם, הנקראות אלהים צבאות יהו"ה צבאות. ובעזרת השם עדיין ניתן לך דרך שתבין כמה מעלות טובות וכמה עניינים נוראים נקשרין במילת ברית, וכן תבין מה הוא דין המגלה ערויות, או המקשה עצמו לדעת, או האוחז באמה ומשתין. וכמה עניינים סתומים וחתומים תבין עדיין בעזרת השם מתוך כל הדברים שרמזנו בכאן:

ולפעמים נקראת בתורה בלשון **אות**, לפי שבמידה זו תלויים האותות והמופתים, בסוד אל חי בהתחברו לשם אדנ"י, אזי מתחדשים אותות ומופתים בעולם. וכשנסמך גאולה לתפילה ביציאת מצרים נתחדשו כמה אותות וכמה ניסים ונפלאות, בסוד: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהי"ם (שמות ב, כג) ובסוד: ואזכור את ברית"י.

ועתה יש לנו להודיעך כי השבת שהיא מידת אל חי נקרא אות, כאומרו: ביני ובין בני ישראל או"ת היא לעולם (שם לא, יז). וברית מילה נקרא גם כן אות, כאומרו: ונמלתם את בשר ערלתכם והיתה לאו"ת ברי"ת ביני וביניכם (בראשית יז, יא). והסוד הזה רמזו אותו בברכת ברית מילה: ברוך אתה ה' אשר קידש ידיד מבטן, וחק בשארו שם, וצאצאיו חתם באו"ת ברית קודש, על כן בשכר זו אל ח"י חלקנו צורנו, ציווה להציל ידידות זרע קודש שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו, ברוך אתה ה' כורת הברית. והקשת

נקרא אות, כאמרו: את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ (שם ט, יג). וכבר הודענוך כי ברית הקשת הוא ברית אל ח"י.

ולפיכך דע כי בכל מקום שתמצא בתורה אות, הוא סוד אל ח"י, שהוא סוד זכרון שמזכיר אדנ"י לכל בני עולם; ואות ברי"ת שבת וברית מילה היא מיוחדת בינו ובין כל בשר אשר על הארץ. ודע כי לפעמים נכלל אדנ"י במילת אות. כבר ידעת שיום השבת נקרא אות, והרי השבת כלולה בזכור ושמור, וברית מילה נקראת אות, והרי היא כלולה במילה ופריעה.

וסוד פירוש מילת אות, על דרך הפשט, הוא כי סוד **יו"ד** קטנה הידועה לבעלי חכמה, שהוא הקצה התחתון של וא"ו, נקראת אות קטנה ונקראת אות ברית קודש. ועתה דע והבן כל הדברים הללו וכתבם על לוח לבך ואל יליזו מעיניך:

ודע כי על יסוד הספירה הזאת נתייסדה בתורה לשון **שבועה**. והנני מפרש. דע כי כל שבועה שאדם נשבע תלויה במידה זאת הנקראת אל ח"י. והטעם, לפי שכל לשון שבוע"ה היא מלשון שבעה, וסוד העניין הוא מה שאמר אברהם אבינו לאבימלך; כי את שבע כבשות תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם (שם כא, ל). הלא תראה ג' לשונות שהזכיר במקום הזה, כל אחד מהן לשון נופל על הלשון. אמר בתחילה 'כי את שבע כבשות תקח מידי לעדה על הבאר', ואמר אחריו 'על כן קרא למקום ההוא באר שבע', ומה כתיב אחריו? 'כי שם נשבעו שניהם'. ופירוש הדבר הרי ג' לשונות שבע: כבשות, באר שבע, ושם נשבעו, כל אלו ג' לשונות נתאחדו באותה השבועה. ולפיכך אמר: על כן קרא למקום ההוא באר שבע. מאי על כן? כלומר, על טעם שבע כבשות והשבועה. כי על שני טעמים קרא אותו באר שבע, על שבע כבשות והשבועה. ובמקום אחר כתיב: ויקרא אותה שבעה על כן שם העיר באר שבע (שם כו, לג). הלא תראה כי על שם שבעה קרא שם העיר באר שבע ולא הזכיר בכאן שבועה, והסוד העיקר תלוי בסוד שבעה, ומקום הבאר תלוי בשבועה.

ועכשיו יש לנו לברר. דע כי כל הנשבע הוא נשבע בסוד שבע הספירות, שהם סוד שבעת ימי עולם, והכול תלוי במידת אל ח"י שהוא השבת, שהוא יום השביעי, וכל שבועה תלויה בשביעי, והסוד: וביום השביעי שבת וינפש (שמות לא, יז). ולפיכך הנשבע, נשבע בנפש ונשבע בחיים כשהוא אומר נשבע בשם י"י י, והסוד; חי י"י וחי נפשך (שמואל, כה, כו). כי סוד 'חי נפשך' הוא סוד אל חי, שממנו נמשכים החיים וכל הנפשות הפורחות מארץ אדנ"י, כאמרו: תוצא הארץ נפש חיה למינה (בראשית א, כד)

והוא סוד השבת שהוא יום השביעי שממנו נמשכים חיי הנפש, כאמרו: וביום השביעי שבת וינפש. הרי חיי הנפש תלויים בשביעי, שהוא סוד השבועה.
וכל הכופר בשבועתו כאילו כופר באל חי ובו' ספירות, שהם סוד שבעת ימי עולם. ואם ברב פשעו וכחשו כפר בשביעיות, מאין לו חיים וטובה? שהרי לא נברא העולם אלא על ידי אלו שבע ספירות ובהן מתקיימים כל הנבראים, ז' ימים בסוד ז' ספירות, בסוד שבועה. ואם חס ושלום ישקר אדם בשבועתו הרי הוא נעקר מאלו שבע הספירות שהם סוד קיומו, ונמצא נעקר מן העולם.
נמצאת למד כי השבועה היא באל חי שהוא סוד השביעי, שהוא סוד השבת, שהוא סוד חיי נפש, שהוא סוד 'שבת וינפש'. ולפי שהשבועה היא באל חי אומר בעניין: וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם (דניאל יב, ז). הלא תראה השבועה שהיא בחי העולם, שהוא אל חי. ובשאר מקומות: חי י"י אשר עמדתי לפניו (מלכים, יז, א). חי י"י וחי נפשך אם אעזבך, חי נפשר אדנ"י (מלכים, ב; שמואל, א).
ולפיכך אמרו רז"ל: שבועה כנשבע במלך, לפיכך אין נשבעין לבטל את התורה או אחת ממצוותיה, ואם ישבע לוקה ומקיים את המצווה, שאין שבועה חלה לבטל דברי תורה, שהרי הם סוד שבעה קולות יצאו משבע ספירות במתן תורה, ואין אדם נשבע לבטל דברי תורה וכל שבועה, בי"י, וכל נדר, לי"י, וסוד נדר לי"י עדיין נפרש אותו במקומו בעזרת השם, כי הנדר הוא סוד השבת הגדול, שהיא סוד השביעית העליונה.
ואם תמצא כתוב אשר נשבע לה' (תהלים קלב, ב) ולא אמר נשבע בי"י, פי' הפסוק כן הוא: שדוד המלך עליו השלום נשבע לעשות דבר זה לי"י, כלומר שלא ישקוט וינוח עד אשר ימצא מקום מנוחה לשכינה לבנות בו בית המקדש.
נמצאת אומר כי כל הכופר בשבועתו נעשים לו שבעת ימי בראשית, שהם סוד כל ימי העולם, כמו אויבים ומבקשי רעתו, שהרי כשכפר בשבועה, כפר בשבעה; וכשכפר בשבעת ימי בראשית, נמצא כל יום ויום משבעת הימים אצלו כאויב, וכל יום ויום מקלל לזה הכופר. ולפיכך כל הנשבע בארץ ישבע באלהי אמן (ישעיהו סה, טז), ויש להיזהר מאמונת אלהי אמן.
ועונש השבועה כבר גילו אותה במסכת שבועות כאמרם ז"ל: דברים שאין האש מכלה אותן, שבועת שקר מכלה אותן. וטעם זה טעם ברור בדרך היצירה. כיצד? הרי בטבע האש היא שורפת כל מיני עצים ובגדים ושאר כיוצא בהם ומכלה אותם, אבל האבנים והעפר אין האש מכלה אותם, שאין האש מכלה את העפר, שאפילו ישרפו האבנים, חוזרות עפר ואינן כלות. אבל שבועת שקר מכלה האבנים והעפר,

והטעם כי כל הנבראים כולן לא נבראו ואין להם קיום אלא בשבע ספירות הנקראות שבעת ימים, ובאותן ספירות תלויים שמים וארץ וכל צבאותם, וגם האש והמים והרוח והעפר, והרים וגבעות וימים ונהרות, וכל מיני צמחים וכל בעלי חיים למיניהם וכל בני אדם.

ולפיכך כשאדם כופר בשבועה, הרי הוא ככופר בשבע הספירות שחייו וקייומו ואשתו ובניו וממונו וכל מה שיש לו תלויים בהם. וכשכופר באלו שבע ספירות, שהם סוד השבועה, הרי אלו שבע ספירות מכלות גופו חייו וממונו קרקע ומטלטלין, לפי שהכול תלוי בהם מאחר שבהם נבראו כל היצורים, והם היו כמו האומן העושה את המלאכה, שהוא יכול להרוס ולהשחית המלאכה שעשה. כן הכופר בשבועה כופר באומן שעשה את העולם. וכשכפר באומן שעשה את העולם, יכול האומן להחריב את ביתו ואותו ואת כל אשר יש לו, אפילו העפר והאבנים, לפי שהאומן שעשה את האבנים יכול למחות זכרם מן העולם.

וסוד האומן הוא סוד אמן, ולפיכך העונה אמן כנשבע. וזהו סוד: ישבע באלהי אמן (שם). כלומר, הנשבע, באומן שברא העולם נשבע. וזהו סוד שדרשו בפסוק ואהיה אצלו אמון (משלי ח, ל), אל תקרי אמון אלא אמן. ולפיכך ארז"ל שעניין שבועה ואמן, אחד הוא בעת שמשביעין אותו. ובעזרת השם עוד נבאר לך סוד מילת אמן, על דרך המשכת השפע בדרך הצינורות.

ולפי שהשבועה היא כלל שבע ספירות שהיו האומ"ן לכל הנבראים, אמר: דברים שאין האש מכלה אותם שבוע"ת שקר מכלה אותם. והטעם, שהשבועה היא האומן שברא את האש ואת האבנים ואת העפ"ר ואת כל היצורים, ולפיכך אין האש יכולה לאבד ולכלות את האבנים ואת העפר, לפי שהעפר אחד מן היסודות הוא כמו האש, ושניהם נבראים. אבל השבועה, שהיא סוד האומן והבורא, היא יכולה לכלות האש והאבנים ואת שאר כל היצורים, לפי שהכל ביד האומן שעשה היצורים כולם יתברך ויתברך. וזהו שאמר: לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים המה יאבדו ואתה תעמוד וכולם כבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלופו (תהלים קב, כו). וזהו סוד שאמר: דברים שאין אש ומים מכלין אותם, שבועת שוא מכלה אותם; לפי שהשבועה היא האומן והכל תלוי ביד האומן, כאמרו 'ישבע באלהי אמן', וכאמרו 'ואהיה אצלו אמון', ואחז"ל: אל תקרי אמון אלא אומן,

והסוד הגדול הזה: כבר ידעת כי סוד שבועה היא סוד אל ח"י, והיא סוד כי טוב, ולפיכך אמרו בכל הנבראים שנעשו במעשה בראשית: וירא אלהים כי טוב (בראשית א, יב),

וסימן: ואהיה אצלו אמון, וסוד ואהיה, ו' הדבקה עם אהיה, היא סוד שש ספירות, והאחרונה מן השש היא סוד '**כי טו"ב**'. ולפיכך כל הפעולות שעשה אלהים, שהוא אדנ"י, במעשה בראשית על כל פעולה ופעולה נתיעץ ב'כי טוב'. ביום הראשון מה כתיב? וירא אלהים את האור כי טוב (בראשית א, ד); ביום השני לא נאמר בו כי טוב לפי שהוא סוד ההבדל והפירוד, כאמרו יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים (שם, ו), ובכל מה שיש בו חילוק ופירוד אין טוב מצוי בו, כי אין טוב בא אלא להביא שלו"ם ולחבר כל הדברים:

ולפיכך כשמסתלק ונפרד ונבדל 'כי טוב', שהוא סוד אל ח"י, ממידת אדנ"י אזי העולם כולו חרב ואין טוב מצוי בעולם, שנאמר כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיהו נז, א) ואמר: אמרו צדיק כי טוב (שם ג, י). ולפיכך כשהצדיק נמצא בעולם אז מטיל שלום בין שני חולקים, נמצא צדיק מכריע. וזהו סוד שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם. והסוד; נצח, ימי"ן, הוד, שמא"ל, כי טוב, צדי"ק, הוא כתוב שלישי מכריע ביניהם. ולפיכך לא נאמר ביום השני כי טוב, אבל נאמר ביום השלישי שתי פעמים כי טו"ב. והטעם, 'כי טוב' ראשון כנגד אל חי, 'כי טוב' שני כנגד אדני שהוא סוד אדנ"י הארץ. וסימניך: אמרו צדי"ק כי טו"ב (שם), ואומר בברכת המזון: ארץ חמדה טוב"ה. והסוד הזה, כי אלהים כולל בכל מעשה בראשית 'כי טוב' בכל דבר ודבר, שהוא סוד האומן.

ובהבדל הדברים לא נמצא טוב, אלא בשעת חיבורן. הלא תראה כשהיה אדם הראשון לבדו נפרד, בלי חבור בת זוגו, מה כתיב בו? כי לא טוב היות האדם לבדו (בראשית ב, יח); וכשנתחבר אצל אשתו, מה כתיב ביה? מצא אשה מצא טו"ב (משלי יט, כב). כלומר, מצא אותו הטוב שהיה אבד ממנו. ואם באדם ואשה כך, כל שכן בשאר המעלות העליונות; כי בשעת חיבור נמצא 'כי טו"ב', ובשעת הפירוד לא נמצא 'כי טו"ב'.

ועל דרך זה דע, כי שלוש הספירות, שהם נצ"ח והו"ד וטו"ב, מתאחדות תמיד, נצ"ח והו"ד זה לעומת זה, וטוב הוא הכתוב השלישי שהוא מכריע ביניהם. ולפי סוד זה תמצא כי טו"ב הוא שורש תחתון של וא"ו, שהוא קו האמצעי והוא שלישי. כיצד? ו' הוא סוד שש ספירות - שלוש למעלה ושלוש למטה. שלוש למעלה בדרך זה: הגדול"ה לצד ימין, והגבור"ה לצד שמאל, והתפארת שלישי מכריע ביניהם. ושלוש למטה, מן הוא"ו ולמטה, בדרך זה: הנצ"ח לצד ימין, וההוד לצד שמאל, טוב שלישי מכריע ביניהם. ולפיכך תמצא ענין 'טוב' שהוא שוכן על גבי אדנ"י, שהיא הספירה האחרונה מעשרת הספירות, ונקרא **ההר הטוב**. ובזמן ששוכן טו"ב תוך אדנ"י, נקרא אדנ"י **ארץ טובה**, על

שם טו"ב השוכן בתוכו. וזהו סוד: וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך (דברים ח, י), וזהו סוד: לא תחסר כל בה (שם, ט), וכתיב: ודורשי י"י לא יחסרו כל טוב (תהלים לד, יא).

ולפי שאדנ"י נתלבש בלבוש הגבורה, במידת אלהים, ופעל כל מעשה בראשית, תמיד היה אלוהים מתייעץ ומסתכל במעשה בראשית ב'כי טוב', וזהו שאמר בכל דבר ודבר: וירא אלהים כי טוב: ולפי עיקר זה התבונן סוד ואהיה אצלו אמון (משלי ח, ל) שהוא סוד **האמון והאומן והאמן**, וזהו סוד טו"ב וסוד השבועה. לפיכך כל השביעיות כולן קשורות בשביעי, שהוא כלל השבעה, שהוא סוד השבועה.

ודע והאמן שאין לשום בריה בעולם קיום, זולתי באחד יתברך מאלו ז' ספירות. וכשאדם משקר בשבועה, הרי נעקר מכל שבע הספירות ולא נשאר לו בשמים ובארץ שורש, וזהו שאמרו בנשבע לשקר: ולנה בתוך ביתו וכלתו את עציו ואת אבניו (זכריה ה, ד), שהכול נעקר, שורש וענף. ועתה בני שמעה זאת והתבונן כמה הוא חומר השבועה ועגשה, כי אפילו הוצאת שם שמים מן הפה לבטלה, אף על פי שאינו נשבע, נענש עליו כל שכן הנשבע לשקר, י"י יצילנו מעונש זה וישלח לנו סליחה וכפרה על כל מה שעברנו על ככה. ולפי שעניין השבועה הוא סוד שבע הספירות מעשר ספירות הכלולות בשמו יתברך, נאמר בתורה: ובשמו תשבע (דברים י, כ) י"י כי בשמו תלוי הכל: וכל הנשבע בארץ ישבע באלהי אמן (ישעיהו סה, טז). ולפיכך אמרו ז"ל שבועה כנשבע במלך עצמו. וסוד השבועה כלולה מן השבעה, כמו שכתוב: חצבה עמודיה שבעה (משלי ט, א). וכתיב; ויקרא אותה שבעה על כן שם העיר באר שבע (בראשית כו, לג), וכתיב: על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם (שם כא, לא).

והמידה הזאת נקראת בתורה בלשון **חוק**, ועתה יש לי להאיר עיניך בדבר זה. דע כי ה' יתברך ויתברך חקק כל היצורים ותלה גבולם ושיעורם בשמו הגדול, ונתן קץ וגבול לכל הנבראים שבעולם. ולכל הנבראים עליונים ותחתונים יש קץ וגבול, ולשמו הגדול אין לו קץ וגבול, באמרו קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות (איוב כח, ג). ואומר: לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד (תהלים קיט, צב). ופירוש הפסוק הזה כן הוא; כל דבר ודבר מכל הנבראים יש לו גבול ותכלית, אבל אותה המידה הנקראת **מצווה** שהיא סוד ספירה עשירית משמו הגדול, והיא הראשונה ממטה למעלה והאחרונה מלמעלה למטה ונקראת מצווה, אין לה גבול כי רחבה היא מאוד, והיא המקפת בכל הנבראים ונותנת להם שיעור והטעם שנקראת מצווה, כי כל עניני ה' יתברך נעשית על ידה, ועל פי מצוותה מתנהגים כל הנבראים שבעולם. וזהו סוד התורה

והמצווה: התורה זו תורה שבכתב, והמצווה זו תורה שבעל פה. כי תורה שבכתב יש לנו להתנהג בה על צווי אדנ"י הנקרא מצווה, הנקראת תורה שבעל פה. ולפיכך אמר הכתוב: לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד.

ודע והבן כי כל החקיקות הנזכרות בספר יצירה שחקק ה' יתברך במעשה בראשית, כולן חקקן על ידי אל חי אדנ"י. ובשני אלו השמות נתן קץ וגבול לכל הנבראים ושיעור ידוע שלא יצאו חוץ לגבול ולא ישנו את תפקידם. וכל זה נכלל במלת חוק וחוק"ה, אל ח"י אדנ"י, שבהם נחקקו ונגבלו כל הנבראים לבל יצאו חוץ לגבולם.

וזהו הסוד הרמוז במזמור הללו את ה' מן השמים (שם קמח, א) כשהזכיר כל הנבראים עליונים ותחתונים 'יהללו את שם י"י כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור'. ואומר חוקות שמים וארץ (ירמיהו לג, לד). ובברכת הלבנה אמרו חז"ל: אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם. ואומר: נותן שמש לאור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה (שם לא, לט). כלומר, גבול היום וגבול הלילה בסוד מידת יו"ם ומידת ליל"ה. ואומר: האותי לא תיראו נאם י"י אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חוק עולם ולא יעברנהו (שם ה, כב). ואומר: גבול שמת בל יעבורון בל ישובון לכסות הארץ (תהלים קד, ט).

הרי בכל מקום שתמצא לשון חוק, הוא עניין גבול כל הדברים ושיעורם. וכן: יאכלו את חוקם אשר נתן להם פרעה (בראשית מז, כב), וכן: הטריפני לחם חוקי (משלי ל, ח): ולפי שנחקקו כל הנבראים למיניהם וגבוליהם, על ידי שתי ספירות הללו, הוצרך ה' יתברך ויתברך לשים אותם בתורה בסימנים ידועים בלשון חוק ובלשון חוק"ה; ובכל מקום שאתה מוצא לשון חוק הוא מידת אל ח"י, ולפיכך הוא מכריע בינתיים, שהוא הכתוב השלישי. וזהו שאמרו בספר יצירה: ולשון חוק מכריע בינתים, כי הלשון היא באמצע כל איברי הגוף, ולפיכך נקראת חוק, ומידת אל ח"י נקראת חוק.

וזהו סוד: תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו כי חו"ק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא, ג). וכבר הודעתיך שהוא יום הזכרון בסוד 'זכרנו לחיים', ולפיכך; 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב'. דע כי המשפט הוא סוד תפאר"ת, וסוד יעקב, וסוד ו' שבשם; וחוק הוא הקצה התחתון של ו' שהוא סוד המשפט שהוא סוד יעקב. וכבר זכרנו למעלה שהקצה של הוא"ו נקרא יו"ד קטנה. ולפיכך אמר 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב', וכתיב: שם שם לו חוק ומשפט (שמות ט"ו:כ"ה). ומתוך חוק שהוא אל ח"י, שהוא יום הזכרון, אדם נכנס למשפט ביום זה י,

ולפיכך דע שתמצא בתורה מצוות הרבה שיש בהן סימן חוק, ומצוות הרבה שיש בהן סימן חוקה. ובסוד הדבר כך הוא: כל מקום שתמצא במצוות לשון חוק, סימן הוא שאותה המצווה דבקה באל ח"י שהוא סוד חוק, כאמרו בפסח מצרים: ושמרת את הדבר הזה לחוק לך ולבניך (שמות יב, כד). וכן בכל מקום שתמצא חוק, יוצא במידת אל ח"י. ובברכת ברית מילה, שהיא סוד מידת אל ח"י: ברוך אתה י"י אשר קידש ידיד מבטן וח"ק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש.

ובכל מקום שנמצא חוקה, הוא סימן שאותה מצווה דבקה בשם אדנ"י, כגון: ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה (שם יג, י), זאת חוקת התורה (במדבר יט, ב) וכן כל כיוצא בזה. נמצאת למד כי לשון חוק וחוקה סימן אל ח"י ואדנ"י, הם מידת יום ומידת לילה, הם זכור ושמור, וכל כיוצא בעניינים אלו.

ועתה יש לך לדעת כי בכל מקום שתמצא בתורה חוקים הם סימן חוק, כאמרו: חקי"ם ומשפטים צדיקים (דברים ד, ח). ובכל מקום שתמצא חוקות הם סימן חוקה, כאמרו: אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו (ויקרא כו, ג). אבל מכל מקום כשמזכיר לשון חוקים בלשון רבים, אל חי ואדני נכללים בהם; וכן כשמזכיר חוקות, שתי מידות אלו נכללות. ואם כן מה הפרש יש בין חוקים וחוקות? דע כי חוקים הם סוד אל ח"י בראשונה, ובכלל שלו אדני מלמעלה למטה; וחוקות הם סוד אדנ"י בראשונה, ובכלל שלו אל ח"י מלמטה למעלה. והתבונן בעיקר הגדול הזה:

ואחר שהודענוך זה, יש לנו להודיעך הטעם שקרא קצת המצוות חוקים או חוקות. כבר הודענוך כי לשון חוק הוא סוד חקיקת הדברים ושיעורם וגבולם, ושאינן יכולים לעלות חוץ לגבולם. וכן כל המצוות הנקראות חוקים או חוקות, מצוותיהם סתומות ונעלמות מאוד. והוציאה אותם התורה בלשון חוק, לומר לנו שנקיים אותן ולא נהרהר אחריהן מה טעם נתנו לנו, ונשמור חוק גבול ההרהור והמחשבה בהם, ולא נצא חוץ לגבולי המחשבה וההרהור, ולפיכך נקראו חוקים והוקות.

וכבר גילו דבר זה חז"ל בתלמוד ואמרו: את חוקותי תשמרו, דברים שהיצר מקטרג עליהם ואומות העולם משיבים, ואלו הן אכילת חזיר ולבישת שעטנז וחליצת יבמה והרבעת כלאיים ושור הנסקל ועגלה ערופה וציפורי מצורע. ושמא תאמר מעשה תהו הן? ת"ל: אני י"י חקקתיה, ואין לך רשות להרהר בהם, וזהו סוד: את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם אני י"י (ויקרא יח, ד). ולפיכך בכל מקום שתמצא בתורה לשון חוק או חוקה, הוא סוד שאתה ראוי לקבל ולקיים ואין לך רשות להרהר על אותה המצווה ולצאת חוץ לגבול השגתך.

ולפי שטעם המצוות הנקראות חוקים עמוק הם בחקיקה, וזהו סוד: את חוקותי תשמרו (שם יט, יט). כמו שתמצא בפסח מצרים: ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף (שמות יב, כב), ואמר בו: ושמרתם את הדבר הזה לח"ק לך ולבניך (שם כד). וכן לעניין כלאיים ושעטנז נאמר בו: את חקות"י תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא וגו' (ויקרא יט, יט)' וכן בשעיר המשתלח: והיתה לכם לחוקת עולם (שם טז, כט). וכן בפרה אדומה: זאת חוקת התורה (במדבר י"ט:ב').

ועתה התבונן כי בהיות לשון ח"ק חקיקת כל הדברים בשמו הגדול ועמקם, נתן גבול לדעתו של אדם במצוות העמוקות הנקראות חוקים, ואמר לנו לקיים אותם ושלא נהרהר אחריהם ולא נצא חוץ לגבול ההשגה, ואמר: עד פה תבא להרהר ולא תוסיף, כמו שאמר לגלי הים 'עד פה תבא ולא תוסיף', וכן הוא דין האמונה והרהור המחשבה על המצוות הנקראות חוקים.

ולפי שעניין סוד ברית מילה הוא מהדברים הנסתרים והנעלמים בסוד אל ח"י שהוא סוד חוק, קבעו בברכת ברית: ברוך אתה יהוה אלוהינו מלך העולם אשר קידש ידיד מבטן, וח"ק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית. והסוד הפנימי: שם שם לו ח"ק ומשפט ושם נסהו (שמות טו, כה). ולפי דרך זה התבונן בכל מקום שתמצא בתורה לשון חוק שהוא סוד אל ח"י, וחוקה הוא סוד אדנ"י.

ועתה פקח עיניך וראה סתרים נעלמים גלוים לעין, ואדם צריך להתבונן בהן בכל מקום שהוא מסתכל בהם בכל התורה: ולפעמים נקראת המידה הזאת בתורה בלשון **הר**, וצריך אני לעוררך על זה. דע כי מילת ה"ר היא רומזת בתורה עניינים רבים, וצריך אתה לדעת בהיותך מוצא לשון ה"ר או הרי"ם לאיזה צד הכוונה נוטה. דע כי המידה הזאת הנקראת אל ח"י נקראת בתורה **הר ציון**, ומידת אדנ"י **הר המוריה**, והר עשו היא המידה המקטרגת את ישראל.

והנני מאיר עיניך בטעם זה. דע כי הר ציון בכל מקום היא מידת יסו"ד, והוא סוד אל ח"י, לפי שהר ציון הוא המקום אשר משם היתה המידה ראשונה לבריאת עולם, כאמרו: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (תהלים נ, ב).

וא"ת: והלא אדנ"י הוא בית שער הראשון הסמוך לנבראים? דע שאילו לא יגיע אצילות שפע הר ציון, שהוא אל ח"י, בהר המוריה, שהיא ירושלים, הנקרא אדנ"י, לא יוכל אדנ"י לעשות דבר. וכבר הודענוך כי כל הפעולות שפועל אדנ"י, בהיותו נשפע ממידת אל ח"י; כן העניין בהר ציון הוא סוד אל ח"י, והר המוריה הוא סוד אדנ"י, שהוא סוד

ירושלים. ואין הקב"ה משפיע טובו ושוכן בירושלים אלא על ידי ציו"ן, כמו שכתוב: ברוך ה' מציון שוכן ירושלים (תהלים קלה, כא). ופי' הפסוק: מעם ציו"ן ועל ידי ציון הוא שוכן בירושלים. ואין ברכה באה לעולם אלא על ידי ציון כשהוא מריק ברכותיו בירושלים, כאמור: כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם ציוה י"י את הברכה חיים עד העולם (תהלים קלג, ג). והררי ציון הם נצ"ח והו"ד, ומשם שמן הטוב נמשך על ציון, ומשם יורד לירושלים. והסוד: שנים כרובים עצי שמן שעשה שלמה **בדביר**. ומהררים אלו נחצבו הררי נחושת, בסוד: ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת (דברים ח, ט), בסוד מידת הדין האדומה, בסוד וההרים הרי נחושת (זכריה ו, ב).

ולפיכך דע כי הר ציון הוא סוד אל ח"י, והר המוריה הוא סוד בית המקדש וירושלים בכלל, והר עשו הוא הצד המקטרג מצד שמאל מבחוץ, והסוד: מלחמה לי"י בעמלק מדור דור (שמות יו, טז). וזהו המעכב בבניין הר ציון ובבניין המזבח בהר המוריה, עד שיגיע זמן פורענותו של אדום לקבל הנקמה ממנו. ואימתי? בזמן שילבשו בגדי נקם הרר"י ציון, שהם יהוה צבאות אלהים צבאות, ויתישבו על הר ציון. ואלו הן הנקראין מושיעים, אלו הם יהוה אלהים צבאות, והסוד: ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו (עובדיה א, כא). מושיעים אלו הם יהוה אלהים צבאות; בהר ציון, זהו אל חי; לשפוט את הר עשו, זהו עמלק בנו של עשו, שיש לי"י בו מלחמה, והוא המקטרג כנגד הר ציון, והוא סמאל שרו של עשו ששלח יד בברית שלומים. מה כתיב בתריה והיתה לי"י המלוכה (שם), שהיא סוד המלכות, שהיא סוד הר המוריה, שהיא סוד ירושלים, שהיא סוד אדנ"י:

ודע כי תחת ממשלת אדני, שהיא סוד ירושלים והשכינה והמלכות, יש ארבע מחנות נושאות כיסא אדנ"י ונקראים הרי אררט, והם נושאי כסא מרכבתו. ועל זה נאמר: והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית י"י בראש ההרים (ישעיהו ב, ב) בראש ארבע מחנות. וזהו סוד: כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נ"ס הרים תראו וגו' (שם יח, ג), שיעמוד נס אדנ"י, שהוא סוד המזבח שעשה משה רבינו עליו השלום על מלחמתו של עמלק, ויעמוד הנס על ראש ההרים הידועים, ארבע חיות של ארבע מחנות.

ודע, עוד יש כמה הרים אחרים, ומהם גבנונים ומהם הרי נשף ושאר כמה הרים חיצונים, וכולם מקיפין סביב להר המוריה בסוד אדנ"י, וזהו סוד: ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר אחת היא יונתי תמתי (שיר השירים ו, ח-ט), ועל זה נאמר; ירושלים הרים סביב לה וי"י סביב לעמו (תהלים קכה, ב) ודע כי מן ההרים שסביבות ירושלים, מאותן שנקראים הרי נש"ף וכיוצא בהן, כשישראל יוצאין חוץ להר ציון

מתנגפין רגליהם על הרי נשף, לפי שאין להם לישראל קיום ועמידה זולתי בהר ציון ובהר המוריה.

ולפי עיקר זה אמר י"י יתברך לישראל שנתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו. והטעם, כי הר שעיר הוא טמא ובו שוכנים השעירים אשר הם זונים אחריהם: ושעיר על רעהו יקרא (ישעיהו לד, יד). שעיר, 'הן עשו אח"י איש שעיר' (בראשית כ"ז:י"א), וכנגדן שעיר המשתלח, וכנגדן: ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים (ויקרא יז, ז). ותדע כי עשו לקח בחלקו מן השעירים השפלים הקרובים לארץ, כעניין שאמר: אלה הם בני שעיר החורי יושבי הארץ (בראשית לו, כ), ולפיכך נאמר בעשו 'וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו' (שם, ו) והוא העניין שאמר: הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד (עובדיה א, ב). והטעם, כי שאר הגוים יש להם שרים עליונים, כעניין שנאמר: והנה שר יון בא ושר מלכות פרס (דניאל י, כ) וכן לשבעים אומות, ובישמעאל שנים עשר נשיאים לאומותם, אבל עשו חלקו ונחלתו השעירים שהם השפלים שבכל הנבראים, ולפיכך נקרא שעיר, ואומר: ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו (יהושע כד, ד).

ומה שאמר באדום אם תגביה כנשר (עובדיה א, ד) לפי שיש לו שר הנקרא סמאל, והוא נותן הכוח בשעירים והנפש לגלגל מאדים, אבל אינו מכלל השרים השבעים הקיימים לעולם על עמדם. ולפיכך אמר הכתוב: מלחמה לי"י בעמלק מדו"ר דו"ר (שמות יז, טז), וסוד 'ד"ר ד"ר' הוא סוד 'י"י זכרך לדור ודו"ר' (תהלים קלה, יג), ו'זה זכרי לד"ר ד"ר' (שמות ג, טו). והוא השטן המקטרג למעלה כנגד ישראל, והוא סמא"ל הרשע.

ובבא עת הגאולה, מה כתיב על סמא"ל הרשע? אם תגביה כנשר ובין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם י"י' (עובדיה א). וכיצד יורידוהו? בעלות מושיעים שהם יהו"ה אלהים צבאות, על הר ציון שהוא סוד אל ח"י, לשפוט את הר עשו שהוא הר שעיר, 'יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה' (ישעיהו כד, כא) ואז; כי רותה בשמים חרבי (שם לד, ה), ואחר כך: הנה על אדום תרד (שם לד, ה) ובהיות זה, מה כתיב? מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו' (שם סג) אני מדבר בצדקה רב להושיע, בסוד ועלו מושיעים בהר ציון (עובדיה א, כא).

ולפי דרך זה אמרו כי הר ציון נקרא הר י"י, בהתחבר ה"ר ציון וה"ר המוריה, בסוד: ויקרא אברהם שם המקום ההוא י"י יראה אשר יאמר היום בהר י"י יראה (בראשית כב, יד). ומעמד הר המוריה על ידי אצילות הר ציון בשפע הברכה היה, ולפיכך אמר. בי נשבעתי נאם י"י כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך כי ברך אברכך

והרבה ארבה את זרעך וגו' (בראשית כב, יז). ולפי כך כל מקום שתמצא 'מי יעלה בהר י"י הוא סוד ציון בחיבור ירושלים; 'הר בית ה' הוא סוד הר המוריה וירושלים בחיבור: ולפעמים נקראת המידה הזאת **ציון**, ועניין ציון וירושלים הם סוד אל ח"י אדנ"י, זכו"ר ושמו"ר. ומתוך ציון, שהוא סוף תשע ספירות, שוכן השם בירושלים שהיא סוד הספירה העשירית למטה, כאמרו: ברוך י"י מציון שוכן ירושלי"ם (תהילים קל"ה:כ"א) ואמר: כטל חרמון שיורד על הרר"י ציון ומשם הברכה נמשכת לירושלים ולכל העולם (שם קל"ג). וכבר הודענוך כי אל חי הוא סוף ט' ספירות מלמעלה למטה, והוא המריק ברכה באדנ"י; וכן בהיות הצדיקים נמצאין בעולם, אזי י"י יתברך ויתברך מאציל ברכותיו למטה. ועל ידי מי? על ידי ציון. וכן הוא אומר: מציון מכלל יופי אלהים הופיע.

ואם ח"ו עושין ישראל שלא כהוגן, מה כתיב? כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיהו נז, א) והצדיק הוא מידת הדין. וכן הוא אומר: וצדיק יסוד עולם (משלי י, כה), ואומר: 'מציון מכלל יופי אלהים הופיע'. וכשנאספת מידת צדיק אז נחרב הר ציו"ן, מה כתיב בהסתלק אל ח"י מהר ציון? אז כתיב; על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו (איכה ה, יח). מי הם השועלים שהלכו בו? שאר כוחות של טומאה, הנקראים שועלים קטנים מחבלים כרמים. מי הם כרמים? כרם י"י צבאות.

אבל לעתיד לבוא, מה כתיב? 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לי"י המלוכה', ואז יתחברו ירושלים וציון כאחד, כי ירושלים היא עיר המלוכה, וזהו 'והיתה לי"י המלוכה'. וזהו סוד גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים (זכריה ט, ט).

ובשוב הספירות לתיקונן, מה כתיב? ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לי"י בהר הקודש בירושלים (ישעיהו כז, יג). בהר הקודש, זה הר ציון, בירושלים, היא עיר המלוכה. והסוד רמזו רז"ל מי הם האובדים באומרו 'הצדיק אבד' ומה אבד? אבד את הצד"ק. ולפיכך 'ובאו האובדים', צדי"ק אבד לצדק וצד"ק אבד לצוי"ק, וזהו 'ובאו האובדים', ולא אמר האבודים; צדיק וצדק הם הנקראים הר הקודש בירושלים. ולפי עיקר זה קבעו בתפילה: המחזיר שכינתו לציון, והסוד: ברוך המחזיר אבדה לבעליה:

ואחר שעוררנוך על העיקרים, דע כי המידה הזאת על היותה מידה לאבות ועימה נכנסו שלושתן לקבל כל אחד ואחד חלקו במרכבה, ובמידה הזאת נכללין כל מיני שפע ואצילות הבאים מכל ט' ספירות, נקראת גם כן בלשון **כל**. והטעם, לפי שהמידה הזאת מושכת מכל הספירות העליונות כל ההמשכות כולם למיניהם, ומביאה אותם בתוך השם הנקרא אדנ"י. ולפי שהכול תלוי במידה זו נקראת כ"ל.

וגם לפעמים נקראת המידה העשירית, שהיא אדנ"י, בלשון כ"ל על שם המידה הזאת, ועל סוד זה נאמר: אנכי י"י עושה כל נוטה שמים לבדי וגו' (ישעיהו מד, כד) שהרי בכוח המידה הזאת נבראו שמים וארץ וכל צבאות מעלה ומטה, והסוד: ויכולו השמים וגו' (בראשית ב, א), ויכולו, לשון כל. והסוד הגדול: השבת הוא סוד כל, וכולל שתי המידות בסוד זכור ושמור, וזהו סוד ויכולו השמים והארץ ויכל אלהים ביום השביעי (שם, ב).

ושלושת האבות ירשו מידה זו, שהיא כ"ל, בסוד זכור ושמור. אברהם כתיב ביה: וי"י ברך את אברהם בכ"ל (שם כב, א). יצחק כתיב ביה: ואוכל מכ"ל (בראשית כז, לג). יעקב כתיב ביה: כי חנני אלהים וכי יש לי כ"ל (שם לג, יא). ועל זה אמר דוד עליו השלום: על כן כל פקודי כל ישרתי (תהלים קיט, קכח).

ולפי שהמידה הזאת היא שביעית עד ספירת בינה, כמו שאמרנו, ולספירת בינה יש חמשים שערים ומאותם חמשים שערי בינה יונק א"ל ח"י, על כן נקראת בלשון 'כל', כי משם נמשכים הכול. ולפיכך כ"ל בגימטריא חמישים, כי כל הדברים הנמצאים בנבראים, מחמישים שערי בינה יצאו, וסימן כל הנבראים הוא 'כל'.

והסוד הגדול: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טו"ב מאד (בראשית א, לא), וכבר הודענוך כי המידה הזאת נקראת כ"ל. ויש לי לעוררך על סוד פנימי דק. דע כי בהתחבר מידת זכו"ר ושמו"ר אזי כל העולם במילוי ובשלימות, והסוד: את הכל עשה יפה בעתו (קהלת ג, יא), כי מידת זכור נקראת בסוד 'כל', ומידת שמור נקראת 'ע"ת'. וכשזכור ושמור מתאחדות כאחד, בסוד כ"ל ובסוד ע"ת, אזי אומר: את הכ"ל עשה יפה בעתו. והסוד, בעת ו':

ודע כי יש עתים לטובה ועתים לרעה, כבר גלה שלמה עליו השלום הסוד ואמר: עת ללדת (שם, ב). ויש כמו כן עת רצון ועת רעה, כמו שדרשו רז"ל בפרק חלק, והנני מגלה לך הסוד.

דע כי מידת אדנ"י נקראת ע"ת, וכשהיא מחוברת לצדי"ק הנקרא טו"ב אזי היא 'עת טובה', שהרי טוב מתחבר עם עת. ואם חס ושלום טוב נפרד מעת, הרי מתחבר עם עת עניין אחר שיושב חוץ לספירות ונקרא רע, וזהו 'עץ הדעת טוב ורע'. וכבר פירשנו זה בעניין עץ הדעת טוב ורע, שהיא מידת אדנ"י הנקרא במידה זו. והכול כפי הדין הישר ומשפט האמת, וכבר גילה שלמה עליו השלום עניין זה בסוף קהלת ואמר; כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע (שם יב, יד). ולפי דרך זה אחז"ל: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה.

וזהו סוד אמרו: דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש (ויקרא טז, ב). מאי בכל עת? כלומר, בכל עת שהיא עת רעה, שהדברים הנקראים רע מחוברים לעת. או שמא אותה העת היא באותם העתים החיצונים הנקראים עתות טומאה. כי כמה עתים חיצונים יש מחוץ לפרגוד, וכל אחד מהם מזומנת לפורענות, וגם הם בכלל 'ואל יבוא בכל עת אל הקדש'.

ובאיזו עת ראוי לו לבוא? בזא"ת יבא אהרן אל הקדש (שם, ג), במידה הנקראת זא"ת. לפי שמידת 'זה אלי' שהוא טוב מחובר לה והוא טוב, ועל שמו נקראת זא"ת.

וכבר הודענוך כי על ידי שם אדנ"י היא נקראת עת רצון, והיא עתו של אדנ"י שהוא צדק, שהוא טוב הנמשך מצדי"ק. ולפי שעל ידיה מקבלים כל היצורים פרנסה ומזון לפיכך נאמר: עיני כל אליך ישברו (תהלים קמה, טו) ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בסוד 'את הכל עשה יפה בעתו'.

והיודע לחבר מידת זכור אצל שמור, עליו נאמר: אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת (שם קו, ג). כלומר, המקרב מידת שמור אצל משפט אזי הוא משפיע הברכות בכל הדברים שבעולם, בין בספירות הפנימיות, בין בדברים החיצונים שהם חוץ לספירות. כי כשהספירות הפנימיות נשפעות ונסדרות, אזי כל הדברים שבעולם מקבלים כוח שפע ואצילות. וזהו סוד 'עושה צדקה בכל עת', כי היאך אפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת ועת מכל עתות היום? אלא סוד הדבר כך הוא: כשהאדם מחבר מידת שמור אצל משפט, אזי הוא עושה צדקה בכל הדברים שבעולם, ואפילו בדברים החיצוניות כל שכן בפנימיות, שכלל הכל נקרא כ"ל ע"ת.

והמבין סוד הפסוק שנאמר עושה שלום ובורא רע (ישעיהו מה, ז) יבין סוד עץ הדעת טוב ורע, וסוד עת טובה ועת רעה. כי מה עניין שלום אצל רע, שאמר 'עושה שלום ובורא רע', כי שלום הוא אצל המלחמה וטוב אצל רע? אלא עניין שלום שאמר אצל רע זה, ידוע הוא למשיגי האמת, כי מידה הנקרא שלום, טוב; ולפיכך אמר 'עושה שלום ובורא רע', כי הרע הוא חוץ למחיצת המקום הנקרא טוב שהוא סוד כ"ל. ולפי שנחתמו מעשה בראשית בחותם הנקרא טוב, לפיכך כתיב: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א, לא):

והמידה הזאת לפעמים נקראת **אביר יעקב**. והטעם, כי מבינ"ה יאבר נ"ך החכמה, בסוד שבת קטן ושבת גדול. והטעם שנקראת אביר יעקב, ולא אביר אברהם ולא אביר יצחק, לפי שזאת המידה תלויה במידת יעקב, שהרי יעקב קו האמצעי בתווך, וא"ו של השם יתברך. וסוד וא"ו של שם מיוחדת ליעקב, בסוד תפארת, ובה נאחזות מידות אברהם

ויצחק, אברהם לימין, ויצחק לשמאל, ויעקב קו האמצעי, וסימן: ויעקב איש תם יושב אהלים (שם כה, כז). וסוד איש תם, בסוד תיומת של לולב, שהוא סוד קו האמצעי של לולב יושב אוהלים, הם שתי אוהלים, אוהל אברהם ואוהל יצחק, כי הם שני צדי הלולב. ולפי שסוד יעקב הוא קו האמצעי והוא סוד וא"ו, אנו אומרים: אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, ו' נוספת ביעקב. וכן: האל הגדול הגבור והנורא והסוד הגדול: וזכרתי את בריתי יעקוב (ויקרא כו, מב), מלא עם וא"ו, וברית יעקב הוא סוד אביר יעקב.

ולפעמים נקראת אבי"ר ישראל, בסוד סתום וחתום: לכן נאם האדון י"י צבאות אביר ישראל (ישעיהו א, כד). ויש לך לדעת מי הוא הנקרא אדון בסוד י"י צבאות אביר ישראל. כבר ידעת כי הג' ספירות תחתונות נאחזות בשורש ו' התחתון, והם נצ"ח הו"ד יסו"ד, ושלושתן נקראות צבאות בכלל. וכשתמצא נצח לימין והוד לשמאל ויסוד באמצע, שהוא אל ח"י שהוא אביר ישראל, תמצא אביר ישראל מכריע בין נצח ובין הוד. וכן הוא אומר: הנה ארון הברית אדון כל הארץ (יהושע ג, יא). האדון נקרא ההיכל ששוכן בו על שמו יהוה. ולפיכך אביר יעקב אביר ישראל, ולא אביר אברהם ואביר יצחק. והוא מגן דוד:י העושה המלחמות גדולות, והוא אדון כל הארץ.

ודע כי מכוח אביר יעקב יתחדש אבר הנשר הידוע, בסוד אבר"ה חסידה ונוצה (איוב לט, יג). והסוד: המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן (שם, כו), שהוא סוד מידת חס"ד, חסיד"ה, חסדי דוד הנאמנים. ובהתחבר בינה לאבי"ר יעקב, אזי 'יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן', כי הבינה מידה שביעית היא לאביר יעקב, ועל יובל ישלח שרשיו. ובהתחבר אביר יעקב למידה הנקראת נשר, אזי היא מתחדשת ומתמלאת כל טוב, ועליה נאמר אברה חסידה ונוצה. ועל זה נאמר: המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעורייכי (תהלים קג, ה).

והמידה הזאת נקראת **חסד תחתון**, וצריך אתה לדעת כיצד. דע כי שלושת מיני חסד הם. האחד, חס"ד עליו"ן הבא מן המקור העליון, שאין בו תערובת דין זולתי חסד ורחמים, ונקראים חסדים טובים, והסוד: וחסדי מאתך לא ימוש (ישעיהו נד, י), ועל זה נאמר: כי המלך בוטח בי"י ובחסד עליון בל ימוט (תהלים כא, ח).

והב', הוא חסד עולם והוא חסד אברהם, שנאמר: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם (מיכה ז, כ). ולפי שפחד יצחק הוא סוד מידת הדין מתערבת עם חסד אברהם ולפעמים מעכבת את החסד מצד הדין, כאומרו ושם חביון עוזו (חבקוק ג, ד) ואומר ימינך י"י תרעץ אויב (שמות טו, ו), אין חסד אברהם חסד פשוט אלא מעורב עם דין, כי לפעמים מתגברת מידת הגבורה ומסתתרת בתוכה חס"ד אברהם. ולפיכך חסד אברהם נקרא חסד עולם,

כי לפעמים הוא מתעלם בסוד ב' מידות שבהם מתנהג העולם, בסוד גלוי ונעלם, בסוד מעלה ומטה, ימין ושמאל, פנים ואחור, ולפיכך חסד עולם יש בו דין ורחמים.
השלישי נקרא חסדי דוד הנאמנים, והם חסדי אל ח"י הבאים מכוח חסדים טובי"ם וחסד אברהם, ונקראים חסדי דוד בהגיעם אצל מידתו. וכשנמשכים אלו החסדים, הבאים דרך עיר דוד היא ציון ונקראים חסדי דוד, בהגיעם לשם אדנ"י נקראת אדנ"י בלשון חסידה, וסימן: אבר"ה חסיד"ה ונוצה (איוב לט, יג).
ולפי שהיה דוד המלך עליו השלום שואב חסדים העליונים מלמעלה, הנקראים חסדים טובים וחסדים ראשונים, אמר הכתוב: איה חסדיך הראשונים אדני נשבעת לדוד באמונתך (תהלים פט, נ). והיה מכנה דוד לעצמו על זה ואמר: שמרה נפשי כי חסיד אני (תהלים פו, ב). ולפי שהמשכת התולדות בצאצאי אדם מן המידה של דוד, אמר הכתוב: אמרתי עולם חס"ד יבנה (שם פט, ג).
ולפי שלפעמים מסתלקת ונאספת למעלה למעלה המידה הנקראת חסדי דוד, כאומרו כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיהו נז, א) לפיכך אמר הכתוב: הושיעה י"י כי גמר חסי"ד כי פסו אמונים מבני אדם (תהלים יב, ב) בסוד חסדי דוד הנאמנים.
והיודע סוד חסדי דוד ידע סוד הודו לי"י כי טוב כי לעולם חסדו (שם קו, א), ראש וסוף ואמצע, ויבין כמה עניינים עמוקים נרמזים בתורה:
ואחר שעוררנוך על אלו העיקרים הגדולים, יש לנו להודיעך כי המידה הנקראת אל ח"י היא כדמיון מצרף ומבחן לקבל התפילות מיד אדנ"י. ובהיכל זה עומדים כמה שומרים וכמה חיילות לבחון ולצרוף כל התפילות הנכנסות בהיכל אדנ"י, ובהיכל זה בודקים התפילות וצעקה ותחנונים. וכשהיחיד מתפלל, נכנסה תפילתו דרך היכל אדנ"י ובודקים אותה במקום הזה. ואם היא ראויה להיכנס דרך מידת אל ח"י, אז שומרי הפתחים מקבלים אותה תפילה ומכניסין אותה עד הגיעה לפני יהו"ה יתברך. ואם חס ושלום התפילה שאדם מתפלל אינה הגונה, קורין לאותה תפילה מלמעלה תפילה פסול"ה. וקורין כל דברי אותה תפילה 'פסילים'. והכרוז קורא: אל תיכנס אותה תפילה לפני יהו"ה יתברך! והקול מכריז: אני י"י הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים (ישעיהו מב, ח). ומיד מוציאין אותה תפילה בנזיפה ודוחין אותה לחוץ ואינה נכנסת וננעלים השערים בפניה, וזהו שאמר: פנה אל תפלת הערע"ר (תהלים קב, יח). כי במקום זה פונים ובודקים כל תפילה שאדם יחיד מתפלל ומערערים עליה.
וא"ת, נמצאו רוב התפילות שמתפלל היחיד נפסדות ונאבדות, כי אחת מני אלף לא יוכל להתכוון בתפילת יחיד בעניין שתהא ראויה להתקבל. דע שאין הדבר כן, אלא כל

אותן התפילות הפסולות הנקראות פסילים כשדוחין אותן לחוץ ואינן נכנסות, י"י יתברך נתן להם מקום להיכנס בו. שהשם יתברך ברא רקיע ומסר עליו ממונים ושומרים, וכל אותן התפילות הפסולות הנדחות מכניסין אותן באותו רקיע ועומדות שם ואם חזר זה היחיד שהתפלל תפילות פסולות שעומדות בזה הרקיע החיצון, ועמד והתפלל תפילה אחת בכוונה גדולה ותפילתו זו הגונה ושלמה, אז אותה התפילה הכשרה מסתלקת והולכת ונכנסת באותו היכל החיצון שהתפילות הפסולות שהתפלל מקודם עומדות שם, ומוציאה משם כל אותן התפילות הפסולות שהתפלל ועולות כולן עם אותה התפילה הכשרה שהתפלל, וכולן נכנסות עמה באגודה אחת לפני הש"י, ונמצא שלא יפול דבר אחד מכל התפילות שהיחיד מתפלל.

ואם לא חזר האדם בתשובה ולא התפלל תפילה בכוונה כהוגן, כל אותן התפילות הפסולות מוציאין אותן אל מחוץ למחנה למקום טמא, בהיות אותו האדם נמשך אחר הטומאה, ואז נועלים לפניו שערי תשובה:

ובהיכל זה הנקראת מידת אל ח"י יש מקום אחד שיש בו שערים הנקראים שערי דמעה, וי"י יתברך הוא בעצמו פותח אותם השערים שלוש פעמים בכל יום, והם שערים נכונים לבעלי תשובה כשהם חוזרים ומתנחמים על מעשיהם הרעים. וכשאותו בעל תשובה מתפלל ובוכה ומוריד דמעות בתפילתו, נכנסת תפילתו ובכיותיו לפניו בשערי דמעה. וזהו שאמרו רז"ל: אף על פי ששערי תפילה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך (תהלים נו, ט) והרמז, תפילת חזקיהו שנאמר בה: ויבך חזקיהו בכי גדול ואמר י"י יתברך שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך (ישעיהו לח, ג).

ואף על פי שיש הפרש בעניין דמעה בזמן שבית המקדש קיים לזמן חורבנו, מכל מקום שערי דמעה פתוחים תמיד. וכבר אמר הנביא: שובו עדי בכל לבבכם ובצום ובבכי ובמספד (יואל ב, יב). ולפיכך כשאדם רוצה שתתקבל תפילתו, יתכוון בה וישפוך דמעה ואין תפילתו חוזרת ריקם.

וכן נאמר בעניין חנה: והיא מרת נפש ותתפלל על י"י ובכה תבכה (שמואל, א, י). תדע לך שאותה הצדקת כל שערי היכלות היתה יודעת, וכל מעשיה היו בכוונה ידועה להיכנס לחדרי מרכבה. מה כתיב בתריה? ותדור נדר ותאמר י"י צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך (שם, יא). ותדור נדר, הגיעה עד הבינה, שהיא מושכת הבנים מן הכתר; י"י צבאות - במקום תולדות כל הנבראים נכנסה ונתכוונה.

ובהיכל זה יש מקום אחד שבו נכנסות התפילות של אותם היחידים שהקדימו תפילותיהם לתפילת הציבור; וכל אותם המשכימים באותו היכל, כשמשלימין ציבור

תפילותיהן, ממונה ידוע נכנס באותו מקום ולוקח משם כל אותן תפילות הקודמות לתפילת הציבור ומעלה אותן עם תפילת הציבור לפני י"י יתברך.
וכל העניינים האלו שאמרנו הם בתפילות היחידים, אבל בתפילת הציבור אין כל ממונה וכל שוער יכול לעכב, אלא כשהציבור מתפללים תפילתם נכנסת ומתקבלת על כל פנים' וזהו סוד: פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם (תהלים קב, יח) - את תפילתו לא נאמר, אלא את תפילתם. ופירוש הפסוק 'פנה אל תפלת הערער', כלומר כשהיחיד מתפלל בודקין את תפילתו אם היא ראויה להתקבל, וכמה מערערים יש עליה. אבל כשהציבור מתפללין, לא בזה את תפילתם, אף על פי שאין תפילתם כל כך הגונה מקבלים אותה מלמעלה. וזהו שאמרו ז"ל: מנין שאין הקב"ה מואס בתפילתם של רבים שנאמר הן אל כביר ולא ימאס (איוב לו, ד). ואמרו רז"ל: לעולם ישתתף אדם עצמו עם הציבור, ואמרו רו"ל: אימתי ובזמן שהציבור מתפללים, ואומר: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כי"י אלהינו בכל קראנו אליו (דברים ד' ז).
ועתה דע והתבונן כי שתי היכלות אלו, שהאחד נקרא אדנ"י והשני נקרא אל ח"י, בהם עולות ונבדקות כל תפילות שישראל מתפללים. וסוד תפילת ציבור הוא סוד אדנ"י, שהוא סוד כנסת ישראל, ולפיכך אינה נדחת:
וכל אלו הדברים שאמרנו בתפילת יחיד ותפילת ציבור, בהיות ישראל על אדמתם, וכל שכן בירושלים, וכל שכן בבית המקדש. אבל כשישראל בחוצה לארץ, כמה מערערים וכמה מקטריגים עומדים אצל תפילות הציבור, כל שכן אצל תפילות היחידים, שהרי כשישראל הם בחוץ לארץ הרי הם ברשות שרי האומות ואין דרך לעלות תפילתם, שאין שערי שמים אלא בארץ ישראל. וכן הוא אומר ביעקב: מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (בראשית כח, יז). ואם כן בחוצה לארץ הכול סתום אצל השמים.
ועוד, שאותן שרי האומות אין מסייעים לישראל כלום, וכן הוא אומר: ואין אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם (דניאל י, כא). וכל שכן כי סמאל שר אדום עומד ומקטרג תמיד על ישראל ומערער עליהם לאבד זכיותיהם. וכל המקטרגים על ישראל בארץ האומות, כולם עומדים בין הארץ ובין השמים, כדמיון כותל ומחיצה להפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים, והם הנקראים ענן המפסיק, ועל זה נאמר: סכותה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד).

וכן הוא אומר במראות יחזקאל בגולה: וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת וגו' ומתוכה כעין החשמל (יחזקאל א, ד). המבין פסוק זה יבין כמה מחיצות מעכבות בגלות.

ואפילו בארץ ישראל כתיב: כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו נט, ב). וכל זה בארץ, כל שכן בחוצה לארץ. ואם כן מה יהיה על תפילות של ישראל בחוצה לארץ? דע שהתפילות שהן חוצה לארץ אין להם דרך לעלות לפני י"י יתברך, זולתי כשישראל משלחים אותם מחוצה לארץ נגד ירושלים. וכשמגיעות לירושלים, משם הם מסתלקות ועולות למעלה, וזהו שאמר דניאל כשהתפלל בגולה: וכוין פתיחן לה בעליתה נגד ירושלם וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה (דניאל ו, יא).

וכל זה אמר שלמה בפירוש כשנבנה בית המקדש והיה מתפלל על ישראל, ואמר; כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת בם ונתתם לפני אויב ושבום שוביהם אל ארץ האויב רחוקה או קרובה. והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך וגו' והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בנית לשמך. ושמעת השמים מכון שבתך את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם וגו' (מלכים, מ, מו מט).

ועתה דע וראה איך גילה שלמה המלך עליו השלום שאין תפילת חוצה לארץ עולה למעלה באותו המקום שמתפללים, עד שהיא עולה לארץ ישראל ומשם לירושלים, ומשם לבית המקדש, ואז היא עולה למעלה. ולפיכך כל ישראל שהם בגלות הם בסביבות ירושלים בארבע כנפות הארץ, וירושלים עומדת באמצע. לפיכך כל אותם שהם בגלות לצד מזרח יתפללו לנגד מערב, נגד ירושלים. וכן אותם שהם בצפון, יהפכו פניהם לדרום. נמצאו כל ישראל, שהם מתפללים בארץ גלותם, משלחים תפילותיהם לירושלים ולבית המקדש, ומשם התפילות עולות לפני י"י יתברך.

ועתה יש לנו להודיעך מה בין תפילת חוצה לארץ לתפילת ארץ ישראל. דע כי תפילת ארץ ישראל דומה למי שהוא צריך לדבר עם המלך וביתו קרוב למלך, ואין שטן ואין פגע רע ולא משחית בדרך. ותפילת חוצה לארץ דומה למי שצריך לדבר עם המלך וביתו רחוק מאוד מן המלך, ויש בדרך כמה ליסטים וכמה פגעים רעים וכמה חיות רעות; עתה ראה כמה אדם צריך ליזהר כדי שימלט מנזק הדרך. ואחר הטורח והשמירה, יתכוון שתהא תפילתו ראויה להתקבל, כמו שאמרנו. ועל דרך זה, דע כי כמה מעכבין ומקטריגין יש לתפילות ישראל, כשהן הולכות לירושלים, על ידי הכוחות הטמאות של עובדי כוכבים.

ולפיכך יש לך להתבונן כמה אנו חייבים לטהר עצמנו ולהתכוון בתפילותינו בהיותנו מתפללין בחוצה לארץ, כדי שנהיה ראוים להתקבל לפני י"י יתברך:

ואחר שעוררנוך על העיקרים האלו הדקים שהם כדמיון רמזים, יש לנו להודיעך כי סוד אל ח"י הוא סוד מקום בדיקת התפילות והבקשות, וכשהתפילה היתה כהוגן ונדבקה באל ח"י אזי השם הנקרא אדנ"י, שהוא סוד התפילה, מתקרב עם אל ח"י, ואז מתאחדות כל הספירות על ידי התפילה. וכשמתדבקת התפילה באל ח"י הרי היא נכנסת בכל החדרים, עד שתעלה למקום הבינ"ה. ומן הבינ"ה מתדבקת בחכמ"ה הנקראת רצון.

ולפיכך אנו אומרים בראש התפילה 'אדני שפתי תפתח', שהוא השער להיכנס; ובסוף התפילה אנו אומרים 'יהיו לרצון אמרי פי', לפי שהרצון הוא סוף המעלות ממטה למעלה, והוא סוד יו"ד של שם המיוחד הנקרא רצון. ומן הרצון שהוא י', עולה בקוצו של יוד העליון ומתדבקת בכתר עליון, הנקרא אין סוף. נמצאת למד כי התפילה מחזרת על שם הגדול יתברך, שהרי בתחלת התפילה אנו אומרים 'אדנ"י שפתי', שהוא סוד ה' אחרונה של שם והיא למטה מכל הספירות של שם יתברך, ובסוף התפילה אנו אומרים 'יהיו לרצו"ן אמרי פי', שהוא סוד אות יו"ד של שם שהוא סוף כל המעלות ממטה למעלה. הרי שם חתום בתפילה, תחילה וסוף, שם י"ה שהוא חצי י"י יתברך, וחציו ככולו.

ולפי שהתפילות עולות עד הכתר, התקינו במוסף 'כתר יתנו לך י"י אלהינו'. כלומר, כל התפילות של יוצר שהתפללו ישראל עולות עד הכתר. ולפיכך אנו אומרים 'כתר יתנו לך' בתפילת מוסף ולא בתפילת יוצר, כי בתפילת יוצר עדייז לא הגיעו התפילות עד הכתר, אבל בתפילת מוסף כבר הגיעו התפילות עד הכתר, כי כבר נשלמו תפילות יוצר ועלו לכת"ר.

ואם כן מתוך עיקרים הללו שעוררנוך עליהם יש לך להתבונן, כי בהיות האדם מתכוון בתפילתו נמצא מייחד את ה' באותה תפילה, ומתחיל באות ה' אחרונה של שם, עד שהוא מייחד כל הספירות ומגיע עד אות יו"ד שהיא אות ראשונה של שם, עד שנמצאת התפילה דבקה בכתר עליון.

אם כן יש לך להבין כי התפילה נקראת עבודה, כדרך שאמרנו. וזהו סוד שאמרו: אי זו היא עבודה שבלב? הווי אומר זו תפילה: ולפי דרך זה התבונן כי התפילות עומדות במקום הקרבנות. וכבר ידעת כי סוד הקרבנות הוא סוד קירוב הספירות וסדר המעלות ותיקון הצינורות. ולפיכך נקראים קרבן מלשון קירוב. אם כן התפילה עומדת במקום הקרבנות, אלא שהקרבנות מקרבין המעלות על ידי המעשה, ותפילות על ידי דיבור,

והסוד: ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, לא). וזהו שארז"ל: תפילות כנגד תמידין ומוספין תקנום.
ואחר שעוררנוך על העיקרים הללו בשם הנקרא אל ח"י, יש לנו עכשיו להיכנס לביאור שאר שמותיו של י"י יתברך על דרך המעלות, והשם יורנו דרך האמת אמן ואמן סלה:
אלו שמות המכונין על אל חי כסדר.
אל חי.
אלהים חיים.
אל שדי.
מקור מים חיים.
יסוד.
צדיק.
טוב.
שכל טוב.
שלום.
זכרון.
זכור.
הר הקדש.
גאולה .
שביעית.
תחתונה.
קצה התחתון של ואו.
זה.
שבת.
ברית.
אות.
שבועה.
הר הטוב.
חוק.
הר ציון.
כל.
אביר ישראל.

אדון.
חסדי דוד נאמנים.
חי העולמים.
המליץ תחתון.
אביר יעקב.
חסד תחתון.
ברית הקשת.
יו"ד קטנה.
ברית.
מלכות בית דוד.
בן.
שברים.
דר.
יו"ד התחתונה.

השער השלישי והרביעי - הספירה השמינית והשביעית

י"י אלהים צבאות שמעה תפלתי האזינה אלהי יעקב סלה. גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך יהוה צבאות מלכי ואלהי (תהלים פד, ד):
שני שמות הקודש שהם שלישי ורביעי על דרך המעלות הם הנקראים **אלהים צבאות, יהוה צבאות**. ושניהם נכללים לפעמים כאחד, כאמרו: יהו"ה אלהים צבאות שמעה תפלתי (תהלים פד, ט). ולפעמים נזכרים כל אחד בפני עצמו, כאמרו: אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונוושעה (שם פ, ח), וכאמרו: יהוה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה (שם מו, יב).
והוצרכנו להביא אלו השני שמות בשער אחד, אף על פי ששאר השמות הבאנום כל אחד מיוחד בשער שלו, לפי ששני אלו השמות צריכים בביאורם זה לזה. וכשאנו מפרשים האחד גם השני צריך ביאור עמו, הוצרכנו לבארם כאחד שהרי שניהם מתאחדים זה בזה.
ושני אלו השמות, הנקראים אלהים צבאות י"י צבאות, שניהם נכונים להריק בדרך הצינורות כל המשכות שפע הספירות העליונות ולהביאם במידת אל ח"י. ושניהם פועלים לפי הדין הישר בכל צבאות העולם: האחד פועל מצד החסד, והשני פועל מצד הדין. ושניהם מושכים דין וחסד ורחמים במידת אל ח"י.

ויש לנו להודיעך כי מידת י"י צבאות היא המושכת חסד עליון וחסד אברהם, שהוא חסד עולם, במידת אל ח"י; ומידת אלהים צבאות מושכת כח הגבורה והדין והפחד והעונש במידת אל חי. ולפיכך מידת אל ח"י כוללת הכל, נקראת 'כל' שהכול בה. וכל הספירות משפיעות כוח חסד ודין ורחמים על ידי יהו"ה אלהים צבאות, וזהו סוד: אנכי י"י עושה כל (ישעיהו מד, כד), שהכול יצא מן המידה הנקראת כ"ל, כאומרו: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טו"ב מאוד (בראשית א, לא), ואומר: על כן כל פקודי כל ישרתי (תהלים קיט, קכח). ואומר: וי"י ברך את אברהם בכל (בראשית כד, א).

וכבר הודענוך כי מידת אל ח"י נקראת כל, שהכול בה. וכשהיא משפעת שפע אצילות במידת אדנ"י, נקראת גם מידת אדנ"י בלשון כ"ל, כי היא כלולה מן הכ"ל, מטעם כי שמי בקרבו (שמות כג, כא). וכשמידת אדנ"י כלולה מן הכ"ל, אזי גם היא משפעת ברכותיה בכל הנבראים למיניהם. ולפיכך נקרא כלל כל הנבראים גם כן בשם כ"ל, על שם מידת אדנ"י המפרנסת כל נברא ונברא כפי מינה:

ועתה יש לך לשמור כלל זה בכל מקום שאתה מוצא לשון "כל", שהוא מורה שלושה עניינים: לפעמים מורה לשון כ"ל מידת אל ח"י, ולפעמים מורה מידת אדנ"י, ולפעמים מורה על כלל הנבראים כולם. והטעם, כמו שעתה הודענוך, כי מכח כל יוצא הכול. ואם כן תתבונן במה שנאמר באברהם וי"י ברך את אברהם בכל, וביצחק ואוכל מכל (בראשית כג, לג), וביעקב וכי יש לי כל (שם לג, יא). כי שלושתן במידה הכלולה מן הכול נתברכו.

נמצאת למד, כי כל הברכות והטובות באות למידת אל ח"י על ידי יהוה אלהים צבאות, ולפיכך אל ח"י כלול בכל הדברים כולם, חסד ודין ורחמים משלוש רגלים.

ולפי שדוד המלך עליו השלום נתלבש במידת אל ח"י, והוא סוד הרגל הרביעי מרגלי המרכבה, היה כלול בחסד ודין ורחמים, משלוש רגלים, ועליו נאמר: והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי (שמואל, טז, יב). 'אדמוני' הוא סוד המשכת הדין, הנקרא אש אדומה; 'עם יפה עינים' זהו סוד חסד אברהם, שהוא סוד עין החסד, והוא היה עינו של עולם; 'וטוב רואי', תפארת יעקב, שהטוב תלוי בו. ואם תאמר: הרי כתיב בעשו 'ויצא הראשון אדמוני' (בראשית כה, כד)? באדמוני של עשו אין בו תערובת טוב ולא יופי, אלא אדמוני כולו כאדרת שער, אבל בדוד כתיב אדמוני עם יפה עינים.

נמצאת למד כי עשו הרשע ירש החרב ושפיכת הדם, ודוד עליו השלום ירש מידת המלכות על מתכונתה, לעשות חסד ורחמים ומשפט וצדקה ולעשות דין ולהרוג על פי

הדין. וזהו סוד שנאמר בעשו: ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער, ובדוד נאמר: והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי,
ותמצא דוד כלול מן הדין ומן הרחמים. תמצא בכתוב בדוד: ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו (שמואל, ח, טו). משפט, מצד הדין, והוא אדמוני; צדקה, מצד החסד והרחמים, עם יפה עינים וטוב רואי. ולפיכך כשהיה דוד מתלבש במידת 'אדמוני' היה נלחם מלחמות י"י באויבי י"י ולא תשוב חרבו ריקם, וכשהיה מתלבש 'יפה עינים' היה מפרנס ישראל ועושה עמהם כמה חסדים בעין יפה, וכן הוא אומר: טוב עין הוא יברך כי נתן מלחמו לדל (משלי כב, ט). וכשהיה מתלבש טוב רואי' היה יורד לעמקי תורה והיה רואה ומסתכל במסתרים ונכסף לטעום טעמיה, והיה אומר: טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף (תהלים קיט, עב), והיה נכסף ומתאווה ואומר: גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (שם, יח), והיה מקיים התורה במידת 'טוב רואי', ובמידה הזאת היה יורד לסתרי תורה.
ולפי ששלושה מידות הללו נתחברו במידת אל חי, שהם חסד ודין ורחמים ונאחז דוד בשלושתן, נעשה גם הוא רגל רביעי לכסא נושא השלושה. ולפיכך אמרה תורה: שלש רגלים תחוג לי בשנה (שמות כ"ג:י"ד, 'ד), כנגד אברהם ויצחק ויעקב. והרגל הרביעי הוא חג העצרת, כמו שאמר: ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה). ואמרו חז"ל בסוף סוכה, שמיני חג העצרת לענין פז"ר קש"ב, ואמרו שהוא רגל בפני עצמו ואם הם רק שלוש רגלים היאך שמיני עצרת רגל בפני עצמו, והרי הם ד' רגלים? רביעית לכסא מרכבה.
והסוד, כמו שאמרה תורה 'שלש רגלים תחוג לי בשנה', ואמרה ג' פעמים. וכשנולד יהודה, שהוא סוד מגן דוד, שהוא בסוד הרגל הד', שהוא סוד הבן הרביעי, מה אמרה לאה? הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה ותעמוד מלדת (בראשית כט, לה). 'הפעם' בודאי ג, שהוא סוד פעם רביעית, רגל רביעית; 'אודה' שהוא דוד שרוה לאל בהודאות ותשבחות; 'ותעמוד מלדת', עד כאן הוא עמידת הספירות, מכאן ואילך הפירוד. ובהתחבר זכור ושמור, מלכות בית דוד לדוד, אזי: ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לד' ראשים:
ודע כי שתי מידות הללו הנקראות יהו"ה אלהים צבאו"ת, מהם נמשכין כל צבאות העולם, עליונים ותחתונים למיניהם, ומהם נמשכין כל מלחמות העולם. ובמקום זה הוא סוד הקנאה, וזהו סוד קנאת י"י צבאות תעשה זאת (ישעיהו לז, לב), ואומר: ויקנא יהו"ה לארצו (יואל ב, יח).

וממקום זה יונקים הנביאים נבואתם, כאמרו; כה אמר י"י צבאות. ודע כי מעלת משה רבינו עליו השלום היתה על כל הנביאים כולם, ומשה רבינו לא נשתמש במילת יהו"ה צבאות, לפי שמעלתו היא דבקה ביהו"ה, ואינו צריך להסתכל במראות הצובאות. לפיכך נאמר כי משה רבינו עליו השלום נסתכל באספקלריא מצוחצחת, שנאמר: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת יהו"ה יביט (במדבר יב, ו). ושאר הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מצוחצחת, הדא הוא דכתיב: וביד הנביאים אדמה (הושע יב, יא), ואמר: אם יהיה נביאכם יהו"ה במראה אליו אתודע' הוא סוד מראות הצובאות ולפיכך מראות הנביאים הן בשם יהו"ה צבאות, ולפיכך מזכירין הנביאים תמיד יהוה צבאות, שהוא מקום יניקתם,

והוא סוד מראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד (שמות לח, ח) נמצאת למד כי ג' מעלות הם: תורה נביאים וכתובים, כנגד מקו"ר ונח"ל ובריכ"ה מרע"ה נאחז במקור שהוא סוד מים זכים, אין בהם צד עכירות, ולפיכר נבואתו מצוחצחת. הנביאים נאחזו בעיקרי הנחל למטה, ולפיכך נבואתם מעורבת בדמיונות כמו שהנחל מעורב ממיני עפר. ושאר דברים הכתובים נאחזים בבריכה, שהם מים מקובצים ואינן מצוחצחים כל כך: ואחר שהודענוך עיקרים הללו על דרך כללי בשני שמות הללו, יש לנו להיכנס בביאור כל אחד ואחד משניהם, כפי סיוע עליון עלינו לכתוב בסדר זה בעזרת השם, והוא יורנו דרך האמת והנבואה:

השם הנקרא **אלהים צבאות** הוא סוד המידה המושכת כל מיני דין וגבורה מצד שמאל, ושואבת מן הבינה ומן הפחד, ולוחמת מלחמות י"י צבאות מעלה ומטה, וזהו שכתוב: ביום ההוא יפקוד י"י על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה (ישעיהו כד, כא).

וצריך אני להודיעך עיקר הדבר. כבר הודעתיך כי השם הנקרא אדנ"י הוא המושל על כל המוני מעלה ומטה, והוא הפרנם הגדול בנבראים, ובידו כל גנזי המלך וכל גבורי המלחמה וכל כלי המלחמה, רכבי אש וסוסי אש, כלי זיין רמחים וחרבות, וקשתות חצים ואבני בלסטראות ושאר כל כלי המלחמה.

ושישים גיבורים סביב לשם זה, כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה, איש חרבו על יריכו, וכולם מקבלין כוח וגבורה מצד הפחד, והסוד: איש חרבו על ירכו מפחד. וכבר הודענוך כי השם הנקרא אדנ"י שהוא מידת המלכות והוא מושל על כל הנבראים, והוא מחיה וממית, מוריש ומעשיר, משפיל ומרומם, מוחץ ורופא.

וכל אלה הדברים אשר שם אדנ"י פועל בכל הנבראים, כולם הם כפי השפע הבא אליו מז' המעלות העליונות על ידי אל ח"י, אם לטובה אם לרעה, אם לחיים אם למות, אם לשלום אם למלחמה, אם לשובע אם לרעב. ועתה יש לנו להודיעך כי בהיות שם אדנ"י לובש בגדי מלחמה ומזדיין ללחום בשמים ובארץ, מתלבש כלי מלחמה מגבורי הפח"ד. ועל ידי מי הוא מתלבש כלי מלחמה? על ידי אלהים צבאות, שהוא מושך למידת אל ח"י מידת אדמוני. חקור ותמצא בשם אדמוני רמוז אדנ"י, ורוצה לומר, משם נמשך הגבורה והמלחמה לשם אדנ"י.

והסוד הזה: הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו (תהלים ס, יב). התבונן בפסוק זה ותמצא אלהים צבאות בענין המלחמה. ופי' הפסוק כך הוא: למה אלהים זנחתנו, שהוא סוד מידת המלכות והמלחמה, למה זנחתנו ולא תלבש בגדי נקם ומלחמה מיהו"ה אלהים צבאות, שהם צבאות שלנו, כי לנו הם ולהם אנו, ואין לאומה אחרת עובדי גילולים חלק ביה"ו אלהים צבאות כי אם לישראל, וכן הוא אומר; כי אל קנא י"י אלהיך בקרבך (דברים ו, טו), בקרבך ולא בעם אחד. ואומר: קנאת י"י צבאות תעשה זאת (ישעיהו לז, לב). ולפיכך אמר 'ולא תצא בצבאותינו', כלומר באותן שני שמות הנקראים יהו"ה אלהים צבאות, שהם צבאותינו:

וענין המלחמות הוא בדרך זה. דע כי כשהשם יתברך רוצה לעקור אומה או להשפילה אינו משפיל או עוקר האומה עד שמשפיל השר שלה תחילה, שהרי ארז"ל: אין אומה נופלת אלא אם כן נופל שרה תחלה שנאמר ביום ההוא יפקוד יאי על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה (שם, כד, כא) ודע והאמן, כי כשרדף פרעה אחרי ישראל על הים ונאמר עליו 'ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים', (שמות י"ד:ז'), כי המלחמה היתה למעלה ולמטה, והמלחמה היתה חזקה בשמים.

והסוד: 'ויקח שש מאות רכב בחור', ואחר כך: 'וכל רכב מצרים', שהרי שר של מצרים נתחבר עם סמאל, וניתוספו לו שש מאות רכב בחור מלבד רכב מצרים, שאם לא תאמר כן, מאי דכתיב ויקח שש מאות רכב בחור, ואחר כך וכל רכב מצרים וכי כולם לא היו רכב מצרים?

אלא, שש מאות רכב בחור מלבד רכב מצרים, ולפיכך הוצרך לומר 'וכל רכב מצרים' והמלחמה היתה למעלה, והוצרך אדנ"י ללבוש שלושת מיני מלבושים: לבוש מלכות, והיא תפארת גאון יעקב; ולבוש החסד, מצד אברהם, להציל את ישראל; ולבוש מלחמה, מצד יצחק, הגבור"ה להלחם עם מחנה מצרים למעלה. וכשנתלבשה באותן שלושת מלבושים, בסוד וים"ע ויב"א וי"ט שהם סוד ג' מלבושים שאמרנו, עשתה מלחמה

במצרים של מעלה ונצחה אותם. וזהו סוד: ויסר את אפ"ן מרכבותיו וינהגהו בכבדות ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי י"י נלחם להם במצרים (שם יד, כד) וזהו שאמרה תורה: י"י ילחם לכם ואתם תחרישון (שם, יד), ואומר: וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יהו"ה במצרים.

ומה שהזכיר יהו"ה במלחמת מצרים, ואיננו מזכיר אדנ"י בפירוש, כבר הודענוך כי כל השמות כלולים בשם יהו"ה, וכל שם ושם ידוע מהו מלאכתו. וכשהוא אומר 'יהו"ה נלחם להם במצרים', ידוע כי הוא סוד ה' אחרונה של שם יהו"ה, והיא הלוחמת מלחמות יהו"ה ונקראת אדנ"י. וכל אלו המלחמות, מנצח אותם אדנ"י בכח יהו"ה אלהים צבאות, שנתלבש בהן בכח ג' מרכבות הידועות בסוד ויס"ע ויב"א וי"ט.

ולפי דרך זה התבונן כי השם הנקרא אלהים צבאות הוא המשפיע כח בשם אדנ"י ללחום מלחמות יהו"ה, והסוד: אלהים צבאות שוב נא הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת (תהלים פ, טו). 'שוב נא', כמו שכתוב 'שובה י"י רבבות' (במדבר י, לו) שוב להשפיע כח בשם אדנ"י הנקרא 'גפן זאת', ועל ידי מי אתה פוקד גפן ואת? על ידי הפקיד שהוא אל חי. ולפי דרך זה נאמר: אלהים השיבנו והאר פניך ונושעה (תהלים פ, ד).

ונקראת מידה זו **הו"ד** בפסוק זה, שנאמר: לך י"י הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד (דברי הימים, כט, יא) והסוד שנקרא הו"ד הוא בהיותו מתלבש במידת הגבורה והכוח, להשפיל האויבים ולנצח מלחמות ולהציל אוהבי י"י, והסוד: והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כ"ח (דניאל י, ח). ולפי שזה הוא מקום ניצוח המלחמות ועשיית הנסים והנפלאות, אצל מקום זה נאמרות ההודאות.

וכל מיני הודאות שאמר דוד עליו השלום בספר תהלות, אצל שתי מידות הללו סמוכות: וההודאות על הנסים והנפלאות, במקום זה קבועות, בסוד: יודו לי"י חסדו ונפלאותיו לבני אדם (תהלים קז, ח). ובסוד ד' צריכין להודות, כגון חולה שנתרפא וחבוש שיצא מבית האסורים ופורשי ימים והולכי מדברות, וממקום זה גומל לחייבים טובות. כי בשתי מידות הללו יש מקומות שבהן מלאכים ממונים לקרוע גזר דינו של אדם, אם נגזרה עליו מיתה או שאר עונשין. וזהו סוד שאמרו חכמים ז"ל: קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. כי שבעים שרים שהם עומדים בבית דין העליון ואחד מכריע, ואותו פסק דין שחותמין שם עדיין יש לו רפואה במקום זה, ולפיכך ד' צריכין להודות, כי זהו מקום ההודאות, ובכאן הוא סוד גמילות חסדים, ולפיכך אנו אומרים: הגומל לחייבים טובות.

וסוד כריעה ומודים, אצל מקומות הללו קבועים, וסימן; כי לי תכרע כל ברך (ישעיהו מה, כג). וסוד מודים דרבנן, במקום זה הוא קבוע, כי יהו"ה אלהים צבאות הם סוד מידת

'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם', וסודו ליודעים חן, כי הם המרבים שלום. וכן הוא אומר: כי ורע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו טלם (זכריה ח, יב), וכבר ידעת כי 'ט"ל חרמון יורד על הררי ציון', שהם נצח והוד. ולפי שהם מקום ההודאות והם סוד 'כי לי תכרע כל ברך', אמרו חז"ל: צריך לכרוע במודי"ם. וכל ברכה הבאה לעולם, על ידי אלו באה;

ולפיכך מי שאינו כורע במודי"ם, שדרו נעשית נחש לאחר שבעים שנה. וסוד שבעים שנה הם שבעים שרים העומדים בשורת העגולה, והנחש מבחוץ עומד כאורב נגד נצח והוד. וכל מי שאינו נזהר עם ת"ח או עם נצ"ח והו"ד, ראוי להכישו נחש,

וזהו שאמרו: כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה וראוי להכישו נחש דלפיכך דע כי כשמתלבש השם הנקרא אדנ"י לבוש הוד, נוצח כל מלחמות ישראל ונפרע לנו מצרינו ומשלם גמול לכל אויבי נפשינו, ולפיכך צריכים אנו להודות למי שנתלבש לבוש הוד ונצח מלחמה, והסוד: הוד והדר לבשת (תהלים קד, א). וזהו: אל ההודאות אדון הנפלאות. ולפיכך התבונן בכל מקום שתמצא לשון הודאה, שהוא כנגד מקום זה:

ודע כי כנגד המידה הזאת עשה שלמה בבית המקדש העמוד השני, וקרא שמו **בועז**. כי שני עמודים היו, יכ"ין ובוע"ז, והסוד: שוקיו עמודי שש מיוסדים על אדני פז (שיה"ש ה, טו). שוקיו אלו הן נצ"ח והו"ד, שהם סוד י"י אלהים צבאות, והם עמודי הספירות, וכנגדם עשה שלמה עמודים שניים יכי"ן ובוע"ז.

ומה שאמר 'עמודי שש', כבר ידעת כי קו האמצעי הוא סוד התפארת שהוא סוד ו' של שם המיוחד. ואלו שני העמודים הם בתחתית ו' של שם, כי אות ו' הוא סוד שש, וסובל ששה שמות: גדול"ה, גבור"ה, תפאר"ת, נצ"ח, הו"ד, יסו"ד. ולפיכך אמר 'שוקיו', שהם נצ"ח והו"ד; 'עמודי שש', שהם עמודי ו'. ועל מי הם עומדים? על יסוד, ויסוד יושב על הכסא הנקרא אדנ"י. נמצא הסוד מפורש: 'מיוסדים' הוא רמו ליסוד; 'על אדנ"י פז' זהו שם אדנ"י. נמצא ז' ספירות תחתונות קשורות בפסוק זה: 'שוקיו עמודי שש', הרי כאן ה' ספירות, גדול"ה, גבור"ה, תפאר"ת, נצ"ח והו"ד; 'מיוסדים', ספירה ששית שהיא יסו"ד; על אדני פז', זו היא מידה שביעית להם, שהיא אדני' ואחר שעוררנוך על הסוד הגדול הזה, דע כי מן המקום הזה, שהוא גדולה גבורה תפארת נצח והוד ויסוד, שהוא סוד 'שוקיו עמודי שש', מכאן נבראו השרפים השנים הנקראים בעלי שש כנפי"ם. ונקראים שרפים, שהם שורפים לכל אותם שאינן חוששים לכבוד קונם כשהם מסתכלים במעשה מרכבה ועוסקים בסוד חשמ"ל, והם השורפים לכל אותם המשתמשים בשמות הכתר. ואלו הן המקורות והמעינות שמהם נמשכו שתא סדרי משנה, עד שמגיעים למידת אדנ"י

הנקרא תורה שבעל פה. ולפי שאלו שני העמודים הם עמודי שש, הם סוד שתי הלוחות המחברים בין תורה שבכתב, שהיא בשתי הלוחות, לתורה שבעל פה שהיא שתא סדרי. וסימן: שוקיו, שהם שתים; עמודי שש, הם מעמידים שתא סדרי משנה. הרי לך שתי הלוחות ושתא סדרי משנה באין כאחד, ושתיהן קשורים זה בזה. וכל העוסק בתורה שבכתב ותורה שבעל פה, הרי זה מחבר את האהל להיות אחד, ומייחד את השם יתברך, והסוד: יכי"ן ובוע"ז.

ודע כי המידה הזאת הנקראת בועז מקבלת עוז מן הגבור"ה ומעוז מן הבינה, והוא הנותן עוז ותעצומות לעם. ומן המקום הזה נמשכין כל מיני כוח ואצילות וגבורה מצד הדין והפחד, ובכוח זה יושבת המידה הנקראת אדנ"י בהוד מלכות. ועתה בין ודע, בכל מקום שאתה מוצא לשון ההודא"ות, או מודים, שאתה צריך להוציא משפטים לאור:

ודע כי שתי מידות האלו שהם נצ"ח והו"ד, שהם י"י אלהים צבאות, נקראים **שחקים**. ואלו שני היכלות המכינים מזון לצדיקים ונקראו שחקים. וזהו שארז"ל: שחקים שבהם טוחנים מן לצדיקים. ותדע לך בבירור כי בסוד שחקים נמשך המן והטל, וסימן: וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו (במדבר יא, ט). וכבר ידעת כי 'טל חרמון יורד על הררי ציון'. ולמי הוא טוחן? לצדיקים שהם צדי"ק וצד"ק, ובכלל צדיק וצדק מקבלים כוח ופרנסה וחיים כל הצדיקים הנקראים על שמם.

ובזמן שישראל הם צדיקים, כאילו הם מסייעים את השם והמרכבה העליונה הסודרת עליהם, ורוכב שמים בעזרתן של ישראל, שנאמר: רוכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים (דברים לג, כה) "י ואז מה' זכו מתן שכרן, מתקן להם נצח והוד לעשות עמהם כמה טובות וכמה נסים ונפלאות בשם י"י אלהים צבאות, שנאמר 'ובגאותו שחקים'.

ופירוש הפסוק כך הוא: שהשם יתברך רוכב שמים בעזרך, מהו שכרך כשהוא מתגאה על ידך? מתקן שחקים להוריד לך כל ברכות גנזי עליונים, כאמרו: הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צד"ק תפתח ארץ ויפרו ישע (ישעיהו מה, ח), וכן הוא אומר: אשר יזלו שחקים ירעפו עלי אדם רב (איוב לו, כט), ואומר: ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח (תהלים עח, כג).

וסוד הכולל כל אלו העניינים הוא מקרא דכתיב: הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צד"ק תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד אני י"י בראתיו. ופירוש הפסוק כך הוא: הרעיפו שמים ממעל, התקינו שמים, הנקראים אש ומים, הנקראים גדולה גבורה, הנקראים אל אלהים, התקינו שמים אלו להמשיך שפע האצילות ממעל, כלומר מן שלש ספירות של מעלה מהם, וכשיהיו השמים מקבלים שפע אצילות משלש ספירות

שעליהן, אזי ישפיעו טובתם על ג' ספירות שתחתיהן שהם נצ"ח הואד יסו"ד, ומשם תתברך הבריכה, הנקראת אדנ"י, הנקרא צד"ק. וזהו סוד שאמר 'ושחקים יזלו צדק'. נמצאת למד כי סוד שמים הוא סוד גדולה וגבורה, ורקיע אמצעי, תפארת, בסוד שחקים - נצ"ח והו"ד ורקיע האמצעי, יסוד; מכאן ואילך 'תפתח ארץ ויפרו ישע'. נמצאת למד: אל אלהים נקראים שמים, ושני שמות שתחתיהם, שהם נצח והוד, נקראו שחקים. ושמים למעלה, ושחקים למטה מהם.

ולפי סוד שני שמות הללו, שהן אל אלהי"ם שנקראים שמים, ויהו"ה ביניהם, שסוד שלושתם, אל אלהים יהו"ה, נקרא השם היושבי בשמים:, ואומר: רוכב שמים בעזרך (דברים לג, כה), ואומר: השמים שמים לה' (תהלים קטו, טז), ועל זה נאמר: ואתה תשמע השמים מכון שבתך (מלכים, ח, לט). וכן הוא אומר; ויעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז) ואומר: יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים (שם א, ו).

ולפי דרך זה תתבונן בכל מקום שתמצא שמים שהוא סוד שני השמות שהם גדולה וגבורה, שהם אל אלהים, ששניהם נקראו שמים: ויהוה הוא באמצע שניהם, והוא רקיע בתוך המים; ובכל מקום שאתה מוצא שחקים שהוא סוד שני השמות שהם נצ"ח והוד, שהם ה' אלהים צבאות, וא"ל ח"י הוא באמצע שניהם, והוא הכתוב השלישי המכריע ביניהם.

ומן השמים יורד השפע אל השחקים, ומן השחקים לאל ח"י, ומאל ח"י לאדנ"י. וסוד כל זה: הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק (ישעיהו מה, ח), וכן הוא אומר: ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח (תהלים עח, כג). ופירוש הפסוק כך הוא: ויצו שחקים, מן המקום שהוא למעלה מהם, ומהו? הוא השמים, שנאמר 'ודלתי שמים פתח':

ודע כי שני שמות אלו שהם יהו"ה אלהים צבאות, שהם נצח והוד, נקראים **עצם השמים** ועליהם נאמר: וכעצם השמים לטוהר (שמות כד, י), לפי שעצומם הוא בא מן המקום הנקרא שמים, והוא בסוד ידוע כתוב ליודעים חן. והם עצם השמים ממש, ומהם מקבלים כוח כל העצמות למיניהם, ועצם היום הזה מהם מקבל כוח, והסוד: כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך (תהלים לה, י). וזהו המקום שממנו יבא כוח החיים למתי ישראל, על ידי אל ח"י. וכן הוא אומר: ועצמותיך יחליץ (ישעיהו נח, יא) כלומר יזיין, מלשון נחנו נעבור חלוצים (במדבר לב, לב), ואומר: כל חלוץ צבא, ואומר: שנים עשר אלף חלוצי צבא (שם לא, ה), ממקום יהו"ה צבאות הם חלוצי צבא ועצמותיך יחליץ.

ודע כי יש עצם אחד בשדרתו של אדם ונקרא לו"ו, שהוא עצמו של אדם והוא עיקרו ושרשו, וממנו עיקר תולדתו של אדם בלב ובמוח ובכבד ומקום הזרע. והעצם הזה הוא

מסולת וממבחר טיפת הזרע, והוא עיקר עמידת כל עצמותיו של אדם. וכשמת האדם ונתפרקו אבריו ונרקבו עצמותיו, אותו העצם אינו נפסד ואינו נמוח. אילו יכניסוהו באש, אינו נשרף, בריחיים, אינו נטחן, בפטיש, אינו מתפוצץ. והוא העצם הקיים לעולמי עולמים, הוא המקבל כוח התענוג והעדנים אחר מיתתו של צדיק, שנאמר 'ועצמותיך יחליץ', והוא המקבל עונשים ברשעים ועליו נאמר: ותהי עונותם על עצמותם (יחזקאל לב, כז). והעצם הזה שורשו ועיקרו מעצם השמים הוא, ומשם מקבל כוח קיום ועמידת כל גוף האדם.

ודע כי סוד הכריעה באדם הוא בסוד העצמות, ולפיכך הוצרכו לרמוז: עד שיתפרקו כל חוליות שבשדרה, שצריך לכרוע במודים. וכבר ידעת כל מודי"ם הוא בנצח והוד. לפי שהקנאה הוא באה מעצם השמים, בכל מקום שנזכר בתורה לשון קנאה כאומרו כי אל קנא י"י אלהיך בקרבך, במקום הזה רומז. והסוד: קנאת י"י צבאות תעשה זאת (ישעיהו לז, לב), לפיכך נאמר: ורקב עצמות קנאה (משלי יד, ל). ולפי שהקנאה תלויה במקום זה, נאמר במנחת סוטה: מנחת קנאות היא מנחת זכרון מזכרת עון (במדבר ה, יח). והיודעים סוד קנאה וסוד זכרו"ן יודעים כי הקנאה והזכרון סמוכות לעד לעולם:

ודע כי שני שמות הללו שהם נצח והוד הם מקום יניקת הנביאים, ומן המקום הזה שואבים הנביאים כל מיני הנבואות, כל אחד מהם כפי כוחו וכפי השגתו, מלבד משה רבינו עליו השלום שעלה לקבל תורה ממעל למקום זה, כי נבואתו במראה ולא בחידות. ולפיכך תמצא הנביאים רומזים בנבואתם כה אמר י"י צבאות', אבל בנבואת משה רבינו עליו השלום אינו מזכיר י"י צבאות, לפי שנבואתו עלתה למעלה ממקום זה. ותמצא הנביאים רומזים בנבואתם ד' ספירות תחתונות, שהם אדנ"י, אל ח"י, י"י צבאות, אלהים צבאות, וכולן נכללות בסוד 'כה אמר י"י צבאות'.

ומה שאתה צריך לדעת ולהאמין כי נבואת כל הנביאים, בין נבואת משה רבינו עליו השלום בין נבואת שאר כל הנביאים, היתה מאת שם יהו"ה יתברך; לא שתאמר שנבואת משה רבינו עליו השלום על ידי יהו"ה יתברך ונבואת שאר כל הנביאים על ידי מלאך, אל תאמן זה. ואם כן מה הפרש יש בין נבואת משה רבינו עליו השלום לנבואת שאר כל הנביאים עליהם השלום דע כי נבואת משה רבינו עליו השלום נתאחדה בתפאר"ת שהיא אספקלריאה מאירה, ומשם נתדבק בספירות עליונות,

ושאר כל הנביאים לא נתאחדו בתפארת שהוא סוד יהו"ה, אלא על ידי אמצעות הספירות התחתונות, שם אדנ"י ואל ח"י ויהו"ה אלהים צבאות. ולא השיגו הנביאים דיבוק יהו"ה אלא באמצעות מלכו"ת ויסו"ד נצ"ח והו"ד, וזהו סו"ד 'כה אמר י"י צבאות'.

ומה שתמצא הנביאים מדברים עם יהו"ה, על ידי אמצעות ודאי, כמו שאמרנו, אינו כי אם באמצעות הד' ספירות תחתונות. וכבר ידעת כי הספירה האחרונה, הנקראת אדנ"י, נקראת אספקלריאה שאינה מצוחצמת, ומתוכה ראו הנביאים על ידי דמיון, ולכך נאמר: וביד הנביאים אדמה (הושע יב, יא). וזהו סוד אמרם תמיד 'כה אמר י"י צבאות', והסוד הוא שאמר: במראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד (שמות לח, ח), ואהל מועד הוא סוד אדנ"י.

ומשה רבינו עליו השלום נכנס באהל מועד ומדבר עם יהו"ה, שהיא אספקלריאה מצוחצחת, פנים בפנים. ושאר הנביאים מדברים עם יהו"ה על ידי אדנ"י, שהיא אספקלריאה שאינה מצוחצחת. וזהו סוד: וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם (שם ו, ג). כלומר, לא נתגליתי אליהם בשם יהו"ה שיראו אותי באספקלריאה מצוחצחת, אלא באל שד"י. וכבר ידעת כי שדי הוא סוד אדנ"י, כמו שהודענוך כבר בסוף שער ראשון.

נמצאת למד כי הנבואה של כל הנביאים היתה בדיבוק ובדיבור יהו"ה יתברך, ואין נבואה על ידי מלאך אלא כל הנביאים על ידי יהו"ה יתברך. וההפרש בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר הנביאים היא שנבואת משה רבינו על ידי יהו"ה יתברך בלי אמצעות ארבע ספירות תחתונות, ושאר כל הנביאים על ידי אמצעות ד' ספירות תחתונות:

ואם תאמר: הרי מצינו נבואות הרבה על ידי מלאך, כמו שכתוב באברהם ויקרא אליו מלאך י"י מן השמים (בראשית כב, יא), ובנבואת זכריה ויען המלאך הדובר בי וגו' (זכריה ד, ה), שנראה כי זה הנבואה היתה על ידי מלאך? אל תבהל ברוחך במקומות הללו וכיוצא בהם, כי עוד תשמע בהם דברי אלהים חיים. ובשאר מקומות הרבה, בשאר הנביאים, אל תתפתה בדעתך בדבר, שאין הנבואה אלא בשם יהו"ה יתברך. ובויקרא רבה אמרו; ויקרא אל משה, לא כאברהם. באברהם כתיב ויקרא מלאך י"י אל אברהם שנית מן השמים, המלאך קורא והדיבור מדבר, ברם הכא אמר הקב"ה אני הוא הקורא ואני הוא המדבר.

ופירוש הדבר: כל הנביאים כולן צריכים לתקן עצמם ולהתכוין לנבואה קודם שתשרה הנבואה עליהם, בין על ידי עצמם בין על ידי מלאך, אבל מרע"ה אינו צריך להכין עצמו לנבואה שהרי הוא מוכן ועומד תמיד, שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה י"י לכם (במדבר ט, ח), ואומר ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו (שם ז, פט). ואם כן התבונן ודע והאמן, כי נבואת כל הנבראים היא בנצח והוד ומהם יונקין.

ואם תראה בתורה מלאך מדבר עם נביא במראה הנבואה, או עם אדם אחר, יש לך להבין ולדעת כי יש עניין דבר אחר צריך פירוש. כי תדע לך, שהרי המלאך דיבר עם הגר שפחת שרי, שנאמר: וימצאה מלאך י"י על עין המים וגו' ויאמר לה מלאך י"י (בראשית טז, ז) וכל אותו העניין של הגר. ותדע לך שלא היתה הגר נביאה. וכן בעניין מנוח: ויאמר מלאך ה' אל מנוח אם תעצרני לא אוכל בלחמך (שופטים יג, טז). והלא תראה שאפילו מנוח לא היה מבין שהמלאך מדבר עמו, כי עם הארץ היה. והעד, כשראה מנוח את מלאך י"י עולה בלהב המזבח, נתיירא ואמר לאשתו: מות נמות כי אלהים ראינו.

ואל יעלה בדעתך שמנוח או אשתו היו נביאים, שהרי אינן בכלל הנבואה. אבל לעניין ראיית המלאכים לזכי עיניים, יש בו סוד מופלא. שהרי שלושה מלאכים נראו לאברהם אבינו בדמות אנשים, שנאמר: וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים ניצבים עליו (בראשית יח, ב); וכשבאו השנים הנשארים מהם אצל לוט נראו לו בדמות מלאכים, שנאמר: ויבאו שני המלאכים סדומה בערב ולוט יושב בשער סדום וירא לוט ויקם לקראתם (שם יט, א). ואל יעלה בדעתך כי לוט היה נביא, אבל בדברים הללו יש כמה ענייניים וכמה סודות נסתרות צריכים בינה גדולה.

ועניין דניאל שאינו נביא היה מדבר עם המלאך, כעניין שנאמר בו: והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף (דניאל ט, כא). ודברים אלו עדיין תשמע בהם דברי אלהים חיים בעזרת השם. ולפי דרך זה התבונן כי הנביאים יונקים מנצח והוד, שהם סוד ה' אלוהים צבאות, כמו שהודענוך כבר.

ולפיכך דע, כי לפי שהם המראות שבהן היו נביאים מסתכלין, תמצא כי בעת הנבואה היה גוף הנביאים נרתעו נפחדו ונזדעזעו ועצמותיהם נבהלות עד שמתהפכין כענין שהיו בראשונה, שנשמתן מזדככת ואז רואים במראה הנבואה מה שהם רואים, ועל זה נאמר; במראה אליו אתודע (במדבר יב, ו).

ולפעמים על ידי חלום, וכפי רוב המחיצות ירבו המשלים והחידות בהם, וזהו אמרו 'בחלום אדבר בו', ואומר: הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת (ירמיהו כג, כח).

אבל משה רבינו עליו השלום בלי אמצעות נצח והוד היה מתנבא, שהיה נכנס לפני ולפנים, ולפיכך: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות (במדבר, שם). ולפיכך לא הזכיר משה רבינו עליו השלום בתורה שם י"י צבאות, לפי שנבואתו בשם יהו"ה היתה, ועד מקור המעין הגיע, וכל צבאות מעלה ומטה על פיו היו יוצאין ובאין:

ודע כי כל הבאים להתפלל לפני י"י יתברך ושואלים בנים מאת יהו"ה יתברך, אצל נצח והוד היו מתכוונים, להמשיך הכוח לשם אדנ"י, אשר מהם נל צבאות שמים וארץ נמשכים למיניהם, ובא השפע לכל המינים ולהצמיח ולהגדיל כל מין ומין כפי עניינו. ומהם נמשנין כוח הצמיחה בצמחים ובאילנות ובכל עץ עושה פרי, ומהם נמשך כוח התולדות בכל התולדות שבעולם, וספר תולדות אדם במקום זה תלוי, ומהם נמשך כוח הגידול בכל הדברים הגדילים בעולם מכל בעלי חיים, וכל זה בהתחבר נצח והוד אצל יסוד.

ואצל מידה זו היו מתכוונים כל הבאים לשאול בנים לפני י"י יתברך, וייכנסו בתפילתם בהיכל י"י צבאות תחילה, לעלות למעלה עד הבינה. שכן חנה בהתפללה לא נכנסה אלא לאותו היכל שהיתה צריכה, מה כתיב? ותדו"ר נד"ר ותאמר (שמואל, א, יא). כי מה עניין נדר במקום זה? אלא עלתה בתפילתה עד מקום הבינה הנקרא נד"ר, והיא המושכת את הבנים מן הכתר, מן המקום הנקרא מזל. ובאיזה היכל נכנסה להפיק ממנו בנים? בהיכל הנקרא ה' צבאות, וזהו סוד שאמרה: יהו"ה צבאות אם ראה תראה בעני אמתך (שם). הזכירה בתפילתה מקום תולדות כל הנולדים, ומשם עלתה עד הבינ"ה המושכת הבנים ממזל כתר, שהוא המזל העליון בסוד י"ג מידות רחמים הקבועים בכתר. כי מאותו המזל בנים חיים ומזונות תלוים, ואפילו ספר תורה תלוי בו,

וזהו שאמר ז"ל: הכול תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל ואל יעלה בדעתך כי במזלות של כוכבי שמים ספר תורה תלוי, שהוי כל העולם כולו בתורה נברא, והיאך תהיה התורה תלויה נמזל אחר שהוא על ידי התורה? אלא סוך זה שאמר 'הכול תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל', הוא המזל העליון הידוע בכתר, שממנו תלויות הספירות וכל הנבראים כולם, ואפילו התורה תלויה בו. ונקרא מזל, כי ממנו נוזלים הכוחות בכל הספירות ובכל בני העולם, וגם ספר תורה מן המזל הזה שואב כוח וממנו הוא מקבל.

וחנה בהתכוונה בתפילתה עלתה למעלה עד המקום הנקרא מזל, והוא סוד שבכתוב: והיא מרת נפש ותתפלל על יהו"ה (שמואל, א, י); לא אמר הכתוב ותתפלל אל יהו"ה אלא על יהו"ה. כבר ידעת כי ג' שמות הם: למטה, אדנ"י, באמצע, יהו"ה, למעלה, אהיה שהוא הכתר, ובו תלוי המזל שממנו נמשכים הבנים. וזהו סוד 'ותתפלל על יהו"ה', על יהו"ה ממש, שהוא אהיה העומד למעלה משם יהו"ה, כי עלתה בתפילתה עד שם אהיה ומשם הפיקה רצונה בדבר וה.

וזהו שאמר נו: בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא. ומקום זכות הוא מקום בית דין הגדול של מעלה הנקרא בית דין של שבעים ואחד, שהוא הנקרא אלהים, שהוא מידת הגבורה והפחד כמו שנפרש במקומו בעזרת השם. אלא במזלא תליא, שהוא מקום המזל הידוע שנותן מצד החן והרחמים למי שמוצא חן בעיניו, בסוד י"ג מידות רחמים בספירת אהי"ה שהוא סוד הכתר. והרוצה להוליד בנים על ידי הנס, עד המקום הזה ראוי לעלות. וכן הרוצה להשיג חיים נוספים על ימי חייו, וכן הוא הרוצה להשיג מזונות יותר ממה שראוי לו לפי כוח תולדתו. וחיי בני ומזוני, שלושתן מפורשים בתורה שהם למעלה מבית דין הגדול הנקרא זכות, שהוא שמא"ל התפארת הנקרא יהו"ה.

ומנין לך שאלו השלשה דברים למעלה משם זה הנקרא יהו"ה הם תלויות? חיים דכתיב בחזקיה מלך יהודה: שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך הנני יוסיף על ימיך (ישעיהו לח, ה). לא אמר הנני מוסיף אלא יוסיף, כלומר בית דין הגדול; הנני דנתי את הדיה אם ירצה האור הידוע, יוסיף על ימיך. בנים, דכתיב בתפילת חנה, כששאלה זרע אנשים, ותתפלל על יהו"ה ממש, שהוא אהיה שבו המזל קבוע, ולפיכך אמר הכתוב 'ותתפלל על יהו"ה'. מזונות, דכתיב: השלך על יהו"ה יהבך והוא יכלכלך (תהלים נה, כג). על יהו"ה, ולא אל יהו"ה.

והטעם, לפי שכל הרוצה להשיג שלושה דברים הללו אינו יכול להשיג אותם בעולם הזה על פי הדין הנקרא זכות, שהוא בית דין הגדול של מעלה. ובאיזה מקום יכול להשיג דבר זה? ראוי להעלות כוונתו למעלה למעלה, לפנים מן העולם הבא, עד מקום הכתר שהוא אהי"ה שהוא אין סוף, במקום י"ג מידות של רחמים, שאחת מאותן י"ג מידות נקראת מז"ל. תהו שאמרו ז"ל: בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא:

ולפי דברים אלו דע והבן, שאף על פי שאנו אומרים שהרוצה להשיג חפצו מאת ה' יתברך יהיה מתכוון באותו השם הידוע משמותיו לאותו החפץ שהוא צריך, אין כוונתי לומר שיתכוון לאותו שם לבד ויעמוד; אלא כוונתי לומר שיתכוון באותו השם שהדבר שהוא צריך תלוי בו, וימשיך כוונת אותו השם עד סוף י' ספירות שהוא המקור העליון הנקרא מקור הרצון, וכשיגיע למקור הרצון אז יפיק רצונו ומשאלות לבו.

וזהו שכתוב: פותח את ידיך ומשביע לכל הי רצון (שם, קמה), אל תקרי ידיך אלא יודי"ך. כלומר, שאתה פותח סוד יו"ד של שם יהו"ה, שהוא מקור הרצון, אזי אתה משלים רצון

והרצון מלמעלה למטה עד סוף הרצון, שהוא שם אדנ"י, ונמצאו הספירות מתברכות על ידו ונמצא הוא מתברך על ידי הספירות,
וזהו סוד שכתוב: אשר המתברך בארץ יתברך באלהי אמן (ישעיהו סה, טז). וסוד אמן הוא סוד המשכת הברכות משם אהי"ה לשם יהו"ה, ומשם יהו"ה לשם אדנ"י נמצאת למד כי כל מתפלל שהוא מכוון על דרך זו שאמרנו, שהוא מייחד הספירות ומקרב אותן זו לזו. ואם כן התבונן במה שאמר י"י יתברך לאברהם: כ"ה יהיה זרעך (בראשית טו, ה) כלומר אתה צריך לעלות ממידת כ"ה שהיא התחתונה, עד מעלת אהי"ה שהיא העליונה, ואז תשיג זרע בנים.
ולפי שאדם צריך להתכוון בתפילתו ולעלות מספירה לספירה ומחפץ לחפץ, עד שיגיע בלבו למקור החפץ העליון הנקרא אין סוף, אמר דוד: שיר המעלות ממעמקים קראתיך י"י (תהלים קל, א). ופירוש 'ממעמקים קראתיך י"י' כלומר, מאת המקור העליון הנקרא אין סוף שהוא עמוק, שהוא סוד קוצו של יו"ד יהו"ה. וזהו פירוש 'ממעמקים קראתיך י"י',
והיאך הוא מתכוון על דרך המעלות ממטה למעלה, להיכנס בה' אחרונה של שם, לעלות ממידה למידה ומספירה לספירה, עד שתעלה מחשבתו בקוצו של יוד, בכתר הנקרא אין סוף. זהו סוד 'ממעמקים', ולפיכך אמר: שיר המעלות ממעמקים קראתיך י"י ואל תחשוב כי לשון עומק הוא כל דבר שהוא שפל ועמוק למטה ואינו כולל דבר אחר, אלא כל דבר שהוא נעלם ונסתר וקשה להשיגו נקרא עמוק, כמו שאמר: רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו (קהלת ז, כד). והסוד הגדול הכולל הכול: מאד עמקו מחשבותיך (תהלים צב, ו). הנה תלה לשון עומק במקום המחטבה, וכבר ידעת כי סוד המחשבה הוא אות י' של שם ובספר יצירה אמר: עומק רום ועומק תחת עומק ראשית ועומק אחרית עומק מזרח ועומק מערב:
ומה שתמצא בכתוב 'שמים לרום וארץ לעומק' (משלי כה, ג) אין בזה קושיא לדברינו, כי באמת כל הדברים אינם יוצאים מידי תכונתם. כי ידוע הוא שהשמים רמים על הארץ, ולפי שהשמים רמים על הארץ ומקיפים סביב הארץ, שמא תאמר שהשמים מקיפים למטה מן הארץ שהם יותר עמוקים והם יותר למטה מן הארץ? אינו אמת, שאין דבר בעולם שהוא למטה יותר מן הארץ וצאצאיה, כי השמים שהם למטה מן הארץ, רמים הם כנגד הארץ.
ואם תבין סוד תכונת הארץ באמצע השמים, תדע שהארץ בתוך השמים היא כמו נקודה באמצע העגולה. וכשתבין בחכמת התכונה תמצא כי כל העגול בסיבוב הוא רם מכל

צד, והנקודה היא למטה מכל צד, ולפי שהארץ היא באמצע השמים והיא כנקודה בתוך העגולה, והשמים רמים עליה מכל צד, והיא למטה מכל גלגלי שמים בהיותם מקיפים עליה מכל צד, לפיכך נאמר 'שמים לרום וארץ לעומק'. ודבר זה צריך בינה גדולה לאותן שאינן רגילים בחכמת התכונה, כי אצל בעלי התכונה דבר קרוב הוא להבין:

ואחר שהודענוך זה, נחזור לענין שהיינו בו. כי המתכוון צריך להתכוון במחשבתו עד שיגיע בכוונה שלמה אל מקור החפץ, שהוא קוצו של יוד, שהוא עומק המחשבה י, ועל זה נאמר 'ממעמקים קראתיך', ואומר 'מאד עמקו מחשבותיך'.

ועתה התבונן ודע כמה הוא עמוק כוח התפילה, ומאיזה מקום היא מתחלת ועד איזה מקום משתלשלת והולכת. שעל ידי התפילה העשויה כהוגן מתאחדות כל הספירות והשפע נמשך מלמעלה למטה, ונמצאו עליונים ותחתונים מתברכים על ידו של זה המתפלל, ונמצאת תפילתו מקובלת ונמצא אהוב למעלה ונחמד למטה, מפיק צרכיו וכל משאלות לבו כולן נעשות, בהיותו אהוב מכל הספירות, ועליו נאמר: קרוב י"י לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת (תהלים קמה, יח) ואומר: אז תקרא וי"י יענה (ישעיהו נח, ט), ואומר: יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא (תהלים כ, ה):

ודע כי שתי אלו המידות שהם נצח והוד הם **מקום העצה** בבית דין של מעלה והסוד: כי יהו"ה צבאות יעץ ומי יפר (ישעיהו יד, כז). וכשהשם יתברך ויתברך גוזר דבר בבית דין של מעלה, בשתי אלו המידות מתייעץ, וזהו שכתוב: זאת העצה היעוצה על כל הארץ (שם, כו), ואומר: כי יהו"ה צבאות יעץ ומי יפר.

ואף על פי שתחילת העצה ממקום הבינה, סוף העצה בנצח והוד. והסוד הגדול: את מ"י נועץ ויבינה"ו וילמדהו באורה משפט (שם מ, יד) ואומר: לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה (משלי ח, יד). והסוד הגדול על דרך הספירות: ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום (ישעיהו ט, ה)' ויקרא שמו פל"א, זו חכמה, ובספר יצירה בראשו אומר פל"א זו חכמ"ה יוע"ץ זו בינ"ה א"ל, זו גדול"ה; גבו"ר, זו גבור"ה; אבי ע"ד, זו תפאר"ת; שר שלו"ם, זה יסו"ד שבכללו נצ"ח והו"ד.

ומה שאמר הכתוב 'לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה', זהו פירושו: דע כי סנהדרי גדולה של מעלה, הנקרא בית דין הגדול, הוא מקום הגבורה; וכשבאין לגזור דין על כל בריות נמלכים ומתיעצים בבינה שהיא למעלה מן הגבורה, ובנצח והוד שהם למטה, וזהו סוד 'לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה'. והסוד הגדול: כי י"י צבאות יעץ ומי יפר. וסוד 'ומי יפר' בסוד 'את מי נועץ ויבינהו', כי הפרת נדרים הוא סוד הבינ"ה, ולפיכך אמר 'ומ"י יפר', ומ"י בודאי הוא מפר, שהוא סוד מקום הנדר, והכול תלוי בבינה.

ולפי שהנביאים יודעים הסוד הגדול הזה, היו מבטלים כל גזירות שהיו גוזרים בבית דין של מעלה, וזהו סוד: צדיק מושל יראת אלהי"ם (שמואל, כג, ג). אמר הקדוש ברוך הוא: אני מושל באדם, ומי מושל ביי? צדי"ק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה, וזהו סוד ויחל משה את פני י"י אלהיו (שמות לב, יא), שהעלה מחשבתו עד מקום בטול הגזירה, וזהו שאמרו רז"ל שהפציר בו עד שהתיר לו נדרו. כי בינה מקום הנדר, שהוא מקום הבינה, שהוא סוד תחילת שבע ספירות, וזהו סוד ויח"ל. וזהו שאמרו ז"ל: מנין לגזר דין שהוא מתקרע, שנאמר מי כי"י אלהינו בכל קראנו אליו (דברים ד, ח).

וזהו סוד 'כי י"י צבאות יעץ ומי יפר וידו הנטויה מי ישיבנה'. ופירוש הפסוק כך הוא: י"י צבאות יעץ עם סנהדרי גדולה של מעלה לגזור דין ולחתום, אבל הבינ"ה, שהוא סוד התשובה, יכולה להפר, וזהו 'ומ"י יפר'. 'וידו הנטויה', שהוא סוד הגבורה, 'מי' ישיבנה. כלומר, הבינה שעומדת למעלה ממנה יכולה להחזירה. ובודאי 'י"י צבאות יעץ ומי יפר', כי הוא הנקרא מקום הת"ר נדרי"ם, כי במקום 'מ"י' הנדר תלוי.

וזהו סוד 'את מ"י נוע"ץ ויבינה"ו', בודאי עם 'מ"י' נתיעץ הקדוש ברוך הוא, והאציל הבינה וברא את העולם, וזהו סוד 'ויבינהו', וזהו סוד מקום התשובה. ולפיכך אף על פי שנחתם גזר דין למעלה יכולין ישראל לבטלו בכוח התשובה הנקרא מ"י,

וזהו 'ומ"י יפר ומי ישיבנה', כי בודאי יכול 'מ"י' להפר, בודאי יכול 'מ"י' להשיב ידו הנטויה. והטעם, כי ידו היא מקבלת שפע וכוח מן המידה הנקראת מ"י, והסוד; שאו מרום עיניכם וראו מ"י ברא אלה (ישעיהו מ, כו). 'מ"י' בודאי ברא 'אלה', כי אלהים של מטה, הנקרא י"ם, ברא עולם בכוח אלהים של מעלה שהוא סוד הבינה ונקרא מ"י, ועל זה נאמר מ"י ברא אלה. ולפי שהצדיקים יודעים סוד 'מ"י' יכולין לבטל גזרה. והבן בדבר הגדול הזה ומראה הסוד שנאמר 'שוב מחרון אפך', כי מקום התשובה הוא 'מ"י, והוא המושל על החרון והאף, וכן הוא אומר: בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו.

ולפיכך התבונן נפלאות שרמזו בספר יצירה, שהעצה נגמרת בכליות, וכן הוא אומרי לעומת העצ"ה יסירנה, ואמרו ז"ל מקום שהעצה נגמרת. ולפיכך התבונן כי כל גזירה שגוזרין בבית דין של מעלה, מתחילין להתייעץ בבינ"ה וגומרים העצה בנצ"ח והו"ד שהם סוד י"י צבאות. ואף על פי שנגמרה גזירה, יכולה המידה הנקראת מ"י, הנקראת תשובה, להפר ולבטל אותה גזרה, וכן הוא אומר: י"י צבאות יעץ ומ"י יפר (ישעיהו יד, כז). והיודעים סודות הללו היו מתכוונים בתפילותיהם והיו מבטלים כל גזירות קשות ורעות, שהיו בידיהם מפתחות הקבלה והיו נכנסין עד המקום הצריך להם:

ואחר שהודענוך זה, דע כי בהיכלי נצ"ח והו"ד, הנקראים י"י צבאות, יש מלאך ממונה על כל פסקי דינים היוצאים מבית דין הגדול על כל בני העולם, ותחת ידו שני סופרים; וקודם שיצאו אותם פסקי דינים בעולם יש כוח ביד אותו ממונה לקרען או לתקן בהן, והכול כפי כוח תשובת אותו שנגזר עליו גזר דין. וכפי שיבוא הרחמים ממקום 'מ"י', שהוא מפר ונקרא תשובה, כך גומר זה הממונה באותו גזר דין בין לקרעו, בין לתקן בו דבר.

ודע כי בהיכלות הללו יש ממונה אחד תחת יד השם יתברך שיש תחת ידו גנזים ואוצרות, וממונים לקבל כל הנשמות מכל אותם שהן הרוגי בית דין, וכן הרוגי מלכות ושאר הרוגי גויים, במקומות אלו הן גנוזים ושמורים. ובמקומות של היכלות הללו יש גנזים הנקראים כוס תנחומים, שמהן משלח ה' נחמה לכל האבלים ובעלי צער ולכל הראויים לנחמה. ויש בהן גנזים הנקראים כוס התרעלה, שבהן מתנקם י"י יתברך מאותן שאינן הגונים וראוים לפניו. ובמקומות של היכלות הללו יש גנזים שבהן כמה מיני מלבושים יקרים שבהן מתלבשות הנשמות הטהורות כשנכנסות להקביל פני י"י יתברך; כל נשמה ונשמה כפי המלבוש הראוי לה כך היא מתלבשת בהיכלות הללו להקביל פני י"י יתברך.

ובמקומות של היכלות הללו יש גנזים שמהן יונקים כל בעלי חכמה להיכנס ולהשיג פנימיות וסתרים עליונים ומראות וחזיונות וחלומות. ודניאל איש חמודות באותן הגנזים נקשר, ועל זה נאמר: ודניאל הבין בכל חזיון וחלומות (דניאל א, יז). ובאלו ההיכלות היה מסתכל במראות ואספקלריאות, ומהן השיג והבין כל אותן העניינים הגדולים והפתרונים וכל אותן המראות שהשיג המפורשים בדניאל. וכמה עניינים גדולים ונוראים יש בגנזים של היכלות נצח והוד שעדיין נעוררך עליהן בעזרת השם:

ודע כי יהוה צבאות, שהוא עמוד הימין, הוא הנקרא **נצח** בפסוק לך י"י הגדולה והגבורה והתפארת והנצ"ח וההוד (דבה"א כט, יא) שהוא הנצח שמעמיד חסדו לישראל, כאומרו: האפס לנצח חסדו (תהלים עז, ט). וזהו מקום שגוזר גזירות טובות על ישראל בהידבקו בכתר עליון, ואינו חוזר בו לעולם, וזהו סוד שנאמר: וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם (שמואל א ט"ו:כ"ט, כם).

ולפי שצריכין ישראל תמיד להידבק ולהתחזק במידת נצח שהוא סוד הימין שעומדת להכריע את השמאל, ונקראת נצח לפי שהיא מנצחת מלחמות ישראל, לפיכך הוצרך דוד המלך עליו השלום לומר בספר תהילות 'למנצ"ח מזמור לדוד'. בכל מקום שהוא

מזכיר 'למנצח' הוא כנגד מידת נצ"ח, ובכל מקום שהוא מזכיר 'הודו לי"י כי טוב' הוא כנגד מידת הו"ד, וסימן שבהם הנצ"ח וההו"ד.

וצריך אני לעוררך על עניין גדול ועמוק: דע כי שלושת נרות יאירו מלוב"ן ההשגחה הנקראת עין הרחמים, ונקראין חס"ד נצ"ח ותפאר"ת וכשאלו שלוש נרות מאירין ומסתכלין בספירות, אז כל העולם בשמחה ובצהלה ובשלמות ואין צרה ואין פגע רע, כי עין הטובה משגחת על כל היצורים וכל העולמות כולן עומדין במלוי ובשלמות.

ולפעמים שהמידה הנקראת נצ"ח, ונקראת י"י צבאות, כשהיא עומדת במקומה למטה אפשר לגזור דין לטובה, ולפעמים מתהפכת לעונש, הכול לפי המעשה. אבל אם עלתה מידת נצ"ח דרך הצינורות ונדבקה בנצ"ח העליון אשר בעין הרחמים ובנצח הרצון בראש הכת"ר וגזרה גזירות טובות על ישראל, אף על פי שאחר כך חטאו ישראל ואינן ראויים לאותה הטובה, אינה חוזרת בה. והטעם לפי שכבר עלתה מידת הנצ"ח למקום שאינו נקרא אדם, והוא המקום הנקרא כת"ר ",

וזהו סוד 'וגם נצ"ח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם'. הטעם, שהרי המידה הזאת עומדת במקום שאינו נכלל בכלל אדם, ולפיכך 'כי לא אדם הוא'. אבל אם מידת נצח עומדת למטה בעיקרי תפארת, אפשר להינחם, שהרי במקום הנקרא 'דמות כמראה אדם עליו מלמעלה' (יחזקאל א':כ"ו) הדבר עומד, אבל במקום הכתר, 'כי לא אדם הוא להנחם'. ולפי דרך זה התבונן כי הנצ"ח עומד להיטיב ולעשות חסד עם ישראל. ולפי דרך זה התבונן, בכל מקום שתמצא לשון נצח כתוב בו, הוא המנצח אויבי ישראל והוא עומד לימין להיטיב לישראל, וכן הוא אומר: נעימות בימינך נצ"ח (תהלים טז, יא), ואומר: וגם נצ"ח ישראל (שמואל, טו, כט):

ודע כי כ"ד בתי דינים יש למעלה בסוד השם הנקרא נצ"ח, וכולן נקראים **נצחים** והם המהפכים בזכות ישראל ומנצחים כל העומדים לצד שמאל וכל המקטריגין. ולפיכך אמר הכתוב, כנגד הצר המקטרג של אדום: מדור לדור תחרב לנצח נצחים אין עובר בה (ישעיהו לד, י). כלומר, כל עת שבתידינים של נצ"ח נצחי"ם בקיומם ומעלתם, אין לצד המקטרג שום סיוע בכל צד קיום אלא חרבן:

ודע כי לנגד המידה הזאת הנקראת נצ"ח, ונקראת יהו"ה צבאות, עשה שלמה המלך העמוד הימיני וקרא שמו **יכין**. והיודע סוד שני העמודים, שהם יכי"ן ובוע"ז, ידע היאך פורחות הנשמות והרוחות והנפשות, על ידי אל ת"י אדנ"י, בשפע אלו שני עמודים.

וכן הוא אומר: עמודים שנים והגולות והכותרות על ראש העמודים שתים והשבכו"ת שתים לכסות את שתי גולות הכותרות אשר על ראש העמודים (דבה"ב ד, יב). והנני

רומז. עמודים שנים, אלו הן נצ"ח והו"ד; והגולות והכותרות על ראש העמודים שתים, אלו הן גדול"ה גבור"ה; והשבכות שתים לכסות את שתי גולות הכותרות, אלו הן חכמ"ה ובינ"ה. ודע כי על ידי אלו שני העמודים, ועל ידי אל ח"י, הנשמות והרוחות והנפשות פורחות בסוד המשכתן ובצינורותן.

ובעמוד זה הנקרא יכי"ן תיבנה ותכונן עיר ציון וירושלים, וסימן: תכי"ן בטובת"ך לענ"י אלהי"ם (תהלים סח, יא). אם תבין שלוש מילות, שהם 'תכי"ן בטובת"ך לענ"י, תדע היאך י"י צבאות מכין ומשלח הטובה במידת אל ח"י, להריק כל השפע והברכה במידת אדנ"י שהיא ריקנית כמו העני שאין לו כלום, וסימן: יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה (בראשית א, ט). ודע והתבונן כי תכונת כל הצורות והגולמים, ממקום זה מקבלים צור"ה ותבני"ת, בהידבק האצילות בשם אדנ"י. וכל האברים אשר באדם - ממקום זה מקבלין צורת תכונת"ם, והסוד: הוא עשך ויכונן"ך (דברים לב, ו).

ואחרי שהודענוך זה בשם הנקרא י"י צבאות, הסתכל בשאר ענייניו וסודותיו וסתריו שכבר רמזנו אותם בשער זה, תמצא כמה מפתחות וכמה עניינים פנימיים עליונים שאין ראוי לאומרן בפירוש אלא ברמז, ו'כבוד אלהים הסתר דב"ר' (משלי כה, ב) ואומר: סוד י"י ליריאיו ובריתו להודיעם (תהלים כה, יד):

ואחר שהודענוך כללים אלו במידת י"י צבאות, ראוי לנו לבאר עכשיו סוד החתימה על דרך הקדושה, בסוד 'קדוש קדוש קדוש י"י צבאות מלא כל הארץ כבודו'. הנה אמר הנביא עליו השלום: וארא את אדני יושב על כסא רם ונשא (ישעיהו ו, א), הנה באמת כי השם הנקרא אדנ"י, שהוא סוד הספירה האחרונה, הוא יושב על כיסא וארבע חיות הקודש נושאות אותו. 'שרפים עומדים ממעל לו', כלומר לשם אדנ"י, שהם שני שרפים בעלי שש כנפים המשמשים לי"י צבאות שהוא סוד ג' ספירות תחתונות של ו' של שם יהו"ה, כמו שכבר כתבנו למעלה, ומכוח ו' יבא להם שש כנפים.

וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש': קדוש ראשון הוא סוד המשכת אצילות הקודש מן הכתר עליון עד ספירת גדולה; קדוש שני, סוד המשכת אצילות הקודש מן החכמה עד ספירת גבורה; קדוש שלישי הוא המשכת אצילות הקודש מן הבינ"ה ועד ספירת תפאר"ת. הרי לך שש ספירות אמורות, שלוש כנגד שלוש, שלוש משפיעות הקדושה על שלוש.

מה כתיב בתריה? יהו"ה צבאות, הרי שלוש ספירות שלמטה מהם אמורות, שהם נצ"ח והו"ד יסו"ד; יבא להן השפע מאת גדול"ה גבור"ה תפאר"ת, מאת כת"ר חכמ"ה בינ"ה. הרי תשע ספירות נאמרות.

ובמה הן מריקות ברכותיהן ומשפיעות כוחותיהן? בספירה העשירית, הנקראת אדנ"י, הנקרא ארץ. וזהו סוד שאמר בסוף הפסוק מלא כל הארץ כבודו' (ישעיהו ו, ד).
הנה הודענוך בסוד זה הפסוק בעניין הקדושה התאחדות עשרת הספירות ודרך אצילות השפע משלוש עליונות שהן כת"ר חכמ"ה בינ"ה, לשלוש אמצעיות שהן גדול"ה גבור"ה תפאר"ת, לשלוש תחתונות שהן נצ"ח והו"ד יסו"ד. והנה כל שפע אלו תשע ספירות מריק בספירה עשירית שהיא אדנ"י ונקראת אר"ץ, וזהו שאמר 'מלא כל הארץ כבודו'.
ודע והאמן כי העונה קדושה ומכוון בדרך זה בייחוד הי' ספירות, חלקו לחיים ואמרי פיו לרצון והוא בן העולם הבא. ועניין שנתייחדה הקדושה בפסוק זה כסדר זה, זהו פירושו: קדוש, כתר, קדוש שני, חכמ"ה, קדוש שלישי, בינ"ה. מה כתיב בתריה? צבאות. וסוד צבאו"ת כולל נצ"ח הו"ד יסו"ד. מה כתיב בתריה? מלא כל הארץ כבודו, שהוא סוד הספירה העשירית הנקראת אדנ"י, שהיא ארץ החיים, שהיא אור החיים. וכן הוא אומר: אתהלך לפני ה' בארצות החיים (תהלים קטז, ז). ופסוק אחר אומר: להתהלך לפני אלהים באור החיים (שם נו, יד). ופירוש שני הפסוקים הללו: 'והארץ האירה מכבודו'. וכן הוא אומר קדוש קדוש קדוש יהו"ה צבאות מלא כל הארץ כבודו. וכמדומה לנו כי די שרמזנו לך עכשיו בעניין זה, והשם ברחמיו יורנו דרך האמת אמן:

יהוה צבאות.
אלהים צבאות.
הוד.
בועז.
שחקים.
עצם השמים.
מקור העצה.
נצח.
נצחים.
אל אמונה .
רגל ימין.
אין עול.
רגל שמאל.
שוקיים.
וברכים.
תרין ביעין.

יכין.
שברים.
וא"ו של שם.

השער החמישי - הספירה השישית

שמעה תפלתי יהוה ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי (תהלים לט, יג):

השם החמישי משמות הקודש על דרך המעלות הוא השם הנקרא **יהו"ה** יתברך. דע והאמן כי שם יהו"ה הוא העמוד שכל הספירות עליונות ותחתונות נתאחזות בו, מתאחדות בו מלמטה למעלה ובו הם נשפעות מלמעלה למטה. וזהו השם העומד כדמיון גוף האילן וכל שאר שמות הקודש הם כדמיון ענפי האילן, וכולם מתאחדים בו למעלה ולמטה ולשאר כל הצדדים, והוא המייחד כל הספירות באותיותיו. וכן כל הנבראים כולם קיימים, וכל המרכבה שבעולם, עליונות ותחתונות, בו נסמכות ואליו צופות, וכל סדרי עולם ויסודותיו ובנייניו עליו תלויים. ואין דבר בכל העולמות כולם שאינו תלוי ומשוכלל בשם יהו"ה יתברך. וקודם שנכנס בביאורו, יש לנו להודיעך עיקר שבו תמצא נחת ומרגוע לכמה עניינים:

דע כי השם הנכבד והנורא הזה שהוא יהו"ה יתברך, תמצאהו בתורה בכמה עניינים ובכמה שימושים. דע כי לפעמים תמצאהו בפני עצמו ברוב התורה, כאמרו וידבר יהו"ה, ויאמר יהו"ה, ושאר כמה עניינים כאלו. ולפעמים תמצאהו שמתחבר לו שם אחר משמות הקודש, כאמרו אחר מעשה בראשית: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות י"י אלהים ארץ ושמים (בראשית ב, ד). ולא תמצא בכל מעשה בראשית כי אם שם אלהים לבד, וכשהתחיל לדבר בשלימות הבריאה, בפרשת 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם', התחיל להזכיר יהו"ה אלהים. וצריכים אנו להודיעך טעם זה.

דע כי בהיות יהו"ה יתברך משוכלל ומעוטר ומלא כל המידות ובו מתאחדות כל הספירות, ובו נשלמים ונגמרים כל הדברים וכל הנבראים, כמו שהודענוך, לא הוצרך להזכירו במעשה בראשית לפי שעדיין לא היה העולם וברואיו בשלימות ובגמר מעשה, ולא היה העולם על מלואו אלא כל הדברים היו נעשים ובאים. וכשנגמרה בריאת העולם, ונשתכללו כל הדברים ונגמרו כל הדברים בשלימות ובתיקון שלם, אוי הזכיר **יהוה אלהים** שהם שני השמות מתאחדים זה עם זה. כי אלהים פעמים הרבה מתלבש בשם

אדנ"י, ואז נקרא אדנ"י אלהים כמו שהודענוך. ובהתאחד יהו"ה אדנ"י, שהוא סוד יהו"ה אלהים, אזי כל הדברים בשלימות גמורה.

ואף על פי שיש אלהים שהוא סוד מידת הגבורה והדין, כמו שאמרנו וכמו שאמרו ז"ל: התחיל לבנות עולמו במידת הדין, שנאמר בראשית ברא אלהים (בראשית א, א) ראה שאינו מתקיים עמד ושתף עמו מידת רחמים, שנאמר ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים (שם ב, ד) ואמת הדבר ויציב ונכון, אבל בוא וראה עניינים גדולים ונפלאים. הנה אמר הכתוב: שאו מרום עיניכם וראו מ"י ברא אלה (ישעיהו מ, כו), בוודאי הדבר הנקרא 'מ"י' ברא 'אלה', שהוא סוד יום אחד שהוא סוד הבינה, וממנו עד יום השבת ששת ימים שבהם נעשו שמים וארץ וכל שאר הנבראים. ובאמת כי מילת 'מ"י' למעלה ומילת 'י"ם' למטה, ומילת מ"י בראה, היא תחלת התלבשות שם אלהים בסוד השם הנקרא יהו"ה, כי היא נכתבת במילת יהוה ונקראת בניקוד אלהים בסוד יהו"ה, ושתיהן סוד 'מ"י', וסודם: כ"ל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א, ז)?. ומן המידה הזאת הנקראת מ"י, והיא סוד התלבשות אלהים בשם יהו"ה, ממנה ירשה מידת הגבורה הדין והפחד, ונקראת מידת הגבורה אלהים ממש. ובשתי אלו המידות ירשה המידה הנקראת אדנ"י שם אלהים, ונתלבשה מלבושיה, ואז נברא העולם בסוד יהו"ה אדנ"י.

ואם תבין עיקר זה תמצא שם יהו"ה אלהים שניהם בסוד יהו"ה: בצורת אותיותיו, יהו"ה, בצורת נקודות, אלהים. נמצא שם זה מעיד סוד יהו"ה אלהים, שם מלא. והסוד יהו"ה הוא האלהים (מלכים, יח, לט) באמת: 'יהו"ה' בצורת האותיות, 'הוא האלהים' בצורת הניקוד.

ולפי שבאמר בפסוק 'יהו"ה הוא האלהים' שתי פעמים, כנגד צדק עליון וצדק תחתון. והסוד: וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו"ה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד, לט). 'בשמים ממעל' זה צדק עליון, 'ועל הארץ מתחת' זה צדק תחתון. ואם כן הכול רמוז בסוד יהו"ה אדנ"י.

נמצאת למד כי מידת אדנ"י בבריאת עולם לבשה מידת מ"י, שהוא סוד הבינה, שהיא יהו"ה בכתיבה ובניקוד, ונברא העולם. והנה מידת הצדק העליון הנקרא בינ"ה, ומידת הגבורה ושאר הספירות השפיעו כחותם בשם אדנ"י, ונתלבשה משם אלהים וברא את העולם, הדא הוא דכתיב: בראשית ברא אלהים.

ולפי ששם אלהים לפעמים הוא חסר ולפעמים מלא, הוצרך להזכירו בבריאת העולם, בעוד שלא היה העולם במלואו ולא נגמרה כל צורת בריותיו, אבל כשנגמרה בריאת העולם נזכר שם יהו"ה אלהים. אלהים בעוד שלא נגמרו כל הצורות, יהו"ה, בגמר כל

הצורות. לפי שהשם הנקרא אלהים איננו מלא ושלם כי אם בשם יהו"ה, והסוד: או מי ישום אלם... הלא אנכי יהו"ה (שמות ד, יא), הוא סוד אלהים; כשתסיר משם אלהים שתי אותיות של שם יהו"ה שהם י"ה נשאר אלם בסוד אלהים, אלם י"ה. ולפיכך נברא העולם בשם אלהים, וכשנשתכללו כל הדברים וכל היצורים כולם והיה העולם במלואו, הוצרך להזכיר יהו"ה אלהים. וזהו שאמרו ז"ל: הזכיר שם מלא על עולם מלא ולפיכך כשנגמרו מעשה בראשית התחיל להזכיר יהו"ה אלהים על מלואו של עולם:

ודע והאמן כי סוד הייחוד כולו הוא סוד יהו"ה אלהים, וסימן: שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהוה אחד (דברים ו, ד). ולפיכך יש לך להבין בכל מקום שתמצא בתורה יהו"ה אלהים שהוא שם מלא, וכל הדברים הנמצאים באותה פרשה שמזכיר בה יהו"ה אלהים הם נעשים בכל המידות הנגמרות במידת הדין ובמידת הרחמים, כמו שתמצא בבריאת אדם הראשון ובדינו ובגירושיו ובכל אותן העניינים. ותמצא שבאו כולן במידת הדין ובמידת הרחמים, והכול בשלימות גמורה ברחמים ודין, הכול כפי הראוי בדין אמת.

ולפי עיקר זה אמרה תורה; הצור תמים פעלו (שם לב, ד) ופירוש הפסוק כך הוא: הצור הגוזר הדין, בחזקה אינו עושה, באכזריות אינו גוזר את הדין, אלא תמים פעלו, אלא הדין שגזר, קודם לכן נתייעץ בשתי המידות חסד ודין. וזהו 'תמים פעלו', כי לשון תמים הוא סוד שני דברים והוא כאילו אמר תאומים, אלא כי בלשון כבוד אמר על שני דברים של מעלה לשון תמים, ולמטה לשון תאומים. וכן הוא אומר: והיו תואמים מלמטה ויחדו יהיו תמים על ראשו (שמות כו, כד); למטה - תואמים, למעלה, תמים, לפי שלמטה הם נראים כשני דברים, דבר והפכו, כמסייע ומקטרג; אבל למעלה הכול כוונה אחת, בין המסייע בין המקטרג שניהם כוונה אחת יש להם, ואין שם שנאה או אהבה, ואין שם משוא פנים, אלא משפט אמת. ולפיכך אמר 'תמים פעלו', בדין וברחמים נתייעץ וגזר הדין, וזהו סוד משפט אמת.

ומה שאמר 'כי כל דרכיו משפט', פירוש הכ"ל, לעין כל רואה, כאומרו כי כל דרכיו משפט. וכבר ידעת כי המשפט הוא כלול בדין וברחמים, כי המשפט כנגד יעקב שהוא הקו האמצעי שהוא המתיים בין שני אהלים שהם אברהם ויצחק. אברהם כנגד החסד, יצחק כנגד הדין, יעקב מכריע ביניהם, 'איש ת"ם יושב אהלים'. והמשפט הוא כנגד יעקב, שואב מן החסד מצד אברהם ומן הדין מצד יצחק, וכן הוא אומר: משפט וצדקה ביעקב אתה עשית (תהלים צט, ד).

והנביא אמר: יסרני יהו"ה אך במשפט אל באפך פן תמעיטני (ירמיהו י, כד). ופירוש הפסוק 'יסרני יהו"ה אך במשפט', מה שאמר 'אך' חלק, כלומר בחצי מידת המשפט

שהוא החסד, כי המשפט חציו דין וחציו חסד. ולפיכך אמר 'אך במשפט', ואמר אחר כך 'אל באפך פן תמעיטני'. וגילה הסוד למעט חצי המשפט מצד האף ולפיכך המשפט תלוי ביעקב שהוא אב הי"ב שבטים, ידע צער גידול בנים, כשיגזור עליהם הקב"ה שיבקש עליהם רחמים וצדקה.

והסוד: ויגבה יהו"ה צבאות במשפט (ישעיהו ה':ט"ז). מה כתיב בתריה? והאל הקדוש נקדש בצדקה. רוצה לומר כשיגבה המשפט מנוח הדין ופונה למידת אל, שהוא סוד שנאמר 'והאל הקדוש נקדש בצדקה', כלומר כשגבה יהו"ה צבאות במשפט באה מידת אל, שהיא למעלה, ועשתה צדקה ועוברת המשפט וזהו סוד שאמרו המשפט כלול בחסד ודין, ואומר 'משפט וצדקה ביעקב אתה עשית'.

והסוד הגדול: צדק ומשפט מכון כסאך (תהלים פט, טו), כי צדק פעמים שהוא דין לפי קבלתו בשפע, כאשר פירשנו, כי צדק, דין גדול בחוזק; אבל בהשתתף עמו 'משפט', אזי הכיסא מתכונן ברחמים. ואם יגבה במשפט ויגיע כקדם (איכה ה, כא), ומלשון אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם (מיכה ז, כ):

ואם כן התבונן בכל מקום שתמצא בתורה יהו"ה אלהים, והבן כי מידת הרחמים מתלבשת עם מידת הדין וכל אחת מן המידות פועלת בשלימות, הן לדין הן לרחמים. והתבונן עיקר זה ושמור עיקר זה תמיד,

והסוד **תקיעת שופר**: פשוטה, יהו"ה, תרועת שופר, אלהים. תקיעה תרועה, רחמים ודין. וסימן: עלה אלהים בתרועה יהו"ה בקול שופר (תהלים מז, ו). ואמר: ותקעתם תרועה ונסעו (במדבר י, ה). ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו.

נמצאת למד כי סוד יהו"ה אלהים הוא סוד שלימות הספירות במידת הרחמים והדין, ונקראת שם מלא על עולם מלא' ולפעמים תמצא שם יהו"ה מתאחד עם אדנ"י בשני פנים. פעמים מקדים יהו"ה ואחר כך אדנ"י, כמו שאמר הכתוב: יהו"ה אדנ"י חילי וישם רגלי כאילות (חבקוק ג':י"ט), ואומר: האל לנו אל למושעות וליהו"ה אדנ"י למות תוצאות (תהלים סח, כא). ואומר: כי אליך יהו"ה אדנ"י עיני בכ"ה חסיתי (שם קמא, ח).

ויש לך לדעת כי כשמזכיר שני שמות הללו כאחד, נשתנה יהו"ה בקריאת ניקודו ונקרא בניקוד אלהים, ואף על פי שהוא כתוב יהו"ה נקרא בניקוד אלהים, וזהו רמז למידת בינ"ה שהיא מתאחדת עם מידת מלכות הנקראת אדנ"י, ועל ידי מי מתאחדת? על ידי יהו"ה יתברך.

ודע והבן כי בהזכיר יהו"ה אדנ"י כסדר זה, השפע יורד על הספירות כולן מראש ועד סוף מלמעלה למטה, עד שמגיע שפע הברכה והאצילות לשם אדנ"י, ואז כל העולם כולו מתברך ברכה שלמה.

וכשמזכיר אדנ"י בראשונה ואחריו יהו"ה, כאמרו: ויאמר אברם אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב); אדנ"י יהו"ה אתה החילות (דברים ג, כג), אדנ"י יהו"ה אל תשחת עמך (שם ט, כ) וכיוצא בזה, דע והאמן כי הוא סוד עלייה ממטה למעלה. ובהיות השם הנזכר בסדר אדנ"י יהו"ה, זהו סוד התעלות הספירות והתאחדם זו בזו עד עלות הכוונה למקום החפץ, כמי שרוצה להתאחז ולהידבק במקום האור העליון, כי תשוקת שם אדנ"י היא להתעלות ולהתאחז בספירת בינ"ה הנקראת יהו"ה בניקוד אלהים. ובהיות כתוב יהו"ה אדנ"י, הוא סוד שפע בינה היורד על הצינורות ומגיע לשם אדנ"י, ואז כל העולם מתברך.

והנה הודענוך כי יהו"ה אדנ"י בכל מקום שאתה מוצאם הם צדק עליון וצדק תחתון, שכינ"ה עלאה ושכינה תתאה. וכשאלו שתי הספירות מתאחדות אזי כל העולם כולו במילוי ובברכה, וזהו סוד 'יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד':

ולפעמים תמצא שם יהו"ה מתאחד עם אל, כאמרו: אל יהו"ה ויאר לנו (תהלים קיח). והכוונה בו כשהוא מזכיר 'אל יהו"ה', כל העולם נידון בחסד עליון וברחמים גדולים ואין שם דין כלל, ולא מערער ולא משטין ולא מורא קטיגוריא, אלא הכול בחסד וברחמים. ואז כל מאורי הספירות כולן בשלימות גדולה, ושמים בטהרה והארץ בשממת אורה. כי אל הוא סוד חסד עליון, וממנו נשפע החסד לאברהם, והסוד הוא שאמר באברהם: ויקרא שם בשם יהו"ה אל עולם (בראשית כב, לג), כי אז קנה לחלקו מידת החסד והחזיק בה. ולפיכך אנו אומרים בברכת מגן אברהם 'אל עליון גומל חסדים טובים', ואומר: ברוך אברם לא"ל עליון (שם יד, כ).

וכששם יהו"ה מתאחד עם אל ואומר 'אל יהו"ה', נמצא שם יהו"ה מתערבת בחסד וברחמים ואין שם דין כלל; וגם יהו"ה הוא שם רחמים, ואף על פי שיש בו קצת דין מכל מקום כולו כלול ברחמים וכששם יהו"ה מתאחד עם אלהים, באמרו יהו"ה אלהים, נמצא שם יהו"ה יושב לדין ודן את בריותיו במידת הרחמים והדין, בסוד יהו"ה אלהים, איש איש כפי הראוי. אבל בהתחבר החסד והרחמים בסוד אל יהו"ה, אזי כל הספירות בשמחה ובשלימות וכולן מקבלות חסד ורחמים מלמעלה, זהו שאמר: אל יהו"ה ויאר לנו (תהלים קיח, כ).

ותמצא בי"ג מידות של רחמים שהזכיר אלו שני השמות לבד, והם יהו"ה יהו"ה אל רחום וחנון, ולפי שאלו השני שמות הם כוללים חסד ורחמים הם נזכרים באלו י"ג מידות של

רחמים, התבונן זה מאוד. וכבר אמרו ו"ל: ברית כרותה לי"ג מידות של רחמים שאינן חוזרות ריקם אם כן התבונן כי אל יהו"ה הם כוללים החסד והרחמים. ועוד התבונן כי שם אל הוא כנגד אברהם שהוא סוד מידת החסד, ושם יהו"ה הוא כנגד יעקב שהוא סוד הרחמים נמצא השם שהוא כנגד יצחק, שהוא אלהים והוא הפחד, אינו מצוי בזמן שמזכיר בתורה אל יהו"ה. ולפיכך התבונן בכל מקום שתמצא בתורה אלו שני השמות שהם א"ל יהו"ה, שהם סוד החסד והרחמים:

ולפעמים תמצא בתורה שם יהו"ה מתחבר עם אל ועם אלהים, בסוד א"ל אלהי"ם יהו"ה, כמו שכתוב מזמור לאסף אל אלהים יהו"ה דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו (שם נ, א), וכמו שכתוב בעניין בני ראובן וגד וחצי שבט מנשה: 'א"ל אלהי"ם יהו"ה הוא יודע' (יהושע כב, כב). ודע כי בהתחבר שלושה שמות הללו אזי בית דין של שלושה יושב על הכיסא ודנין את העולם כפי הראוי, הן לטוב הן לעונש, אם לחיים אם למוות. כי א"ל הוא סוד החסד לראוין; אלהים הוא סוד הגמול והעונש לראוין יהוה הוא סוד משפט אמת לראוין. אם כן נמצאו שלושת שמות הללו כוללות כל המשפט והרחמים והדין.

והעד הגדול, שהרי כשעשו בני ראובן ובני גד וחצי שבט מנשה המזבח בעבר הירדן ורצו כל ישראל לעלות עליהם למלחמה, וקודם שילחמו עליהם שלחו להם אחיהם את פנחס בן אלעזר ונשיאי ישראל לדבר אתם על עסקי המזבח שבנו, והם השיבו להם תשובה בעניין זה ואמרו אל אלהים יהו"ה:

ודע כי הוצרכו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה להזכיר אלו שלושת השמות כאחד, אל אלהים יהו"ה, לעניין מוכרח. הזכירו שם אל שהוא שם החסד, והזכירו שם אלהים שהוא שם הדין והעונש, והזכירו שם יהו"ה שהוא דיין האמת, מכריע בין אל ובין אלהים. וכך אמרו: אם עשינו מזבח זה לשם יהו"ה לזכרון לבד ולא לעולה ולא לזבח, השם יתברך ישפיע עלינו ברכותיו וטובותיו וחסדיו במידת אל, שהוא העד היודע כוונתינו במזבח הזה; ואם עשינו המזבח הזה מצד רשע, למרוד ולמעול בי"י ובבית משכנו ולהיות מזבח זה לנו לעולה ולזבח, אלהים שהוא העד והדיין ובעל דין ייפרע ממנו ויענישנו על העבירה הגדולה הזאת; ושם יהו"ה, שהוא הקו האמצעי המכריע, הוא יכריע הדין לפי הכוונה שעשינו מזבח זה, אם לגמול טוב, אם לעונש. ולפיכך הוצרכו להזכיר שלושת שמות הללו שהם אל אלהים יהו"ה, שהם סוד הגדולה והגבורה והתפארת.

וכן בבריאת העולם, הזכיר אסף במזמור: אל אלהים יהו"ה דבר ויקרא ארץ (תהלים נ, א), בהיות יהו"ה יתברך מתלבש בבריאת עולם ג' מיני מלבושים: מלבוש הרחמים הגדולים,

מלבוש הדין הגמור, ומלבוש האמצעי ברחמים ודין. והכול בסוד בריאת הנבראים, כי יש מהן נבראים ברחמים, ומהן בדין גמור, ומהן בדין וברחמים. ולפי החכמה והחסד והרחמים והדין ביצירה, כך הוא הדרך בעניין הנהגתו לברואי עולם פעמים מתנהג עמהם ברחמים גמורים, ופעמים בדין גמור, ופעמים בדין ורחמים. והתבונן סוד שלשה ספרים נפתחים בראש השנה, של צדיקים ורשעים ובינונים, שהם כנגד אל אלהים יהו"ה. ולפיכך התבונן בכל מקום שתמצא בתורה השם המיוחד יתברך שהוא יהו"ה, כשתמצאהו מחובר עם אל או עם אלהים או שלושתם כאחד, התבונן לסדר הדברים על סדר היושר והנכוחה.

ולפעמים תמצא שם יהו"ה מחובר עם שם צבאות, ואומר יהו"ה צבאות. וזה לא תמצאהו בתורה אלא בנביאים וכתובים, כאמרו בנביאים 'כה אמר יהו"ה צבאות', ובכתובים: יהו"ה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה (תהלים מו, יב). ודע כי כשהשם מתלבש עם השם הנקרא צבאות, אזי הוא גומר משפט בית דין של מעלה לטוב ולרע בנבראים. וכפי שיצא הדין בשלושת שמות, שהם אל אלהים יהו"ה, כך הוא גומר משפט בהתלבשו ביהו"ה צבאות, והסוד: ויגבה יהו"ה צבאות במשפט (ישעיהו ה, טז).

והנני רומז לך סוד גדול בפסוק זה. דע כי בהיות בית דין של מעלה גוזר משפט על הנבראים, אזי יהו"ה צבאות גומר הדין על ידי אדנ"י, והסוד: שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק (דברים טז, יח), ואומר: ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם (יחזקאל א, יט). וסוד החיות אלו הם סוד שופטים, וסוד אופנים אלו הם סוד שוטרים, והדין נגמר על ידי צדק שהוא אדנ"י.

וכשהשם יתברך גוזר הדין על ישראל, והשם הנקרא יהו"ה צבאות רואה שאין ישראל יכולין לסבול אותו עונש דין, אזי מתעלה שם יהו"ה צבאות להפיק רצון ורחמים מלמעלה להקל צרות ישראל, ומניח הדין למידת א"ל שהוא מידת החסד, ועושה צדקה עם ישראל וממעט הצרה והעונש. ואף על פי שאין ישראל ראויין, עושה זה מצד הצדקה. זהו שכתוב 'ויגבה יהו"ה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה'.

ולפיכך הנביאים היו מוכיחים את ישראל בשם יהו"ה צבאות, כעניין עדים והתראה לטוב ולרע. וכשגמר הדין על ישראל, אלמלא שגבה יהו"ה צבאות באותו גזר דין ומסר אותו ביד אל שהוא מידת החסד העליון, לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט. זה שאמר הכתוב: והאל הקדוש נקדש בצדקה, וזהו שנאמר: לך י"י הצדקה ולנו בושת הפנים (דניאל ט, ז). ואם כן התבונן בתורה בכל מקום שתמצא כתוב יהו"ה צבאות:

ולפעמים תמצא שלושת שמות הללו בפסוק בפירוש, כמו 'אל אלהים יהו"ה הוא יודע וישראל הוא ידע אם במרד ואם במעל בי"י אל תושיענו היום הזה לבנות לנו מזבח לשוב מאחרי יהו"ה'. שכתוב: יהו"ה אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעת (תהלים פ, ח), ואומר: יהו"ה אלהים צבאות שמעה תפלתי האזינה אלהי יעקב סלה (שם פד, ט). והכוונה בזה כי מידת החסד והרחמים ומידת הדין והפחד מתלבשים כל אחת ואחת במקומה: יהו"ה במידת הנצח, אלהים במידת ההו"ד, צבאות לזה ולזה. וארבע מידות אלו מלבישות ד' מלבושים לאל ח"י, כי צבאות שלשה שמות הוא כולל: נצ"ח והו"ד יסו"ד. וכשאמר הכתוב 'יהו"ה אלהים צבאות' נכללו בו חמש ספירות. יהו"ה אלהי"ם, ב' ספירות, צבאות, ג' ספירות, נצ"ח והו"ד יסו"ד. ומכולן מתלבש אדנ"י בגד"י יש"ע או בגד"י נק"ם, כפי הדין הראוי.

ואתה בני פקח עיניך והתבונן בכל מקום שתמצא בתורה שני שמות או שלושה מחוברים זה אצל זה לאיזה כוונה הם מתחברים, ואז תבין דרכי י"י דרכי התורה ועמקי סודותיה ותהיה רצוי ומקובל לפני י"י יתברך. ובדרך זה, כשתהיה מתפלל ותתחנן לפני י"י ותזכיר פסוק מן התורה בתפילתך, או מילה אחת מהתפילות שהיא רומזת דברים עליונים, יש לך להבין דרך הפסוק או המילה שאתה מזכיר ולהתבונן בהם ולדעת לפני מי אתה עומד ולמי אתה מתחנן, ובאיזה ספירה אתה מתכוון ובאיזה שם אתה קורא, ואז תהיה רצוי ומקובל לפני י"י יתברך ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם:

ואחר שהודענוך אלו העיקרים, יש לנו למסור בידיך כלל גדול והוא זה: **דע** כי השם המיוחד הנקרא **יהוה** יתברך הוא השורש והעיקר לכל שמותיו יתברך וכל השמות כולן בו נאחזין, וכל הספירות העליונות כולן סדורות בו, וכל מעלות העולם למיניהם וכל המרכבות עליונות ותחתונות כולן נשואות בו, והאותיות והנקודות גם הם בשם זה תלויין, וכל היצור והדיבור, הכל עומד בו יתברך ויתברך לעדי עד ולנצח נצחים. ואל יעלה בדעתך כי אלו הדברים שאמרנו לך עתה בעיקר זה הם דברים שראוי לקבל ולהאמינם ואין להם טעם. אבל אלו הדברים קבלה ומסורת וידיעה יש לנו בהם ויכולת בידינו לתת לכל אחד מהם טעם וראיה מצד תורתנו התמימה בדמיון מופת נראה לעין.

ואחר שהודענוך זה יש לנו להכנס בביאור אותיות יהו"ה יתברך כפי כוונת הספר הזה בע"ה. **סוד אות ראשונה** היא אות יו"ד והיא נקודה מחשבית ציורית אין לנבראים התבוננות בה כי נעלמה מעיני כל חי ואין לאדם רשות להרהר בה כי אם להאמין לבד, אף על פי שלא יבין ולא ישיג עניינה ועצם אמיתתה. וסוד אות י' של שם היא הנקראת פליאות חכמה, ועליה נאמר: במופלא ממך אל תדרוש במכוסה ממך אל תחקור. וגם

היא נקראת תעלומות חכמה ועליה נאמר: והחכמה מאין תמצא (איוב כח, יב), כי שמה ממש נקראת חכמה, ועליה נאמר: ונעלמה מעיני כל חי (שם), ומתעלומה זו נברא העולם. ואות יו"ד זו נקרא רצון באין גבול, וגם היא נקראת מחשבה, ועליה נאמר הכתוב: מאד עמקו מחשבותיך (תהלים צב, ו), ועמוק עמוק מי ימצאנו (קהלת ז, כד). ודע והבן כי סוד יו"ד של שם המיוחד רומזת על ספירה שנייה הנקראת חכמה, אבל בעניין הכתר אינו מורה זולתי בקוצו של יו"ד, שהוא מורה על הכתר בסוד הנקרא אין סוף.

סוד אות שנייה של שם והיא סוד ה', היא סוד הבינה הכלולה בלשון ובפה ובבינה נאחזים כל החיים וממנה מושכות כל הספירות שלמטה ממנה חיים, כמו שגם היא מושכת משל מעלה ממנה. וכל העניינים שלה, מה שאפשר לנו לגלות, נבאר אותם בעזרת השם בספירת בינה, בסוד י"ה, ביאור מספיק.

סוד אות שלישית של שם הוא סוד ו', והיא כוללת ו' ספירות במספר ו', ג' ספירות מחצי ו' למעלה, וג' מחצי ו' ולמטה. ג' ספירות מחצי ו' ולמעלה הם הגדולה והגבורה והתפארת, וג' ספירות מחצי ו' ולמטה הם נצ"ח והו"ד יסוד. וכל אלו ו' ספירות כלולות באות וא"ו. והנה אות ו' של שם היא עומדת במקום כל השם. ועוד תראה עמוקות ונפלאות באלו האותיות של שם בעזרת השם ויראו עיניך וישמח לבך.

סוד אות רביעית של שם הוא סוד ה', והיא סוד הספירה האחרונה הנקראת מלכות, שהיא סוד ייחוד י"י יתברך ובה תיבנה ותכונן אמונת ייחוד הבורא. ומסוד ה' ולמטה היא הפירוד, והסוד: ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (בראשית ב, י), והם סוד ארבע מחנות שכינה. ואם כן נמצא שם יהו"ה יתברך כולל עשר הספירות בסדר נכון:

סוד שם יהוה יתברך על דרך כלל שמות הקודש:

דע כי כל שמותיו יתברך כולם נשואים וכלולים על השם המיוחד שהוא שם יהו"ה יתברך; מהם כדמיון שורשים, ומהן כדמיון ענפים, ומהן למעלה בראש נוף האילן, והשם המיוחד יתברך עומד באמצע ונקרא קו האמצעי, והשאר השמות כלולים בו מזה ומזה כדמיון ראש האילן ושורשיו וענפיו.

כיצד? אות ראשונה של שם יהו"ה יתברך שהיא רומזת שני שמות, קוצו של יו"ד הפונה למעלה רומז אל האור הגדול הקדמון עומק ההוי"ה הקדמונית בעצם אמיתתו, ונקרא אהי"ה, שהוא הנקרא **אין גבול**. ונקרא שיז לפי רוב התעלומות מכל הנמצאים עליונים ותחתונים, שאין מי שיוכל להבין בו דבר. ואם שאל השואל עליו: מה הוא? תשובתו הוא, טיז. כלומר, טיז מי שיוכל להבין בו דבר, ועל זה נאמר: מקצה השמים ועד קצהו אתה

דורש, אבל אינך דורש מה למעלה מה למטה וזהו סוד קוצו של יו"ד, הקוץ העליון, שהוא רמז לכתר עליון הנקרא שיז' הנשלל מכל ההשגות, אין מי שיוכל לדעת בו דבר זולתי אמונת מציאותו. ומציאותו איננו מושג לזולתו, ולפיכך נקרא אהי"ה בלשון מציאות - ואותו המציאות הוא לבדו יודע אותו. ולפיכך אמר לשון אהי"ה עם אל"ף, נרמז בקוצו של יו"ד ואין לו אות מסוימת בפני עצמו, לפי שאין מי שיוכל לשער אותו ולא לדמותו ולא לציירו אפילו בצורת הוראת אות ידועה.

ולפי שנקרא אהי"ה בעומק ראשית ההוי"ה, והוא הרחמים הגדולים הכופה כל בעלי דינין קשים, נקרא א"ל ועליו נאמר: ואל מי תדמיון א"ל (ישעיהו מ, יט). כלומר, אפילו בצורת האותיות, המורות על עצם ההוי"ה, אין לו דמיון אות ידועה להורות עליו, זולתי מצד אות הבינה שהיא מורה ומעידה עליו. וזהו 'ואל מ"י תדמיון א"ל', בכוח הבינה הנקראת מ"י יכולין אנו לדמות מציאותו, לא דבר אחר.

ודע כי זהו סוד קוצו של יו"ד של שם המיוחד, שהוא רומו למציאות עליון מאין גבול ושיעור. ומסוד קוצו של י' יצאה אות י' שהיא נקראת חכמ"ה, רצו"ן באין גבול, וזהו סוד והחכמה מאין תמצא (איוב כח, יב). וסוד החכמה היא ספירה שנייה, ואין הוא סוד ספירה ראשונה. ושתי אלו הספירות כלולות בסוד י' בקוצו ובצורתו. נמצאת למד כי אות י' של שם המיוחד כוללת שני שמות משמות הקודש, והם שתי ספירות העליונות הנקרא אהי"ה י"הי אהי"ה, סוד קוצו של י', י"ה, צורת האות:

סוד אות שנייה מאותיות השם שהיא ה', היא רמז לבינה אשר היא סוד קשר ט' ספירות וקשר י' הספירות: היא קושרת ג' ספירות עליונות, שהם כתר חכמ"ה בינה, עם גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וגם העשירית שהיא מלכו"ת בהיותה נקשרת עם יסוד. נמצאת בינה קושרת ו' ספירות, שהן שבע עם ספירת מלכות, עם ג' ספירות עליונות. וזו היא אות ה', שזו היא אות שנייה של שם יהו"ה יתברך, שהיא סוד הבינה.

ושמה המיוחד לה בתורה הוא יהו"ה שצורת האותיות הן אותיות יהו"ה וניקוד אותיות הוא ניקוד אלהים, כי מידת הגבורה הנקרא אלהים היא מושכת מן הבינה. ולפיכך בכל מקום שאתה מוצא בתורה יהו"ה אדני כגון: יהו"ה אדני חילי (חבקוק ג, ט), או אדני יהו"ה כגון: ויאמר אברם אדני יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב) - יהו"ה העומד בפסוקים אלו וכיוצא בהם הוא סוד הבינה, שהיא רחמים ודין וממנה יימשכו כוחות הדין. לפיכך נקראת שמה יהו"ה, שהרי זה השם צורת אותיותיו רחמים וצורת ניקודו דין. לפיכך דע כי התחלת הדין בספירות הוא סוד בינה מהמשכת החכמה, ומן הבינה שואבת כוח הדין הגבורה.

נמצאת למד כי סוד אות שנייה של שם, שהוא סוד אות ה', הוא סוד בינה והוא סוד השם הנכתב יהו"ה באותיות ונקרא אלהים בניקודו, בסוד יהו"ה שהוא סוד יהו"ה אלהים.
ולפעמים נקראת הבינה בשם יה, לפי ששתי אותיות יה הם סוד שלוש ספירות עליונות: קוצו של י', סוד אהי"ה, י, ממש חכמ"ה הנקראת יה על סוד אות היו"ד הראשונה של שם, ה' של שם יה הוא סוד הבינה שנקראת יה על סוד הה"א. הרי לך מפורש כי שתי אותיות ראשונות של שם, שהם סוד יה, כוללות ג' שמות משמות הקודש ואלו הם: אהי"ה, י"ה, יהו"ה. ועתה התבונן הדבר והתכוון בכל אות ואות מאותיות השם שתדע לכוון ולייחד כל שמותיו יתברך בסוד השם הנכבד והנורא יהו"ה יתברך:
סוד אות שלישית מאותיות השם היא רמז לו' ספירות למטה מן הג' ספירות העליונות, והיא אות ו'. והיא סוד קשר כל הספירות העליונות והתחתונות, והיא עולה עד הכתר ויורדת עד המלכות ומתיימת כל הספירות, וכולן מתאחדות בה, מהן למעלה והן למטה, מהן לימין ומהן לשמאל, והיא הנקראת קו האמצעי.
וסוד האות הזה שהיא אות שלישית של שם שנקראת ו', היא כוללת ו' שמות כנגד ו' ספירות שהם: א"ל כנגד גדולה, אלהים כנגד גבורה, יהו"ה כנגד תפארת, יהו"ה צבאות כנגד נצח, אלהים צבאות כנגד הו"ד, אל ח"י כנגד יסוד. נמצאת למד כי סודו של ו' של שם הוא כלל שישה שמות משמותיו של שם יתברך.
ולפי שתמצא שם א"ל שהוא גם כן שם הכת"ר, והוא שם הגדולה, תמצא שם אחר לנגד מידת גדול"ה ונקרא אלו"ה, שהיא סוד הגדולה הנקרא ימי"ן, וכן הוא אומר: אלו"ה מתימן יבא, וקדוש מהר פארן סלה (חבקוק ג, ג). ובעזרת האל, במילת א"ל נבאר סוד אלו"ה וסוד אלהים, ותמצא נפלאות תמים דעות בסוד שלושת שמות בלשון אלהות, שהם א"ל אלהי"ם אלו"ה. ותמצא: א"ל, סוד שם החס"ד; אלהים, מידת הדין, עם חצי שם יהו"ה שהוא שם י"ה; אלו"ה, עם חצי שם יהו"ה שהוא ו"ה.
ותראה גדולות ונפלאות במזמור הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו (תהלים קנ, א), ותמצא בראש המזמור כולל סוד א"ל אלהי"ם אלו"ה, ו'הללו' עם כולן: הללויה, חצי השם המיוחד; הללו אל בקדשו, סוד אל עולה לכאן ולכאן, כמו שתראה עתה; הללוהו ברקיע עוזו, חצי השם האחרון, ו"ה יתברך. נמצא אל באמצע, י"ה מכאן, ו"ה מכאן. פעמים אל עם י"ה והוא סוד אלהים, ולפעמים אל עם ו"ה והוא סוד אלוה, ופעמים אל בפני עצמו. ושלושתן כלולים בראש מזמור זה: הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו. וסוד מזמור זה, שאמר מכאן ואילך 'הללוהו', ועוד תראה נפלאות בו.

נמצאת למד: אל, אלהים, אלוה, כולם מתלבשים בשם המיוחד. ולפעמים תמצא אל"ה בלי וא"ו, כאמרו: יזבחו לשדים לא אלה (דברים לב, יז), ועוד תראה בו נפלאות בעזרת השם.

נמצאת למד כי בסוד ו', שהיא אות ג' מאותיות השם, כלולים אלו השמות: אל, אלהים, אלו"ה, אל"ה, יהו"ה, יהו"ה צבאות, אלהים צבאות, אל חי. ועכשיו התבונן בגדולת השם הקדוש שהוא יסוד ושורש לכל השמות, וכל שכן לשאר כל הלשונות, הכינויים על הכינויים, וכל שכן לשאר כל כינויי הכינויין, וכל שכן לשאר משפחות האדמה הנשואות על הלשונות:

סוד אות רביעית של שם יתברך הוא סוד אות ה' האחרונה, שהיא סוד המלכות, שהיא סוד השלטנות, שהיא סוד השכינה, שהיא סוד חכמה אחרונה, שהיא סוד השם הנקרא אדנ"י. כי השם הזה, כמו שהודענוך, הוא סוד שלימות הייחוד. והיא אבן ישראל המושכת להם כל מיני מעדנים וטובה וגדולה והצלה וגאולה, והיא הדרה עם ישראל תמיד ואפילו בגלותם, כאמרו: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח).

ולמעלה ממנה, לסוף שמונה ספירות, יש אבן אחרת יקרה מפנינים והיא המקפת הסובבת על שבע ספירות שלמטה ממנה. ולפיכך נקראת 'סוחרת', מלשון הקפה סביב, כי תרגום סביב - סחור סחור. ולפי שהאבן הזאת, היא הספירה השמינית הנקראת בינ"ה, יושבת למעלה למעלה והיא סובבת ומקפת על הכול, נקראת סוחרת. והאבן השנית התחתונה, שהיא סוד השכינ"ה הדרה עם ישראל תמיד, היא נקראת ד"ר, והיא דירה נאה.

ולפיכך שתי אבנים הללו, עליונה ותחתונה, נקראות ד"ר וסוחר"ת. העליונה, סוחרת, לפי שהיא מקפת על ז' ספירות; והתחתונה, ד"ר, לפי שהיא דרה עם ישראל תמיד. ועל זה היו שתי אבני האפוד אבני זכרון לבני ישראל, וזהו: ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל (שם כח, ט). שישה משמותם על האב"ן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האב"ן השנית כתולדותם. שישה משמותם הזוכים לכבד השכינה בעולם הזה, שהיא ד"ר; והזוכים לכבד השכינה שהיא סוד ד"ר, יזכו לכבד האבן השנית השלמה הנקראת סוחר"ת, שהיא סוד העולם הבא. כתולדותם, כפי התולדות שיולידו, אם מעשים טובים אם מעשים רעים, אם טוב ואם רע, אם מעט ואם הרבה, והתולדות הם מעשי האדם.

ולפי שאלו שתי המידות נקראות שתי אבנים בהשואה, גם כן הן סוד שתי ההי"ן של שם יהו"ה יתברך. האבן הנקראת סוחר"ת, סוד ה' ראשונה של שם יהו"ה יתברך, והאבן

הנקראת ד"ר היא סוד ה"א אחרונה של שם יהו"ה יתברך. ולפיכך נקראות שתי אלו המידות בשם אחד פעמים הרבה: ה' ראשונה של שם שהיא סוד האבן הנקראת סוחר"ת, נקראת צדק עליון ה' אחרונה של שם שהיא סוד האבן הנקראת ד"ר, נקראת צדק תחתון, ועליהם אמרה תורה: צדק צדק תרדוף (דברים טז, כ). כלומר, הוי רודף צד"ק שהוא סוד שכינה, כדי שתזכה לצדק עליון שהוא סוד חיי העולם הבא, והסוד: רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד (משלי כא, כא),

וגם אלו ב' המידות נקראות אלהים. ה' ראשונה של שם, שהיא העליונה, נכתבת יהו"ה ונקראת אלהים בסוד יהו"ה. ה' אחרונה של שם נכתבת אלהים ונקראת אלהים. ועל שתיהם אמרה תורה: יהו"ה הוא האלהים, יהו"ה הוא האלהים, שתי פעמים, ראשון כנגד ה' ראשונה, ואחרון נגד ה' אחרונה. ומימן שתי אלו ההיאן: 'אדנ"י יהו"ה חילי', או 'אדני יהו"ה מה תתן לי', ובכל מקום שנזכר בתורה כגון אדנ"י יהו"ה, וכמו שכתוב 'אדנ"י יהו"ה במה אדע כי אירשנה'.

נמצאת למד כי סוד אות רביעית של שם, שהיא אות ה"א, היא הכוללת כל הספירות של מעלה הימנה. ונקראת אות ה', שהיא אחרונה של שם, בשם אדנ"י לפי שהיא אדון כל הארץ:

ואחר שהודענוך כל אלו העיקרים הגדולים, התבונן ודע כי השם הגדול הנכבד והנורא, שהוא יהו"ה יתברך, הוא השם הכולל כל השמות כולן בכל שמות הקודש הנזכרים בתורה, ואין לך שם מכל שמות הקדושים שאינו כלול בשם יהו"ה יתברך. ואחר שידעת הדבר הגדול הזה, יש לך להבין כמה אתה צריך להתבונן ולהיזהר בעת שאתה מזכירו, שתדע כי בעת שאתה מזכירו אתה נושא על פיך כל שמותיו הקדושים וכאילו אתה סובל על פיך ועל לשונך השם יתברך וכל שמותיו הקדושים והעולם ומלואו. וכשתדע זה, תבין סוד: לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא (שמות כ, ז). כי היאך בריה שפלה ונקלה תהיה נושאת על לשונה י"י הגדול יתברך שכל צבאות מעלה ומטה נשואים בו, וכל שכן לעשותו גרזן לחתוך כשאתה מזכיר ה' יתברך, ראוי לו לשבחו ולרוממו, שם יהו"ה אקרא הבו גודל לאלהינו (דברים לב, ג).

שתדע לך כי בשעה שאדם מזכיר יהו"ה יתברך ומניע אותיותיו בתנועת הלשון, אז הוא מרעיש את העולמות למעלה ומתקוממים כל צבאות מלאכי מעלה ושואלים אלו לאלו ואומרים: למה העולם מרעיש? ואומרים: לפי שפלוני הרשע מזכיר את השם המפורש והניעו בשפתיו, וכפי התנועה שהניע אותו כך מתנועעים כל השמות והכנויין התלויים עליו, ולפיכך נתרעשו שמים וארץ. ואז אומרים: מי הוא זה הרשע שהרעיש

את העולם בזכרו את השם הגדול לריק? הלא הוא זה הרשע שעבר עבירה פלונית ביום פלוני, וחטא כך וכך ביום פלוני, ואז הוא סיבה להזכיר כל עוונותיו כולן.
תדע לך, כמו שתראה אילן כשאתה מניע הנוף האמצעי הלא יתרעשו כל הענפים וכל העלין אשר באילן, כך כשאדם מזכיר יהו"ה יתברך יתרעשו כל צבאות מעלה ומטה, לפי שכולן תלויין עליו. וכל זה שלא במקדש, אבל כהן גדול היה מזכירו בבית המקדש ואז היו כל צבאות עולם שמחים ומקבלים שפע, לפי שהיה מסדר הצינורות ומריק ברכה לכל בני העולם:
ואחר שהודענוך כל אלו העיקרים, יש לנו לחזור ולהודיעך כיצד השם הגדול והקדוש יהו"ה יתברך הוא המנהיג את כל העולם בכוחו הגדול, והיאך כל השמות הקדושים מתאחזין בו, והיאך שאר הכינויין אשר בתורה, כגון רחום וחנון ודומיהן, הן כדמיון מלבושים שהמלך מתלבש בהן. ואותן המלבושים אינן חלק מעצם המלך ממש, אבל הם כדמיון כלים ומלבושים שהמלך מתלבש ומזדיין בהם.
פעם מתלבש בגדי פאר ומלכות, בהיות המלך בנחת בהשקט ובבטחה וכל ארצות מלכותו בשלום, אין שטן ואין פגע רע, אז המלך שמח עם עבדיו ולובש בגדים נאים ומזדיין במיני תכשיטים ולובש בגדי עדי.
ולפעמים המלך יש לו צער מלחמות מכמה צרין ושודדין ובוזזין ארצו שבאין להשחית מלכותו, אז המלך לובש בגדים אחרים, שריונות וכובעים מגינים חרבות וקשתות, וכל עבדיו בחפזון עד יעבור זעם או עד שיקח המלך נקם מצורריו ואויביו ויגמור חפצו בהן.
ולפעמים המלך יושב בביתו ואין עמו מכל חילו ופרשיו כי אם אנשי ביתו לבד, אחיו ובניו ואשתו הקרובים אליו, ואז המלך מסיר מעליו קצת המלבושים שהיה לובש בעוד שהיו שריו ועבדיו עמו, ונשאר המלך עם בני ביתו וכולן רואים אותו, וצורתו יותר מגולה ממה שהיתה עם רוב המלבושים. וכמה עניינים הוא עושה עמהם, ואינו מסתתר בפניהם כמו שהיה מתכסה במלבושיו בפני ההמון, לפי שבני ביתו חשובים עליו כאיבר מאיבריו ואינו חושש להסיר בפניהם קצת מלבושיו וכליו.
ולפעמים המלך מתייחד מכל בני הבית, ולא נשאר עמו מכל אנשי ביתו, כי עם המלכה לבד, ואין המלך מתבייש להסיר בגדיו בפני המלכה כמו שהיה עושה בפני שאר בני ביתו:
ואחר הקדמה זו הנני מבאר. דע כי שם יהו"ה יתברך הוא מתלבש ומתפאר בשמות הקודש, וכל שמות הקודש כולן מתאמזין באמיתת זה השם ית', וכל אחד מהם מורה עניין מיוחד בפני עצמו. כיצד? כשהשם יתברך רוצה לרחם על עולמו ולחוס עליהן,

אזי הוא מתלבש מלבוש החסד והחמלה ואז השם הגדול, שהוא יהו"ה, מוציא דגל החסד והרחמים וחקוק באותו דגל שם א"ל, וסימן: איש על דגלו באותות (במדבר ב, ב). וכשהשם יתברך מוציא דגל זה, אז מיטיב ומרחם וחונן על בריותיו והוא שמח עמהם, וזהו סוד: יהי כבוד יהו"ה לעולם ישמח יהו"ה במעשיו (תהלים קד, לא),
והסוד: ויקרא בשם יהו"ה אל עולם (בראשית כא, לג). ואז הוא לובש ומתפאר במלבושים החקוקים במידת אל, והסוד: 'אל מלך יושב על כסא רחמים', וזהו סוד: י"י י"י אל רחום וחנון (שמות לד, ו), והסוד: כי אל רחום י"י אלהיך (דברים ד':ל"א), וסימן: כי אל גדול י"י ומלך גדול על כל אלהים (תהלים צה, ג), אלהים, מידת הדין, כלומר מידת החסד גדולה ממידת הדין. ומכאן תביז סוד והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א), כי האלהים שהוא מידת הדין נתן הנ"ס והדג"ל ביד אברהם, שהוא סוד מידת א"ל שהוא סוד מידת החסד, וזהו לשון 'נס"ה את אברהם' מלשון הרימו נ"ם על העמים. וזהו סוד 'אלהי אברהם אלהי יצחק', ולא אמר ואלהי יצחק, לפי שמידת הדין כבושה תחת מידת החסד, לפי שהדג"ל של יצחק שהוא מידת אלהים מסור ביד אברהם שהוא סוד מידת אל:
וכשהשם יתברך כועס על בני העולם מצד מעשיהם הרעים אזי מוציא כלי זעמו, וחקוק על דגל כלי הזעם צורת שם אלהי"ם, ואז משלם הדין ומקבל נקמה מבני העולם ומענישן על רוע מעשיהם כשחקוק בדגלו של יהו"ה צורת שם אלהי"ם, והסוד: יקום אלהים יפוצו אויביו (תהלים סח, ב), וזהו סוד שאמר: קומה י"י ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך (במדבר י, לה). ואם תקשה ותאמר; היאך אמר בפסוק זה יהו"ה, ובפסוק זה אלהים? הלא ידעת כי כל השמות תלויים בשם יהו"ה והוא מתלבש בהם, וכשאמר 'קומה י"י ויפוצו אויביך' הוא כאילו אומר: קומה יהו"ה והוצא כלי מלחמה והדגל שחקוק בו שם אלהים, וזהו סוד 'יקום אלהים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו'. כי משה רבינו עליו השלום סתם דבריו, ובא דוד וביארם ואמר: יקום אלהים. וכשהשם יתברך מוציא דגל שחקוק עליו אלהי"ם אזי מתלבש בגדי נקם, והסוד: מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה (ישעיהו סג, א), ואומר: וילבש בגדי נקם תלבושת ויעט כמעיל קנאה (שם נט, יז):
וכשהשם יתברך מביא בני העולם במשפט, מתלבש בבגדים ממוצעין בדין ורחמים ומוציא דגל שהכול תלוי בו וחקוק עליו שם יהו"ה יתברך ואינו לובש לא בגדי רחמים גמורים ולא בגדי דין גמור, שאינו דן את בריותיו במידת הדין גמור ולא במידת רחמים גמורה, אלא במידת הדין מעורבת עם מידת רחמים; ועם כל זה מידת רחמים מרובה ממידת הדין, והסוד ארך אפים ורב חסד (שמות ל"ד:ו'). ואמרו ז"ל: רב חסד מטה כלפי

חסד. ומאחר שאמר 'רב חסד', משמע שיש בו קצת דין; שאם כולו חסד, מדוע צריך לומר רב חסד? מה לנו לרב או למעט? אלא פירוש הפסוק כך הוא: כשהאדם חוטא, אין השם נפרע ממנו מיד אלא מאריך אפים וממתין אולי יחזור בתשובה. לא חזר בתשובה, דנין אותו כפי מעשיו. ואף על פי שדנין אותו, ברב חסד דנין אותו, ומטה כלפי חסד אם ימצאו לו זכות מעט. ואם לא ימצאו לו זכות, גומרין דינו על חטאו. וזהו סוד 'רב חסד ואמת', כלומר: 'ארך אפים', בתחילה, ו'רב חסד' בשעה שדנין את האדם, ו'אמת', כשגומרין דינו, אפילו לעונש. כלומר, ב'אמת' בא עליו העונש, מצד הדין הישר. וזהו שאמר 'ברוך דיין האמת', ואומר: אל אמונה ואין עול (דברים לב, ד). הנה הודענוך מכל זה כי כשהשם יתברך דן את בריותיו, הוא דן אותם במידת רחמים מעורבת עם מידת הדין ורובו של משפט חסד ומיעוטו דין, וזהו סוד 'ורב חסד'.

וכשהוא יתברך שופט את העולם, לפעמים נקרא משפט יהו"ה ולפעמים נקרא משפט אלהים, והכול כפי הדין שיוצא. כיצד? אמר הכתוב: כי י"י שופטינו (ישעיהו לג, כב), ואומר: יסרני י"י אך במשפט (ירמיהו י, כד), ואומר: יהוה במשפט יבוא (ישעיהו ג, יד). הרי המשפט סמוך ליהו"ה יתברך. ולפעמים נקרא המשפט בשם אלהים, כאמרו: בקום למשפט אלהים (תהלים עו, י), ואומר: כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים (שם עה, ח), ואומר: כל מעשה האלהים יבא במשפט (קהלת יב, יד). והסוד הזה: כפי פסק הדין, כך נקרא השם בגמר הדין והמשפט. אם המשפט יוצא לרחמים נקרא יהו"ה, ואם המשפט יוצא לדין נקרא אלהים.

וכפי דרך זה התבונן בכל מקום שאתה מוצא בתורה שהשם הגדול שהוא יהו"ה יתברך נקרא באחד מן השמות, או באחד מן הכינויין, לאיזה צד אותו השם או אותו הכינוי נוטה, אם לחסד אם לרחמים, אם למשפט אם לעונש, ובאיזו מידה הוא בא עם בריותיו. וכשהוא נקרא באחד מן השמות או באחד מן הכינויין, אז תבין כי שם יהו"ה הוא מתלבש בגדים ידועים כפי השעה הראויה. ושמור עיקר זה תמיד בכל התורה וממנו תבין כמה דברים סתומים וחתומים:

ואחר שידעת זה, דע מה שכבר אמרו ז"ל ששמות הקודש אסור למחקן, אבל שאר הכינויין מותר למחקן כגון רחום וחנון סולח וכיוצא בהם. והנני מאיר עיניך בעזרת השם. **דע** כי שמות הקודש שאינם נמחקים, כגון אהי"ה, אלהי"ם, א"ל, אלו"ה, שד"י וכיוצא בהם, הם אדוקים בשם יתברך והם קרובים לו אותם השמות, כדמיון שלשלת שהשרים העליונים אדוקים בהם. ושאר הכינויין שהם נמחקים, כגון רחום וחנון וחסיד וסולח ודומיהן, הם כדמיון כלים לשמות הקודש, ואלו הכינויים הם משענת לשבעים אומות

אשר הם תחת ממשלת שבעים שרים. וכמו שהשרים אדוקים בשאר שמות הקודש, מלבד אהי"ה יהו"ה, כך האומות של אותם השרים אדוקים בכינויים הנמשכים אחר שמות הקודש.

ואחר שידעת זה, דע כי שאר הכינויים הנמחקין, כגון רחום וחנון וכיוצא בהם, הם כמו כלים לשמות הקודש שאסור למוחקן ובהם פועלים שמות הקודש פעולתם. כיצד? כגון **השם** הממונה על דגל החסד שהוא א"ל, הנה הכינויין שהן שמשיו וחייליו וצבאותיו הם: גדו"ל, רחו"ם, חנו"ן, חסי"ן, ארך אפי"ם, רב חס"ד, קדו"ש, חסי"ד, סול"ח.

והשם הנושא כלי המלחמה שחקוק על דגלו דין הוא אלהים, והכינויין שהם שמשיו וחייליו וצבאותיו הם: אדי"ר, שופ"ט, דיי"ן, חז"ק, כבי"ר כח, איש מלחמ"ה, גבו"ר, פוקד עו"ן, משלם גמו"ל.

והשם שהוא ממונה על המשפט, שהוא כלול ברחמים ודין, חקוק על דגלו יהו"ה יתברך שהוא כלול משניהם, והכינויים שהם צורת חייליו וצבאותיו הם חס"ד 'עובר על פשע' אמ"ת' מרו"ם, ר"ם, נוצר חס"ד, שוכן ע"ד, קדו"ש.

ואחר שהודענוך זה, צריכים אנו להודיעך הטעם למה אלו הכנויין מיוחדים לשם אל. ולמה אלו מיוחדים לשם אלהים. ולמה אלו מיוחדים לשם יהו"ה יתברך. ומה היא פעולת כל כנוי וכנוי ומאיזה דבר אותו הכנוי נמשך.

כבר הודענוך כי השם הגדול שהוא עיקר הכל הוא שם יהו"ה יתברך ובו כלולים עליונים ותחתונים ובו נקשרים כל שמות הקודש כמו שהודענוך בראש הספר וגם בו נקשרים ואחריו נמשכין כל שאר הכנויין כמו שהודענוך כראש הספר . וא"כ צריך אתה לדעת בזמן שהוא יתברך נקרא באחד מן השמות כגון אל אלהים אלוה שדי צבאות וכיוצא בהם באיזו מדה הוא עומד או באיזה מלבוש הוא מתלבש. וכשהוא נקרא בשם אל צריך אתה לדעת מי הם מחנותיו וצבאותיו. וכן בשם אלהים, וכן בשאר כל שמות הקודש כל אחד ואחד על דגלו וצבאיו ופקודיו. ובדרך זה תבין כי כל השמות והכנויים כולן תלויין בשם יהו"ה יתברך.

ואחר שתדע זה התבונן כי בשעה ששם יהו"ה יתברך נקרא רחום עם איזה שלטון משלטון הכנויים הוא עומד, וכן חנון, וכן שופט, וכן אהיה, או דיין. ואחר שידעת זה צריך אתה לדעת מה היא מדת רחום או מה היא מדת חנון או מה היא מדת שופט.

ואחר שידעת זה צריך אתה לדעת מאיזה מקום ומאיזה מקור נמשכין כל הכנויים כל כנוי וכנוי לפי מינו. וכשתבין זה אז יראו עיניך וישמח לבך ותדע ותשכיל מאיזה

מקור יוצא כנוי רחום או מאיזה מקור יוצא הכנוי הנקרא חנון או מאיזה מקור יוצא הכנוי הנקרא נושא עון וכן כולם.

ואחר שידעת זה תצטרך לדעת כיצד הכנויין קשורים בשם יהו"ה ובאיזה מקום מן השם קשור אותו הכנוי וכשתתבונן ענינים אלו תבין מה היא המדה הנקראת א"ש ומאיזה מקום יצאה. ומה היא המדה הנקראת ארץ ושאר כל משפטיהן. **ואחר** שתבין זה תדע מי הם הכנויים הנמשכים מן המדה הנקראת א"ש. ומי הם הכנויים הנמשכים מן המדה הנקראת מים וכן כל מידה ומידה. וכשתבין זה, תבין פעולת כל מידה ומידה. וכמו כן צריך אתה לדעת ולהתבונן היאך אלו המידות מתערבות זו בזו, ואז תדע פעולת כל מידה ומידה.

ויש לך להתבונן היאך הכינויים תלויין בשמות הקודש, ושמות הקודש כלולים בשם יהו"ה. וכשתבין זה, תבין כי כל התורה היא כמו פירוש לשם יהו"ה יתברך, ותבין סוד תורת יהו"ה באמת, תורת יהו"ה בודאי. ולפי דרך זה תמצא כי שם יהו"ה נקרא לפעמים בכינוי זה ולפעמים בכינוי זה, והכול כפי המידה שהוא מנהיג בה את עולמו, כמו שתמצא כתוב חנון ורחום יהו"ה. וכשתבין זה, תבין היאך העולם וכל בריותיו כולם תלויים בשם יהו"ה יתברך, ואין דבר בעולם יכול להתקיים כי אם בשמו הגדול יתברך. ואז תדע ותבין קצת גדולתו ועצומו וממשלתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ותבין שאתה בריה שפלה וקלה ובזויה לפי גדולת תמים דעות יתברך ויתברך שמו וזכרו:

דע כי קשר כל המרכבות וכל המערכות וכל צבאות העולם תלויין בשלושה שמות. ואלו השלושה שמות, השניים מהם תלויין בשם יהו"ה יתברך. והשניים שהם תלויים בשם יהו"ה יתברך נקראים א"ל אלהי"ם: אל מימין, יהו"ה, אלהים משמאלו. נמצא כל העולם ובריותיו תלויים באלו השלושה שמות: א"ל, אלהי"ם, יהו"ה. אל מימין, אלהים משמאל, יהו"ה באמצע.

וזהו סוד: ראיתי את יהו"ה יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו (מלכים, כב, יט). וסוד השמים שבפסוק הזה הם שני שמות אל אלהים הנקראים שמים, וזהו סוד: מן די תנדע די שליטין שמיא (דניאל ד, כג), וזהו סוד: היושבי בשמים (תהלים קכג, א). אלו שבימין הם צבאות השם הנקרא א"ל, ואלו שבשמאל הם צבאות השם הנקרא אלהי"ם. ועל מי כולם נשואים? על שם יהו"ה יתברך, וזהו שאמר 'וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו': מימינים לזכות בסוד שם אל, ומשמאילים לחובה בסוד שם אלהים. כי מידת א"ל לרחמים כלימר אז תביו שתורת ה' היא ממש התורה

של השם המפורש, מערכת של שמות קודש וכינויים הנבנים כולם מתוך השם הזה. ולזכות, ומידת אלהי"ם לדין ולחובה.

ולפיכך תמצא סדר שלושה שמות אלו שבהם קשר כל העולמות, כולם בפסוק אחד, באמרם; מזמור לאסף אל אלהים יהו"ה דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו (תהלים נ, א). ובעניין בני ראובן ובני גד כשבנו המזבח כתיב: אל אלהים יהו"ה הוא יודע וישראל הוא ידע אם במרד ואם במעל בי"י אל תושיענו היום הזה (יהושע כב, כב). וסוד שהוצרכו להזכיר אלו שלושה שמות הוא שאמרו: הרי אנו מקבלים עלינו גזר דין של בית דין של מעלה, שהוא אל אלהים יהו"ה שבהם כל מידות השם כלולות לחסד ולדין לטוב ולרע; ואם כוונתנו היתה לטובה ישפטנו יהו"ה במידת אל, ואם לרעה, ידיננו ה' במידת אלהים, יהו"ה הוא יודע. ושמור זה העיקר הגדול:

ואחר שהודענוך זה, צריכים אנו להיכנס לפרש סוד שלושים כינויים הרמוזים בראש מרכבת יחזקאל, ויהי בשלשים שנה (יחזקאל א, א), שהם סוד שלושים כינויים שהם סומכי המרכבה, ובהם ה' יתברך דן את כל בריותיו לטוב ולהפכו, לגמול טוב או לעונש, לחיים או למוות, והכול כפי שהעולם ראוי. ואף על פי שמשפטיו יתברך כולם נוטים לרחמים, עם כל זה בגמר דין אינו מניח ואינו מוותר כלום. ואף על פי שהוא מאריך אפו וממתין, בסוף הכול גומר הדין. וזהו שאמרו חז"ל; כל מאן דאמר רחמנא ווותרן הוא ליוותרן מעוהי אלא מאריך אפיה וגבי דיליה. ולפיכך תצטרך לדעת כי כל אחד מאלו השלושה שמות, שהם א"ל אלהי"ם יהו"ה, הוא פועל פעולה המיוחדת לו. וכל אחד מהם נושא תשעה כינויים, ועם כל אחד מהם נגמרים לעשרה. נמצא הכול - שלושים. וכולן תלויין בשם יהו"ה יתברך והוא כלול בהם.

וכל אלו הכינויין נקראים כנפים, וכשהשם יתברך דן כל בריות העולם לפי הדין הראוי, דן אותם באלו השלושים כינויים. ואלו נקראו שינויים, לפי שהבריות משתנות בהם לטוב ולרע, ותמצא הבריות נדונין בהן. כיצד? זה הצדיק משונה הוא מן הרשע, וכמו שזה משונה מזה כך דיניהם משונים זה מזה, וכפי היות השינויים בבני אדם כך השינויים הם בדינים הראוי להם. כיצד? כנוי רחום גומר דינו לטוב, כינוי הנקרא איש מלחמה גומר דינו לעונש, כל אחד כפי המידה שמוצא באדם כך הוא גומר הדין בו.

ולפי היות אלו הג' שמות, שהם אל אלהים יהו"ה, כל אחד מהם כולל עשרה, שכלל כולם שלושים שבהם הדינים משתנים בבריות, לפיכך כתוב 'ויהי בשלשים שנה', שלושים שינויים. בא יחזקאל הנביא עליו השלום להודיע שישראל גמרו וחטאו עד שלא נשאר בבית דין של מעלה, בכל שלושים השינויים, מקום זכות לישראל להגין על ירושלים

שלא תחרב, אבל מצד הדין הגמור ובהסכמת אל אלהים יהו"ה ובשלושים הכינויים שלהם, כולם מוסכמים במשפט אמת שתחרב ירושלים, וזהו סוד 'ויהי בשלשים שנ"ה'. ואחר שנסתכמו שלושים כינויים אלו, או חרבה ירושלים שהיא מידה רביעית של שם, שהיא אות רביעית של שם, שהיא אות ה', וזהו שאמר 'ברביעי בחמשה לחדש'. ואז השכינה שהיא אות ה' של שם, הנקרא 'אני י"י', הלכה בגולה. וזהו סוד 'ואני בתוך הגולה', ואני ממש, המיהרביעית, אות רביעית של שם הנקרא 'אני י"י', הלכה בגולה. וזהו שאמרו חז"ל: חביבין ישראל שבכל מקום שגלו שכינה עמהם. אם כך הרי הודענוך סוד 'ויהי בשלשים שנה', שהוא סוד שלושים שינויין שהשם מתלבש בהם, וצריכים אנו להכנס בביאור כל אחד ואחד מהם, או מאיזה משפחה הוא:

וקודם שנכנס בביאורם, צריכים אנו להודיעך כי השם הגדול שם יהו"ה יתברך הוא השם המיוחד. ולמה נקרא שמו מיוחד? שהוא מיוחד לישראל לבד ואין לשאר האומות חלק בו. אבל השרים של שאר האומות דבקים בשאר שמות הקודש ובכינויים, שהן כדמיון כנפים וכדמיון מלבוש לשם יהו"ה יתברך, ובאותן הכינויין והמלבושים מתאחזות שרי האומות ומהם נזונים ע' שרים. אבל אין אחד מכל שרי האומות נוגע בשם יהו"ה יתברך, כי אם בשאר השמות ובכינויים ובמלבושים שלו. אבל שם יהו"ה יתברך לבדו מיוחד לישראל, וזהו סוד: ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה (דברים יד, ב), וזהו סוד: כי חלק יהו"ה עמו (שם לב, ט), וזהו יהו"ה נקרא על שם ישראל לבודואין לעובדי גילולים חלק בו, וזהו שאמר כל כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו ואנחנו נלך בשם יהו"ה אלהינו לעולם ועד (מיכה ד, ה):

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל וראו כל עמי הארץ כי שם יהו"ה נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח, י). והסוד הגדול יהושע עליו השלום גלהו כשהרגו העי בישראל: רבון העולמים הרי שמך יהו"ה מיוחד לישראל לבד, ואם יכרתו האומות שם ישראל, מה תעשה לשמך הגדול (יהושע ז, ט), וזהו סוד: כי שמך נקרא על עירך ועל עמך (דניאל ט, יט).

ואם תשאל: מהו זה שאמר 'על עירך ועל עמך'? דע כי השרים העליונים יש להם למטה ב' חלקים: חלק אחד בארץ, באותו מקום שאותו השר מושל, וחלק אחד מן האומות, אותה האומה השוכנת באותו המקום. נמצא כל שר מע' שרים יש לו חלק ידוע בארץ וחלק ידוע באומות. זהו סוד ע, משפחות בני נח שכתוב בסוף כל הפרשה: אלה משפחות בני נח לתולדותם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול (בראשית י, לג). וסוד 'נפרדו' הוא עניין הפלגה, שבזמן הפלגה נפרדו כל הגויים ללשונותם בארצותם, כאומרו: ומשם הפיצם יהו"ה על פני כל הארץ (שם יא, ט). ובאותו הזמן של הפלגה נתייחדה

כל אומה ואומה לשר שלה, כאומרו: עם שר פרס ואני יוצא והנה שר יוון בא (דניאל י, כ). ובאותו הזמן לקח כל שר חלקו מן הארץ ומן האומות, והשם יתברך לקח חלקו: מן הארץ, ירושלים, ומבני האדם את ישראל, כאמרו: בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם (דברים לב, ח), ואומר 'כי חלק יהו"ה עמו'. ולפי היות חלק שם יהו"ה מן הארץ ירושלים וחלקו מן האומות ישראל נקרא שם יהו"ה על ירושלים ועל ישראל, וזהו סוד 'כי שמך נקרא על עירך ועל עמך'.

ואם תאמר והכתיב: 'כי בחר י"י בציון' (תהלים קלב, יג), בציון ולא בירושלים? דע כי ההתחלה שירדה שכינה לשכון לירושלים, על ידי ציון היתה, שנאמר: ברוך י"י מציון שוכן ירושלים (שם קלה, כא), ואומר: מציון מכלל יופי אלהים הופיע. כלומר, מציון הופיע השם לשכון בירושלים.

הרי לך ידוע סוד שם יהו"ה יתברך שהוא מיוחד לישראל, וזהו סוד: כי לא יטוש יהו"ה את עמו בעבור שמו הגדול (שמואל א יב, כב). כלומר, אף על פי שישראל אינם כל כך צדיקים, לא יטוש י"י את עמו. ומה טעם? לפי שהם חלק שמו הגדול, וכשם ששמו הגדול אינו יכול להשתנות, כך ישראל אין להם כליה, וזהו סוד: אני יהו"ה לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג, ו):

ואחר שידעת זה, אודיעך בפירוש המשל שהזכרתי למעלה. דע כי כשהשם יתברך מתראה בפני האומות הוא כדמיון המלך העומד לפני השרים ולפני כל עבדיו, שהוא עומד מלובש לבושי מלכות או לבושי מלחמה, כמו שהודענוך למעלה, ואינו נראה לפניהם זולתי במלבושיו וטכסיסיו. ולפיכך אין השם נראה כלל לעובדי כוכבים, לפי שרוב הכינויין והמלבושים מכסין אותו ומעלימין אותו מהם. וכשהשם יתברך עומד עם קהל ישראל הרי הוא עומד עמהם כמלך עם בני ביתו ומסיר ממנו קצת הלבוש, כמו שדרך המלך להסיר קצת מלבושיו בהיותו עומד עם בני ביתו, וזהו סוד: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני י"י אלהיך (דברים טז, טז), ואמרו חכמינו ז"ל: כשם שהוא בא לראות כך הוא בא ליראות.

וסוד גדול רמוז בכאן, וזהו סוד 'הכל חייבים בראייה' ואף על פי שהשם יתברך כשהוא מתייחד עם ישראל במקדש מסיר קצת הכינויין שהם מלבושיו, כאמרם בעניין שם המפורש 'במקדש ככתבו ובמדינה בכנויו', והרי ישראל רואין אמיתת שם יהו"ה יתברך ויתברך משאר האומות, אף על פי כן עדיין הוא לבוש קצת המלבושים והכינויין. והטעם, לפי שאין כל ההמון ראויים להגיע לאמיתתו של שם יהו"ה, ואינם יכולין לדעת תכלית עצומו.

אבל כשהשם יתברך מתייחד עם הצדיקים והחסידים, אבות העולם והאיתנים, אז הוא מסיר ממנו כל הכינויין, ונשגב יהו"ה לבדו, ונמצא שם יהו"ה יתברך עומד עם ישראל כמלך שפשט כל מלבושיו ומתייחד עם אשתו. וזהו סוד: שובו בנים שובבים נאם י"י כי אנכי בעלתי אתכם (ירמיהו ג, כב), ואומר וארשתיך לי לעולם (הושע ב, כא). וארשתיך, כמו שהמלך פושט מלבושיו ומתייחד עם אשתו, כך שם יהו"ה פושט כל כינוייו ומלבושיו ומתייחד עם ישראל, עם חסידיהם הפרושים והטהורים,

וזהו סוד: פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה (שיה"ש ה, ג). ופירוש פסוק זה: היה הקב"ה מתרעם על ישראל ואומר הרי פשטתי את כתנתי ממני, כל אותם הכינויים הנקראים כתנתי, כדי שלא יאחזו בשמי שרי עובדי גילולים, ונשארתי עם ישראל לבד; מדוע אתם חוטאים ורוצים שאחזור ללבוש אותן הכינויין ויתאחזו שרי עובדי גילולים בהן ויוליכו אתכם בגלות? לפיכך אמר 'פשטתי את כתנתי'. חזר ואמר 'רחצתי את רגלי איככה אטנפם', כלומר רחצתי את השכינה, הנקרא הדום רגלי, מטנוף ארץ העמים כשהוצאתי אותה מן הגלות שגלתה עם ישראל, והיאך אתם גורמין שאוליך אותה בגלות עמכם בארצות העמים ויטנפו אותה בטומאתם? וזהו סוד 'רחצתי את רגלי איככה אטנפם'.

ואם כן התבונן, כשהלכו ישראל בגלותם לבש יהו"ה שלושים הכינויין שהן הכתונ"ת, ואז נתאחזו בו האומות, וזהו סוד: אלהים באו גוים בנחלתך (תהלים עט, א), ואז גלו לבבל, וזהו ויהי בשלושים שנה (יחזקאל א, א). או"י וו"י כשהשם נתלבש כל הכינויין והמלבושים וירדה שכינה לבבל, כאומרו 'ואנ"י בתוך הגולה על נהר כבר' נהר שכבר היה, מאותם היוצאים מעדן.

כל זה בגלות. אבל לעתיד לבוא, בהיות השכינה חוזרת למקומה, יפשוט השם כל אותן המלבושין והכינויין והכנפים, ואז יראו ישראל את השם לעין, וזהו סוד: ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך (ישעיהו ל, כ). כלומר, לא יכנף עוד, לא יתלבש עוד אותן הכינויים הנקראים כנפים, שבהן היה השם יתברך מתכסה ומסתתר מישראל ולא היו זוכין לראותו. וזהו סוד 'ולא יכנ"ף עוד מוריך'. מה כתיב בתריה? 'והיו עיניך רואות את מוריך', וזהו סוד: כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון (ישעיהו נב, ח), וכתיב ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה י"י קוינו לו (שם כה, ט), אימתי? בזמן שיפשיט י"י המלבושים והכינויים ויסיר הכנפים, וזהו פירוש 'ולא יכנף עוד מוריך'.

ומניין שהכנפים הם מסתירות ומכסות? כתיב: ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה לאיש שתים מכסות להנה ולאיש שתים מכסות להנה את גויותיהם (יחזקאל א,

כג) אמר בשתיהן לשון כיסוי. וכתיב: שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף (ישעיהו ו, ב). עפיפה וכיסוי באין כאחד. משנסתלקה שכינה ועשתה לה כנפים, הלכה לה ולא ראו אותה ישראל, וכתיב: וירכב על כרוב ויעף (תהלים יח, יא). זאת היתה אחת מעשר מסעות שנסעה שכינה, כדאיתא בראש השנה.

נמצאת למד כי הכינויים שהם סוד הכנפים, והם סוד הכתנת שמתלבש בה שם יהו"ה יתברך. וכשמתלבש בכותונת אזי הוא נסתר ונעלם, ולפיכך אמר כמזהיר את ישראל: פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה (שיה"ש ה, ג), בסוד 'ולא יכנף עוד מוריך':

ואם תשאל ותאמר: וכי מאחר שאמרת שהשם יתברך יסיר לעתיד לבוא הכתונת והכנפים, ואם כן נמצאו השרים העליונים השבעים אובדין מן העולם, ונמצאת צורת המרכבה העליונה פגומה כגוף חסר אברים, ונמצאת השורה חסרה? דע שאין הדבר כן, והנני מבאר בעזרת השם.

דע כי השם יתברך סידר המערכות העליונות וצורת המרכבה בסוד ע' שרים שבהן נראית מלכותו במעלתה הגדולה, והשרים הם כעבדים העומדים מחוץ לבית המלך והם המזומנים לעשות חפציו, וברוב השרים והשמשין והעבדים נראית גדולת המלך וממשלתו, כאומרו: ברוב עם הדרת מלך ובאפס לאום מחתת רזון (משלי יד, כח). ולפיכך כל ע' שרים שעומדין מבחוץ לשורה הפנימית, כולן הם כמו עדות לגודל מלכותו של שם יהו"ה יתברך, וכולן הם כלולים בסוד צורת אדם,

ועליהם אמר דוד המלך עליו השלום פרשה אחת: מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה יהו"ה לי לא אירא מה יעשה לי אדם (תהלים קיח, ה, ו). וכי השם הגדול הוא משתווה עם אדם שהוא בריה נקלה רמה ותולעה? ומה שבח הוא לשם יתברך שאמר 'טוב לחסות בה' מבטוח באדם', וכי ראוי לומר דבר כזה? והלא שוטה שבשוטים מבין דבר זה, ומה שבח הוא למקום?

דע שאין הדבר כן, אבל הוא סוד עמוק מסתרי המרכבה. והוא שיש לך לדעת כי במרכבה העליונה מסודרים סביב סביב ע' שרים והם כלולים, ליודעין הסודות, בסוד סדר הצורה הנקראת אד"ם. וכשהן כולן מקובצים בשבעים כתריהן, כולם כאחד נקראין אד"ם. וכולם עיניהם צפויות לשם יהו"ה יתברך לתת להם כוח ומזון וקיום ופרנסה במה שיתקיימו ויוכלו כל אחד מהם לפרנס אומה שלו. וכולם אין להם כוח ולא אור מעצמם כי אם משם יהו"ה יתברך, שהוא המקור והמעיין שממנו כולם שואבים ומתפרנסים והוא נותן פרס לכל אחד ואחד מן השרים העליונים, ומאותו הפרס שנותן לכל אחד מהם מפרנס כל שר ושר אומה שלו ומשפיע טובה לאותו החלק שיש לו בארץ ובאומה שנפלה בחלקו.

ובדרך זה כל ראש השנה שבעולם נותן ה' יתברך חלק לכל שר ושר מכל שרי האומות במה שיפרנס ארצו ואומתו, וזהו סוד 'ועל המדינות בו יאמר, איזו לרעב, ואיזו לשובע, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות' וכו'. ואין לאומה בעולם כוח להוסיף לה על החלק שנתנו לשר שלה בראש השנה. ואפילו התפלל אותה האומה בתוך השנה כדי שיוסיפו לה טובה ומזון על מה שנגזר בראש השנה כל תפילותיהם לריק.

אבל ישראל אינם כן, שהם חלק יהו"ה יתברך, ואף על פי שעמדו לדין בראש השנה כל יום שירצו יקרעו אותו הדין ויחדשו עליהם טובה, וזהו שאמר בתורה: ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כיהו"ה אלהינו בכל קראינו אליו (דברים ד, ז). התבונן מאוד גדולת פסוק זה. וכתיב: לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו (מלכים א ח':נ"ט) כלומר, בכל יום ויום יכולין ישראל לקרוע הדין שנגזר עליהם בראש השנה, ולחדש אותו לטובה, מה שאין אומה בעולם יכולה לעשות, שאין שום אחד מכל שבעים שרים יכול להוסיף לאומתו יותר מאותו פרס וחלק שנתנו לו בראש השנה,

ולפיכך תיקנו בתפילה של ראש השנה עלינו לשבח וכו'. ואם תבין היטב תמצא שהזכירו בתפילה זו סוד שבעים אומות שהם שבעים משפחות בני נח, ולפיכך הזכיר 'גויי הארצות ומשפחות האדמה'. ומה שאמר 'שהם מתפללים אל א"ל לא יושיע', וכי אל הוא? אלא שר הוא, שכל שר מהם נקרא א"ל מצד גדולתו ומעלתו, אבל אינו יכול להושיע, שאין שר אחד מכל השרים העליונים יכול להוסיף בזו אומה ואומה צופה לחלק שנותנין לו מבית המלך הגדול יהו"ה יתברך, כאחד מן החסרים שבעולם גם הוא מקבל חלק, ולפיכך 'לא יושיע', לא יושיע בוודאי, שאין תשועה זולתי בשם יהו"ה יתברך, וזהו: 'ישראל נושע ביהו"ה תשועת עולמים' (ישעיהו מה, יז).

ולפיכך יש לך להתבונן היאך כל השרים העליונים גם הם חסרים מעצמן עד שהשם יתברך נותן להם מזון ופרנסה: ודע כי מן אות ראשונה של שם יהו"ה יתברך מקבלין כל השרים וכל האומות פרנסה, וזהו סוד: פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון (תהלים קמה, יז), פותח את יודי"ך בודאי.

ולפיכך תמצא שאמר הכתוב טוב לחסות ביי"י מבטוח באד"ם (שם קיח, ח), כי אין לבטוח בתשועת כל השרים הכלולים בשם אדם, שהרי כל הנמצאים שבעולם עליונים ותחתונים אין להם שפע מעצמם זולתי מהמלך הגדול שהוא יהו"ה יתברך. ולפיכך אמר 'טוב לחסות ביהו"ה מבטוח באד"ם', באדם הידוע שהוא כולל כל המרכבה.

וחזר ואמר: 'טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים'. מה הוא נדיבים? אלא יש לך לדעת כי שבעים שרים הם עומדין בשורה סביב למרכבה, מהם לימין ומהם לשמאל, ואותן

השרים העומדים לצד ימין כולם נדיבים ויותר ותרנים, אבל העומדין לצד שמאל כולם קשים ואינם נותנים אפילו לאומה שלהם זולתי בדין ובקושי. ולפיכך חזר ואמר בפסוק זה 'מבטוח בנדיבים', אולי תחשוב שיש לו לאדם לבטוח באלו השרים הנדיבים העומדים לצד ימין, גם אלו אינם כלום לבטוח בהם, שאין להם תשועה זולתי מה שנותן להם השם שהוא יהו"ה יתברך, ולפיכך אמר 'טוב לחסות ביהו"ה מבטוח בנדיבים'.

אחר כל זה פירש יותר ואומר, כי כל אותם השרים העליונים, כמו שהם מקיפים סביב סביב לשם יהו"ה יתברך כך המשפחות שלהם למטה מקיפים סביב סביב לישראל, שהם חלק יהו"ה יתברך, ולפיכך אמר 'כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם'. ראה כמה פירש כאן טעם הפסוק. הנה אמר למעלה ביהו"ה באמצע והשרים סביביו, ולמטה, ישראל באמצע וכל הגויים סביביו. ומה טעם ישראל באמצע? לפי שהם חלק של יהו"ה וירשו הארץ שהיא חלק יהו"ה למטה, שהיא ירושלים. ולפיכך אמר: זאת ירושלים חלק יהוה בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות (יחזקאל ה, ה). הלא תראת כי שלושה עומדים באמצע, יהו"ה למעלה וכל השרים סביביו, כמו שנאמר: ראיתי את יהו"ה יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו (מלכים, כב, יט) וישראל למטה באמצע וכל הגוים סביבם, וזהו שאמר: כל גוים סבבוני (תהלים קיח, א) וירושלים שהיא נחלת יהו"ה, והוא הארץ ישראל מקפת סביבותיה ארצות גוים, זהו שאומר הכתוב: זאת ירושלים בתוך הגוים וגו'. הרי לך מבואר כי שם יהו"ה וישראל וירושלים, שלושתן באמצע, וכל שאר השרים והממשלות הם סביבותיהם.

לפיכך אמר דוד: כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם, כלומר: באים להצר אותי ולהרע אתי, אבל איני מתיירא מהם ולא מן השרים העליונים שלהם. ומה טעם? לפי שחלק יהו"ה עמו, וחלק ישראל הוא יהו"ה שהוא אדון כולם ומפרנס כולם, ולפיכך אמר 'בשם יהו"ה כי אמילם'. ומהו לשון אמילם? הנני מגלה עיניך בסתרים עליונים בעזרת השם:

דע כי שבעים השרים נתנו להם ארבעה ראשים להצר לישראל; ובשעה שהם חוטאים, אותן ארבעה ראשים נכנסים באמצע ומבדילים בין יהו"ה ובין ישראל, ובשעה שהם עומדים באמצע הרי ישראל לביזה ולקלס לחרפה ולשממה ביד כל שאר האומות. והנה כל הצינורות שהיו באים לישראל מכל הטובות הנשפעות משם יהו"ה, הרי כולם נשחתות ושופכות אל ארצות שרי האומות. ועל זה צעק שלמה המלך עליו השלום ואמר: תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך (משלי ל, כא), אלו הם השרים העליונים שלוקחים השפע מן הצינורות שבאים לישראל שנשתברו ושופכים להם, והרי הם מלכים במקום ישראל.

ונבל כי ישבע לחם', אלו הן העובדי גילולים של שבעים שרים שהם שבעים ודשנים מרוב הטובה הבאה להם מן השרים שלהם, מן השפע הגדול שהיה בא לישראל ונשתברו הצינורות יקבלו השרים אותו השפע, וכשהשרים של האומות מלאים מטובתן של ישראל אז האומות שלהן עשירים ונשפעים מלאים כל טוב. ולפיכך תמצא ששרי האומות מצפים אימתי יחטאו ישראל ויכנסו שרי האומות בין יהו"ה ובין ישראל, ויקבלו הם השפע שהיה בא לישראל מאת יהו"ה. ועל זה אמר הנביא: הן לא קצרה יד י"י מהושיע ולא כבדה אזנו משמוע כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו כט, ב).

ולפיכך אמר: 'כל הגוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם'. ומהו לשון אמילם? דע שאותן הארבעה ראשים שנתנו אל שבעים השרים להצר ולהרע לישראל ולהכנס בין ישראל ובין יהו"ה, כשישראל חוטאים אותם הארבעה ראשים נקראים ארבע קליפות, ונקראות ערלה בכל מקום אלו הארבע קליפות, השלוש מהן קשות עד מאוד, והקליפה הרביעית הסמוכה לשם יהו"ה דקה.

ולפיכך אמר יחזקאל במעשה מרכבה, כשהיו ישראל בגולה: דעו ישראל כי הד' הקליפות הקשות אני רואה אותן שמבדילות ביניכם ובין יהו"ה, לפיכך אתם בגלות בבל. כיצד? בתחילה אמר: נפתחו השמים וארא מראות אלהים (יחזקאל א, א), ואחר כך פירש ואמר כי מראות אלהים שראה, לא ראה אותן מיד אבל ראה קודם לכן אלו הקליפות מפסיקות בינו ובין מראות אלהים. ומשום הכי פירש ואמר; וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, הרי קליפה אחת; חזר ואמר 'ענן גדול', הרי קליפה שנייה; 'ואש מתלקחת', הרי קליפה שלישית; 'ונוגה לו סביב' הרי קליפה רביעית הדקה שאמרנו. ואחר כך התחיל לומר סוד ה', ואמר: ומתוכה כעין החשמל, ובסוף פירש ואמר: הוא מראה דמות כבוד יהו"ה. הרי לך אלו הארבע קליפות הן מפסיקות בין ישראל ובין יהו"ה. ואלו הן הנקראים ערלה, ולפיכך אמר הכתוב: כי כל הגוים ערלים (ירמיהו ט, כה).

מה עשה י"י יתברך? אמר לאברהם: אברהם בני, התהלך לפני והיה תמים (בראשית יז, א). אמר לפניו: ריבון העולמים, והיאך אעמוד לפניך תמים? אמר לו: בשעה שתכרות הערלה שבגופך, שהיא חלק הגוים הנקראים ערלים. ולפיכך אמר: כל ערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא (שם יד). על מה נכרת? על ברית מילה שלא כרת. וזהו: המול ימול ילידי ביתך (שם, יג). ולפי שהגוים כולם נקראים ערלים, לפיכך אמר 'כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם'. כלומר, כמו שבברית מילה אדם כורת

הערלה, כך בשם יהו"ה אכרות ערלת ארבע מחיצות העומדות ביני ובין יהו"ה, וזהו סוד 'בשם יהו"ה כי אמילם'.

ותמצא בפרשה זו שהזכיר ארבע פעמים לשון 'סבבוני', והוכיר ג' פעמים לשון 'אמילם', כמו שאמר: כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם; סבוני כדבורים דועכו כאש קוצים בשם יהו"ה כי אמילם; סבוני גם סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם. ומדוע אמר ד' פעמים לשון סבוני וסבבוני? לפי שארבע קליפות הן מן הגוים שמפסיקות בין ישראל ובין יהו"ה, כמו שהודעתיך, שהאחת 'רוח סערה' שאמר יחזקאל, השנית 'ענן גדול', השלישית 'אש מתלקחת', הרביעית 'ונגה לו סביב'. ולפי שאלו הן ארבע קליפות מן הגוים, אמר ד' פעמים לשון סבבוני וסבוני.

ומה שאמר ג' פעמים לשון אמילם, לפי שברית מילה, כשאדם כורת הערלה שהיא סוד אלו הד' קליפות, שנעשית המילה בשלושה דרכים: כריתת הערלה והיא מילה, השנית פריעה, והשלישית מציצה, ולפיכך אמר שלוש. ועוד תשמע בזה בעזרת השם דברי אלהים חיים, בסוד מילה פריעה מציצה. וכשקיבל אברהם ברית מילה נבדל מכל וכל מן הגויים הנקראים ערלה, ואחר כך נולד יצחק.

ואחר שהודעתיך זה העיקר הגדול, הנני מודיעך הטעם שאמר הכתוב בנטיעת אילנות: 'ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים' (ויקרא י"ט:כ"ג), שלוש פעמים לשון ערלה, כנגד שלוש קליפות הקשות של ערלה; ובשנה הרביעית שצריך חילול בדמים, וזהו 'קדש הלולים' כלומר חילול בדמים, כנגד קליפה רביעית הדקה הנקראת 'ונגה לו סביב'. ובשנה החמישית 'תאכלו את פריו', שהרי מן הארבע קליפות ולפנים אנו נכנסים להידבק בשם יהו"ה, בסוד ה' אחרונה של שם שהיא עומדת בשער. ולפיכך אמר 'זה השער ליהו"ה', וזו היא ה' הרמוזה בסוד ובשנה ה' חמישית תאכלו את פריו, בה' חמישית ודאי, שכבר יצאו מן הערלה ונדבקו בשם יהו"ה יתברך:

ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים נחזור לכוונתנו ונאמר: כי כל ע' השרים הם דבקים בשמות הקודש שאינן נמחקים, מלבד סוד אהי"ה יהו"ה י"ה שאין להם חלק באלו השלושה, כמו שנודיעך בעזרת השם. אבל כל השבעים שרים אדוקים בשאר שמות הקודש והכינויין; בשמות הקודש, כגון א"ל אלהי"ם. ולפיכך היאך אפשר לעתיד לבוא, כשיפשוט השם כל המלבושים והכינויין, שיאבדו הע' שרים? זה אי אפשר, שהרי ע' שרים צורך גדול הם במרכבה וכבוד גדול הם לשם.

הנני מאיר עיניך בעזרת השם בסוד סתום חתום. דע כי לעתיד לבוא, בבוא שם יהו"ה יתברך לגאול את ישראל ולקבל כנסת ישראל בזרועותיו, יפשיט כל המלבושים וכל הכינויים ואז יקבל אליו כנסת ישראל. וכשיקבל כנסת ישראל ויתאחדו כאחד, אזי יחזור וילבש כל המלבושים וכל הכינויים על שניהם, עליו ועל כנסת ישראל, והם כאחד מבפנים כדבר אחד שאינו נפרד זה מזה, וכל שאר המלבושים והכינויים חופפין על שניהם מבחוץ, כדמיון השמשים העובדים את אדוניהם, וזהו סוד: ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה (רות ג, ט). כלומר, בשעה שתפרוש כנפיך ומלבושך על כנסת ישראל, בשעת הגאולה, וכל השרים חופפין מבחוץ, אזי יקויים מקרא שכתוב; והיה י"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד (זכריה יד, ט). ואז יתייחד השם עם ישראל לבד, וכל שאר השרים והעובדי גילולים יעמדו כולם מבחוץ, משמשים ועומדים, והשם הגדול יהו"ה יתברך דבק עם כנסת ישראל לעולם, וזהו: וארשתיך לי לעולם (הושע ב, כא). ולא יהיה עוד פירוד והבדל, אלא י"י בעצמו מאיר את כנסת ישראל ושניהם כשני חושקים אינם נפרדים זה מזה, וזהו סוד; והיה לך י"י לאור עולם ואלהי"ך לתפארת"ך (ישעיהו ם, יט). ושם יהו"ה יתברך הוא בעצמו יהיה כחומה סביב לכנסת ישראל, שלא ייכנסו עוד ביניהם אותם הקליפות הקשות, וזהו סוד: ואני אהי"ה לה נאם יהו"ה חומת אש סביב ולכבוד אהי"ה בתוכה (זכריה ב, ט). ואז יעמדו כל השרים העליונים מבחוץ, עומדים ומשמשים לשם יהו"ה יתברך ולכנסת ישראל. וכל העובדי גילולים של ע' שרים שהם בארץ כולם ישמשו גם כן את ישראל, וזהו סוד; והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו (ישעיהו מט, כג).

ומהו 'עפר רגליך ילחכו'? סוד מסודות האמונה הוא. דע כי כל הברכה היתה באה תחילה מאת יהו"ה יתברך אל כנסת ישראל, ומכנסת ישראל היתה באה לישראל, ועל ידי ישראל היו מתברכין ומתפרנסין כל ע' האומות עובדי גילולים למטה, שנאמר: ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב, ג). וכשחטאו ישראל נשתברו הצינורות וירשו אומות העולם הברכה שהיתה באה לישראל, ואותו השפע הנמשך מאותן הצינורות, כמו שאמר: תחת עבד כי ימלוך (משלי ל, כב), לפי שנכנסו אותן הקליפות הקשות בין השם ובין ישראל. אבל בשוב ה' את שבות ציון ויתייחדו השם וישראל, ויוסרו כל האמצעיים מביניהם, אז לא יקבל אחד מכל שרי האומות לא שפע ולא ברכה ולא טובה, זולתי על ידי כנסת ישראל שהיא מתגברת על כולן ומושלת על כולם והיא נותנת להם פרנסה. וכל השרים והעובדי גילולים תהיה פרנסתם באותו הנעואר בסוף כל המדרגות

האחרונות מתמצית כנסת ישראל, וזהו סוד 'ועפר רגליך ילחכו'. ואז יהיו כל השרים משועבדים לישראל וכולם יקבלו פרנסה על ידי ישראל, וזהו סוד; יחזיקו עשרה אנשים וגו' בכנף איש יהודי לאמור נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם (זכריה ח, כג):

נמצאת אם כן למד כי בהתאחד השם יתברך עם כנסת ישראל ויתייחדו זה בזה, או כל השרים העליונים יהיו כולם נעשים אגודה אחת לעבוד את השם יתברך לשמש את כנסת ישראל, לפי שממנה תבוא להם הפרנסה. וכמו שתהיה חפצם ורצונם ותשוקתם של שבעים שרים למעלה לשמש את כנסת ישראל, כך תהיה תשוקת שבעים אומות שלהם לשמש את ישראל למטה ולהידבק בהם ויהיו כולם עובדים את השם. וזהו סוד: כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד (צפניה ג, ט), וזהו סוד: לכו ונעלה אל הר יהו"ה אל בית אלהי יעקב וגו' כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלים (ישעיהו ב, ג).

המבין סוד שני דברים הללו שאמר בסוף הפסוק, 'כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלים', יבין כל מה שאמרנו ויבין וידע שלא יימשך שום ברכה ולא טובה, משום צד בעולם, לאחד מן השרים ולעובדי גילולים, כי אם על ידי ציון וירושלים. ולפי שיבוא לכולם ברכה ושפע על ידי ציון וירושלים, ישתוקקו כל השרים וכל העובדי גילולים לעבדם לפי שמהם תבוא להם הפרנסה, וזהו 'כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלים',

וזהו סוד: הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה כן עינינו אל י"י אלהינו עד שיחננו (תהלים קכג) וכשתבין זה, תבין מה שאמרו הנביאים: והיה י"י למלך על כל הארץ (זכריה יד, ט), אימתי? 'ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד', בזמן שיתייחד השם עם כנסת ישראל. ואז תהיה אמונת כל האומות על שם יהו"ה יתברך, ומתוך רוב חפצם להידבק בשם יהו"ה יתברך יעבדו את ישראל.

וזהו שתיקנו בתפילות ראש השנה: 'ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו' וגו'. התבונן היאך הזכירו ציון וירושלים. עוד אמרו למעלה: 'ובכן תן פחדך י"י אלהינו על כל מעשיך וייראוך כל המעשים וישתחוו לפניך כל הברואים ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם'. הלא תראה היאך רמזו בכאן סוד כל מה שפירשנו:

אם כן דע והבן כי השם יתברך עתיד להסיר כל הכינויין בבואו לקבל את כנסת ישראל בהיותו מתאחד עמה, אז יהיו כל הכינויים משמשים את השם; והאומות מבחוץ, ושם יהו"ה יתברך וכנסת ישראל עומדים מבפנים שמחים ושקטים, ואז ישפיעו שבע צינורות מז' ספירות בכנסת ישראל. וזהו סוד: והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה

יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש יהו"ה את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא (ישעיהו ל, כו). וכשתבין סוד 'שבעתים' שאמר בפסוק זה, תבין סוד חמישים שערי בינה שיתפתחו, ויהיה היובל נוהגת והגאולה והחירות מצויין לישראל. ואז יריקו כל הצינורות ברכה על כנסת ישראל, ויתרחקו כל אותן הקליפות הרעות והטמאות מכנסת ישראל. וזהו סוד 'ביום חבוש י"י את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא', הוא מחץ סמאל הרשע שהטיל זוהמא במקדש, והוא עניין פגימתה של לבנה, ולפיכך הזכיר רפואת המכה בסוף הפסוק, בו סוד הלבנה.

נמצאת למד מכל הכללים האלו כי השם הגדול שם יהו"ה יתברך הוא לבדו העיקר והשורש, ושאר כל השמות והכינויים כולם מתאחזים בו מכאן ומכאן' ואף על פי ששם אהי"ה הוא המקור לשם יהו"ה יתברך, מכל מקום הכול דבר אחד הוא.

ונמצאת למד כי שמות הקודש, שהם א"ל אלהים וכיוצא בהם, הם סוד הדגלים ששם יהו"ה מתלבש ומזדיין בהם ומתפאר, ולפיכך שמות הקודש אינם נמחקים. וכמו ששמות הקודש אינם נמחקים, כך השרים התלויין בהם באור המרכבה העליונה אינן נאבדים. אבל שאר הכינויין הנמחקין, כגון רחום וחנון ארך אפים וכיוצא בהם, הם כולם כדמיון החיילות של השרים והסגנים ואינם כקדושת שמות הקודש, ולפיכך הם נמחקים, שהם מלבושי המלבושים:

ואם תאמר: מאחר ששמות הקודש הם כדמיון מלבושים גם כן, וכשהשם מתלבש בהם הוא נסתר ונעלם מישראל, אם כן מדוע אינם נמחקים, שהרי זו היא טובתם של ישראל וגדולת השם, כאמרו פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה (שיה"ש ה, ג)?

דע כי אף על פי שאנו אומרים ששמות הקודש השם מתלבש בהם ומתכסה, יש לדבר שתי פנים. אם שם יהו"ה יתברך מתלבש בהם לבדו, בהתרחקו מכנסת ישראל, זו היא הרעה והגלות והצרה הגדולה, שזו היא הסיבה בהפסיק הקליפות בין ישראל לאביהם שבשמים. אבל אם שם יהו"ה יתברך בחר בישראל ובירושלים ויתייחד עם כנסת ישראל ואין זר אתם בבית, וכל אותם שמות הקודש והכינויין חופפין סביבותיהם, והשרים מבחוץ ושם יהו"ה יתברך וכנסת ישראל מבפנים, זו היא המעלה הגדולה והגבורה והתפארת.

ובכל עניין תבין, כי י"י יתברך מפשיט אותן הבגדים כדי להתאחד עם כנסת ישראל, אבל אינו מאבד אותם המלבושים מן העולם, שצורך גדול הם אותן המלבושים להשתמש בהן, כאמרו ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה (רות ג, ט), ולפיכך אינן נמחקים. והסוד: ובא אהרן אל אוהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש

והניחם שם (ויקרא טז, כג), וכשהשם יתברך פושט אותם המלבושים מניחם במקומם, לפי ששרי האומות מתאחדים בהם. ושרי האומות צורך גדול הם לשימוש המרכבה, ולפיכך שמות הקודש אינם נמחקים.

אבל הכינויים הנמחקים, כגון רחום וחנון וכיוצא בהם, הרי הם כדמיון שבעים אומות עתידים להימחק מאותה האמונה שהם מאמינים, וכולם יתאחדו באמונת ישראל, כמו שפירשנו. ולא ישאר אומה כופרת או מורדת בשם, כאמרו: כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד (צפניה ג, ט). ולפי דרך זה תמצא כי שמות הקודש ששבעים שרים מתאחזים בהן, אינן נמחקים, אבל שאר הכינויים ששבעים אומות מתאחזים בהם, נמחקים, שהרי אמונת שבעים אומות היא עתידה להימחק. ועל דרך זה התבונן סודות עמוקים וענייינים נעלמים בעניין שמות הקודש והכינויין, ואז תראה דברי אלהים חיים נראים לעין:

ואחר שהודענוך אלו הכללים הגדולים, בסוד שם יהו"ה יתברך ובסוד שמות הקודש שאינן נמחקים ובסוד הכינויים הנמחקים, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד אלו הל' שינויין שבהם ה' יתברך מנהיג הבריות כפי הדין הראוי, ולבאר לך כל אחד מהל' שינויין לאיזה צד הוא נוטה, או מה היא מידת כל שם או כינוי מהם, או כיצד השמות דבקים בשם יהו"ה יתברך, וכיצד הכינויין הנמחקים אדוקים בשמות הקודש שאינם נמחקים.

וסוד דגל מחנה יהודה (במדבר ב, ג) וכתיב וצבאו ופקודיהם. תמצא דגל, ותמצא מחנה, ותמצא צבאותם. כך שם יהו"ה יתברך הוא העיקר, ושאר שמות הקודש הם צורת דגלים, ושאר הכינויים הם סוד צבאותיה'ם. ואם כן הוא, פקח עיניך וראה מה שהקדמנו להודיעך בשער זה בעניין שמו הגדול יתברך ובעניין שאר שמות הקודש והכינויין:

ואחר שהודענוך זה, יש לנו להיכנס בביאור סוד אלו הג' שמות שהם **אל אלהים יהו"ה**, היאך הכינויים נאחזים בהם, והיאך שם יהו"ה יתברך מתלבש בכולן או במקצתן, ומה היא הפעולה הפועל בכל מלבוש ומלבוש. ואחר שתדע זה תבין כי שם יהו"ה יתברך הוא התל שהכול צופין לו, וכל הפרטים תלויים בכללו, וכל השמות והכינויין תלויין בשם יהו"ה יתברך.

ומה שתצטרך לדעת כי ג' שמות הם מלמעלה למטה: אהי"ה למעלה, אדנ"י למטה, יהו"ה באמצע. וכמו כן הן ג' שמות מן הצדדין: אל מימין, אלהים משמאל, יהו"ה באמצע. הלא תראה שם יהו"ה יתברך באמצע, מכוון לכל הצדדים. ולפיכך יש לך להתבונן כי בו הכול תלוי, והוא הנושא את הכול, יתברך ויתברך לעד ולנצח.

וצריכים אנו לעוררך על עיקר גדול בפסוק אחד: כי הנה יהו"ה יוצא ממקומו (מיכה א, ג), ואמרו חז"ל: יוצא ממידת רחמים ובא לו למידת הדין. וכי איזה מקום יש לו, והכתיב מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשליש עפר הארץ ושקל בפלס הרים (ישעיהו מ, יב). וכבר אמרו חז"ל: הוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו ", וכתיב. הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך (מלכים א ח, כז). וכי איזה הוא מקומו, והיאך אמר כי הנה יהו"ה יוצא ממקומו?

אלא פירוש הפסוק כך הוא: כי הנה יהו"ה יוצא ממקומו, שהוא אהי"ה והוא מידת הרחמים הגמורה, ובא לו למידת הדין שהוא אדנ"י. וכשתבין זה תבין סוד מערכות השם מלמעלה למטה, ותדע כי מקומו של יהו"ה יתברך הוא אהי"ה, ואז יתיישב לך הפסוק ומה שדרשו בו ז"ל שאמרו; יוצא ממקומו, יוצא ממידת הרחמים ובא לו למידת הדין.

ובדרך זה תבין זה הפסוק מן הצד: יוצא ממקומו -יוצא ממידה שחקוק בדגלה א"ל שהיא אות הרחמים, ובא לו למידה שחקוק בדגלה אלהים שהוא אות הדין, כמו שכתוב: איש על דגלו באותות (במדבר ב, ב).

ואחר שתבין היאך שם יהו"ה יתברך אמצעי ממעלה, כי כל שמותיו וכינוייו מתאחזין בו מסביב וכולן אדוקים בו, ומה שראוי לך להתבונן כי כל השמות והכינויים, מלבד אהי"ה י"ה, אינן עולין משכמו ומעלה. ואם שם א"ל הוא מכונה על הרחמים בשם אהי"ה, הוא כדמיון צורת הדגל, אבל תצטרך לדעת כי כל הכינויין כולם עיקרם במלבוש המידות, שעדיין נבאר אותם בעזרת השם.

והנני מסדר לך כל סדר הכינויין התלויין בסדר אלו השלושה שמות, שהן א"ל אלהי"ם יהו"ה, בסדר זה:

אל ימין - יהוה אמצע - אלהים שמאל:

גדול - נורא - אדיר:

רחום - נושא עוון - שופט:

חנון - עובר על פשע - דיין:

חסין - אמת - חזק:

ארך אפים - מרום - כביר כוח:

רב חסד - רם - איש מלחמה:

קדוש - נוצר חסד - גבור:

חסיד - שוכן עד - פוקד עון:

סולח - קדוש - משלם גמול:

התבונן ותמצא סוד אלו הג' שמות, כל אחד מהם נושא תשעה כינויין: אל נושא ט' כינויין ועמו י', וכן יהו"ה, וכן אלהים. הנה תמצא בכאן סוד שלושים שנה, שאמרנו למעלה שהם רמוזים בסוד מרכבות יחזקאל, כאמרו ויהי בשלשים שנה (יחזקאל א, א). ובאלו נגמר כל דין שדנין בבית דין הגדול של שבעים ואחד למעלה. ובשאר בתי דינים גם כן של מטה, באלו שלושים ענייניים דנין.

ומה שתצטרך לדעת, כי בסוד סדר זה כתוב: ראיתי את יהו"ה יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו (מלכים א כב, יט). צבא השמים, השמים הנזכרים הנה הם סוד שני השמות הנקראים שמים, והם סוד אל אלהים. ומהם נקרא ה' השמים, 'רוכב שמים', ואומר 'היושבי בשמים'. ועל זה נאמר: ואתה תשמע השמים מכון שבתך (שם ח, לט), לא אמר אתה תשמע מן השמים אלא 'אתה תשמע השמים', השמים ממש, שהן א"ל אלהי"ם. וצבא של אל ושל אלהים עומד עליו מימינו ומשמאלו, כמו שכתבנו בלוח זה שעברנו. שאלו הכינויין של א"ל טוענין ומהפכין לזכות, וזהו סוד 'מימינו אש דת למו'; ואלו הכינויק של אלהים מלמדין חובה, וזהו סוד משמאלו. וזהו שאמרו ז"ל וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, מימינים לזכות ומשמאילים לחובה.

ואחר שטוענין טענותם אלו שתי הכיתות של ימין ושמאל, דנין את הנתבע בבית דין של שבעים ואחד, במקום שהוא מכוון בין השם הגדול יהו"ה ובין השם הנקרא אלהים. ובין אלו שתי שמות מוכנת למעלה לשכת הגזית, במקום שדנין את כל העולם: ואחר שטוענין אלו של ימין ושל שמאל, מסכימים השם הגדול העומד באמצע שהוא שם יהו"ה יתברך לגמור את הדין ז, אם לחיים, אם למוות, אם לטוב, אם לרע. ואז גוזרין ופוסקין את הדין, ואז הצד הנקרא אלהים גומר אותו הפסק דין. ושם עומדים העדים והשופטים והשוטרים, וכשרוצים לקיים הגזר דין שולחין הכתב ביד המלאכים הנקראים שוטרים לבית דין של מטה הנקרא אדנ"י, ואז נגמר הדין בעולם התחתון.

ומה שתצטרך לדעת, כי המקום שבו דנין הוא בין יהו"ה ובין אלהים, ורוב אותו המקום בחלקו של אלהים. ומלבד בית דין של שבעים ואחר יש עוד שם ג' בתי דינים של עשרים ושלושה, במקומות שבהן נדונין בני העולם. אבל יש הפרש בין בית דין זה לבית דין זה, כי במקומות ידועים דנין מוות וחיים, במקומות ידועים דנין עושר ועוני, ועדיין תשמע בעזרת השם כל הדברים האלה על מתכונתם, שאין דנין למעלה בבית דין כל הדינין כולם, אלא מקומות יש למעלה מיוחדים שבהם דנין דינין ידועים. ובעזרת השם עוד נודיעך סוד המקומות שדנין בהם הבית דין, ומהיכן יוצאים השליחות ופסקי הדינין בידיהם ומגיעים לצבא השמים התחתונים שבהם השמש והירח והכוכבים עם צבא

המזלות, והיאך אלו ואלו גומרים הדין על הבריות כפי מה שנגזר הדין בבית דין של מעלה, ואין בכולם מי שיוכל לשנות דבר מכל מה שפסק השם הגדול יהו"ה יתברך, וזהו סוד: אף אורח משפטיך יהו"ה קוינוך (ישעיהו כו, ח):

ואחר שהודענוך זה, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד אלו הכינויים של א"ל העומדים לימין, מאיזה דבר הם נמשכים; וכן סוד הכינויים של אלהים העומדים לשמאל, מאיזה צד הם נמשכים; וכן הכינויים העומדים באמצע, הסמוכים לשם יהו"ה יתברך, והשם יורנו דרך האמת.

כינויים של אל העומדים לצד ימין, שהם מהפכים בזכות הבריות, הם הנקראים כינויי החסד. וזו היא המידה שירש אברהם אבינו עליו השלום למעלה, שזו היא מידת חסד וזכות הבריות, והסוד רמוז בפסוק: ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע וגו' אולי יש חמשים צדיקים וגו' (בראשית יח, כג). כי כל הכינויים שהם מידתו של אברהם מהפכים בזכות אברהם, כעניין שעשה אברהם אבינו שאמר 'אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה' 'ויאמר לא אשחית'. חוזרים כינויי החסד ואומרים זכות 'אולי ימצאון שם ארבעים'. עוד מוסיפים ללמד זכות, עד שמגיעים לסוף כל מידת החסד, שהם עשרה כינויים: 'אולי ימצאון שם עשרה'. ואם חס ושלום אין שם כדי מיעוט הטענה, שהיא טענה אחת לכל אחד מעשרה הכינויין של חסד, אז הדבר נענש וגומרין הדין כמו שגמרו הדין בסדום ועמורה כך גומרים כל הדינים למיניהם.

ואז חוזרים כל הכינויין מלמדי זכות למקומם, והשם מסתלק מן הדינין, והכינויין הנקראים אלהים גומרים הפסק דין. זהו סוד: וילך יהו"ה כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו (שם, לג), ואז השם השלישי שהוא אלהים גומר הדין, וזהו: ויהי בשחת אלהים את ערי הככר (שם יט, כט). בשחת אלהי"ם, אלהים הוא הגומר את הדין, שהרי מידת אל שהוא לאברהם ומידת יהו"ה חזרו שתיהן למקומן, ונשאר אלהים לגמור את הדין.

ואם תשאל: הרי כתיב ויהו"ה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש', והרי כתיב יהו"ה בזה המקום, והרי הוא גומר את הדין? דע כי כל מקום שתמצא כתיב בתורה 'ויהו"ה', הוא ובית דינו. והוא פוסק הדין, ובית דינו שהוא אלהים גומר הדין. וזהו שנאמר בסוף: ויהי בשחת אלהים את ערי הכיכר.

ואחר שהודענוך זה, התבונן כי לא לחינם נכתבה פרשה זו בתורה אלא ללמד להודיע משפט סדום ועמורה, ובאה לרמוז על כל הדינים שגוזרין בעולם בבית דין של מעלה. כי

אברהם וכינוייו, שהם א"ל עם כינוייו, עומדין שם תמיד ומלמדין זכות על באי העולם; ואחר שגומרין תמיד ללמד זכות, חוזרין למקומם. ושמור עיקר זה תמיד לכל מקום בתורה, וזהו שאמר: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם (מיכה ז, כ), מידת החסד מסורה לאברהם ללמד זכות על כל הבריות:

וכבר הודענוך כי צורת דגל מידת החסד נקראת א"ל, ויש לך לדעת כי אברהם ירש מידת א"ל, כאמרו: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהו"ה אל עולם (בראשית כא, לג), וכתיב: ברוך אברם לא"ל עליון (שם יד, כ). וכבר ידעת כי אל עליון הוא הגומל חסדים טובים, ומידת חסד הוא של אברהם כמו שכתוב 'חס"ד לאברהם':

ואחר שהודענוך אלו העיקרים הגדולים, היאך הכינויק של א"ל הם מלמדים זכות על בני עולם והם מידת אברהם אבינו עליו השלום, יש לנו להודיעך כי כל הכינויין של חס"ד, שהם חקוקין בדגל א"ל, כולם משוכים מן מידת החסד הנקראת מים העליונים, כי שם אל מושל על המים, והסוד: א"ל הכבוד הרעים ה' על מים רבים (תהלים כט, ג).

ולפיכך תדע כי אברהם אבינו עליו השלום בקש המים האלו, וזהו סוד הבארים של אברהם אבינו עליו השלום. ובמים העליונים בנה אברהם אבינו עליו השלום שבעים ושתים גשרים שבהם עברו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם. וזהו סוד ויס"ע ויב"א וי"ט, שסימן כל פסוק מאלו ע"ב אותיות שיוצאין מהן ע"ב שמות, שזהו חס"ד אברהם. וסוד חס"ד הוא ע"ב ז, ולפי שהמים הם תחת דגל אברהם עשה אברהם בהם ע"ב גשרים, ובתוך אלו הגשרים נארגין הכינויין שהם כולם של חס"ד וחקוק בדגלם א"ל,

שזהו סוד דגל אברהם שנאמר בו: ברוך אברם לאל עליון (בראשית יד, כ). וכתיב: המקרה במים עליותיו (תהלים קד, יג). עליותיו, שם אל עליון, ששם עליו"ן הוא עולה על שם אלהי"ם כמו שאמר למעלה: כי אל גדול יהו"ה ומלך גדול על כל אלהי"ם (תהלים צה, ג). [אלהים] באמת, כי א"ל הוא שם גדול על שם אלהי"ם, כי זהו סוד 'רב חסד', רב חסד בודאי ז:

וזהו סוד: והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א) ששם אלהים נתן הנס שלו ביד אברהם שמידתו א"ל. וזהו סוד 'ויקח בידו את האש ואת המאכלת', שאלמלא לקח אברהם בידו כחותיו של יצחק, שהם האש והמאכלת, אין כל בריה יכולה לעמוד לפני 'פחד יצחק'. וזהו סוד 'ורב חסד' של מידת אברהם, שגרע מידת 'פחד יצחק' ולקח בידו האש והמאכלת. ולפיכך נקראת מידת אברהם 'גדולה', מפני שהיא גדולה מגבור"ה,

וזהו סוד שאמר לאברהם ואגדלה שמך (שם יב, ב), וזהו סוד: 'כי א"ל גדול יהו"ה ומלך גדול על כל אלהים'.

ולפיכך אין דגלו של יצחק יוצא עד שגומר דגל אברהם ללמד זכות, וזהו סוד: וילך י"י כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו (בראשית יח, לג). מה כתיב בתריה? 'ויהי בשחת אלהים את ערי הככר'. ואף על פי שהיה אלהים משחית, כשזכר את אברהם שהוא סוד מידת אל, הציל את לוט, וזהו שכתוב: ויהי בשחת אלהים את ערי הככר ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה, ממש באמצע ההפכה הצילו. והטעם, לפי שאברהם לקח בידו את האש ואת המאכלת, ולפיכך אברהם מציל פעמים רבות אף על פי שנגמר הדין למיתה, כי זהו סוד 'ורב חסד', וזהו סוד רחום וחנון של מידות הכינויין של אברהם.

ואחר שלקח אברהם ברשותו את האש ואת המאכלת, שהן כלי מלחמתו של יצחק שהוא מידת אלהי"ם, אין דגלו של אלהים יוצא לגמור את העונש שגזר הדין עד שגומר אברהם ללמד זכות על אותו הנידון. וכשלא מצא לו זכות, מתאספת מידת אברהם ואז גומר אלהים, שהוא מידת יצחק, את העונש ואת הדין, כמו שאמר 'ואברהם שב למקומו' ואחר כך: 'ויהי בשחת אלהים את ערי הככר'.

ודע כי מאחר שלקח אברהם בידו האש והמאכלת, עד שאברהם מסכים בדין אין אלהים יכול לפעול או לענוש. וזהו סוד שאמר: ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדיו. וילכו שניהם יחדיו, בוודאי, שאין מידת יצחק יכולה ללכת כי אם ברשות מידת אברהם ומצוותו והסכמתו.

וזהו סוד: אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב (שמות ג, ט), ולא אמר ואלהי יצחק כמו שאמר 'ואלהי יעקב', כדי שלא תחלוק למידת יצחק גדולה וכדי שתהיה מידת פחד יצחק תחת חסד אברהם. וזהו סוד: 'וילכו שניהם יחדיו', שאין רשות למידת יצחק ללכת עד שמידת אברהם מלמדת זכות, שאלמלא כך היתה מידת יצחק מחרבת העולם, וזהו סוד 'והאלהים נסה את אברהם'. ותדע לך כי אברהם עקד את יצחק כדי שתהיה מידת יצחק עקודה יד ורגל וכבושה תחת מידת אברהם:

ועתה אודיעך כיצד חסד אברהם מלמד זכות, והוא גדו"ל והוא רב חסד. כשהאדם עומד לדין ושוקלים עוונותיו אזי מוציא חסד אברהם דגלו, חקוק בו שם א"ל. וא"ל מעביר ראשון מן העוונות שעלו בשקל, בסוד 'א"ל רחום וחנון', ואינו מונה זולתי מג' ואילך, וזהו: הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר (איוב לג, כט). ואף על פי ששוקלים

העוונות, ממתינים לו במידת 'ארך אפים'. ובסוף גמר דין, אם נמצאו עוונותיו וזכויותיו שקולין זה כנגד זה, חסד אברהם מכריע את השקל לצד הזכויות. וזהו סוד 'רב חסד', אם יכול אברהם להצילו, ואם לאו, יקוב הדין את ההר. אזי מידת יעקב, שהוא בית דין בין אברהם ובין יצחק, פוסק גמר דין ואומר: חייב! וכשמידת יעקב שהיא סוד יהו"ה אומר חייב, אזי כתיב בסוף פסוק 'ואמת', הוא סוד גמר דין של מידה שלישית שהוא סוד יהו"ה, שהוא סוד יעקב שהוא סוד אמת כאמרו תתן אמת ליעקב (מיכה ז, כ), שזהו סוד 'ואמת', שזהו סוד משפטי יהו"ה אמת (תהלים יט, ח). באה לפסוק פסקה ואינה מוצאה זכות כלל בהנדון,

אזי מסתלקות שתי המידות שהם מידת אברהם ומידת יעקב, שהם א"ל יהו"ה, ונשאר הדין לגמור ביד אלהי"ם, כאמרו: וילך יהו"ה כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו (בראשית יח, לג), וכתיב: ויהי בשחת אלהים את ערי הככר. וזהו סוד כי המשפט לאלהים (דברים א, יז), כלומר פסק הדין ביד אלהים נמסר להשלימו. וזהו סוד פחד יצחק, שהכול מתפחדין ממידה זו, וזהו שאמר: סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי (תהילים קי"ט:ק"כ).

נמצאת למד סוף פסוק אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת (שמות לד, ו), כי כל הכינויין של הפסוק מן 'אל רחום וחנון' ואילך, כולם כינויין של א"ל זולתי מלה האחרונה שהיא 'ואמת', שהיא סוד כינוי שם יהו"ה שהיא מידת יעקב, שנקראת אמת לפי שהיא פוסקת הדין, וזהו סוד 'תתן אמת ליעקב', וסוד 'משפטי יהו"ה אמת', וסוד 'ברוך דיין האמת':

ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים בעניין מידת א"ל ומקצת הכינויין של מידה זו, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד מידת שם אלהים שהיא מידת הפחד והדין, שהיא מידת יצחק. ואף על פי שפירשנו בכאן הרבה ממידת הפחד בכלל מידת אברהם, אף על פי כן יש לנו לחזור ולבאר סוד מידת אלהי"ם, שהיא מידת יצחק, לפני עצמה. והשם למען רחמיו הרבים וחסדיו יורנו דרך האמת.

כינויים של אלהים העומדים לצד שמאל, והם המלמדים והמזכירים חובתן של בריות, הם הנקראים כינויי הדין, וזו היא שורש יצחק עליו השלום, שזו היא המידה שגומרת הדין על בריותיו. וצריכים אנו להודיעך העיקר הגדול הזה. כבר הודענוך כי מידת אברהם היא המלמדת זכות על הבריות, ומידת יצחק המלמדת חובה. וכן תמצא ביצחק כתיב: ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה, כז). וכי צדיק גדול כיצחק אבינו

עליו השלום, שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, יהיה אוהב רשע גמור כמו עשו? והיאך אפשר?

אלא סוד גדול מסודות התורה הוא. דע כי יצחק אבינו עליו השלום היה צופה כל העתיד לבוא, וצפה וראה כי בני יעקב יהו חוטאין ומכעיסין לפני י"י יתברך ויירשו דיני גיהנם. וכשראה יצחק שישראל בגלות עשו, שמח ואמר: גלות מכפרת עוון; ואמר: כן, אני אוהב מאוד כל הצרות של עשו, ללמד על ישראל חובה כדי לגמור עליהם הדין בגלות בעולם הזה. וזהו 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו'.

ומהו 'כי ציד בפיו'? אלא ראה בני יעקב נצודים בדיני גיהנום, וראה ונצטער; וכשראה גלות אדום וראה הציד של גיהנום נתון בפיו של עשו, שמח ואמר: גלות מכפרת עוון, וזהו: קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו (ירמיהו ב, ג). הנה הודעתיך כי אף על פי שמידת יצחק היא הפחד, כוונתה לזכות את ישראל, וזהו סוד: זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך (שמות לג, יג). כי השם יתברך ויתברך מזכה את ישראל בגלות עשו.

והנני מבאר עוד. 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו', כלומר יצחק הוא מידת הדין והפחד ואוהב כל כינויי הדין שיודעים לצוד הרשעים לגיהנום. ואלמלא מידת הפחד מדיני גיהנום, כמה אנשים צדיקים היו חוטאים! ותועלת גדולה היא מידת פחד יצחק, שמפחד את האדם מדין גיהנום ונזהרין מעשות עבירה. וזהו סוד פחד יצחק, ועל זה נאמר: אשרי אדם מפחד תמיד (משלי כח, יד).

ואם כן פקח עיניך וראה כמה הוא הפחד מועיל, שמונע האדם מן העבירה, וזהו סוד 'אשרי אדם מפחד תמיד'. וזהו שאמר 'מפחד תמיד', כלומר אשרי אדם שרואה כמה גדולים הם עונשי דיני גיהנום הנקראים פחד, כמו שאמרו רז"ל: איש חרבו על יריכו מפחד בלילות (שיה"ש ג, ח), מפחדה של גיהנום הדומה ללילות וכשהאדם מפחד מדיני גיהנום מונע עצמו מכמה עבירות, וזהו סוד 'אשרי אדם מפחד תמיד', וסוד פחד"ו בציון חטאים (ישעיהו לג, יד).

ואם כן התבונן כי הפחד צורך גדול הוא לישראל להימלט מדיני גיהנום. ואם אין ישראל נזהרין ואינן מפחדין לפני י"י, יותר טוב הוא שיפלו בגלות עשו משיפלו בגיהנום, כי גלות מכפרת עוון. ועל כן שמח יצחק, שהוא מידת הפחד, שיפלו ישראל בגלות עשו ויתכפרו עוונותיהם, משיפלו בגיהנום שהוא דין קשה עד מאוד. ולפיכך אמר 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו':

ואחר שהודענוך זה, צריכים אנו להודיעך סוד אותם המטעמים שביקש יצחק מעשו ובא יעקב וגמר המטעמים ההם ליצחק אביו וירש ברכתו של עשו. כבר הודעתיך כי יצחק אבינו עליו השלום הוא העולה התמימה, ואין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, והיאך תבוא תקלה על ידו? או היאך יאהב את עשו? או היאך ירצה לברך את הרשע ולהניח את הצדיק? או היאך תתקיים ברכה אחר המאכל והמשתה, והרי התפילה קודם המאכל? ואומר יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך (ויקרא י, ח), והיאך יצחק אוכל ושותה ואחרי כן מברך את הרשע?

בני אל תתפתה בדעתך ואל תקבל אונאה להאמין כי צדיק גמור כיצחק אבינו עליו השלום יהיה נכשל בדבר קטן, אבל כל מעשיו פלס ומאזני משפט ליהו"ה יתברך. דע כי בראות יצחק אבינו עליו השלום כי שני עולמות הם, העולם הזה והעולם הבא, וראה את ישראל דחופין ומצטערין בעולם הזה, וראה מידתו שהיא מידת הדין מתוחה על ישראל, נצטער ואמר: מה יעשו בני בידי הגויים משבעים אומות, והיאך יתנהגו ביניהם בגלותם? אמר: מוטב שאתן לעשו בני ברכת העולם הזה, הבא על ידי מאכל ומשתה, כדי שימשול על ישראל; מאחר שיחטאו ישראל יפלו בגלות, יותר טוב הוא שיפלו בגלות עשו אחיהם משיפלו בגלות אחרים נכרים שהם שבעים אומות. ואמר יצחק: מאחר שאי אפשר שלא תגבה מידת הדין החוב שלה מישראל, יותר טוב הוא שתגבה החוב על ידי אחיהם משיגבה אותו על ידי נכרי, וזהו סוד: לא תתעב אדומי כי אחיך הוא (דברים כג, ח).

ולפיכך אהב יצחק את עשו, מפני שהוא תיקון יעקב שלא יפלו בניו בגיהנום: וכשראה שנפלטו בני יעקב מגיהנום והם נצודים בגלות עשו, שמח, וזהו סוד 'כי ציד בפיו'.

ולפי שהעניין כך, אמר יצחק: אין עשו ראוי לירש ברכה עליונה שכלית, אבל הוא יורש ברכה תחתונה גופנית; ראוי לברכו על דבר גופני, שהיא דבר שהגוף נהנה בו, וזהו המאכל והמשתה. ולפיכך אמר יצחק לעשו: ועשה לי מטעמים ואוכלה בעבור תברכך נפשי. נפשי, בוודאי, שהיא הנפש המקבלת מזון ולא הנשמה. ולפי דרך זה נתכוון יצחק אבינו עליו השלום להקל עונשם של ישראל בגלות, ושלא יירשו דיני גיהנום.

ואף על פי כן שכינה אומרת: אפילו בגלות צריכים ישראל להקל מעליהם עול קשה של עשו, זהו סוד; ורבקה אוהבת את יעקב (בראשית כה, כז). כי השכינה בזמן אברהם אבינו עליו השלום נקראת שרה, ובזמן יצחק אבינו עליו השלום נקראת רבקה, ובזמן יעקב אבינו עליו השלום נקראת רחל, כי לאה היא סוד היובל. ושתי השפחות הן סוד שתי נערות של שכינה", ומשם נתקן הכול.

ולפיכך: ורבקה שומעת בדבר יצחק אל עשו בנו (שם כז, ה), אז צותה רבקה על יעקב לתקן את המטעמים ולקבל ברכתו של עשו. ואלמלא כן, אין אחד מישראל נמלט מגלות חרבו של אדום. התבונן מאד, הנה הודעתיך סוד ברכתו של יצחק ואהבתו אל עשו:

ואחר שידעת זה, צריך אני להודיעך שאלמלא שנעקד יצחק על גבי המזבח ולקח אברהם את האש ואת המאכלת בידו, אין אחד מישראל יכול להתקיים מפני דינו של יצחק. ולא מפני שיצחק שנא את בנו ישראל, חלילה חלילה, אלא מפני חסידותו שכל כך היתה, פחדו ודינו מתוחה ליראם ולפחדם מלחטוא לפני י"י יתברך. וראה שעתידים לחטוא, אלא ראה שאין ישראל נצולים או מעונש גיהנום או מעונש גלות, שמח לגמור דינם של ישראל בגלות.

וכשראתה מידת החסד שהיא מידת אל, שהיא מידת אברהם, שאם יגמר דינם של ישראל בגלות יהיו כולם כלים ונשחתים ולא ימלט אחד מעיר ושנים ממשפחה, לקחה מידת א"ל בידיה את האש ואת המאכלת שלא יכלו ושלא ישבדו ישראל בגלות, וזהו סוד; ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם (ויקרא כו, מד):

ואחר שידעת זה צריך אני להודיעך מהו הטעם שכהו עיניו של יצחק מראות. דע כי י"י יתברך מיעט מידת הדין, שלא תדקדק בכל העבירות, וזהו סוד: ותכהינה עיניו מראות (בראשית כז, א). ומה הוא זה שאמר 'כי זקן יצחק', ואחר כך 'ותכהינה עיניו מראות'? הנני מאיר עיניך בעזרת השם.

דע כי יש למעלה מידת רחמים גמורה, ונקראת אהי"ה זקן, היא המרחמת בלי תערובת דין. וכשבני אדם חוטאים מידת הדין מתוחה כנגדם, וכשעומדים לדין והשם יתברך שהוא יהו"ה רואה שאם יגמר הדין תהיה כליה בכל העולמות, מה הוא עושה? מסלק הדין משם ומעלה אותו למידת רחמים הנקראת זקן. וכשמידת הדין מסתלקת לאותו מקום, אין בה כוח לא לדבר ולא לראות, וזהו סוד: ויגבה יהו"ה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה (ישעיהו ה, טז).

ועל זה נאמר 'ויהי כי זקן יצחק ותכהינה', כלומר גם עליו גם על מידתו מדבר. ולפיכך י"י יתברך בשעת הדין הקשה מרחם על עולמו ואומר:. למעני למעני אעשה כי איך יחל (ישעיהו מח, יא). וזהו שאמרו ז"ל: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב וכו', וזהו סוד; כולו הפך לבן טהור הוא (ויקרא יג, יד). ועל דרך זה התבונן שאין לפחד יצחק כוח וממשלה בשעה שהכתר העליון מאיר פניו למטה, לפי שאורו הגדול מכהה מאור עיניו של פחד יצחק. וזהו סוד; יאר ה' פניו אליך ויחונך (במדבר ו, כה). מהו 'ויחונך'? שאם

אי אתה ראוי לרחמים בשעה שיאיר פניו העליונים, יתן לך מתנת חנם, וזהו סוד 'יאר יהו"ה פניו אליך ויחונך'.

והנני מאיר עיניך בעזרת השם. דע כי בכל מקום שאתה מוצא אור פניו מלמעלה הוא סוד גדול, והוא כי יש שלוש מאות ועשרה פנים של זעם וכולם אדוקים בפחד יצחק וכשמידת הכת"ר מאירה פניה ומוציאה דגל של רחמים שחקוק בו מידת א"ל, שהוא סוד המעשרות של פנים של זעם "", אזי כל פני הזעם חוזרות להאיר ונהפכות כולן לרחמים, וזהו סוד 'א"ל יהו"ה ויאר לנו', וזהו: אשרי העם יודעי תרועה יהוה באור פניך יהלכון (תהלים פט, טז).

ואם כן התבונן סוד 'ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות', ואז תשיג סוד 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו' (שם פא, ג) יסוד 'אשרי העם יודעי תרועה יהו"ה באור פניך יהלכון', ותראה מה הוא שופר של אילו של יצחק יכשתתבונן עניינים האלו אזי תיכנס לסוד שאנו אומרים 'יוצר המאורות' ו'בורא מאורי האש', ואז תבין מה יש בין יוצר המאורות ובורא מאורי האש.

כי יצירת המאורות נמשכות מן הרחמים הגדולים של מעלה, בסוד 'א"ל יהו"ה ויאר לנו'; ומאורי האש הם נמשכים ממידת אלהים, ממידת החושך שנאמר בו: וחשך על פני תהום (בראשית א, ב); יוצר אור ובורא חשך (ישעיהו מה, ז). ולפיכך מידת א"ל מאירה לחשך הכלול במידת אלהים שהיא סוד אש, וזהו סוד 'יאר יהו"ה פניו אליך ויחונך':

ואחר שהודענוך זה בשתי אלו המידות, יש לנו להודיעך סוד מידת שם יהו"ה יתברך, המכריע באמצע, והיאך מנהיג את עולמו.

כינויים של יהו"ה יתברך העומדים באמצע השורה, מימינם חסד ומשמאלם דין, והם כלולים באמצע מן החסד והדין. ואלו הכינויים אשר באמצע נקראים כינויי הרחמים, ועליהם נאמר: ליהו"ה אלהינו הרחמים והסליחות (דניאל ט, ט). והנני מבאר בעזרת השם.

דע כי כל שמות הקודש והכינויים והמידות, בין שנקראים חסד, בין שנקראים רחמים, בין שנקראים דין, אין לך אחד מכולן שיהיה חסד גמור או דין גמור או רחמים גמורים, שלא יהיה בהם תערובות. וכל זה משם אהי"ה ולמטה, אבל ממנו ולמעלה הכול רחמים וחסד גמורים פשוטים בלי תערובות בעולם.

ועתה פקח עיניך ותן לבבך לראות עניינים עמוקים, שהם כמו כללים לסדרי המרכבות והשרים וקשר הספירות. ובראותך זה אז תבין קצת הספירות והשמות והמידות קשורים

זה בזה, מקבלים זה מזה, והיאך כולם נעשים חבורה אחת וכוונה אחת בלי פירוד בעולם. וכשתבין זה, תבין סוד יחוד הבורא הכול יתברך ויתברך:

דע כי שמות הכתר העליון הם כולן שמות פשוטים בלי תערובת דבר. כיצד? רחמים הידועים הסמוכים לשם אהי"ה, או חסד הסמוך לשם אהי"ה, כולם חסד ורחמים גמורים פשוטים, אין בהם תערובות דבר אחר. וזהו סוד שנאמר: וברחמים גדולים אקבצך (ישעיהו נד, ז). וכי מה הם רחמים גדולים? אלא מפני שהרחמים הכלולים בקו האמצעי אינם רחמים גמורים, שהרי דין מעורב בהם שהם כלולים מן החסד ומן הדין, אבל רחמים של שם אהי"ה הם הנקראים רחמים גדולים שאין בהם תערובות.

וכן חסד עליון, כאמרו: ובחסד עליון בל ימוט (תהלים כא, ח) שזהו החסד הפשוט הגמור של שם עליון שהוא אהי"ה. אבל חסד של אברהם תערובת דין יש בו, ונקרא חסד עולם ואינו נקרא חסד עליון.

זה הכלל: משם אהי"ה ולמטה נולדו ההפכים כולם, פנים ואחור, ימין ושמאל, ולפיכך אין לך שם או מידה משם אהי"ה ולמטה שהיא פשוטה בלי הרכבה:

ואחר שידעת זה, דע כי כל שמות הקודש והכינויין שהם מן הכתר ולמטה אין לך מידה פשוטה שאינה מתערבת עם חברתה. כיצד? חסד אברהם אינו חסד גמור, שהרי מידת הדין של יצחק מתערבת עמו; ואין לך מידת רחמים שאין בה קצת דין, ואין לך מידת דין שאין בה קצת רחמים.

ואם תקשה: אם כן למה אתה קורא מידת דין מאחר שיש בה רחמים? וכן, למה אתה קורא מידת רחמים מאחר שיש בה דין דע כי המידה שעיקרה רחמים ורובה מתלבשת ברחמים, אף על פי שיש בה קצת דין אנו קורין אותה מידת רחמים; וכל מידה שעיקרה דין ורובה מתלבשת בדין, אף על פי שיש בה קצת רחמים אנו קורין אותה מידת הדין. אבל אין שם לא מידה ולא כינוי, מאהי"ה ולמטה, שיהיה כולו דין גמור או כולו רחמים גמורים. שאם אתה דן כן, נמצאת אתה קוצץ בנטיעות ומפריד ביחוד. שאם תאמר שמידת רחמים היא רחמים גמורים, לעולם לא תתחבר עם מידת הדין הגמורה, נמצאו כשני הפכים שאינם מתקרבים זה לזה לעולם, ואם לא יתחברו הרי היחוד נפרד פרקים פרקים, מידת רחמים בפני עצמה ומידת הדין בפני עצמה, ועל זה נאמר: ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, כח).

אבל סוד קשר הספירות והשמות והכינויין והמידות אלו באלו הם כמו שאומר לך. דע כי מידת הכתר העליון שכולה רחמים מתאחדת תחילה בצד החכמה הפונה למעלה, שהיא גם כן רחמים. ומן הצד השני של חכמה הפונה למטה, ונקראת אחור, נולד מידת

הדין. ומצד הדין של חכמה הפונה למטה מול הבינה, חזר אותו צד הנקראת דין להיותו נקרא רחמים אצל מערכת הבינה, כי יותר שמתרחקים מן הכתר נולדות הדין בהם. ואם כן האחורים של חכמה נקראים דין אצל הכתר ונקראים רחמים אצל הבינה, ומב' הספירות האלו הנקראות חכמה ובינה נאצלים כל שאר השמות והכינויין.

נמצאת למד כי כל ימין הוא מצד החכמה, וכל שמאל הוא מצד הבינה. ואף על פי שהימין היא מצד החכמה אין החכמה רחמים גמורים, כמו שאמרנו, שאפילו האחוריים של חכמה, דין הם נקראים כנגד הכתר; כל שכן הימין הנמשך מן החכמה, שיש בו דין ורחמים. אבל זה הכלל: כל הספירות האצולות מצד החכמה כולם נקראות מידות רחמים, לפי שהספירות האצולות מן הבינה כולם דין. ולפי מערכת אלו אצל אלו נקראות אלו רחמים ואלו דין. לא מפני שאלו של צד ימין הם רחמים גמורים, אלא שרובם ועיקרם רחמים אבל קצת דין יש בהם; ולא מפני שאלו של צד שמאל הם דין גמור, אלא שרובם ועיקרם דין אבל קצת רחמים יש בהם. וזהו סוד קשר הספירות והמרכבה, שאלמלא העירוב שבמידות לעולם לא היו מתקרבות ונקשרות אלו באלו.

נמצאת למד כי מידת א"ל שהוא מידת חסד אברהם, אף על פי שנקראת חסד ויש בה רחמים הרבה, קצת דין מעורב בה. ומידת אלהים שהיא מידת פחד יצחק, אף על פי שנקראת דין ויש בה מיני עונש הרבה, קצת רחמים מעורב בה.

אבל מידת שם יהו"ה שהוא קו האמצעי והוא עומד באמצע כל השמות, כמו שהודענוך, מימינו חסד ומשמאלו דין, בלי ספק שם זה כלול בדין וברחמים מכאן ומכאן. ולפיכך הוא פוסק אם לחיים אם למוות, אם לעונג אם לנגע. ולפיכך תמצא שם יהו"ה, שהוא סוד קו האמצעי והוא עומד באמצע, זו היא מידת יעקב אבינו עליו השלום ולפיכך נאמר בו: ויעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז). כלומר, יעקב הוא סוד המידה האמצעית, כמו התיומת שבלולב שמתיים שני הצדדים באמצע כך יעקב מתיים שני האוהלים, שהם אוהל אברהם שהוא חסד ואוהל יצחק שהוא דין, וזהו סוד ויעקב איש תם יושב אהלים (שם, כה). כי מה צורך לומר יושב אוהלים? היה לו לומר יושב אוהל. אלא מידת יעקב עומדת בין שני אוהלים, ומתיימת ומאחזת ימין ושמאל במידה האמצעית, עד שנמצאו אברהם ויצחק נאחזים ביעקב: אברהם, ימין יעקב, יצחק שמאל יעקב. וזהו סוד הכתוב השלישי מכריע ביניהם: בין מידת א"ל שהיא חסד, ובין מידת אלהים שהיא דין.

נמצאת למד כי השם הגדול יהו"ה יתברך שהוא עומד באמצע הוא כלול בחסד ודין, וזהו שאמרו בפרקי היכלות: מימינו חיים, משמאלו מוות ואחר שידעת זה, יש לנו להודיעך כי מכאן תבין היאך כל השמות וכל הכינויים וכל המידות הם נאחזים בשם

יהו"ה יתברך. וזהו שאמרו בספר יצירה: היכל הקודש מכוון באמצע. וזהו סוד שם יהו"ה שהוא באמצע כל השמות, בין מלמעלה, בין מלמטה, בין מן הצד. וזהו סוד: ראיתי את יהו"ה יושב על כסאו (מלכים, כב, יט) בכל השמות והכינויין ופועל פעולותיו. וכפי הפעולה שצריך לפעול, כך מתלבש בשם או בכינוי הראוי לאותה פעולה. ושמור עיקר זה תמיד, כי הנה תמצא יהו"ה נקרא לפעמים רחום ולפעמים קנוא ונוקם ובעל חימה ואיש מלחמה, כאומרו: אל קנוא ונוקם יהו"ה נוקם ה' ובעל חימה (נחום א, ב) ואומר; יהו"ה איש מלחמה (שמות טו, ג). ואם הוא כולו של רחמים, היאך אפשר לומר בו אלו הכינויין של דין קשה? אלא באותו הצד של דין, שאמרנו שהוא מעורב עם מידת רחמים, מתאחזין אלו הכינויין של דין. וכפי המידה הראויה, כך הכינויין מתאחזים בו ומתלבש בהן.

ונמצא שם יהו"ה כלול ומשוכלל בכולן בהתלבשו במלבוש הראוי לכל דבר. ושמור זה העיקר וממנו תראה שהשם יתברך אינו משתנה כלום, כאומרו אני יהו"ה לא שניתי (מלאכי ג, ו) אבל השינוי הוא כפי הדין הראוי, מתלבש בכינויין הראויין לגמור הדין אם לטוב אם לרע. ושמור זה העיקר הגדול מאוד מאוד ותראה גדולתו יתברך ועוצם מלכותו:

ואחר שהודענוך אלה הכללים הגדולים, יש לנו לחזור ולהודיעך בפירוש מה שהתחלנו לבאר בשער זה ולומר: כבר ביארנו שמן הכתר ולמטה אין שם מידה פשוטה שאינה מעורבת עם חברתה, כי אצילות החכמה שנמשכה מן הכתר חייבה כל ההפכים וכל התערובות וכל דרך האצילות וקשר המרכבות. שהרי החכמה סמוכה לכתר ולבינה, ומאחר שהיא סמוכה בין שתי ספירות הרי יש לה פנים ואחור, הפנים מביטות נגד הכתר, והאחורים נגד הבינה. ומאחר שיש בה פנים ואחור, הרי היא סיבת כל ההפכים והשינויים וכל התערובות שבעולם. ומכאן נולדו כל פנים ואחור, כל לבן ושחור, ימין ושמאל, ומעלה ומטה.

וזהו אחד מן הסודות העמוקים בקשרי מרכבה ואצילות ההוויות, והמבין סוד זה יבין כל המרכבות וכל המעלות האצילות, שהם בצורת מקבל ומשפיע, וזהו סוד אנדרוגינוס. ולא שיש שם צורת אנדרוגינום, חלילה חלילה לשם יתברך להאמין דבר כזה ולהוציא דיבה ושם רע, אבל כמו שאמרנו למעלה בסוד כל פרקי מרכבה והשרים העליונים שכללם כולם ביחד נקראים אדם, לא שהם בצורה שלנו או כמונו חלילה חלילה,

אבל יש מעלות גדולות נעלמות מלאים זיו וזוהר ומיני מאורות וכולם כאחד נקראים בשם מוח. לא שהם כצורת מוח שלנו או כמוח שלנו, אלא שהם רמוזים בסוד המוח. וכן יש כמה עולמות מלאים כל מיני דשן וכל טוב ונקראים ימי"ן; וכן יש כמה עולמות

מלאים חושך שאינו מתאחז, והוא בלי גבול, ונקראים שמא"ל; וכן יש כמה עולמות בצד שמאל, מלאים עושר וכבוד ונכסים ונקראים צפו"ן, וכן כל כיוצא בזה.
ובדרך זה כל צורת המרכבות העליונות והמחנות והצבאות, מהן יש כיתות נקראים בשם עין, מהן יש כיתות נקראים אוזן, ומהם יש כיתות נקראים שפתיים, ומהן יש כיתות נקראים פה, ומהן יש כיתות נקראים ידיים, ומהן יש כיתות נקראים רגליים. וכל המחנות והמרכבות כאחד נקראים אדם: וכל אלו המרכבות וכל הצבאות וכל המחנות, כולם נקשרים אלו באלו ומקבלים שפע וקיום אלו מאלו,
ונמצאו כולם מקבלים כוח מאור מן הכתר וממנו כולם מתפרנסים בהתאחדם בשם יהו"ה יתברך. כי סוד יהו"ה הוא סוד בורא הכול יתברך, וקוצו של יו"ד הוא סוד הכתר, ובשם יהו"ה הוא העיקר וממנו יקבלו כל המרכבות וכל המעלות כוח שפע וקיום אלו מאלו, ונמצאו כולם צופים לשם יהו"ה מקבלים כוח מאור הכתר. נמצאו כל המעלות, מקוצו של יו"ד ולמטה, כולם מקבלים כוח אצילות אלו מאלו. וכן כל מעלות העולם עליונים ותחתונים, בעולם המלאכים, ובעולם הגלגלים, השמים והכוכבים והמזלות, ובעולם התחתון, כולם נקשרים אלו באלו ומתפרנסים אלו מאלו. נמצא כל המעלות מקבלות כוח וקיום מקוצו של יו"ד של שם יהו"ה יתברך, ונמצאת כל מעלה מכל מעלות יהו"ה יתברך שיש לה שתי פנים: הפן האחד, שמקבלת ממי שלמעלה ממנה, והפן השני, שבו משפעת טובה במי שלמטה ממנה, עד הגיע לטבור הארץ.
נמצאת כל מעלה ומעלה שיש בה שני עניינים: כוח קיבול לקבל השפע ממי שלמעלה הימנה, וכוח השפע להשפיע טובה במי שלמטה הימנה. ובדרך זה נקראות המרכבות אנדרוגינוס, מצד מקבל ומשפיע, וזהו סוד גדול מסתרי האמונה.
והמבין זה, יבין סוד הכרובים וסוד תבנית המרכבה שעשה שלמה המלך בבית המקדש. ויבין היאך מן הכתר ולמעלה כל המידות של חסד ורחמים וכל טוב, כולן שלמות ופשוטות ואין בהן תערובת דין לא מעט ולא הרבה. ויבין שאין מן הפחד ולמעלה צד דין ולא דבר קושי כלל, אבל הכול שמחה וצהלה וששון וכל טוב וכל זיו וכל מאור, שאין דין בו כלל כי אם מצד האחורים, והאחורים מתחילין מן החכמה ולמטה. וכמה אחורים יש שנקראים פנים, וכמה פנים יש שנקראים אחורים, והסוד כולו כלול במקבל ומשפיע.
וכשתבין הסוד הגדול הזה, תבין מה שאמרנו מן הכתר ולמטה אין זם שם פשוט שיהיה כולו חסד גמור או רחמים גמורים אלא קצת דין מעורב בו, ואין לך שם שיהיה כולו דין גמור אלא קצת רחמים מעורבים בו. וזהו סוד קשר המרכבות ואצילות המעלות וסוד

הצינורות וההמשכות. וסוד כל מה שזכרנו בכאן יש כלל גדול בתורה, והוא סוד: ולא יבאו לראות כבלע את הקודש ומתו (במדבר ד, כ), ואין לי רשות לפרש בכתב יותר מזה: נמצאת למד כי כל שמות הקודש וכינויין הנאגדים בשם יהו"ה יתברך, כולם מעורבים אלו באלו וכולם מתפרנסים אלו מאלו, וכולם בין של ימין בין של שמאל כולם כוונה אחת להם, והיא הדיבוק בשם יהו"ה יתברך כי ממנו יבו השפע והחיים והקיום. ולא תחשוב בדעתך כי כיתות של ימין ושמאל למעלה חולקין אלו עם אלו, או שונאים אלו לאלו, או מכחישים אלו לאלו, חלילה וחס! אלא כשתראה אותם כחולקים, אינם אלא כנושאים ונותנים בדין להוציא משפט בני העולם לאור בדין אמת. וזהו כלל למידת חסד ודין, והסוד: וילכו שניהם יחדיו (בראשית כג, ג), וסוד: משפטי ה' אמת צדקו יחדיו (תהלים יט, ח). כלומר הכול כוונה אחת, כי כולם מוסכמים בהסכמה אחת, והיא הדיבוק בשם יהו"ה יתברך.

וזהו שאמרו חז"ל: אין למעלה לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות. ואם כן מהו זה שאלו עומדים לימין ומזכין ואלו עומדים לשמאל ומחייבין? דע כי כל זה להוציא המשפט לאור ולקבל כל נברא הדין הראוי לו, אבל של ימין ושל שמאל למעלה אחת היא להידבק בשם יהו"ה יתברך. וכל הכיתות האלו, בין של ימין בין של שמאל, אוהבין זה לזה; וזהו שתיקנו בברכת יוצר המאורות: כולם אהובים כולם ברורים כולם גיבורים כולם עושים באימה וביראה רצון קוניהם. והתבונן זה עד מאוד ותראה מה שפירשנו.

הלא תראה כי הקדושה כולם מתכוונין לגמרה ביחד, כי זהו אחד מדרכי הייחוד הגדול. ולפיכך אמרו בברכת היוצר: וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליוצרם בנחת רוח וכולם כאחד עונים באימה. וכיצד עונין כיתות של ימין? אומרים: קדוש; ושל שמאל אומרים; ברוך; ואלו ואלו כאחד אומרים: ימלוך. הזוכים להבין סוד זה יבינו כיצד הוא הסכמת כולם בייחוד השם יתברך:

וכל זה שאמרנו מן השורה ולפנים, שזהו סוד חומות המקדש העליון, אבל מן החומות ולחוץ יש כיתות רעות לצד שמאל, ואינם למעלה כי אם למטה. וראש כל הכיתות הרעות הוא **סמאל**, יאלו כולם בעלי קטטה ומשטמה, ואינם מכלל בני חצר המלך אלא חוץ לשלוש מחיצות וחוץ לחומות המקיפות את המחנה; כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש (במדבר ה, ב). שלוש מחנות הזכיר בפרשה זו, ואיני בפירוש הדבר הזה עכשיו. ואומר עוד: ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם (שם ג), ואלו הן הכפירים שואגים לטרף. ועל מי אמר הכתוב שלא יטמאו? ודאי שהוא מדבר על אותם, כלומר אלו שחוץ

לשורה; מצפין מתי יכשלו בני אדם בחטא ובטומאה ויקטרגו עליהם למעלה, ויצא מן הדין שיתנום בידיהם של אלו המקטריגים.
והיודעים דבר זה יודעים כמה ראוי להיזהר מן העבירות. וזהו שאמרו רז"ל: יורד ומשטין, עולה ומקטרג, נוטל רשות ונוטל נשמה וזהו שנאמר: הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם (תהלים קד, כא). אם תתבונן בזה תבין שאמר בכאן לשון א"ל ולא אלהי"ם, והטעם הוא כי האל יתברך שהוא מידת החסד והרחמים מעכב שלא יתנו לטרף הכפירים, כי מידת אל כמו שהודענוך מלמדת זכות על בני העולם שלא יפלו ביד הכפירים.
והמבין סוד זה יבין פרשת איוב בתחילה, ויבין כי איוב אף על פי שהיה צדיק גמור, מחוייב היה לאותו העונש. וזהו סוד: ויבאו בני האלהים להתיצב על יהו"ה ויבא גם השטן בתוכם (איוב א, ו), ואין לי רשות לגלות עכשיו יותר.
והנה הכפירים משטינים למטה את האדם, ועולים למעלה ואומרים: עבירה זו עשה פלוני, תנוהו בידינו כי אלינו הוא. והרי מידת אלהים משמאל אינה מעכבת, שהרי היא מלמדת עליהם חובה. ומי מעכב? מידת אל שמלמדת זכות, כמו שאמרנו למעלה. ולפיכך הכפירים מסדרים טענות ושואגים לטרוף ולבקש מאל אכלם, לפי שהוא מעכב על הכפירים:
ואחר שהודענוך אלו הכללים הגדולים, ראוי לנו לבאר ביאור הכינויין שהן תלויין בג' שמות הנזכרים למעלה, להודיעך היאך הכינויין של מידת אל מעורבת מידת הדין עם החסד שלהם, וכיצד הכינויין של אלהים מעורבת מידת הרחמים עם הדין שלהם. וכמו כן ראוי להודיע כמה הוא שיעור התערובות בכל כינוי וכינוי מהם, או היאך מתערבים אלו עם אלו והיאך נקשרים אלו באלו.
וקודם שניכנס בביאור זה יש לנו להודיעך כי כמו שאמרנו באברי המרכבה שהם נקראים עי"ן, או אז"ן, או י"ד, או רג"ל, ואינם לא עין ולא אוזן ולא יד ולא רגל ממש אשלא כינויין ודמיון, כך יש לך לדעת כי יש למעלה במרכבה עניינים שנקראים מים ואש ורוח וארץ, וחלילה חלילה שיהיו מים או אש או רוח או ארץ כמו אלו שלנו. אבל הם דרכים עליונים נוראים ונקראים לפי מידותיהם בשמות הללו, אבל אינם כמו אלו.
כמו שאמר רבי עקיבא לתלמידיו: כשאתם מגיעים אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שנאמר: דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קא, ז). ובפרקי היכלות פירשו יותר דבר זה ואמרו כי יש היכל ידוע למעלה, וכשמגיעים שם אותם העולים למרכבה שאינם הגונים ונראה להם בתוך אותו היכל עניינים גדולים, והוא מדמה בדעתו שהם

במים והוא שואל ואומר: מה טיבן של אלו המים? מיד קול יוצא מלמעלה ומכריז על זה האיש שהוא ממנשקים העגל ומיד נענש יאם כן התבונן היאך גלו למקום זה, שאין מים ממש, ומזה תבין לשאר הדברים לאש ולרוח. וכן הוא אומר: עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט (תהלים קד, ד) ואל יעלה בדעתך שהן אש או רוח כמו אלו, אלא שמותם על סוד מידותם.

ואחר שהודענוך זה, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד כל הכינויים ונמשכים בסוד אלו הג' שמות, שהם א"ל אלהי"ם יהו"ה, ולהודיעך כי יסוד מים כלול במידת אל, ויסוד האש כלול במידת אלהים, ויסוד הרוח כלול בשם יהו"ה יתברך, ויסוד הארץ כלול במידה הנקרא אדנ"י. והנני מודיעך סוד גדול. היסודות הם ארבעה, והחילוקים הם שלושה. כיצד? א"ש רו"ח מי"ם כלולים במידת אלהי"ם א"ל יהו"ה, ותמצא אש מכאן ומים מכאן ורוח באמצע,

וזהו סוד: והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים (בראשית א, ב). ותמצא הרוח מרחפת בין אש למים, כן תמצא שם יהו"ה יתברך בין אלהים ובין אל. ובית קיבול של ג' אלו מי הוא? הארץ, כמו שכתוב 'והארץ היתה תהו ובהו' וגו'; כן בית קיבול של ג' שמות אלו, שהם א"ל אלהי"ם יהו"ה, הוא אדנ"י. כי כל הדינין שדנין בבית דין של א"ל אלהי"ם יהו"ה, כולן מוסרים אותם ביד אדנ"י לגמור אותן, ולפיכך תמצא כי אדנ"י גומר כל הדינים שדנין למעלה בעולם התחתון. והמבין זה יבין סוד דבר האיש אדנ"י הארץ קשות (שם מב, ל), ויבין סוד הנה ארון הברית אדו"ן כל הארץ (יהושע ג, יא), יבין דברים אלו על מתכונתם:

זהו סדר קבלת הכינויים על פה לאותם היודעים אמתת שמו הגדול יתברך:

חכמה חסד אברהם אל מים גדול רחום וחנון חסין ארך אפים. רב חסד קדוש חסיד. סולח מים רבים אש חלושה ר"מ בינוני כתר רחמים יעקב יהוה רוח נורא נושא עון ועובר על פשע אמת מרום. רם נוצר חסד שוכן עד, קדוש רוח בינוני מים בינוני אש בינוני בינה דדן יצחק אלהים אש אדיר שופט,

דיין חזק כביר כוח. איש מלחמה גבור פוקד עון, משלם גמול אש גדולה רוח חזקה מים מעטים:

המבין סוד סתרי המרכבה בעניין השמות והכינויין יבין סוד בית דין של מעלה, ומה היא המידה המלמדת זכות, או המלמדת חובה, או המכרעת ביניהם; ויבין סוד מה שאמרנו שאין לך מידה מן הכתר ולמטה שאינה מעורבת במידה אחרת, ויבין היאך המרכבות כולן מריקות זו בזו, ויבין מדוע חילוק השמות והיסודות הוא לשלושה חלקים, ומדוע

הם ארבעה, וכן חילוק אותיות השם הגדול שהן ג' וכללן ד' דע כי חילוק אותיות השם יתברך, שלוש שהן ארבע, וכן חילוק היסודות, שלושה שהן ארבעה.
והטעם, כי חילוק היסודות שלושה הם: מים כנגד אש, ורוח מכרעת בינתיים, והארץ בית קיבול לשלושתן; וכפי שיתגבר אחד מאלו השלושה יסודות בארץ, כך הפעולה נעשית בארץ. וכמו כן שלושת אותיות יה"ו יתברך כנגד א"ל יהו"ה אלהי"ם: אל כנגד אלהים, יהו"ה מכריע בינתיים, ואדנ"י שהיא מידה אחרונה היא בית קיבול לשלושת אלו השמות; וכפי שיתגבר אחד משלושה שמות אלו, כך הפעולה נעשית על ידי אדנ"י כיצד? אם גברה מידת החסד שהוא א"ל על אחד מבני העולם או כולן, כך גומרת מידת אדנ"י אותה והיא מטיבה למי שהדין נותן, כמו שאמרנו למעלה. ואם גברה מידת הדין שהיא אלהים, כך היא גומרת ומענישה את הראוי להענישן כפי שיצא מן הדין. וזהו סוד: דבר האיש אדנ"י הארץ (בראשית מב, ל).
וכשתבין זה תבין סוד הכתר עליון הנקרא אהי"ה שכולו רחמים, והוא המשפיע ואינו מקבל. ותבין סוד אדנ"י שהיא הספירה האחרונה שכולה דין, והיא מקבלת ואינה משפעת. וצריך אני להאיר עיניך בדברים הללו, כי סתומים וחתומים הם, והנני רומז בכתב אבל אגמור לך כל הדברים בקבלה על פה בעזרת השם. סוד הספירה האחרונה מקבלת ואינה משפעת במינה נ, אבל בכל מה שלמטה הימנה היא משפעת, ולפיכך נקראת אדנ"י. ומה שאמרתי לך שכולה דין, מצד עצם אמיתתה, אבל כשהיא מתמלאת מן הספירות שעליה, הכול כפי המילוי: אם חסד חסד, ואם דין דין, ואם רחמים רחמים.
והבן זה מאוד:
הנה הודעתיך בראשי פרקים כיצד מידת אדנ"י מתמלאת משלושה שמות, וכיצד פועלת בנבראים כפי הדין. ובדרך זה תבין בהיות המים או האש, או הרוח, מהפכין בארץ, כי כפי גבורתם בארץ, תהיה הארץ פועלת.
ואחר שהודענוך זה הכלל הגדול, מכאן תוכל להבין הטעם מדוע אדנ"י הוא בית שער לתפילות, ומדוע הוא בית דין של מטה, ומדוע הוא מוחץ ורופא, ממית ומחייה. וראוי אתה לעיין ולהבין מאת כל מה שביארנו בשער הראשון שהוא שער אדנ"י, וכשתחבר אותן הדברים שביארנו שם עם הדברים שפירשנו עתה במקום זה, אז יראו עיניך וישמח לבך ותראה כי כל הדברים באין על סדר חכמת י"י יתברך. תבין מדוע נקרא אותה המידה אדנ"י, שהיא כמו אדנ"י העמודים שהן בית קיבול לווי העמודים, בסוד ו"ה. ותבין מדוע נקראת בא"ר, או י"ם, או אר"ץ, או שאר השמות שכתבנו בשער הראשון. ובכאן נשלם ענין זה בפירוש הכינויין. ועתה בעזרת השם נבאר שאר השמות שנקרא בהם שם יהו"ה

יתברך, בענין שתשיג בהן חכמה ותזכה להידבק בשמו בשמו הגדול יתברך ויתברך לעדי עד אמן:

ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים בשם הגדול יהו"ה יתברך, צריכין אנו לבאר לך מקצת מן הכינויין מלבד אלו שוכרנו. ואינם כינויים בדמיון אלו האחרים שהזכרנו, אבל הם כדמיון דגלים מודיעין אותנו גדולת מעלתו יתברך, ומורים אותנו הדרכים שבהן נלך דרך ישר לעילויו של שם יהו"ה יתברך.

דע כי זה השם יהו"ה הגדול קורין אותו המקובלים קו האמצעי. והטעם, לפי שהשם הזה הוא הדגל הגדול שבו יתאחזו כל סדרי המרכבה וכל שמות הקודש, בין מלמעלה, בין מלמטה, בין מן הצדדין, כמו שהודענוך כבר. ובו יתאחזו כל הספירות כולן, לפי שהוא עומד באמצע ונוטה לכל הצדדים, ומתאחד בהם וכולן מתאחדים בו. וזהו שאמר בספר יצירה: היכל הקודש מכוון באמצע. ופירוש קו האמצעי הוא סוד אות ו' של שם יהו"ה יתברך, שהיא עומדת במקום השם יהיא כדמיון קו בתווך, כך זה השם מתפשט למעלה למעלה עד אין סוף בסוד הכתר ומתאחד בשם אהי"ה בסוד קו העלין, וחוזר ומתאחד למטה בשם אדנ"י, ואחר כך חוזר ומתפשט לצדדין וכל הצדדין מתאחזין בו מכל צד סביב.

נמצאת למד כי ו' של יהו"ה יתברך היא עומדת במקום כל השם שלם, ובה מתאחזין כל השמות כולן. ולאותן היודעין סוד המרכבה מתברר כי בהיות אות ו' של שם מתפשט מכל צד, עליו נאמר: פשטתי את כתנתי (שיה"ש ה, ג) ואז היא מתייחדת עם ה' אחרונה של שם. וזהו סוד קו האמצעי בכל מקום.

והרי אות ו' ראשה של מעלה סובלת סוד הכת"ר והחכמ"ה והבינ"ה, אמצעה סובלת סוד הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת, תחתיה סובלת הנצ"ח וההו"ד והיסו"ד, וסימן: תחתים שנים ושלישים תעשה (בראשית ו, טז). נשארת ה' אחרונה של שם מתאחדת עם אות ו', כמו שאמרנו, וזהו סוד שנקראת אות ו' של שם 'קו האמצעי' ועומדת במקום יהו"ה. וזהו סוד אות ו' של יעקב וסוד 'ואלהי יעקב' וזו היא הספירה הנקראת **עץ החיים**, כלומר העץ שספירת הבינה, הנקראת חיים, מתאחדת בו; כי זהו סוד הייחוד העליון בשלוש הספירות העליונות.

ולפיכך הוא עומד 'בתוך הגן', ותרגם אונקלוס עליו השלום 'במציעות גינתא', שהוא קו אמצעי, כמו שביארנו. ועל ידי העץ הזה מתאחדת הבינ"ה עם מלכות, כי שתי ההי"ן של שם המיוחד מתאחדות בקו האמצעי, זו למעלה וזו מלמטה. העליונה נקראת חיים והיא סוד חיי העולם הבא, והיא סוד וישבע בחי העולם (דניאל יב, ז), אבל 'חי העולמים' היא

מידת יסו"ד, החיים שמושך עץ החיים מן הבינ"ה, וכולן נמשכין מקו האמצעי שהוא גוף האילן, עד שמגיעים למידת יסו"ד ואז נקראת חי העולמים.
ואם כן התבונן כי השם יתברך לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו, ומי יתן ויאכל, אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת, לפי שכמה קליפות חיצונות מתאחזות בו ויהיה גורם קיצוץ ופירוד, אבל עץ החיים לא נמנע מאדם הראשון תחילה.
אבל לאחר שחטא אדם הראשון וקצץ בנטיעות והפריד אלוף, לא נתנוהו להתקרב לעץ החיים לפי שחטא וחשוד היה. ואין עץ החיים מושג אלא על ידי עץ הדעת, כי עץ הדעת הוא בית שער שבו נכנסים לעץ החיים, כי עץ הדעת סודו עץ של ספירת דע"ת, שהיא הקו האמצעי. כמו שעץ החיים הוא עץ של בינה, כך מלכות הוא עץ של דעת. וסימן, ה' ו' ה': סוד ה' ראשונה, חיי"ם, סוד ו', עץ החיים, סוד ה' אחרונה, עץ הדעת. וסוד זה הוא קשר הייחוד לאותם היודעים סתרי האצילות. ואם כן שמור דבר זה מאד,
ותמצא שאחר שחטא אדם הראשון בעץ הדעת נעשה חשוד ונמנע ממנו עץ החיים, וזהו סוד שאמר: הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים (בראשית ג, כז), ולפיכך: 'וישלחהו י"י מגן עדן'.
ודע כי הספירה הזאת נקראת תורה שבכתב לפי שמשה רבינו עליו השלום לבדו זכה להתקרב לשם הגדול הנקרא יהו"ה וזהו סוד: ונגש משה לבדו אל יהו"ה (שמות כד, ב), וזהו: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהו"ה פנים אל פנים (דברים לד, י), ולפיכך נאמר בו: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות (במדבר יב, ח), ולפי שמשה רבינו עליו השלום נסתכל באספקלריאה המאירה, שנכנס לפנים מן ה' אחרונה להשיג קו האמצעי, וזהו 'ומראה ולא בחידות'.
אבל כל שאר הנביאים לא נתנבאו אלא על ידי נצח והוד, וה"א אחרונה של שם מעכבת להם ושומרת הפתח שלא ייכנסו, ואחריה היו מביטים. ולפיכך כל נבואתם על ידי דמיון, וזהו: וביד הנביאים אדמ"ה (הושע יב, יא). כי ה"א אחרונה של שם כבר הודענוך שנקראת אספקלריאה שאינה מצוחצחת, שאין לה מאור מעצמה, וסוד ו' של שם נקראת אספקלריאה מצוחצחת. זהו שאמרו ז"ל: כל הנביאים כולם נתנבאו על ידי אספקלריאה שאינה מצוחצחת, שנאמר 'וביד הנביאים אדמה', אבל משה רבינו עליו השלום נכנס לאהל על ידי אספקלריאה מצוחצחת, ההוא דכתיב: ותמונת יהו"ה יביט (במדבר יב).
והסוד הזה כי משה רבינו עליו השלום נכנס לאוהל וישמע את הקול מדבר אליו, וזהו שנקרא 'נאמן ביתו', מה שלא שמר אדם הראשון שלא עמד בנאמנות. אבל שאר הנביאים לא זכו להיכנס לאוהל, ודי למבין. וזהו שאמרו: פני משה כפני חמה, פני

יהושע כפני לבנה. ואף על פי שאמרו ששמואל היה שקול כמשה ואהרן דנקרא נאמן, לא נכנס לאוהל. אבל כמו שמשה היה נאמן לפנים בביתו של יהו"ה הנקרא בית אל, כך שמואל נאמן במידתן של נביאים, וזהו שאמרו כמו שמשה רבינו נאמן במידת הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת, כך שמואל הנביא עליו השלום נאמן במידת נצ"ח והו"ד שהם מקום יניקת הנביאים.

ואחר שהודעתיך זה, דע כי תורה שבכתב היא סוד השם הזה הנקראת יהו"ה יתברך, ולפיכך כתיב: תורת יהו"ה תמימה (תהלים יט, ח) והנני מבאר. דע כי כל התורה היא כמו סוד צורתו של יהו"ה יתברך, ואם חס ושלום יחסר בה אות אחת או נוסף בה אות אחת אינה תורת יהו"ה, לפי שאינה צורת סוד זה השם. וכבר ידעת מה שהודעתיך בשער הזה, כי השם הגדול יהו"ה יתברך הוא העיקר והשורש והוא גוף האילן, ושאר כל שמות הקודש הם ענפים נמשכים באילן מכל צד סביב, ושאר כל הכינויין הם נארגים על שמות הקודש הנקראים ענפים; ואם כן הרי התורה כולה כמו מידת סוד שם יהו"ה יתברך. ואם כן שמור זה מאוד כי עיקר גדול הוא, ותבין תורה שבכתב שהיא סוד שמו הגדול, ולפיכך נקראת התורה עץ חיים, כאומרו: עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג, יח). והלא תראה כי נקראת עץ החיים כמו שפירשנו למעלה, כי קו האמצעי נקרא עץ החיים. אבל מה שאומר בסוף פסוק זה, ותומכיה מאושר (שם), תומכי התורה הם שני עמודים שהם נצ"ח והו"ד. ואתה פקח עיניך והבן.

ויש לי לעוררך עוד, שהתורה כלולה בימי"ן ושמא"ל; כמו ששם יהו"ה יתברך שהוא באמצע, וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, כך התורה כולה כלולה מימין ומשמאל. וזהו סוד מצוות עשה ומצוות לא תעשה, שאלו לימין ואלו לשמאל והתורה באמצע. ולפי שהתורה כלולה מכל ז' הספירות אמרו ז"ל שניתנה בשבעה קולות. אבל האומרים שניתנה בה' קולות נתכוונו אל המקום שמשם יצתה, ממקור העדן; והמקום אשר משם יצאתה נקראת ה"א ראשונה של שם, וזהו סוד ה' קולות וחמישה חומשי תורה:

ודע כי הספירה הזאת נקראת בכל התורה **אמת**. ופירוש הדבר כי כמו שהשם המיוחד יהו"ה יתברך הוא מכוון באמצע, וכל הצדדים פונים לו ובו כולם מתאחדים מלמעלה ומלמטה ומן הצדדין, כך מידת אמת כלולה מכל האותיות כולן, ראשן וסופן ואמצעיתן. ולפיכך אמרו ז"ל כי אמת חותמו של הקב"ה.

ומה טעם אמרו כי אמת הוא? כבר ידעת כי שם יהו"ה הוא באמצע, ושם א"ל מימין, ושם אלהי"ם משמאל וכשהשם יתברך דן את בריותיו, כיתות הימין מלמדים זכות

וכיתות השמאל מלמדים חובה, כמו שהודענוך. וכשנגמר הדין, נגמר בשלושתן: של ימין ושל שמאל טוענים, והוא יתברך פוסק הדין והוא באמצע. ולפיכך כתוב בחותמו אמת, להודיעך כי כל צבאות האותיות שהם מאל"ף ועד מ"ם, שהוא באמצע, הפכו לזכותו בימין; וכיתות האותיות שהן מן המ"ם ועד התיאו הפכו לחובתו מן השמאל, וכשגמרו אלו ואלו ללמד עליו זכות או חובה נגמר הדין בתכלית הדקדוק והשלמות. וכמו שאמרתי לך א"ל מימין, יהו"ה באמצע, אלהי"ם משמאל, כך תמצא אל"ף עם כל צבאותיו מימין, מ"ם באמצע וממנה עד תי"ו וכו', תי"ו עם כל צבאותיו משמאל. וכל צבאות בית דין שלמעלה הכלולים בסוד האותיות נשאו ונתנו בדין, וכשנגמר הדין נגמר בשלוש כיתות הנקראים אמ"ת, ולפיכך אמרו חותמו של הקב"ה יתברך ויתברך אמת, וזהו: משפטי יהו"ה אמת (תהלים יט, ח).

ולפי שאמת הוא סוד הקו האמצעי, ניתן ליעקב שהוא באמצע, והסוד: תתן אמת ליעקב (מיכה ז, כ). כיצד אברהם שהוא חסד, לימין, יצחק שהוא פחד, לשמאל, יעקב שהוא אמת, באמצע. ועל זה נאמר: משפט אמת שפטו (זכריה ז, ט) כלומר שיהיו שלושה מתעסקין בדין, כי בית דין של שניים חצוף הוא.

הרי לך מבואר בכל מקום שאתה מוצא אמ"ת, הכוונה למידה הממוצעת הכלולה מכל הפנים ומכל הצדדין. וכן תמצא תורה שבכתב, שהיא סוד קו האמצעי והיא כלולה מימין ומשמאל כמו שהודענוך, נקראת גם היא אמת, וזהו: תורת אמת היתה בפיהו (מלאכי ב, ו). נמצאת למד כי מידת אמ"ת היא המידה האמצעית והיא כלולה מן הכול, ולפיכך נקרא בשם זה יהו"ה יתברך:

וזו היא הספירה הנקראת גם היא **תפארת**, וצריך אתה לדעת מה עניין תפארת. כבר הודענוך כי שם יהו"ה יתברך הוא גוף האילן, ובו העיקר ובו הכול מתייחד, והענפים מכאן ומכאן מתאחזים בו, והוא יתברך פועל בכול ומושל בכול. וכשהוא דן את בריותיו ופועל בהם כפי יושר משפטו, כבר הודענוך שהוא מתלבש מלבוש הראוי לאותה הפעולה. ואם מתלבש מלבוש של חסד, יוצא הדין להטיב את הבריות, כמו שהודענוך בשער זה. לפיכך נקרא בכל שם ושם ובכל כינוי וכינוי כפי שהשעה ראויה. וכל אותן המלבושים והכינויין נקראים תפארת. הלא תראה כתוב: ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפאר"ת (שמות כח, ד), וכתיב: כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פא"ר (ישעיהו סא, י), וכתיב: לשום אבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר (שם). וכתיב: פארך חבוש עליך (יחזקאל כד, יז) ואלו הן תפילין.

ועל דרך זה פקח עיניך וראה למה נקראת ו', קו האמצעי שהוא שם יהו"ה יתברך, תפארת: לפי שהוא כלל הכול, והוא המושל בכול, והוא המתלבש בכל השמות כפי שרואה שהשעה ראויה, ואותם המלבושים נקראים תפארת, מה שאין אחת משאר הספירות יכולה להיקרא כן, לפי שאין לך ספירה מלתבשת בכל השמות ובכל הכינויין כמו שם יהו"ה יתברך. ואם המקובלים קורין לספירת בינה 'פאר' אין קורין לה תפארת, לפי שהבינה הוא סוד המלבושים המפוארים שמתפאר בהם שם יהו"ה יתברך, וכמו שקורים לתפילין פא"ר כך קורין לבינ"ה פא"ר,

אבל שם יהו"ה יתברך שהוא קו אמצעי נקרא תפארת, כאמרו: לך יהו"ה הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת (דב"הי, כט, יא), גדול"ה מימין, גבור"ה משמאל, תפאר"ת באמצע. וכן אברה"ם יצח"ק ויעק"ב: אברהם מימין, יצחק משמאל, יעקב גאמצע. וכן א"ל אלהי"ם יהו"ה: א"ל מימין, אלהי"ם משמאל, יהו"ה באמצע. וכן כה"ן בימין, לוי בשמאל, ישראל באמצע וזהו סוד: ישראל אשר בך אתפאר (ישעיהו מט, ג).

ואם תאמר: והרי המלבושים עשויים לכהן לכבוד ולתפארת, ולא לישראל? דע כי הכהן הוא המכהן את השם הגדול יהו"ה יתברך ומפאר את י"י עם קהל עדת בני ישראל, כי קהל ישראל הם התכשיטין שהשם יתברך מתפאר בהן.

ואחר שהודענוך זה, דע כי לכך נקרא תפארת לפי שהוא יתברך מתלבש בכל מיני שמות הקודש והכינויין למיניהם כל אחד בשעתו, כמו שהכהן מתלבש בבגדי כהונה לשעה ידועה; ונקראת תפארת כמו שהחתן מתלבש בגדי עדי, 'כחתן יכהן פאר'. והתבונן זה מאד, כי צורך גדול הוא להבין אותו, כי תפארת פירוש הוא לשם יהו"ה יתברך, ולפיכך אמר 'לך יהו"ה הגדולה והגבורה והתפארת'. כלומר לך, שם יהו"ה יתברך, כל צבאות ימין וכל מיניהם ותכשיטיהם הנקראין בשם גדול"ה, ולך גם כן כל צבאות שמאל ותכשיטיהם הנקראין בשם גבור"ה; ובאלו של ימין ובאלו של שמאל אתה מתפאר ומתלבש, כפי שאתה רואה שהשעה צריכה. והתבונן זה עד מאוד ותדע למה נקרא שמו יתברך תפארת:

עוד יש לנו לעוררך על סוד גדול, והוא כי סוד התיקונים העליונים הנקראים זקן הם סוד תפארת, וזה העניין סוד גדול מסודות המרכבה, אבל הכול הולך אל מקום אחד כעניין שפירשנו בתפארת. וסוד תפארת בחורים כוחם (משלי כ, כט) באמת כי הכוחות כולם כלולים בספירת התפארת, ולפיכך הוא מנצח את הכול. והיודע סוד שערות הזקן ידע סוד התפארת, ומסוד זה נולדו כל פרקי המרכבה, כי מן התפארת נתפשטו לכאן ולכאן. וסוד זה סתום וחתום במה שאמר הכתוב: כתפארת אדם לשבת בית (ישעיהו מד, יג).

וסוד מה שאמר שלמה ותפארתו עבור על פשע (משלי יט, יא), זהו סוד היותו יתברך ויתעלה לעד מתפאר בנבראים אחר שחטאו בהיותם חוזרים בתשובה, ודי למבין.
עוד יש למעלה בסוד הכתר מיני זוהר וחסד ורחמים וכולן לבנים, ובהם משגיח בעין הרחמים ומקשט את שם יהו"ה יתברך בהן בבגדי לבן ונקראים תפארת, והם כלים של זוהר ונקראים נצ"ח חס"ד ותפאר"ת, ובהם מתפאר שם יהו"ה יתברך ומרחם על עולמו. וכל אלו העניינים העמוקים עדיין תשיג בהם השגה גדולה בעזרת השם. ואם כן שמור עד מאוד עיקרים אלו שהודענוך בעניין תפארת כי צורך גדול הוא להבין המילה, כי תפארת ממש בדמיון פירוש הוא וכלל למעשה מרכבה ולכל שמות הקודש והכינויין, שהשם הגדול יהו"ה יתברך מתלבש ומתפאר בהן:
והספירה הזאת נקראת בתורה **דעת**, והסוד: יהו"ה בחכמ"ה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדע"תו תהומות נבקעו (משלי ג, יט). דע כי הזכיר בכאן שלוש ספירות הנמשכות מן הכת"ר, מקוצו של יו"ד, והם: חכמ"ה ובינ"ה ודע"ת. וסוד דעת הוא קו האמצעי, והוא וי"ו על שם שהוא נושא שתי זרועות: אל מימין, אלהים משמאל, והוא באמצע. וזהו 'בדעתו תהומות נבקעו'. הלא תראה כי הבקיעה בין שני דברים הוא, כי דעת שהוא קו האמצעי עומד בין ימין לשמאל והוא הבוקע ביניהם ומתיים את שניהם ומשלים ביניהם.
זה הכלל: בכל מקום שאתה מוצא דע"ת, שלישי הוא ומכריע ביניהם. ומה שאמר בחכמה ובתבונה ובדעת, כאמרו אברהם יצחק ויעקב; הרי יעקב שלישי ומכריע, כן הדעת שלישי ומכריע.
ואם תקשה ותאמר: היאך הדעת שלישי לחכמ"ה ולבינ"ה, כי אינו שלישי זולתי לגדול"ה וגבור"ה כענין א"ל אלהי"ם יהו"ה, או אברהם יצחק ויעקב, או גדול"ה וגבור"ה ותפאר"ת?
דע כי סוד גדול הוא, והנני מאיר עיניך בקצת דרכיו: כבר הודעתיך כי קו האמצעי אף על פי שמתאחז עד הימין ועד השמאל, הקו האמצעי לבדו עולה למעלה ומתאחז בכתשר, בסוד אות וי"ו שהיא במקום כל השם. ונשארים למטה במקומם גדולה וגבורה ואינם עולים יותר ממקומם, אבל קו האמצעי שהוא סוד וי"ו עולה עד אין סוף.
והנה תמצא כל השבעים שרים מקיפים לגדולה ולגבורה, וכמו שגדולה וגבורה אינם עולים ממקומם למעלה כך ע' שרים של העובדי גילולים אינם יכולים לעלות מן המקום שנאחזים בו. אבל ישראל הם נאחזים בקו האמצעי, כמו שהודענוך, וכמו שקו האמצעי עולה עד אין סוף, כך ישראל הדבקים בו עולים עד אין סוף, וזהו סוד ירכיבהו על במותי ארץ (דברים לב, יג). ומשה רבינו עליו השלום מבשר לישראל ואומר: ויכחשו אויביך לך

ואתה על במותימו תדרוך (שם לג, כט). כלומר, אף על פי שהאומות כולם יעלו למעלה, גבול וקץ יש לעלייתם, שאינם יכולים לעלות יותר מן המקומות שהם דבקים בהם, שהם גדולה וגבורה. אבל ישראל שהם דבקים בקו האמצעי, שהוא התפארת והוא הדע"ת, כמו שהקו האמצעי עולה עד אין סוף כך הדבקים בו עולים עמו עד אין סוף, וזהו סוד 'ואתה על במותימו תדרוך', וסוד 'ישראל אשר בך אתפא"ר'. כלומר, כמו שהתפארת עולה למעלה עד אין סוף ומתלבש בבגדי הכתר ומתפאר בהם, כך ישראל הדבקים בתפארת עולים עמו, זהו סוד: ישראל אשר בך אתפאר (ישעיהו מט, ג).

ואם חס ושלום חטאו ישראל ונתרחקו מן הדעת שהוא קו האמצעי, כשחוטאין אין להם עלייה ונמסרין ביד שבעים שרים וביד אומות העולם בגלות, וזהו סוד: לכן גלה עמי מבלי דע"ת (שם ה, יג). כלומר, כשנתפרדו מן הדע"ת, שהוא עולה עד אין סוף, נפלו ביד שרי האומות, וזהו סוד: כי אתה הדע"ת מאסת ואמאסך מכהן לי ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני (הושע ה, ו).

הא לך פשר הדברים על הקושיא שהקשיתי, כי כיצד יהיה הדעת שלישי בין חכמ"ה ובינה והרי אינו אלא בין גדול"ה וגבור"ה. אנכי אתרץ הקושיא בעזרת השם: דע שאילו היה הדעת עולה עד גבול הגדולה והגבורה ולא יותר, היה לנו לומר שהוא מכריע ביניהם לבד, ולא היה שלישי לחכמ"ה ובינ"ה. אבל מאחר שהדעת שהוא קו האמצעי והוא"ו עולים מלמטה עד סוף המעלות עד אין סוף, הרי הדע"ת שלישי ומכריע בין כל הספירות עליונות ותחתונות.

כיצד? הרי קו האמצעי שהוא דעת עולה עד אין סוף שהוא הכתר י, ואם כן נמצא שהוא אמצעי בין חכמ"ה ובינ"ה הקרובים לכת"ר; וכשהקו האמצעי בין גדולה וגבורה, הרי הוא אמצעי ביניהם. וכן קו האמצעי שהוא הדעת מכריע בין נצ"ח והוד, לפי שהוא האמצעי. שהוא הדעת העולה בין נצ"ח והו"ד, והולך ועובר בין גדול"ה וגבור"ה, והולך ועובר בין חכמ"ה ובינ"ה, עד שמגיע לכתר ומתאחז בו. והוא סוד ו' בסוד שם יהו"ה יתברך, שהוא אמצעי בין כל השמות והכינויין מלמעלה ולמטה לכל הצדדין וכולם נאחזים בו.

והפירוש הוא במילת הדעת שהוא שלישי לחכמה ובינה, והוא שלישי לגדולה וגבורה, והוא שלישי לנצח והוד, לפי שהקו האמצעי שהוא סוד הדעת עובר באמצע כולן כגוף האילן עד שהוא מגיע עד אין סוף, והוא המחבר כל הספירות מלמעלה למטה ומן הצדדין. והנני מצייר לפניך צורה שממנה תבין העניין. וכמו כן שם יהו"ה, שהוא קו האמצעי והוא הדעת, הוא אמצעי בין אהי"ה ובין אדנ"י מלמעלה למטה, והוא אמצעי

בין אל ובין אלהים מן הצדדין. זהו העניין במילת דעת שהוא קו האמצעי שהוא סוד יהו"ה יתברך, וזו היא הצורה:

ואחר שהודענוך אלו העיקרים הגדולים, יש לנו לחזור ולהודיעך מה טעם שבעים שרים נאחזין באברהם ויצחק, שהם א"ל אלהי"ם, ולא ביעקב שהוא סוד יהו"ה יתברך.

דע, כי כשחטא אדם הראשון הוטלה בו פגימה ונעשה עיסה לכל השרים, וגם אפילו לכוחות הטומאה החיצונות, וכולן הטילו בו חמוצן וזו היא זוהמה שהטיל הנחש בחוה "], ואף על פי שהדברים עמוקים יותר. וכשנעשה גופו של אדם הראשון עיסה לחמוצן של השרים וכוחות הטומאה, אותה הזוהמה לא נפרדה מגופו של אדם עד שנזדקקה מעט מעט בצדיקים שבדורות, כמו הכסף שמצרפין אותו בתוך הכור. כיצד? בא שת וזקק מעט, שנאמר: ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת (בראשית ה, ג). בא חנוך וזקק מעט מאותה זוהמה, שנאמר: ויתהלך חנוך את האלהים (שם). בא נח וזיקק יותר, שנאמר: את האלהים התהלך נח (שם ו). בא שם וזיקק יותר שנאמר: וישכון באהלי שם (שם ט). בא אברהם וזיקק יותר, אף על פי כן יצאה ממנו קצת זוהמה בישמעאל. בא יצחק וזיקק יותר, ואף ממנו יצא קצת זוהמה בעשיו.

אבל יעקב נמצא מזוקק כולו טהור, אין בו פסולת. נמצא יעקב צורת אדם הראשון התמימה קודם שחטא אדם. ולפיכך ישראל נקראים ראשית תבואתה של יהו"ה יתברך ונקראים בכור, שהם תחילת הבריאה' נמצא יעקב עליו השלום הוא הצורה השלמה שאין פסולת בו כלל, ונמצא אברהם ויצחק שהיה בהם קצת פסולת; כמו באברהם שיצא ממנו ישמעאל, יצחק יצא ממנו עשיו. ולפיכך אמר יעקב לבניו כשבא ליפטר מן העולם: שמא יש בכם פסולת כמו באברהם ויצחק? ענו כולם ואמרו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בליבנו אלא אחד. נמצאת למד כי יעקב ובניו כולם היו זרע כשר אין בהם פסולת, אבל אברהם ויצחק היה בהם פסולת ולפיכך יצא ישמעאל ועשיו. ובאותו קצת הפסולת שהיה באברהם ויצחק נאחזים השרים סביב, שאלמלא לא היה באברהם ויצחק קצת פסולת לא היו השרים העליונים יכולים להתאחז בהם כלל.

אבל כמו שהודענוך מעניין השמות והכינויין, שאין בהם שם שיהיה כולו פשוט שלא יהיה בו תערובות מכל צד, אבל קצת תערובות יש בהם, ולפיכך הם מתאחזים ומתאחדים זה בזה. וכן בעניין אברהם ויצחק, צורך גדול לתיקון המרכבה והשרים, היתה קצת הזוהמה שבהם כדי שיהיה מקום לשרים העליונים באותו קצת הזוהמה להתאחז בה. שאלמלא היו אברהם ויצחק מזוקקים מכל וכל, לא יהיו שבעים שרים

יכולין להתאחז בהם כלל, ונמצאת המרכבה חסרה והשרים נפרדים ואין להם מקום חיבור לשרים. והנה קצת הזוהמה של אברהם ויצחק נתנה מקום לשרים העליונים להתאחז בהם, ולפיכך תמצא אברהם ויצחק שניהם משני צדדין מול השרים זה מימין וזה משמאל, זה בכינויין של א"ל לימין, וזה בכינויין של אלהי"ם לשמאל.

אבל יעקב עליו השלום שהוא מזוקק ואין בו פסולת הוא באמצע בין אברהם ויצחק, והוא מיוחד לשם יהו"ה העומד באמצע, ואין לאחד מן השרים חלק בשם יהו"ה, כמו שהודענוך כבר, לפי שהוא באמצע. ומי הוא הנוחל שם יהו"ה? יעקב ובניו שהם באמצע.

ואחר שבאנו בעיקר זה, הנני מאיר עיניך במדרש שאמרו רז"ל בעניין יעקב עליו השלום שאמר לו י"י יתברך: והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה (שם כח, יד). ומהו לשון ופרצת? לא כאברהם שנאמר לו: שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה (שם יג, יד) הרי סיים לאברהם 'צפונה ונגבה וקדמה וימה', וכן ליצחק, אבל ביעקב מה כתיב? ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, כלומר לנחלה שלך אין לה מצרים. והנני מאיר עיניך בזה הסוד. נחלת אברהם ויצחק יש לה מצרים, שהרי שבעים שרים מקיפים סביבותיהם והם מצרים ומצירים להם, אבל יעקב שהוא קו האמצעי עולה לבדו עד הכתר, מקום שאין השרים עולים. הרי אין לנחלת יעקב מצרים והוא פורץ כל המצרים, שהרי כל השרים עולים עד הימין והשמאל כנגד אברהם ויצחק, אבל יעקב שהוא באמצע עולה לבדו עד הכתר עד אין סוף שהוא נחלה שאין לה מצרים, ונשארים כל השרים וממשלותם למטה מנחלת יעקב.

והסוד הגדול הזה פירש אותו הנביא ואמר: אז תתענג על יהו"ה והרכבתיך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו' (ישעיהו נח, יד). ופירוש הפסוק כך הוא: עתידין אתם בני ישראל לרשת עדן העליון, שהוא הבינה, ומשם ולמעלה שהוא המקום שאין שם מצירים ונקרא רחובות 'והרכבתיך על במותי ארץ', אלו הן שרי האומות שעולין עד במותי ארץ, עד מקום גדולה וגבורה אשר שם אברהם ויצחק; ותרכבו עליהן, שתהיו עולין למעלה מגדולה וגבורה עד מקום הבינה, להידבק בכתר. 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך', נחלת יעקב ולא נחלת אברהם ויצחק, כי נחלת יעקב היא העולה למעלה מכל שרי האומות, כמו שאמרנו, והיא נחלה שאין לה מצרים. ואם כן התבונן סוד נחלת אברהם ויצחק וסוד נחלת יעקב מה הוא, ואז תשיג נפלאות י"י יתברך ויתברך:

ואם כן מתוך העיקרים האלה שהודענוך יש לך להתבונן סוד דעת, שהיא הספירה הכוללת כל הספירות, שהיא השורש והמעין, שאין לה סוף ותכלית. ולפי שספירת דעת

מתחלת מן המלכות ומגעת עד אין סוף, יש לה ב' כתובים בתורה. הכתוב המתחיל מן המלכות שסודו אדנ"י, הוא סוד עץ הדע"ת, כי מידת מלכות היא סוד העץ שהדעת מפרנס אותו. הכתוב השני, המגיע עד אין סוף, הוא סוד שנאמר: פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה (תהלים קלט, ו). כלומר, ספירת הדעת אף על פי שנמצאת בכל הספירות כולן של מעלה ושל מטה, כל כך היא מתעלית, עד אין סוף שהוא סוד הכתר שאין לו סוף ותכלית, שאין כל נברא יכול להימשך עד סוף עומקו לפי שאין לו סוף וקץ למעלה. וזהו שאמר 'נשגבה לא אוכל לה'. ואם כן התבונן סוד ספירת הדעת.

ומאחר שנכנסת לאלו החדרים יש לנו להודיעך כי כמו שאברהם ויצחק היו פרקי המרכבה, מכוונים כנגד ימין ושמאל, גם יעקב הוא מכוון כנגד הקו האמצעי שהוא סוד שם יהוה יתברך העומד באמצע; וכמו ששם יהו"ה יתברך הוא מכוון באמצע כנגד כל הצדדין ושמות הקודש כולן, וכל הכינויין מתאמזין ומתאחדים בו בין מלמטה בין מלמעלה בין מן הצדדין, כך יעקב שהוא י"ב שבטים, שהם סוד י"ב גבולי אלכסון, מתאחזים בשם יהו"ה יתברך, והסוד כתוב בתורה: יצב גבולות עמים למספר בני ישראל (דברים לב, ח). ולפיכך תמצא בישראל סוד כל המר. כבה, כמו ששם יהו"ה הוא נושא כל המרכבה.

כיצד? שם יהו"ה עומד בין שם אל לשם אלהים, ובשלושתן הכול מתאחז מכאן ומכאן; כן ביעקב שלוש מידות כנגד אלו, כהן לוי וישראל: כהן כנגד אל, לוי כנגד אלהים, ישראל מיוחד ליהו"ה באמצע. הלא תראה צורת מרכבת יעקב עשויה בצורת מרכבת עליונה, וכמו שכל השמות והכינויים אדוקים בשם יהו"ה כך כל צורת האבות כלולה ביעקב ובניו: כהן במקום אברהם, לוי במקום יצחק, ישראל במקום יעקב. הלא תראה הדברים מכוונים, כי השם יתברך סידר את יעקב ואת בניו בסדר המרכבה תמימה המיוחדת לאמיתת שמו יתברך:

והנני מודיעך סתרים. כבר ידעת כי המזלות הם י"ב ומהם יבוא הכוח לי"ב חודשים בשנה, כל מזל ומזל מיוחד לצורך חודשו. והמזלות והחודשים יבוא לכולם הכוח והקיום והמזון משם יהו"ה יתברך בדרך זה:

דע כי הי"ב מזלות שהן בשמים, שבהן מתמרנסים ברואים של מטה, מקבלין כוח מי"ב חותמות שהשם הגדול יהו"ה יתברך מתעצם ומתייחד בהם, ואלו י"ב חותמות תמצאם בד' דגלים, כן תמצא בשנה ד' תקופות. ובצורת אלו תמצא בישראל י"ב שבטים וארבע דגלים, בצורת י"ב חותמות של שם ובארבע דגלים שלהן. כיצד? אות יו"ד נושא שלושה

חותמות, וכן אות ה', וכן אות ו', וכן אות ה' אחרונה. כולן נושאות שלושה חותמות. והנני מצייר לוח זה במה שתראה עניינים גדולים לעין:

אלו הם י"ב חותמות של השם הגדול יהו"ה וארבעת דגליהם:

כשתתבונן בלוח זה ותעיין בו היטב, תמצא י"ב חותמות של השם המיוחד וארבעת דגליו שבהם כל היצורים מתפרנסין. וסוד ארבע דגלים שאנו אומרים בשם המיוחד הוא כי אות יו"ד יש לה ג' חותמות ואות יו"ד בראשם, וכן ה"א ראשונה יש לה ג' חותמות ואות ה"א בראשם, וכן כל אחת מארבע אותיות של שם יש לה ג' חותמות. והלא תראה כי כל אות של שם יש לה ג' חותמות, וכל דגל מארבעת דגלים יש לו ג' שבטים, וכל תקופה מד' תקופות יש לה ג' חודשים, הנך רואה בעיניך כי הכול תלוי בשם יהו"ה יתברך, וצורת י"ב שבטי ישראל וארבעת דגליהם הם מכוח צורת י"ב חותמות של שם וארבעת דגליו. וזהו סוד: כי שמך נקרא על עירך ועל עמך (דניאל ט, יט), שם יהו"ה ותכסיסיו ודגלו כולם נקראים על ישראל. ולפיכך תמצא כי יעקב הוליד י"ב בנים כנגד שם יהו"ה שהוא דבק בו, כנגד כל חותם מחותמות השם הוליד בן אחד, ושמור זה העיקר הגדול:

אלו הם י"ב שבטי בני יעקב נחלקים לארבעת דגלים:

דגל א' יהודה יששכר זבולן. דגל ב' ראובן שמעון גד: דגל ג' אפרים מנשה בנימין. דגל ד' דן אשר נפתלי:

אלו הם י"ב חודשים לי"ב מזלות לי"ב גבולי אלכסון לד' תקופות:

תקופה א' ניסן אייר סיון. תקופה ב' תמוז אב אלול: תקופה ג' תשרי מרחשון כסליו. תקופה ד' טבת שבט אדר:

כשתתבונן בלוח זה ותעיין בו היטב, תמצא י"ב חותמות של השם המיוחד וארבעת דגליו שבהם כל היצורים מתפרנסין. וסוד ארבע דגלים שאנו אומרים בשם המיוחד הוא כי אות יו"ד יש לה ג' חותמות ואות יו"ד בראשם, וכן ה"א ראשונה יש לה ג' חותמות ואות ה"א בראשם, וכן כל אחת מארבע אותיות של שם יש לה ג' חותמות. והלא תראה כי כל אות של שם יש לה ג' חותמות, וכל דגל מארבעת דגלים יש לו ג' שבטים, וכל תקופה מד' תקופות יש לה ג' חודשים, הנך רואה בעיניך כי הכול תלוי בשם יהו"ה יתברך, וצורת י"ב שבטי ישראל וארבעת דגליהם הם מכוח צורת י"ב חותמות של שם וארבעת דגליו. וזהו סוד: כי שמך נקרא על עירך ועל עמך (דניאל ט, יט), שם יהו"ה ותכסיסיו ודגלו כולם נקראים על ישראל. ולפיכך תמצא כי יעקב הוליד י"ב בנים כנגד שם יהו"ה שהוא דבק בו, כנגד כל חותם מחותמות השם הוליד בן אחד, ושמור זה העיקר הגדול:

ואחר שהודענוך זה, ראוי לנו להודיעך בכאן כי י"ב מזלות שבשמים אינן יכולין לעשות דבר בארץ כי אם לפי הכוח שמקבל כל מזל ומזל מהם מאת השם המיוחד. כי כל מזל מי"ב מזלות מקבל כוח מחותמו של שם יהו"ה יתברך, כל מזל מהם מקבל כוח מחותם ידוע. כי הג' מזלות המושלים בתקופת ניסן, שהם טל"ה שו"ר תאומי"ם, מקבלים כוח מג' שמות של שם יהו"ה יתברך שהם **יהוה יההו יוהה**. לפי שאות יו"ד ראש דגל אלו הג' חותמות, לכך קורין לג' המזלות ושלושת החודשים תקופה אחת, כלומר התקופה מקבלת שפע מאות יו"ד של שם המיוחד שיש לה ג' חותמות.

ג' מזלות המושלים בתקופת תמוז, שהם סרט"ן אריי"ה בתול"ה, מקבלים כוח מג' חותמות של יהו"ה יתברך שהם **הוהי הויה ההיו**. וכן ג' המזלות המושלים בתקופת תשרי, שהם מאזני"ם עקר"ב קש"ת, מקבלים כוח מג' חותמות של שם שאות וא"ו ראש הדגל שלו שהם **והיה וההי ויהה**. וג' המזלות המושלים בתקופת טבת, שהם גד"י דל"י דגי"ם, מקבלים כוח מג' חותמות של שם שאות ה' ראש הדגל שלו שהם **היהו היוה ההוי**. הלא תראה כי המזלות העליונים אין להם כוח מעצמן זולתי כפי הרשות שנוטלין משם יהו"ה יתברך, כל אחד ואחד מחותמו, ועל זה נאמר: עלפי יהו"ה יחנו ועל פי יהו"ה יסעו (במדבר ט, י).

ואם כן פקח עיניך וראה היאך שם יהו"ה מושל על כל צבאות מעלה ומטה והכול משועבדים תחת שמו יתברך:

ועתה התבונן בהיות שם יהו"ה יתברך מוסר חותם שמו לישראל, כנגד י"ב חותמות שבו נולדו י"ב שבטי ישראל, כל אחד בחותמו הידוע. וזאת היא ברכת יעקב שבירך את בניו סמוך למיתתו, כלומר כל אחד מי"ב שבטי ישראל בירך אותו בברכת חותמו הידוע לו בחותמות י"י יתברך, וזהו: כל אלה שבטי ישראל שנים עשר (בראשית מט, כח). וכי אין אנו רואים שהם שנים עשר? אלא רוצה לומר: כולם על דרך שנים עשר חותמות הידועים. וכשבירך אותם יעקב אבינו בירך אותם בחותמות הידועים לו לכל אחד, וזהו שנאמר: וזאת אשר דיבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו בירך אותם. מהו 'איש אשר כברכתו ברך אותם'? כלומר, לכל אחד מהם נתן לו הברכה הראויה לו מעין חותמו בשם יהו"ה יתברך.

ולסוד זה היו י"ב אבני האפוד זכרון לבני ישראל והיו ארבעה טורים אבן ג' אבנים בכל טור וטור, כמו שהשם נחלק לד' דגלים ג' חותמות בכל אות ואות, כנגד ד' דגלים של ישראל ג' שבטים בכל דגל ודגל. סוף דבר: ד' דגלים של ישראל כל דגל מהם נושא אות אחת מד' אותיות של שם, ובכל אות ג' חותמות כנגד ג' שבטים של דגל. הרי לך פשר

הדברים הכבושים מפורש לעין. וכבר ביארנו היאך יעקב הוא הקו האמצעי ועולה עד אין סוף ונחלתו בלי מצרים, כמו שכתבנו לעיל:

ולפעמים נקרא הספירה הזאת שהוא הקו האמצעי **נורא**. והסוד, לפי שהוא כלול מן החסד ומן הדין, לפיכך הוא נקרא נורא. ויעקב כמו שהוא מכוון כנגד הקו האמצעי הוא גילה הסוד, וזהו שאמר: ויירא יעקב ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים (בראשית כח, יז). כלומר, חלקו ראה ואמר 'מה נורא המקום הזה', שהרי באותה המראה הודיעוהו חלקו ועניינו במרכבה, שנאמר: ופרצת ימה וקדמה וגו' (שם יד). וחלק אברהם נקרא 'גדול', חלק יצחק נקרא 'גבור', חלק יעקב נקרא 'נורא'.

וזהו סוד 'האל הגדול הגבור והנורא'; הלא תראה היאך תקנו בתפילה 'אלהי אברה"ם אלהי יצח"ק ואלהי יעק"ב האל הגדו"ל הגבו"ר והנור"א', אחר שהזכיר האבות, הזכיר מידותיהם. וסימן גדול לאמצעות 'נורא' בפירקי המרכבה הוא שנאמר: מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהלות עושה פלא (שמות טו, יא). כי הקדושה מסורה ליעקב, כלומר יעקב הנאדר בקודש אשר למעלה, כאומרו: והקדישו את קדוש יעקב (ישעיהו כט, כג):

והספירה הזאת נקראת **משפט** וצריך אני לעוררך על דברים גדולים כלולים בעניין. כבר הודענוך בשער זה כי השם הגדול יהו"ה יתברך הוא שופט את בני העולם, ומימינו ומשמאלו עומדים כיתות החסד והדין, והוא יתברך באמצע במידת הרחמים הכלולה מן החסד ומן הדין. וכבר הודענוך, בכל מקום שתמצא משפט סמוך ליהו"ה, כאמרו יהו"ה במשפ"ט יבוא (שם ג, יד), או בכל מקום שתמצא משפט סמוך לאלהי"ם, כאמרו כי המשפט לאלהי"ם הוא (דברים א, יז), הכול הולך אחר גמר דין.

אבל מה שאנו צריכים לבאר עכשיו, כי בכל מקום שאתה מוצא משפט הוא כלול מן החסד ומן הדין, שאינו דין גמור. ושמור עיקר זה מאוד, במקומות רבים תצטרך ממנו בתורה. והטעם, כי בכל זמן ששם יהו"ה יתברך דן את העולם, דן את כל בריותיו ברחמים הנקראים משפט ואינו דן בקושי. אבל אם שם אדני, שהוא בית דין של מטה, דן את הבריות לבדו, אז הוא מכלה את הבריות ודן אותם בדין גמור בלי תערובת רחמים. וצריך אתה לדעת דבר זה. דע כי בית דינו של יהו"ה יתברך נקרא משפט, ובית דינו של אדנ"י נקרא צד"ק. וכל זמן ששם יהו"ה דן את הבריות, דן אותם ברחמים כפי מידתו שהיא כלולה בחסד ודין; אבל בזמן ששם אדנ"י דן את הבריות, הוא דן אותם בדין גמור, לפי ששם אדנ"י דין גמור הוא ואין בו רחמים זולתי בהיותם נשפעים אליו משם יהו"ה יתברך, וזהו שאין לו מאור עצמו אלא אם יבוא לו משם יהו"ה יתברך.

ואם תאמר: אימתי דן שם יהו"ה את הבריות, ואימתי שם אדנ"י? **הנני** מאיר עיניך בעזרת השם, ואתה תן לבך למצוא דברי חפץ: כבר הודענוך בראש זה הספר כי ג' שמות הן: למעלה, אהי"ה וכולו רחמים, באמצע יהו"ה והוא חסד ודין ורחמים מעורבים, ולמטה, אדנ"י וכולו דין גמור. וכבר הודענוך כי כל השפע והטוב הבא לשם אדנ"י הוא בא אליו משם יהו"ה, ואז מתמלא שם אדנ"י מכל טוב וברכה ושפע וחיים ורצון.

ובהיותם הבריות חוטאים מעט ואינם גורמים שיפסקו הצינורות הבאות משם יהו"ה לשם אדנ"י, הנה אדנ"י דבק ברחמים ואינו דן את הבריות כלום, אבל שם יהו"ה לבד הוא דן את הבריות במשפט ובחסד וברחמים. אבל אם בני העולם עוברים עבירות גדולות ומטמאין עצמן בטומאות חמורות, אז בטומאתם גורמים שיפסקו כל צינורות השפע הבאים משם יהו"ה לשם אדנ"י, ואו נשארת המידה הנקראת אדנ"י יבשה וחסרה מן הרחמים, כי הרי נסתלק שם יהו"ה לגמרי ונשארת מידת אדנ"י לראות בעסקה ולתקן הקלקול שקלקלו.

ובהיותה לבדה, נפרדת ממידת הרחמים, היא מקבלת מצד שמאל, והרי היא לבדה דנה את הבריות בדין גמור ובקושי, ומעוררת בעולם מלחמות גדולות וחלאים רעים משונים ומיתות רעות ודבר וחרב ורעב ושבי וביזה, עד שיגמור הדין. אוי להם לבריות הפוגעות בו באותו הדין, שאין שם רחמים כלל עד שיגבה שם אדנ"י כל החובות שחייבים לו. והוא ממהר העונש כדי לתקן הקלקול שקלקלו הבריות, כדי שימהר שס יהו"ה הנפרד ממנו לחזור ולהידבק בו. ושמורה העיקר, כי ממנו תיכנס לכמה חדרים בסוד משפ"ט ובסוד צד"ק, ותבין ותדע כי בית דין של יהו"ה יתברך נקרא משפ"ט, ובית דינו של אדנ"י נקרא צד"ק. וכששניהם עומדים כאחד לדין אז יבוא המשפט לבריות בנחת וברחמים, זהו שאמר דוד המלך עליו השלום: צד"ק ומשפ"ט מכון כסאך (תהלים פט, טו). כמה הוא הדין, בא בנחת וברחמים בהיות צדק ומשפט מחוברים כאחד לדין. ובהיות ירושלים על מילואה וצדקתה היתה מידת צד"ק מלאה משפ"ט, לפיכך היתה שופטת אותם ברחמים, וזהו שאמר: מלאתי משפ"ט צד"ק ילין בה (ישעיהו א, כא). פקח עיניך וראה נפלאות. וכשהיתה מידת צד"ק מלאה משפט, היתה מלאה כל שפע וכל טוב וכל מיני ברכה וחיים, והיתה שופטת בעניין זה קצתו ברחמים וקצתו בסליחה, וזהו סוד: לאדנ"י אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו (דניאל ט, ט). היודע זה ישיג תעלומות חכמה, ועדיין תזכה לדעת בעזרת השם:

ואם כן התבונן וראה נפלאות עצומות ותראה כי מידת משפ"ט היא רחמים, ומידת צד"ק היא דין גמור אלא אם יתערב עמה משפ"ט. וזהו שהזכיר הכתוב בפרשת שופטים: צד"ק צד"ק תרדוף (דברים טז, כ), ואמר: ושפטו את העם משפ"ט צד"ק.

וצריך אני לעוררך על עניין גדול ששאל דוד עליו השלום בשני פסוקים בשתי מידות הללו שהם צדק ומשפט. דע כי קודם שחטא לא היה מתייירא להתראות עם צד"ק בפני עצמו, והיה אומר: אני בצדק אחזה פניך (תהלים יז, טו); אבל אחר שחטא, אפילו במשפט שהוא רחמים היה מתירא, והיה אומר: אל תבוא במשפט את עבדך (שם קמג, ב), והבן זה מאוד.

ומה שתצטרך לדעת, כי משה רבינו עליו השלום אמר: ילך נא אדנ"י בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת. ומהו זה לפי מה שאמרנו שמידת אדנ"י כשהיא דנה לבדה דנה בקושי גדול, ואיך שאל משה רבינו עליו השלום ואמר 'ילך נא אדני בקרבנו?

דע כי כל שרי העולם נדונין בדינים קשים בבתידינין של שרים עליונים, ואינן מניחים להם כלום כפי שגוזרים על שריהם בבית דין הגדול. ודע כי כל דין שנמסרים לשליח לגמרי, אין בה רחמים כלל לפי שאין השליח יכול לשנות ולא למחול, אבל המלך הוא יכול למחול ולסלוח, אף על פי שחטאו לפניו חטאים גדולים. וי"י יתברך אמר למשה: הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך וגו' השמר מפניו אל תמר בי כי לא ישא לפשעכם (שמות כג, כ). כלומר, הישמרו לכם שלא תחטאו, שאם תחטאו יגמור הדין אותו המלאך שאין לו רשות לישא לפשעכם ולסלוח. ומשה רבינו עליו השלום אמר: ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו (שם לג, טז). והודה י"י יתברך למשה לעשות דבר זה. באותה שעה אמר משה רבינו עליו השלום; ילך נא אדנ"י בקרבנו (שם לד, ט), שהוא המלך ובידו לרחם ולסלוח, זהו שאמר הכתוב: וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו (שם). והודה לו זה בברית ואמר שאין מתנה כזו נתונה לאומות העולם, ואמר: הנה אנכי כורת ברית וגו' (שם י). ולפיכך ישראל מתחננים תמיד למידת אדנ"י לרחם ולסלוח, אף על פי שאינן הגונים, ואומר: אדנ"י שמעה אדנ"י סלחה אדנ"י הקשיבה (דניאל ט, יט). וכמה צריקים היו יראים ממידת אדנ"י אם יפגעו בה לבדה, והיו מושכים אליה רחמים וטובה מן הכתר העליון ומשאר שמות הרחמים, כמו שהיה דוד עושה: ואתה אדנ"י א"ל רחו"ם וחנו"ן ארך אפי"ם ורב חס"ד ואמ"ת פנה אלי וחנני (תהלים פו, טו).

ואם תבין זה תכנס לכמה חדרים, ותדע היאך היו הנביאים והחסידים מושכים צינורות החסד והרחמים לשם אדנ"י, כדי שלא יפגעו בה בהיותה חסרה ויבשה. ולפי דרך זה

היו חכמי ישראל הקדושים, כמו התנאים והאמוראים, יודעים לתקן הצינורות ולהישיר כל שמות הרחמים עד שהיו כולן נמשכים ובאים לשם אדנ"י, ואז היו עושים כל חפצם בעולם לפי שהיו יודעים לכוין דרך הצינורות לשם אדנ"י, וזהו סוד: אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו (שם צא, טו).

וכל זה שאמרנו במידת צד"ק בהיותה דיניה קשים, כל זה בהיותה גומרת דין בשונאיהם של ישראל ובשאר האומות. אבל כשהיא שופטת את ישראל, אז היא כמו האם המרחמת על בניה; וכשבאה לגמור דין בישראל, בנחת גומרת הדין ובחסד, שלא יושחתו, והסוד: כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף (דברים לב, יא). שאילו היתה שופטת אדם בדין קשה לשעה, היו נוטים לכל צרה. והבן זה מאוד. ואף על פי כן אין דיניה שוים לדינין העשויין בהתחבר המשפט עמה, כי רחמים גוברים:

ודע כי המידה הנקראת קו האמצעי, שהיא סוד שם יהו"ה יתברך, נקראת בתורה בלשון **אתה**. והנני פותח לך בעזרת השם שערי אורה. דע כי ג' שמות הם מלמטה למעלה; התחתון, אדנ"י וכינויו בתורה 'אנ"י', כגון אנ"י יהו"ה אלהיכם (במדבר טו, מא), אנ"י אמית ואחיה מחצתי ואנ"י ארפא (דברים לב, לט) ויראת מאלהיך אנ"י יהו"ה (ויקרא יט, לב), וכן כיוצא בזה.

והאמצעי, יהו"ה וכינויו בתורה 'את"ה', והסוד: את"ה נור"א את"ה (תהלים עו, ח), וכבר ידעת כי נורא קו האמצעי.

והשם העליון, אהי"ה וכינויו בתורה 'הו"א', כמו והו"א רחום יכפר עון ולא ישחית (שם עח, לח) כי חפץ חסד הו"א (מיכה ז, יח) וכן כיוצא בזה.

ומדוע שם אדנ"י מכונה בלשון אנ"י, ושם יהו"ה בלשון את"ה, ושם אהי"ה בלשון הו"א? דע כי אדנ"י מכונה בלשון אנ"י, שהיא כנסת ישראל והולכת עמהם ומזהרת אותם תמיד שלא יחטאו לשם יהו"ה ואומרת להם: אם תחטאו לפני, אני אעניש אתכם ואכה אתכם ואקח מכם נקמה, כאומרו והלכתם עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי והכתי אתכם גם אנ"י (ויקרא כו, כג), ואמר בכמה מקומות ויראת מאלהיך אני יהו"ה (שם יט, לב). והטעם שהיא אומרת אנ"י ואין אנו מזמנים אותה, לפי שהיא יודעת רוע יצרנו והיא מזמנת אותנו, ומקדמת היא ומזמנת עצמה להזהירנו ומכרזת ואומרת: הזהרו בפני, כי אני הוא העומד להחיות ולהמית, למחוץ ולרפא, ככתוב: ראו עתה כי אני אני הוא, אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא (דברים לב, לט).

התבונן כי זהו בנין אב לכל התורה: בכל מקום שאומר אנ"י, שזו היא מידת אדנ"י המזמנת עצמה ומקדמת ואומרת 'ראו עתה'. ראו עת"ה בוודאי. הישמרו לכם ודעו כי אני

אני הוא, אני אמית ואחית, מחצתי ואני ארפא. כמו שאמר אדם לחבירו: ראה דבר זה, מדוע אינך מתעורר לראותו? ראה והתבונן בו, וכן מידת אנ"י היא אומרת ומכרזת: ראו עתה כי אני אני הוא ובדרך זה תמצא בכל התורה מצות עשה, כמו שכתוב: ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני יהו"ה (ויקרא כב, לא), ובמצות לא תעשה: לא תקום ולא תטור את בני עמך וגו' (שם יט, יח), ולבסוף כתיב 'אני יהו"ה'. כלומר, אני היא המידה המשלמת שכר טוב לצדיקים ונפרעת מן הרשעים, כאומרו 'אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא'. ואם כן התבונן כי המידה הזאת עומדת לשער, כאומרו זה השער ליהו"ה (תהלים קיח, כ), אדנ"י היא המכרזת ואומרת; ראו עתה כי אנ"י אנ"י הוא וגו', ומודעת עצמה וממשלתה וגמול טובה ועונשה לבריות, כדי שידעו להיזהר ולא יחטאו לפני יהו"ה יתברך עד שתהא צריכה היא להענישם ולהיפרע מהם, וזהו סוד 'אנ"י' האמור על מידת אדנ"י:

אבל מה שיהו"ה יתברך מכונה בלשון את"ה, לפי שהוא מבפנים ואינו נמצא לבריות כמו מידת אדנ"י, לפי שהשם הגדול יהו"ה יתברך שוכן בשם אדנ"י כמלך בהיכלו, ואינו נמצא עד שמבקשים אותו, וזהו שאמר: ובקשתם משם את יהו"ה אלהיך ומצאת (דברים ד, כט). ודוד המלך עליו השלום, היודע סודות העולם העליון, הזהיר שלמה בנו על דבר זה ואמר: ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו וגו' אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד (דבה"י, כח, ט). וזהו המלך הגדול שצריך כל אדם ללכת לערוך ולסדר תהילותיו ושבחיו וטובותיו, ולומר לפניו; אתה הוא המושל בעליונים ובתחתונים, אתה הוא ואין דומה לך. וזהו סוד כל התפילות שאדם צריך לסדר שבחיו של יהו"ה יתברך ואחר כך יבקש צרכיו, כעניין משה רבינו עליו השלום שאמר: את"ה החילות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותך (דברים ג, כג). ואחר שסידר שבחיו של השם בלשון את"ה, חזר ושאל צרכיו ואמר: 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה'.

ועל דרך זה הוא סדר כל התפילות והברכות שאנו מתחננים לפניו. הלא תראה ראש כל הברכות האמצעיות של תפילה, באת"ה הוא מתחיל, כאומרו 'אתה חונן לאדם דעת'. ובימים טובים ובראש השנה וביום הכיפורים: 'אתה בחרתנו', ובשבת בערבית; 'אתה קידשת', ובמנחה 'אתה אחד'.

אבל יוצר של שבת, שהוא מתחיל 'ישמח משה' ובמוסף 'למשה צוית', עדיין תשיג בהם דברי אלהים חיים, שהתפילות האלו שתיהן הן על יסו"ד, מידת אל ח"י שהוא סוד שבת, והוא סוד נקודה שביעית, סוף הוא"ו למטה. ובצינעה נמסור לך בזה קבלה עמוקה.

ולפיכך התבונן כי בראש התפילות אנו נכנסים באדנ"י שהוא בית שער, ואנו אומרים 'אדנ"י שפתי תפתח', ואחר כך אנו אומרים 'ברוך אתה י"י אלהינו', ובסוף כל הברכות אנו גומרים ואומרים 'ברוך אתה י"י'. התבונן עד מאוד. וכן דוד המלך עליו השלום בשבחיו; ויברך דויד את יהו"ה לעיני כל הקהל (דב"הי, כט, י) ומה אמר דוד ברוך את"ה יהו"ה אלהי ישראל אבינו מעולם ועד עולם לך יהו"ה הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד. חזר עוד ואמר: והעושר והכבוד מלפניך ואת"ה מושל בכל, בודאי 'אתה' מושל בכל:

והתבונן כי השם יתברך שהוא יהו"ה, שהוא סוד קו האמצעי ונקרא 'אתה', הוא סוד כל דגלי השם וכל הכינויין, כי הוא מתלבש ומתפאר בכולן כמו שהודענוך, בסוד 'אתה' שזהו סוד כל צבאות העולם וכל המרכבות שנבראו בצירוף האותיות, כאשר באה הקבלה בסוד ספר יצירה בצירוף האותיות וגלגולן. ותדע ותשכיל כי בצירוף כ"ב אלפא ביתות נבראו שמים וארץ, צבאות מעלה ומטה, וכל המרכבות העליונות והתחתונות בכוח צירופן נבראו ויצאו כל דבר ודבר למינו; כמו שתייב הצירוף יצאו כל המרכבות זכר ונקבה, בסוד הצירוף והגלגול, כמו שאמר בספר יצירה: זכר באמ"ש ונקבה באש"ם, וזהו סוד צירוף האותיות וגלגולן.

והנכנס לעומק צירוף האותיות, מהם יתברר עומק החכמה והפליאה בבריאת היצורים כולם כל אחד למינו, ותבנית כל מרכבה ומרכבה, וסוד כל זכר ונקבה. וכל הצירופים וגלגול כ"ב אותיות, הכול סתום בסוד 'את"ה', כי זהו חותם ראש וסוף של כל האותיות והמרכבות, וזה שכתוב בספר יצירה: נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת. והכול בסוד כ"ב אותיותיו וחמש צינורות הבינה, שבהם נצטיירו כל צורות המרכבות וכל צבאות עליונים ותחתונים. וזהו סוד התורה שהיא כ"ב אותיות והיא חמשה חומשים, שכלל הכול, 'את"ה'. והסוד הגדול וחתום: נכון כסאך מאז מעולם אתה (תהלים צג, ב).

וכבר ידעת כי סוד הקו האמצעי נקרא נור"א, והוא סוד שם יהו"ה יתברך שהיא מידת יעקב, והוא חתום משני צדדים בסוד את"ה, וכן הוא אומר: את"ה נור"א את"ה (שם עו, ח). התבונן מאוד ותראה כי סוד כ"ב אלפא ביתות שבצירופן נבראו כל המרכבות וכל צבאות העולם במצרף הבינה, שהיא סוד ה' ראשונה של שם המיוחד, והיא ציירה האותיות כולן בחמש צינורות. ויצאו כל האותיות כולן בחמש מקורות שהם אלו:

אחה"ע

בומ"ף

גיכ"ק
דטלנ"ת
זססר"ץ.
ואלו הן צינורות החכמ"ה והבינ"ה שבהם יצאו כל צורת האותיות מעומק רום הנקרא אין סוף. ומתוך צורת האותיות נעשה כל צורת המרכבות למיניהם, עליונים ותחתונים.
ומה שתצטרך לדעת, כי כ"ב אותיות הן יסוד והן נחלקו לשלושה מחלקות; אמ"ש, שמהם יצאו ג' יסודות א"ש רו"ח מי"ם. בג"ד כפר"ת, שבהם נבראו כל השביעיות למעלה ולמטה ובהם מציירים השבעה כוכבי לכת, וכל השביעיות שלמעלה מהם ולמטה מהם, בסוד שבע כפולות. עוד יש י"ב פשוטות, שבהן נחקקו י"ב גבולי אלכסון במרכבה עליונה וי"ב מזלות שמים, ואלו הן: ה"ו ז"ח ט"י ל"ן ס"ע צ"ק, ובאלו נכללו כל המרכבות עליונות ותחתונות.
ובעזרת השם עדיין נמסור לך קבלות עצומות היאך כל המרכבות, עליונות ותחתונות, נשואות באלו ג' מחלקות של כ"ב אותיות, ואו תראה סוד 'את"ה' היאך הוא סוד קשר כל העולמות, והיאך הוא סובל סוד כ"ב אלפא ביתא שבהם נוצר כל היצור וכל הדיבור. וזהו סוד עומק קבלת ספר יצירה, שאין כל אדם זוכה להן. ולפיכך תדע כי סוד חותם 'את"ה' הוא התפארת, שהוא סוד הקו האמצעי, שהוא סוד יהו"ה שהוא השם המכוון באמצע, הנושא כל השמות והכינויין, וכל העולמות בו אדוקים ומתאחדים, עליונים ותחתונים:
ולפי שהשם הנקרא יהו"ה הוא מצוי לנבראים בפעולותיו ובנוראותיו, אנו קורין לו בלשון 'את"ה', כמו שעומד לנוכח ומדבר עמו. אבל הכתר העליון, הנקרא אין סוף הנקרא אהי"ה, איננו מושג לא לשר ולא למלאך ולא לנביא בעולם, כי אפילו משה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים לא דבר כי אם עם שם יהו"ה יתברך שהוא קו האמצעי, ולא נכנס מן הבינה ולפנים ואפילו לסוף כל שערי בינה לא הגיע, כל שכן למנים, שהרי אמרו ז"ל: חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולן נתנו למשה חוץ מאחד דאם כן התבונן כי אפילו משה רבינו עליו השלום לא נכנס מן הבינה ולפנים, ואין מי שיגיע לעין הכת"ר העליון הנקרא אין סוף. ולפי שאין בנו כוח להשיגו, אין אנו מספרים עמו לנוכח כמי שמספר עם אחד לנוכח ואומר לו בלשון אתה. אבל כמו שאהי"ה אינו מושג לנוכח, והוא נסתר למעלה למעלה, אין אנו קורין אותו בלשון את"ה שהרי אינו עומד לנוכח, אלא בלשון הו"א אנו קורין אותו כמי שאינו עומד לנוכח ואדם מספר ענייניו ואומר: עניין פלוני כך הוא. וסימן; ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא (שמות טז, טו).

ודע כי המן מן הכתר העליון ירד, ובעזרת השם עדיין תשיג בזה סודות נעלמים. אבל שמור זה הכלל: כי לא ידעו מה הו"א, אין לך בעולם מי שיודע מהות הכתר הנקרא 'הוא'. ושמור זה מאוד.

ואם כן הרי לך פשר הדברים כי ג' השמות שהם אהי"ה יהו"ה אדנ"י, יש להם ג' כינויין בתורה, הו"א, את"ה, אנ"י. וכשתבין סוד אהי"ה וכינויו 'הו"א', תבין סוד והו"א רחום יכפר עון ולא ישחית (תהלים עח, לח), כי הוא בעל הרחמים גמורים שאין בהם תערובת דין, לפיכך 'והוא רחום יכפר עון' - בודאי. ותבין סוד והוא באחד ומי ישיבנו (איוב כג, יג) וסוד צדיק וישר הוא (דברים לב, ד):

ואחר שהודענוך זה, התבונן ותראה כי מידת אדנ"י שהיא סוד המלכו"ת נקשרת בתפארת שהוא סוד יהו"ה, ויהו"ה יתברך מתאחד עם הכת"ר שהוא סוד אהי"ה שהוא הנקרא אין סוף, ושלושת אלו המעלות הם סוד כלל הייחוד והאמונה. ועליהן אנו אומרים בתפילת ראש השנה; 'ותמלו"ך עלינו את"ה הו"א יהו"ה אלהינו על כל מעשיך'. והמבין סוד 'ותמלו"ך', וסוד 'את"ה', וסוד 'הו"א' הנאמר הנה, יבין סוד הייחוד וסוד ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמ"ו אחד (זכריה יד, ט). ומדוע אמר 'אחד' שתי פעמים? לפי שהמלכות צריך להתאחז בתפאר"ת בסוד ו' ספירות, והתפאר"ת צריך להתאחז בבינה שהוא סוד ג' ספירות עליונות, וזהו סוד 'יהיה יהו"ה אחד ושמ"ו אחד', וסוד 'ותמלוך את"ה הו"א יהו"ה אלהינו מהרה' וכו'.

ואחר שהודענוך זה במילת את"ה, די לנו בסוד זה השם וראוי עתה לעמוד בשער זה. הרי לך חמישה שמות מבוארים לפניך משמות י"י יתברך בספר הזה. נשארו חמישה שמות אחרים, ובעזרת השם נסדר אותם לפניך איש איש על מתכונתו בעזרת השם, וה' ברחמיו וחסדיו יאיר עינינו ויראנו נפלאות מתורתו אמן:

אמר המחבר: השם יתברך למען רחמיו וחסדיו יאיר נתיב שכל לפנינו ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו, ואל נאמר דבר שלא כרצונו, ויודיענו הדרך נעלה בה והקבלות אין בהם נדנוד, למען נוכל ללכת בדרכים הטובים והישרים ולא נטה ימין ושמאל מעשות הטוב והישר בעיניו, ובכן יהי רצון אמן:

אלו הן כנוייו של שם החמישי

יהוה.

קו האמצעי.

עץ החיים.

תורה שבכתב.

אמת.
תפארת.
דעת.
נורא.
משפט.
אתה.
יעקב.
ישראל.
מידת יום.
בריח התיכון.
אב ישראל.
ענוה.
אדיר.
שלום.
שלמה.
שלישי.
שמים.
יום שבת.
איש תם.
הקב"ה.
זעיר אנפין.
י"י י"י.
רחמים.
זכר.
משה.
חלב.
דבש.
צור.
יום.
מנורה.
ירח.

שבת.
אנכי.
אדם.
מזבח הזהב.
טוב רואי.
וא"ו של שם.
תפילין של ראש.
ספר תורה.
חן.
דבור.
רקיע.
חוט השדרה.
בן.
שופר פשוטה.
קול גדול.

השער השישי - הספירה החמישית

כבר הודעתיך ידיד נפשי, בחמישה שערים שקדמו, קצת מהנפלאות התורייות, כמו שהאדם יכול לברור דרך ישר ללכת לחצרות י"י יתברך בלי מכשול. עתה יש לנו להודיעך גם הה' שערים הנשארים מן החיבור הזה בעזרת השם יתברך, ואתה פקח עיניך ללמוד ולעשות ולקיים כו':

אלהי"ם שמע תפלתי האזינה לאמרי פי (תהלים נד, ד):

השם השישי משמות הקודש על דרך המעלות הוא השם הנקרא **אלהי"ם**. וצריך אני למסור בידך כללים ועיקרים לכל מקום שתמצא בתורה אלהי"ם, שתוכל לדעת לאיזה צד הוא נוטה. כבר הודעתיך, ידיד נפשי, כי השם הגדול הנקרא יהו"ה יתברך הוא לבדו העיקר והוא גוף האילן נוטה למעלה ולמטה ולצדדין, מתלבש בשאר כל שמות הקודש ושאר הכינויין, כמו שהודעתיך. וכפי הפעולה שהוא יתברך מחדש בעולמו, כך הוא נקרא באותו השם שממונה על הפעולה ההיא. ולפיכך נקרא לפעמים אהי"ה, ונקרא י"ה, ונקרא אדנ"י, ונקרא יהו"ה צבאות, ונקרא אלהי"ם צבאות, א"ל חי, אלהי"ם חיים - הכול כפי הפעולה שמחדש בעולם כך ילובש מלבוש השם הנקרא על הפעולה. והנה

זה השם הנקרא אלהי"ם הוא השם הממונה על הדין, וסימן: כי המשפט לאלהים הוא. וכשהוא יתברך פועל פעולה מצד הדין, נקרא על אותה פעולה אלהי"ם.
ועתה דע וראה כי הצד המכונה לפניו צד שמאל כינויו בתורה אלהים, לפי שאותו הצד הוא מקום הדין ובו דנין כל באי העולם כל הדינין הראויין, בין לטוב בין לרע, בין לחיים בין למוות. ובו כמה בתי דינין קבועין, וכל אחד גומר מלאכתו ומשפטיו באמת ובאמונה, והכול בדין ישר.
וזהו הנקרא בית דין של מעלה שם דנין את הבריות לשלום או לחרב, או לרעב או לשובע, לחיים או למות. זהו השם הנקרא אלהים והכול נדון בבית דינו, ועל זה אמרו רז"ל: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ואנו מבקשין ראיה לדבר מנין, אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן דאמר קרא בי"י אהלל דבר באלהים אהלל דבר (תהלים נו, יא), ביהו"ה אהלל דבר, זו מידה טובה, באלהים אהלל דבר, זו מידת פורענות ועתה יש לנו לומר לך כי הכול נדון בבית דין הנקרא אלהים, ואם יצא הדין להיטיב נקרא השם או יהו"ה או א"ל, ואם יצא הדין להעניש נקרא אלהים. ושמור זה מאוד.
ויש לך להתבונן כי בכל מקום שאתה מוצא בתורה אלהים, היא המידה המזומנת לשפוט ולדון את כל העולם. וכבר הודענוך בשער שעבר קודם זה היאך סנהדרי גדולה של מעלה עומדת בין השם הנקרא יהו"ה ובין השם הנקרא אלהי"ם, והיאך מידת הרחמים מתערבת עם מידת הדין כדי שלא לכלות את הבריות בשעת הדין. ולפיכך סנהדרי גדולה של מעלה קבוע לצד שמאל, בין יהו"ה ובין אלהי"ם, והוא נוטה לשמאל, ועל זה נאמר: שררך אגן הסהר אל יחסר המזג (שי"הש ז, ג), ואמרו רז"ל זו סנהדרי גדולה ולפי שכתוב פני שור מהשמאל, נקראת סנהדרי גדולה בלשון 'שררך'.
ותורת י"י מתקנת רפואה לחוטא בשעה שדנין אותו על חטאתיו בבית דין של 'שררך', כשחוזר בתשובה, שנאמר: רפאות תהי לשרך (משלי ג, ח) והנביא מכריז ואומר שהתשובה היא הרפואה, שנאמר: ושם ורפא לו (ישעיהו ו, י). ועתה פקח עיניך וראה כי בבית דין הגדול הנקרא אלהים נדונין כל בני עולם, עליונים ותחתונים:
וצריכין אנו להודיעך עיקרים גדולים שעליהן העולם עומד, והוא סוד מעשה בראשית, ולהאיר עיניך בסוד מה טעם הזכיר בכל מעשה בראשית שם אלהים. והוא הסוד לפי שכל הנבראים כולן, עליונים ותחתונים, כולן נבראו בקו הדין והמשפט, ואין לך בריה מכל הבריות שלא נסתכם עליה בית דין הנקרא אלהים קודם שנבראה, ויצא מן הדין: בריה זו כך ראויה להיות כשיעורה, בגובהה, בצורת אבריה, וחייה ומזונותיה. ומן הדין יצא שתהיה בריה זו משועבדת לבריה פלונית, בין לשעבוד הגוף בין לשעבוד מזון. וכך

היה הדין בכל מעשה בראשית ובכל בריה, נסתכמו בית דין של מעלה על שיעורה, גופה, וחייה ומזונותיה, ושעבודה וממשלתה. וכל בריה ובריה מכל הבריות עמדה לפני בית דין הנקרא אלהים, והתרו בה והודיעוה: דעי כי שיעור גופך יהיה כך, ואבריך ומזונותיך וחייך ושעבודך וממשלתך יהיה כך. והשיבה כל בריה ואמרה: הנני עם כל זה, בשמחה ובטוב לבב.

וזהו שאמרו רז"ל: כל מעשה בראשית בדעתן נבראו, בקומתן נבראו, ובצביונן נבראו כלומר, בדעתן, להבין כל מה שיקראו להן, בקומתן, להבין שיעור גופן ותבנית איבריהם, בצביונן, שהם רצו בחפץ וצבו לקבל הכול עליהן.

וטעם הסוד הגדול הזה הוא שאין תבין דבר שלא בפניו; כלומר שלא בפניו, שאינו מבין העיקר והטעם, ולפיכך אמר: קטן אין חבין לו. ולפיכך הוצרכו לומר במעשה בראשית 'בדעתן ובקומתן ובצביונן', להודיע שאין שום בריה יכולה לומר; קטן הייתי וכמו שאיני הייתי, ואין חבין לאדם שלא בפניו. ולפיכך הוצרכו לומר שנבראו בדעתן ובקומתן ובצביונן, שאין בהן דבר שלא היה בדעת ובקומה ובחפץ:

ואחר שהודענוך זה העיקר הגדול, יש לנו לחזור ולהודיעך שזה היה הטעם שכתב בכל מעשה בראשית 'אלהים', להודיעך כי כל הנבראים כולן נבראו בקו הדין והיושר, אין בהם נפתל ועיקש. ולפי שתמצא כמה בריות משונות זו מזו, וכמה בריות נאות, וכמה בריות מכוערות, שמא תאמר שלא מן הדין יצאה זאת הבריה מכוערת וזו נאה, מי גרם לזאת להיות נאה ולזאת להיות מכוערת, ומה ראה י"י יתברך שברא זו מכוערת וזו נאה, או מה חטאה לו המכוערת. משיבין לו: דע כי י"י יתברך, כל הבריות שברא ברא אותן בדעת ובקומה ובחפץ. וכל בריה ובריה שברא, העמידה לפניו ואמר לה: דעי שאתה בצורה זו, באברים אלו, בשעבוד זה ובממשלה זו; ועתה, אם תחפצי בזה - אמרי, ואם לאו הרי את כמי שלא נבראת. והשיבה כל בריה ובריה ואמרה: בזה אני חפצה ושמחה בעניין הגדול הזה.

וזהו סוד שנאמר במעשה בראשית: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א, לא), ופירשו בו: והנה טוב, זה יצר טוב, מאד זה המוות.

וכשברא י"י יתברך כל הבריות בצורה זו ובתכונה זו, לא נשארה טענה בעולם לשום בריה לומר: שלא כדין נבראתי. ולפי שנבראים כל מעשה בראשית בדין היושר והמשפט, נזכר בכל מעשה בראשית 'אלהים'. לומר שנבראו כל הנבראים בדין ישר ובמשפט אמת, ויצא מן הדין הישר שתהיה בריה זו גדולה מזו וזו קטנה מזו, זו מתקיימת הרבה וזו מתקיימת מעט, זו גופה גדול וזו גופה קטן, זו עופפה וזו הולכת, זו קופצת

על ידיה וזו על רגליה וזו שטה על פני המים, זו עגולה וזו מרובעת, זו ארוכה וזו קצרה. ושמא תאמר עלבון או חמס קבלו הבריות המשונות זו מזו בבריאתם, תלמוד לומר: בראשית ברא אלהי"ם, בקו הדין ובמשקולת ובמשפט נבראו כל הבריות,

וזהו שאנו אומרים: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין והחיה אתכם בדין ועתיד להקימכם לחיי עולם בדין. ולפי דרך זה התבונן כי כל מעשה בראשית עמדו שורות שורות לפני בית דין של מעלה והתרו בהם, כמו שאמרנו, והשיבו, טוב. וזהו: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד.

ואחר שהודענוך זה, יש לך להאמין כי בית דין של מעלה הנקרא אלהים נסתכמו על כל בריה ובריה ועל כל אבר ואבר שהוא ראוי להיות כך, והושיבוהו על כנו, והעמידו כל בריה ובריה וכל אבר ואבר מאיברי הגוף על מתכונתם, בעניין שאינו ראוי בעניין אחר להיות יותר טוב מזה. וזהו סוד 'בראשית ברא אלהים', אלהים בוודאי. כי כל בני העולם, עליונים ותחתונים, בקו הדין ובמשפט ישר נבראו, ולא קיבל דבר מכל הבריות עלבון וחמס, וזהו שהתורה מכרזת ואומרת: הצור תמים פעלו וגו' (דברים ל"ב:ד'). ומהו 'כי כל דרכיו משפט'? כלומר, במשפט נברא העולם. ולפיכך נקרא י"י יתברך בבריאת העולם 'אלהים'. ובסוף מעשה בראשית מהו אומר? וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א, לא), ודרשו רז"ל: אפילו המוות טוב, ומידת הדין כך חייבה מצד הדין הישר:

והנני פותח לך מפתח גדול: מה ראה י"י יתברך לצוות בתורה לשחוט בעלי חיים לאכילת אדם, והלא כתיב טוב י"י לכול ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה, ט), ואם הוא מרחם היאך ציווה לשחוט בהמה זו לאכילת אדם, ואיה רחמיו? אלא הסוד הוא ראש הפסוק שאמר 'טוב י"י לכל', טוב בוודאי, ולפיכך, 'ורחמיו על כל מעשיו'.

וזהו הפירוש: במעשה בראשית נסתכמו עם בהמה זו לשחיטה, ואמרה היא, טוב. ומה טעם? לפי שהבהמה אין לה נשמה עליונה להשיג מעשה השם וגבורותיו, ואמר י"י יתברך בבריאת העולם להעמיד לפניו הבהמות ואמר להם: רצונכם להישחט ויאכל אתכם האדם, ותעלו ממדריגת בהמה שאינה יודעת כלום למדרגת האדם שיודע ומכיר את י"י יתברך? ואמרו הבהמות: טוב, ורחמים הוא עלינו. שהרי כשהאדם אוכל חלק מחלקי הבהמה, חוזרת חלק מחלקי האדם, והרי חזרה הבהמה אדם ושחיטתה רחמים היא לה, שיצאה מתורת בהמה ונכנסת בתורת אדם. ובדרך זו מיתתו של האדם חיים היא לו, שעולה למעלת המלאכים, וזהו סוד: אדם ובהמה תושיע י"י (שם לו, ח).

אם כן התבונן ותתבונן סוד השחיטה של בעלי חיים, והכול מצד רחמיו וחסדיו הרבים על כל בריותיו. ומזה הטעם תתבונן מה שאמרו רז"ל במסכת פסחים: עם הארץ אסור לאכול בשר לפי שלא ציווה בתורה לשחוט בהמה אלא למי שיודע תורת הבהמה וחיה והעוף, וכל העוסק בתורה מותר לאכול בשר ומי שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר, ולפיכך עם הארץ אינו אוכל בשר מפני שהוא כבהמה ואין לו נשמה, ולא ציווה לשחוט בהמה כדי שתאכל אותה בהמה אחרת, אלא אם כן נתנבלה או נטרפה:

ואחר שהודענוך זה, דע כי המקובלים הנכנסים לסודות סתרי התורה אומרים כי תחילת הבריאה והחפץ הראשון נמשכו משלושים ושתיים נתיבות החכמה, והם סוד התחלת הבריאה הנכללת בשם אלהים. וספר יצירה פתח בספרו: בל"ב פליאות נתיבות חכמה חקק י"ה יהו"ה צבאות את עולמו. ולפי שהיו כל הנתיבות בקו הדין ובמשפט אמת, תמצא כנגד כל נתיב ונתיב מהל"ב נתיבות חותם אלהים בכל נתיב מהם. ולפי זה הסוד תמצא שאינו מזכיר בכל מעשה בראשית כי אם שם אלהים, ותמצא במעשה בראשית ל"ב פעמים כתוב שם אלהים, כנגד ל"ב פליאות חכמ"ה. ואלו הן לפי הסדר שכתובים במעשה בראשית:

א בראשית ברא אלהים;

ב ורוח אלהים;

ג ויאמר אלהים יהי אור;

ד וירא אלהים את האור;

ה ויבדל אלהים;

ו ויקרא אלהים לאור;

ז ויאמר אלהים יהי רקיע;

ח ויעש אלהים;

ט ויקרא אלהים;

י ויאמר אלהים יקוו המים;

י"א ויקרא אלהים;

י"ב וירא אלהים כי טוב;

י"ג ויאמר אלהים תדשא;

י"ד וירא אלהים כי טוב;

ט"ו ויאמר אלהים יהי

ט"ז ויעש אלהים את שני;

י"ז ויתן אותן אלהים;

י"ח וירא אלהים כי טוב;
י"ט ויאמר אלהים ישרצו;
כ ויברא אלהים;
כ"א וירא אלהים כי טוב;
כ"ב ויברך אותם אלהים;
כ"ג ויאמר אלהים;
כ"ד ויעש אלהים את חית;
כ"ה וירא אלהים כי טוב;
כ"ו ויאמר אלהים;
כ"ז ויברא אלהים את;
כ"ח בצלם אלהים ברא;
כ"ט ויברך אותם אלהים;
ל ויאמר להם אלהים;
ל"א ויאמר להם אלהים הנה;
ל"ב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד:

ועתה בני פקח עיניך וראה היאך כל נתיב ונתיב מל"ב נתיבות החכמה חתום בחותם אלהי"ם, להודיע כי כל מה שנברא במעשה בראשית, בסוד כל נתיב נברא, והכול בדין ובמשפט אמת, וזהו שאמרו רז"ל על הוא עשך ויכוננך (דברים לב, ו). ובמדרש קהלת מלמד שהוא ובית דינו נמנו על כל אבר ואבר שכך הוא, והושיבוהו על כנו.

והנה כל היצורים ותכונתם ושיעורם וכל מעשיהם ועניניהם, כולם בקו הדין נבראו; ועל כל אחד ואחד מהם נסתכם סנהדרי של מעלה הנקרוות אלהים בדין ישר ומשפט אמת. והנה אין לך נתיב מכל ל"ב נתיבות שאינו חתום בחותם אלהים, ושלמה המלך מכריז ואומר כי כל מעשה בראשית שהם נבראים בשם אלהי"ם כולם ראויים להתקיים לעולם, לפי שכולם נבראו ביושר ובמשפט ובדין גמור, ואין כל בריה מכל הבריות צריכה תוספת או גרעון כדי לתקנה יותר ממה שנתקנה במעשה בראשית, וזהו שאמר שלמה: כי כל מעשו; האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע (קהלת ג, יד). ואם כן פקח עיניך וראה כי השם הנקרא אלהי"ם הוא השם הממונה על הדין והמשפט, והוא הבורא הכול במשפט, והוא המביא את כל הבריות במשפט, ושלמה עליו השלום צווח ואמר: כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם (שם יב):

ולפיכך יש לך להתבונן כי שם י"י יתברך כשבא לברוא העולם בדין וביושר ומשפט בשם אלהי"ם, עמד ושיתף עמו שם הרחמים שהוא יהו"ה יתברך כדי שיוכלו הבריות

להתנהג לאט במשפטו של אלהים. לפי שאין הבריות יכולות להתקיים אם לא יתנהג עמהם ברחמים, מפני הדין הקשה של סנהדרי גדולה הנקראת אלהי"ם, ולפיכך שיתף עמו שם הרחמים, וזהו סוד; אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהו"ה אלהי"ם ארץ ושמים (בראשית ב, ד). ונקראת אלהים מידת הדין הקשה, כלומר שגוזר הדין בלי שיסתכל לעניין בעולם, אלא על פי אמיתו של דין חותך הדין, ויקוב הדין את ההר. וזהו סוד לשכת הגזית.

ולפיכך אילו היו הבריות נדונות בבית דין של מעלה בלי שיתוף שם הרחמים, היה העולם כלה ונשחת לפי חיתוך הדין. אבל שם הרחמים והחסד מהפך בזכות הבריות, ואם אינו מוצא להם זכות מאריך הזמן קודם שיגמרו הדין למעלה, וזהו סוד ארך אפים. וכל זמן וזמן מידת החסד מהפכת בזכות הבריות בזמן שעומדין בדין לפני האלהים, וזהו סוד: ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע חלילה לך מעשות כדבר הזה. והנני פותח לך שערי אורה בפסוק זה. וכי מה טעם אמר 'חלילה לך מעשות כדבר הזה'? וכי בבית דין של מעלה צדיק עם רשע ממיתין? אם כן אינו דין יושר, והכתיב: אל אמונה ואין עול (דברים לב, ד)?

אלא סוד זה הפסוק עמוק, והנני רומז. דע כי מידת החסד מהפכת בזכות כל בריה ובריה, ואם אדם אחד עשה זכויות ועשה עבירות, מידת הדין באה להעניש את האדם על העבירה ומידת החסד אומרת: וכי אם ידו של אדם חטאה וראויה להענש הרי עינו צדקת ואינה חוטאת, שעשתה מצוה זו, ואם את מענשת לזה הגוף בעבור חטא היד, הרי גם העין לוקה והיא נענשת שלא כדין. וזהו: להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע (בראשית יח, כה).

ולפי דרך זה מעכבת מידת החסד כמה פורעניות מלבוא לעולם. ובדרך זה, בעבור צדיק אחד שיש במקום מתעכבת הפורעניות מלבוא למקום, כדי שלא יקבל אותו הצדיק צער בפורענות המקום. כמו האבר שאמרנו בגוף, כך הצדיק במקום הוא כמו האבר בגוף, ומצד הזה מגין הצדיק על מקומו. כיצד מגין? כשדנין אנשי מקומו למעלה ויוצא מן הדין חייבים כליה או עונש, מתקרבת מידת החסד ואמרה: האף תספה צדיק עם רשע (שם, כג). כלומר, אומרת מידת החסד למידת הדין: אם את מענשת לאלו הרשעים של מקום פלוני, נמצא יגיע הנזק לצדיק ויקבל צער בעבורם כשיענשו הם או תישחת ארצם, וזה הצדיק לא חטא שיגיע לו צער או נזק. נמצא הצדיק מגין על אנשי המקום, מטעם שלא יגיע לו נזק וצער. ושמור עיקר זה מאוד.

וזהו: אם אמצא בסדום חמשים צדיקים ונשאתי לכל המקום בעבורם (שם, כו), וכן עד שהגיע לעשרה אצל ה' עיירות, שהיה כפי שיצא הדין העליון, וזהו סוד שאמר ללוט: הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכי את העיר (שם יט, כא). אבל לא היה כוח בלוט שתינצל סדום בזכותו אף על פי שהיה דר בתוכה, שאפילו לוט לא ניצל אלא בזכות אברהם, כמו שדרשו בפסוק: אל תבט אחריך (שם, יז), כלומר אל תדקדק לומר שראויה העיר להימלט בזכויותיך, שאינך ראוי, וזהו אמרו: כהוציאם אותם החוצה (שם). ושמור זה העיקר הגדול לכל התורה, כי ממנו תוצאות חיים:

וכמו כן שמור עיקר אחר, והוא סוד הפרשה הזאת. ואף על פי שהדבר נאמר בשמו של אברהם, כמו שכתוב שם 'ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע', גם כן הוא סוד מידת החסד של מעלה שמתקרבת תמיד לבית דין של אלהי"ם בשעה שדן את הבריות ומהפכת בזכותן ומעכבת כמה פורעניות בדרך זה. ובאה פרשה זו להודיע סתרים גדולים, היאך מידת החסד מהפכת בזכותן של בריות תמיד, ומידת הרחמים משתתפת עימה ומונעת כמה פורעניות מן העולם.

וזהו שאמרו ז"ל: התחיל לברוא העולם במידת הדין ראה שאינו מתקיים עמד ושיתף עימה מידת רחמים ההוא דכתיב ביום עשות יהו"ה אלהי"ם ארץ ושמים (שם ב, ד). והנני מגלה לך סוד בפסוק זה. יהו"ה אלהים, כנגד ארץ ושמים; יהו"ה כנגד ארץ, אלהי"ם כנגד שמים. לומר שהשם יתברך שהוא יהו"ה מתנהג במידת רחמים עם בני הארץ, שהם חוטאים יותר אלהי"ם מתנהג בדין עם השמים וצבאותם שאין חוטאים וזהו שתקנו ז"ל המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים.

ואחר שידעת זה יש לנו להודיעך עיקרים גדולים. בכ"מ שאתה מוצא בתורה כתוב שם אלהי"ם הוא סוד ב"ד של מעלה כמו שנפרש. וצריכים אנו להודיעך כי למעלה הם שתי ב"ד מלבד בתי דינים אחרים שיש ביניהם.

ב"ד של מעלה מאלו הבתי דינים הוא ב"ד העליון שהוא מדת הגבורה צד שמאל הנקרא אלהים אמת בכל מקום אשר שם יושבת סנהדרי גדולה של מעלה ודנין את בני העולם וזו היא הנקרא מדת הדין הקשה.

וב"ד התחתון הוא סוד השם הנקרא אדנ"י, ונקרא ג"כ ב"ד של מטה, ונקרא ג"כ מדת הדין הרפה. ובו הכל נגמר לעשות ולגמור בכל הנבראים כפי שגזרו בב"ד העליון, ולפיכך נקרא ג"כ אדני" לפעמים הרבה בשם אלהי"ם. ונקרא אלהי"ם בשעת גמר דין שפסקו ב"ד של מעלה הנקרא אלהים אמת. ובדרך זה תמצא כי מדת מלכות שהיא אדנ"י

נקראת גם היא אלהי"ם פעמים הרבה כשגומרת הדין שפסקו בסנהדרין של מעלה, והבן זה מאד,

ולפיכך יש לך להתבונן כי כל מי שהוא דיין בין שיהיה מלאך או אדם נקרא אלהים בשעת הדין או כשהוא ממונה פרנס על הדין וזהו שאמרה תורה (שמות כ"ב:ח') עד האלהי"ם יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהי"ם ישלם ואומר אלהי"ם לא תקלל ואומר כי המשפט לאלהי"ם הוא.

ויש לנו לגלות לך סוד סתום וחתום אמרה תורה (שמות כג) אלהים לא תקלל ואע"פ שמשמעות הכתוב שלא לקלל את הדיין עכ"ז ענין אחר רמז בו והוא שאם יבא על האדם מכה או נגע או מחלה או מיתה או חסרון לא יעיז פניו כלפי ב"ד של מעלה הנקרא אלהים שהוא מקום המשפט האמתי ואל ידבר נאצות וחרופים לומר אלהים דן כל זה למעלה ועל פיו באו אלי אלו הצרות ושמא יפעור אדם פיו לבלי חוק כמו שאמר לו אשתו לאיוב (איוב ב':ט') עודך מחזיק בתומתך ברך אלהים ומות אלא כמו שאמר איוב (שם) גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל.

וזהו שחייב אדם לברך על הרעה כמו שמברך על הטובה, וכמו שאמר דוד (תהילים נ"ו:י"א-י"ב) ביהוה אהלל דבר באלהים אהלל דבר. וזו היא אמונת ישראל לקבל משפטי אלהים בשמחה ולשמוח ביסוריו ותוכחותיו ומשפטיו ולהודות לפניו על הכל ולברך שמו כמו שאמר (שם קא) חסד ומשפט אשירה, אם חסד אשירה, ואם משפט אשירה, ולא יהיה אדם מבעט ביסורין ומוציא דברים קשים מפיו כל זה נרמז בפסוק אלהים לא תקלל. זה הכלל כל דיין שבעולם וכל בתי דינים עליונים ותחתונים נכללים בפסוק זה.

ואחר שהודענוך זה יש לנו למסור בידך כלל גדול ושמור אותו מאד לכל מקום שכבר נכשלו ולא הבינו כמה אנשים שהם חכמים בעיניהם והוא סוד מהו אלהי"ם אחרים.

ויש לנו להודיעך כי הש"י רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו הוא לבדו מלך על כל הנמצאים והיכל הקדש שלו מכוון באמצע וסביבות היכל הקודש (א) יש שבעה כתרים ומהם נמשכים שבעים שרים ושבעים אומות כמו שכבר פירשנו. וכל שבעים שרים נחלקו בדור הפלגה ללשונותם בארצותם נחלקו שבעים שרים לשבעים אומות להיות כל שר ושר מושל על אומתו ועל ארצו. וי"י יתברך עמד ובחר באברהם באותו הדור ובחר בישראל אחריו שהם זרע אברהם ומסר להם שמו הגדול להיותם חלקו וחבלו ונקרא בכל ישראל שמו הגדול שהוא יהו"ה יתברך ואין לאומה אחרת חלק בו כמו שכתוב (דברים כ"ח:י') וראו כל עמי הארץ כי שם יהו"ה נקרא עליך ויראו ממך. ואומר (שם לג) כי חלק יהו"ה עמו.

וי"י יתברך לפי שמסר שאר כל אומות העולם ביד השרים כל אומה ואומה לשר ידוע כמו שאמר הכתוב (דניאל יב) והנה שר יון בא (שם) ושר מלכות פרס עומד לנגדי, ומיכאל הכהן הגדול שהוא נושא דגל יהו"ה יתברך מסר אותו לישראל, ושאר שבעים שרים שהם בחוץ ואין להם חלק בהיכל הפנימי כל אחד מהם נתיחד לאומה ידועה והוא מושל על אותה האומה ועל ארצה. ואותו השר הממונה על אותה האומה רצה ה' יתברך שיהיה דיין את אומתו כפי הרשות שנתן לו ייי יתברך בתוך השנה ולפי שהוא דיין על אותה אומה, נקרא גם הוא אלהים. ואם חטאה אומתו של אותו השר, השם יתברך דן את השר ומלקה אותו ומעניש אותו. ולפי דרך זה התבונן שהאומות והשרים שלהם נדונים בבית דין של יהו"ה יתברך שהוא 'אלהי"ם אמ"ת', וזהו סוד: כי יהו"ה אלהיכם הוא אלהי האלהים (דברים י, יז).

ודע והאמן כי כל האומות והשרים שלהם הנקראים אלהים, כולם באים בראש השנה להיותם נדונים לפני ה' יתברך. ואם לא נהגו האומות כהוגן, אזי לוקין השרים שלהם וגורעים להם השפע והטובה שהיה ה' יתברך נותן להם; וכשלוקה השר של האומה, נופלת האומה. וזהו שאמר הנביא: יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה (ישעיהו כד, כא), וזהו שאמרו ז"ל: אין אומה נופלת אלא אם כן נופל שרה תחילה. והטעם, כי כפי הדין שיפסקו על שר של אותה האומה, כך מקבלת אומתו לטוב ולרע.

וזהו שאמרו ז"ל: פושעי ישראל בגופן, וכן פושעי אומות העולם בגופן. ועניין גופן הוא השר שלהם, לאותם היודעים סודות הנסתרים. וכל מה שאומות העולם פושעים, לוקין על פשעם השרים שלהן. וזהו שאמר שר של אבימלך מלך פלשתים: ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי (בראשית כ, ו). מחטו לי, חסר א', כלומר שאמר לו השר: דע כי משעה שחטאת, שלקחת שרה אשת אברהם, דנו אותי בבית דין של מעלה ומכניסים בי מחטים וקוצים ואני בצער גדול. כי אלהים זה שדבר עם אבימלך, שרו של אבימלך היה, כי לא היה ראוי לנבואה או לדיבור שאר מלאכים אלא לשר שלו. והבן זה מאוד.

ומה שאמרו 'פושעי ישראל בגופן' הוא סוד כנסת ישראל, ליודעי סתרים, וכשישראל חוטאים כנסת ישראל נענשה, וכן הוא אומר: ובפשעיכם שלחה אמכם (ישעיהו נ, א).

ואל תתפוס עלינו על מה שכתבנו בשערים הקודמים, שהשרים של אומות העולם אינם מטיבים ולא מריעים, כמו שאמרנו במה שתיקנו חכמים לומר על העובדי גילולים שהם משתחווים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע. כי כוונתנו לומר שאין להם מעצמם

יכולת ולא רשות לדון להרע או להיטיב; אבל אם נתן להם ה' רשות, הם גומרים, לפי שמסר ה' בידם לגמור. ולפיכך נקראים שרי האומות על זה 'אלהים':

ועתה התבונן כי כל אומה ואומה משבעים אומות נידונות כל השנה בבית דין שלה, והוא השר של אותה אומה, ונקרא אותו השר על זה אלהים; ובראש השנה נדונים כל השרים הנקראים אלהים, וכל האומות שלהם, בבית דין של יהו"ה יתברך שהוא 'אלהים אמת. נמצאו אלהי האומות גם הם נדונים, ואף על פי שהם דנין את האומות. וזהו סוד שאמר הכתוב: כי יהו"ה אלהים הוא אלהי האלהים. כלומר, הוא דיין שדן את אלהי האומות.

ושמור זה העיקר הגדול והיזהר בו, ותבין סתרים נעלמים ותדע שי"י יתברך הזהיר את ישראל ואמר להם: בני, אני אלהיכם ואתם עמי, ואין לכם לקבל אחד מאלהי העמים לאלוה, שהרי אותם האלהים נתונים לעובדי גילולים ולא לכם, ושל אחרים הם ולא שלכם, כי אני ה' אלהיכם לבד.

ולפיכך התחיל י"י בעשרת הדברות ואמר שתי הדברות הראשונות בלי אמצעי, ואמר 'אנכי יהו"ה אלהיך', אלהיך בוודאי, ואחר כך: לא יהיה לך אלהים אחרים. וזהו שאמרו חז"ל: אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום. ואלו שתי הדברות הן עיקר כל התורה ולפיכך שמענום מפיו, ושאר כל מצוות התורה שמענום מפי משה. ומנין תורה שמעו מפי משה, שהן תרי"א מצוות והן סוד התורה, ועל זה נאמר תור"ה צוה לנו משה (דברים לג, ד), שעל ידי משה ניתנו לישראל תרי"א מצוות. אבל 'אנכי' ו'לא יהיה לך' לא קיבלום על ידי משה אלא מפי הגבורה שמעום, כמו שאמר: אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי (תהלים סב, יב). נמצא, תרי"ג מצוות, שתיים מהם שמעו מפי הגבורה, ונשאר מהם תרי"א, שהם סוד תור"ה, שמעו מפי משה; וזהו שדקדק הכתוב ואמר 'תור"ה צוה לנו משה', שהן תרי"א מצוות. ולפי העיקר הזה אמר ה' יתברך לישראל: בני, לא יהיה לך אלהים אחרים, שאין להם חלק בך ואין לך חלק בהם, כי חלק יהו"ה עמו:

ואחר שידעת זה, התבונן שאמר הנביא: כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם יהו"ה אלהינו לעולם ועד (מיכה ד':ה'). ואין לך להאמין דברי ריקות של כמה ריקים שאומרים שאין כוח באלהי העמים ואינם נקראים אלהים. אבל יש לך לדעת כי ה' יתברך נתן כוח וממשלה ושבט ביד כל שר ושר משרי האומות לדון ולשפוט את עמו ואת ארצו, ונקרא שם השר 'אלהים' לפי שהוא שר ושופט את בני ארצו. אבל סוף כל השרים, וכל האומות שלהן, באין להיות נדונין בבית דין של יהו"ה הנקרא 'אלהים אמת'. ואם חטאה או סרחה אומתו של שר, אזי לוקה השר על אומתו שבארצו. ודע והאמן כי אין כוח באלהים אחרים, שהם אלהי העמים, אלא אותו הכוח שנתן ה' להם לשפוט ולפרנס

את אומותם; אבל אינן יכולין למחוץ ולרפא, להמית ולהחיות, חוץ מהכוח הידוע הנתון להם לבני ארצם וממשלתם.

וזהו: כי כל אלהי העמים אלילים. ופירוש אליל הוא כמו בשר אדם מת, לפי מחלוקת החכמים במסכת חולין, מכל צד הוא לשון אליל דבר מת, וזהו: רופאי אליל כולכם (איוב יג, ד) שהוא בשר מת שאין לו רפואה. כך אלהי העמים אין בהם כוח להיטיב ולהרע, זולתי אותו הכוח הקצוב שמוסר להם השם, ואינן יכולין לצאת מאותה השורה. והם כמו כן נדונין כמו שבני ארצם נדונין וכל כוחם וממשלתם אינו אלא אותו הפרס שהם מקבלים משם יהו"ה יתברך שהוא אדון ודיין על כולם.

ועתה שמור עיקר זה לכל התורה כולה ותוכל לדעת מהו שם אלהים בכל מקום, או שם אלהים אחרים, כמו שאמר: בעבר הנהר ישבו אבותיכם וגו' ויעבדו אלהים אחרים (יהושע כד, ב), לא יהיה לך אלהים אחרים (שמות כ, ג):

ואחר שהודענוך אלו העיקרים הגדולים יש לנו להודיעך עיקר גדול, והוא שיש לך לדעת ולהתבונן כי מקור החיים הנקראים חי"י עולם הוא סוד השם הנכתב בתורה יהו"ה ונקרא אלהים. והטעם, לפי שהוא המקור שממנו שואבת מידת הגבורה הנקראת בית דין של מעלה ונקראת אלהים. ולפי שאינה דין גמור, נכתבת באותיות יהו"ה; ולפי שהיא השורש שממנה שואבת מידת הדין, נקראת אלהים, אף על פי שאינה כתובה אלא באותיות יהו"ה. ושמור עיקר זה הגדול לכל מקום שתמצא בתורה שנכתב יהו"ה ונקרא אלהים.

ואחר שידעת זה, דע כי שתי המידות הנקראות נצ"ח והו"ד, נצ"ח נקרא יהו"ה צבאות לפי שהוא לימין; והוד נקרא אלהים צבאות לפי שהוא לשמאל, ולפי שהיא מתלבשת מלבושי הדין מן הבית דין הנקרא אלהים נקראת גם היא אלהים צבאות. סוף דבר: כפי המקום אשר ממנו שואבת כל מידה ומידה, כך היא נקראת. ובכל מקום שתמצא בתורה שקורא לדבר בעולם בשם אלהים, דע כי היא מושכת כוח ממידת סנהדרי גדולה של מעלה הנקראת אלהים באמת, עד שאפילו בני האדם נקראים אלהים בהיותם דנין דין אמת. ואחר שהודענוך עיקרים אלו בשם הנקרא אלהים, יש לנו לחזור ולהודיעך שאר השמות ששם אלהים נקרא בהם לפעמים:

דע שהמידה הזאת הנקראת אלהים נקראת לפעמים **גבורה**. והטעם, לפי שהיא מתגברת לעשות דין בפושעים ובחוטאים, והיא הנוקמת מיד הרשעים והמתקוממים אל ה' יתברך. ולפי שהיא בית דין של מעלה והיא המשלמת גמול לכל הראוין לגמול, נקראת גבור"ה על כוחה וממשלתה שיש לה יכולת לדון ולהתפרע ולהתגבר על הכול, ואין דבר

שיעמוד לפניה, וזהו שאמר הנביא: עורי עורי לבשי עוז זרוע ה' (ישעיהו נא, ט). ואמר: הלוא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין. ואלמלא גבורותיה לא היו הדינין נגמרים, ולא היו החזקים נענשים. אבל לפי שהגבורה היא חזקה ומושלת על הכול, לכן נגמרין הדינין הנידונין בבתי דינין שלה.

הלא תראה כשחוטאים ישראל נחלשה הגבורה על ידי חטאתם, וכמו שהנביא אמר: איה קנאתך וגבורתי"ך (שם סג, טו)? והגבורה משיבה ואמרה; צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך (דברים ל"ב:י"ח, ימ). וכפי החוטאים נחלשת הגבורה וחזר הימין לאחור, וכן הוא אומר: השיב אחור ימינו מפני אויב (איכה ב, ג).

ודע כי למעלה מצד הגבורה הוא המקור והשפע שהגבורה שואבת ממנו, ומן המקור ההוא, שהוא העליון על הגבורה ונקרא בינ"ה, נובעים כמה מיני כוחות של גבורה ונקראים גבורות, וזהו שאמר: מ"י ימלל גבורות ה' (תהלים קו, ב). וכשישראל צדיקים אזי אותן הגבורות משפיעים כוחותיהם למידה הנקראת גבורה, ואזי ישראל מתגברים על האומות. ולפי שהגבורה היא בחזקתה, לוחמת עם האומות ונוקמת נקמות ישראל מן האויב. ואם חס ושלום חטאו ישראל אזי נשארת מידת הגבורה חלושה ואינה פועלת הנקמה בעובדי גילולים, וזהו סוד 'צור ילדך תשי', ואומר 'איה קנאתך וגבורתי"ך'. והבן זה מאוד:

והמידה הזאת היא נקראת **בית דין של מעלה**, יעל ידי המידה הזאת נידונין כל בני העולם, כמו שאמרנו, לטוב ולרע. וזה המקום הנקרא **זכות**, יפי שבו נזכרים כל הזכויות וכל החטאים; והרע הניתן משם גם כן זכות הוא, לפי שבו האדם נטהר מן החטא. ומכוח סנהדרי גדולה זו יצאו ג' בתי דינין אחרים שדנים בני העולם לעושר ולעוני, לבריאות ולחולי. וכל דינין שבעולם נידונין בסנהדרי גדולה ובאלו שלושה בתי דינין שלה, חוץ מג' דברים שאינן נידונין בבית דין של אלהים מכל וכל, אבל הם נמשכים ממקום שכולו רחמים, ואלו הם חיים ובנים ומזונות. ואף על פי שגזרו בבית דין של סנהדרי גדולה של מעלה על אלו ג' דברים, אם עמד אדם ונתכוון בתפילתו עד מקור החפץ, יפיק שאלתו. וזהו שאמרו חז"ל: בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא:. ועניין זכות הנזכר במקום זה הוא סוד סנהדרי גדולה; ועניין מזל שהזכירו במקום זה הוא סוד המקור העליון, שהוא מקור החפץ הנקרא אהי"ה, אשר משם נזלו מימי החפץ והרצון. וזהו המזל שכל הדברים תלויין, אפילו ספר תורה. ועל כן אמרו: הכול תלוי במול ואפילו ספר תורה שבהיכל. ואל יעלה בדעתך כי במזלות הכוכבים דיברו ו"ל

במקום הזה, שלא דיברו אלא במקור החפץ, ודי למבין. וכבר ביארנו דברים אלו בשערים הקודמים:

ודע כי המידה הזאת נקראת **צפון**, וצריך אתה לדעת העיקר. כבר הודענוך כי מידת החסד, שהיא בימין, תמיד פתוחה ומזומנת להפיק לכל שואל. וכשהאדם שואל חפציו מאת השם, אזי מתעוררת מידת החסד ומושכת ממקור הרצון כל מיני העושר וכל מיני טובות לתת לשואל די מחסורו.

וכשמגיעין אותן המתנות והטובות מצד מידת שמאל, אזי עומדת מידת הדין שהיא מצד צפון ומעכבת אל הימין לגמור חפצי השואל ואומרת: נשב לדין ונראה אם זה השואל ראוי לתת לו שאלה זו ששאל או לאו. ואז נידון השואל בסנהדרי גדולה העומדת בצפון, ואם הוא ראוי נותנים לו שאלתו, ואם אינו ראוי מונעים ממנו כל אותו העויר וכל אותו הטוב שהמשיכה מידת החסד. ואז מקבלת מידת הדין ההיא בצפון כל אותו העושר וכל אותו הטוב ומכנסת אותו באוצרותיה ובבתי גנזיה אשר בצפון, ונשאר כל אותו העושר וכל אותו הטוב באוצרות צפון; לפי שמאחר שמשכה מידת החסד אותם למטה, שוב אינן חוזרים למקומן אלא מקבלת אותם סנהדרי גדולה אשר בצפון. ולפיכך נקראת צפון, לפי ששם צפונים כל מיני עושר וכל הגנזים וכל המצפונים וכל הזהב, וכן הוא אומר: מצפון זהב יאתה (איוב לז, כב).

ולפי שהמקום ההוא הנקרא צפון הוא מקום הטמונות והמצפונות כל מיני העושר, אמרו רז"ל: הרוצה להעשיר יצפין. כלומר, יכוין למידת צפון להשלים עם מידת הדין העומדת בצפון, שלא תעכב שאלתו כששואל מאת ה' יתברך עושר ונכסים. ועל זה הדרך היה השולחן בצפון, לפי שמשם נמשך העושר וצרכי הבריות.

ולפי שהצפון הוא לשמאל, אמר הכתוב: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד (משלי ג, טז). ודע כי כל העושר הזה וכל אלו המצפונות אשר בצפון:

ואחר שהודענוך זה, דע כי בצד הצפון יש מקומות וחדרים גדולים אשר המה מלאים כמה מלאכי חבלה וכמה מיני פורעניות, ושם כמה בארות מים עכורים, טיט ורפש וטיט היוון יורדים עד התהום, ושם כמה מיני שחת, ושם כמה מיני נחשים ועקרבים, ושאר כל מיני חיות רעות יכל אלה שזכרנו כולם עומדים וצופים מתי יצא מן הדין אשר בצפון, לחרוב ארצות ולעקור מלכויות ולהכות בני אדם בכל מיני מכה ובכל מיני משחית, ואז יוצאין כל אחד מאלו מיני פורעניות אשר בצפון ושוטטין בעולם וגומרים הדין בכל אותן שנתחייבו בבית דין שלמעלה, ועל אלו כולן נאמר: מצפון תפתח הרעה (ירמיהו א, יד).

ודע שיש במקום זה כמה מלשינים וכמה קטרוגים, וכמה מקטרגין על הבריות.

ולפי שהשם יתברך נתן תורה ומצוות לפי רוב חמלתו על ישראל, ציוה להקריב לפניו קרבנות לכפר על העוונות, כדי לסתום אלו המקטריגים בצפון ולכל בעלי משחית. וציוה בתורה כי כל קרבן שהוא בא על חטא, יהיה אותו קרבן נשחט בצפון, וכן הוא אומר: ושחט אותו על ירך המזבח צפונה (ויקרא א, יא). והקרבן הנשחט בצפון בא על החטאים שאדם חוטא, בין שיהיה יחיד או ציבור. כגון, פר ושעיר של יום הכיפורים, וכגון פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים, וכגון זבחי שלמי ציבור ואשמות, וכגון חטאת הציבור והיחיד, כל אלו נשחטין בצפון.

ואם תאמר: הרי שלמי ציבור, ואינם על חטא ולא אשם? דע שהוקשו לחטאת, זהו שאמר הכתוב: שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים (שם כג, יט). אבל שלמי יחיד והתודה ואיל נזיר והבכור והמעשר והפסח, כל אלו אינן מוכרחים להישחט בצפון אלא שחיטתן בכל מקום בעזרה,

וטעם כל זה מבואר. ולפי שהקרבנות הם כופר לאדם מן הפגיעה, כמו שכתוב 'ונזבחה לה' אלהינו פן יפגענו בדבר או בחרב' (שמות ה, ג) ואלו המינים של פורענות הם בצפון, לפיכך ציווה י"י יתברך כל קרבן שהוא בא על חטא, יישחט בצפון. ובעזרת השם באלו הדברים עדיין נודיע עיקרים גדולים בטעמי הקרבנות. ולפי שמידת שם אלהים הוא סוד הדין עומדת בצפון, נשחטין הקרבנות הבאים על החטא בצפון, והסוד: זבחי אלהים (תהלים נא, יט). והבן זה מאוד:

ואחר שהודענוך אלו העיקרים הגדולים צריך אתה לדעת, לפי שבית דין העליון הנקרא אלהים יושב לצד צפון והקרבנות הבאים על חטא נשחטים בצפון להיות כפרה בפני בית דין של מעלה, דע כי לצד צפון של מעלה חוץ לפרגוד יש נחש גדול עקלתון, והוא גרם מיתה לאדם הראשון והטיל זוהמה אצל חוה, והוא ראש לפורענות. לכן אמר ה' יתברך והבטיח את ישראל להעבירו ולהרחיקו ולהדיחו למקום שלא יוכל לקטרג לעולם, ואמר הנביא: ואת הצפוני ארחיק מעליכם והדחתיו אל ארץ ציה ושממה (יואל ב, כ).

וזה קשור בדבר הנקרא קץ כל בשר, כי הוא מכלה מנפש ועד בשר. וזה נכנס לקטרג על דור המבול ונמסרו בידו, וזהו שאמר: קץ כל בשר בא לפני (בראשית ו, יג) כלומר, מידת הפורענות, שהיא מקטרגת על הבריות, בא לפני וקטרגה עליהם: כי מלאה הארץ חמס (שם). ונגמר הדין ומסרם ביד 'קץ כל בשר' להשחיתם, ועל זה נאמר: והנני משחיתם את הארץ (שם).

ולפי שהמידה הזאת המוכנת לפורענות קבועה בצפון, ציווה י"י יתברך שישחטו הקרבנות הבאים על חטא בצפון. אבל לעתיד לבוא, שהקרבנות עתידין להיבטל, ירחיק

השם מידת הפורענות מעלינו ומצד הצפון, ויוליכנה למקום שאינה יכולה לקטרג עוד. וכמו שתהיה נעקרת מידת הפורענות מצד צפון כך יתבטלו הקרבנות שהיו נשחטין בצפון, לפי שכבר בטלה מידת הפורענות המקטרגת שהיתה עומדת בצפון, ואין צורך להישחט קרבן בצפון על חטא שלא יחטאו עוד. והבן זה מאוד:

ודע כי המידה הזאת הנקראת אלהים, העומדת לשמאל, נקראת לפעמים **י"ד כה"ה**. וטעם שנקראת יד כהה, לפי שהיא השמאל והיא מונעת ומעכבת את הימין להשפיע בעולם זולתי מה שיצא מן הדין. ולפי שמעכבת על צד ימין לתת הטובות בעולם, הרי המידה הזאת הנקראת שמאל לוקחת ומקבלת כל העושר מיד הימין ומחביאה אותו בבתי גנזיה, כמו שאמרנו. וזהו סוד: וקרנים מידו לו ושם חביון עוזו (חבקוק ג׳:ד׳). והבן זה מאוד.

ואחר שהודענוך זה, יש לנו להודיעך כי מידת הגבורה הזאת נקראת **פחד**. והטעם, כי מידת הגבורה והממשלה אשר שם סנהדרי גדולה ושם כמה בתי דינים, ושם כמה בתי שלהבות אש להבה, ושם כמה גרדינים נמוסים ממונים להכות ולהעניש ולייסר בכל מיני מכה ופצע וכל מיני חלאים, וכולן אש שלהבת. ובמקום הזה יש כמה מיני אש אשר אוכלים כל מיני אשות שבעולם ולוחכים אותן, בהיות האש אוכלת את הקש. ולפיכך נקראת **האש הגדולה**, יפי ששאר כל מיני אש אשר בעולם הם קטנים אצל האש הזאת. ולפי שהאש הזאת שורפת כל שאר מיני האש יפחדו ממנה עליונים ותחתונים, ואפילו המלאכים העליונים נרתעים ונבהלים ונשרפין מן האש הזאת ואינן יכולין להתקרב אליה, אך שם פחדו פחד מרוב חזקה וכוח ממשלתה. ולפי זה הדרך נקראת המידה הזאת פחד, אשר ממנה פוחדים המוני מעלה ומטה, זהו שאמר הכתוב: מפני פחד י"י ומהדר גאונו (ישעיהו ב, יט). ומן האש הזאת שהיא שורפת ומכלה את הכול, והוא מקום הפחד והוא בית מצרף לרשעים ופושעים, ומכוח שלהבת שלה נשרפין כמה חיילות, אמר הכתוב: פחדו בציון חטאים אחזה רעדה חנפים מי יגור לנו אש אוכלה מי יגור לנו מוקדי עולם (ישעיהו לג, יד):

ודע שנקראת **אש אוכלה**, מפני שהיא אוכלת כל שאר מיני אש שבעולם. ובדרך זה נקרא ה' יתברך מצד המידה הזאת אש אוכלה, כאומרו; כי י"י אלהיך אש אוכלה הוא יכניעם (דברים ט, ג). ולפי שהוא יתברך אש אוכלה, יכול להכניע ולהשפיל ולכלות; כי במידה הזאת הוא יתברך עושה מלחמות, ולפיכך נקראת המידה הזאת פחד.

והמידה הזאת החזיק בה יצחק אבינו עליו השלום, שהיא לצד שמאל ולצד הדין הגדול ונקראת **פח"ך יצח"ק**, וכן הוא אומר: וישבע יעקב בפחד אביו יצחק (בראשית לא, נג).

ודע כי כשרדף לבן הארמי אחר יעקב וביקש לעקור את הכול, באה מידה הזאת לעקור את לבן וללחום עמו. כי בכוח גדול ועליון היה בא לבן הארמי, ואל יהיה בעיניך דבר נקל שאמרה תורה 'ארמי אובד אבי' (דברים כו, ה) כי לבן ביקש לעקור את הכול, שורש וענף. וכשראה יעקב שבאה מידת הפחד לסייעו, נתגבר והתחיל להראות גבורתו ותוקפו אצל לבן, וזהו שאמר הכתוב: ויחר ליעקב וירב בלבן (בראשית לא, לו). ואם יעקב היה חלוש, היאך עושה מריבה עם לבן? אלא דע כי מידת הפחד באה לסייע את יעקב. ומניין לנו ראייה? שאמר יעקב ללבן: לולי אלהי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתני (שם). פחד יצחק בוודאי היה לי ובא לסייעני:

ולפי זה הדרך התבונן כי מידת הפחד היא מקום סנהדרי גדולה ושאר בתי דינין שלה, ובה כל מיני אש חזקה, ובה כל מיני כלי מלחמה וכלי משחית להשמיד להרוג ולאבד, לעקור לטלטל ולאבד, כל אלו לגמור הדינים הנגזרים בסנהדרי גדולה הנקראת אלהים. ועל המקום הוצרך שלמה לגלות כי אפילו הגיבורים והחסידים והצדיקים פוחדים מן המקום הזה, ואמר: הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו' מפחד בלילות (שיה"ש ג, ז) ואמרו רז"ל: מפחדה של גיהנם שהיא דומה ללילה ידע כי אפילו הצדיקים העליונים ייאים ונבהלים ממידת הפחד, והרי דוד צווח ואמר: סמר מפחדך בשרי (תהלים קיט, קכ) ומה טעם? 'וממשפטיך יראתי'. כלומר, מקום המשפט הוא מקום שבו שוכנת מידת הפחד.

ואחר שביארנו לך זה, דע כי במקום הנקרא פחד יש למטה כמה מיני שוחות ובורות עמוקים עד מאוד, ונקראים מדורי גיהנום. ושם כמה מיני משחית ומיני פורעניות, ומרוב עומקם הם כולן חושך ותמיד הם חשוכים ואפלים. ונקראים על טעם זה 'לילה', לפי שאין מאיר שם לעולם אלא תמיד כולו לילה באותו מקום. ולפיכך פוחדים עד מאוד ממנו עליונים ותחתונים, וזהו: 'מפחד בלילות'. ודרשו רז"ל: מפחדה של גיהנם שהיא דומה ללילה.

וכמה צדיקים ביקשו רחמים בחייהם שלא יראו אותו המקום, הבטיחם ה' יתברך לעשות בקשתם ושאלתם ואמר: לא תירא מפחד לילה (תהילים צ"א:ה'). ועתה התבונן כמה היא כוח בעלי תשובה, שנצולין מזה המקום הקשה. ואוי להם לרשעים שנידונין במקום זה שלא הופיע בו אור לעולם, וזהו שאמר: ארץ עפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותפע כמו אופל (איוב י, כב).

ודע כי כל אדם שאינו אומר בכל יום ויום סדר קדושת היום, שהוא 'ובא לציון' עם קדושתו והלכתו, עתיד לטעום טעם במקום פחד הזה שכולו חושך, אם לא יתקן מה

שקלקל קודם שיצא מן העולם. וכן הוא אומר: ארץ עפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים (שם), ומה טעם רואה צלמוות? לפי שלא אמר סדר קדושת היום, וזה שנאמר 'צלמות ולא סדרים'.

ודע כי המידה הזאת, הנקראת פחד ואש אוכלה, נתנה י"י יתברך לישראל לעבור לפניהם לכבוש את הארץ וללחום המלחמות, שנאמר: לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן י"י אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה (דברים יא, כה). ולמה אמר הכתוב 'פחדכם'? בשיבחן של ישראל הפליג ואמר השם: אף על פי שמידת הפחד שלי הוא, ישראל לקחו אותה בירושה. שהרי יצחק ירש מידת הפחד ושלו היתה, שנאמר: וישבע בפחד אביו יצחק (בראשית לא, נג), וירשו ישראל כל נכסי אברהם יצחק ויעקב והרי מידת פחד נמסרה ביד ישראל לירושה, עד שחטאו ואבדו הכול.

ואחר שידעת זה, דע כי כל הממשלה והשלטנות של מעלה הם בסוד גבורה, מידת הפחד שהיא סוד הממשלה, וכן הוא אומר: המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו (איוב כה, ב):

ואחר שהודענוך ומסרנו בידך אלו העיקרים והכללים הגדולים, יש לנו לחזור ולמסור בידך עוד עיקרים אשר מהם תיכנס לכמה שערי אורה והשגת כמה סתרי תורה. ואחר אשר ביארנו לך קצת הסתרים הנכללים בשם אלהים, יש לנו לחתום שער הזה ולהודיעך כי אלהי"ם הוא ידוע לקצת בעלי הקבלה שהוא סוד אש אוכלה, כמו שאמרנו, אבל המידה הזאת פועלת כל ההפכים בכוח אחד פשוט; והכוח הזה הוא ממית ומחייה במידה אחת, והוא מכלה ומקיים ומוחץ ורופא, והכול במידה אחת ובקצב אחד.

ומן הכוח הזה נוטלין רשות כל השליחים השלוחים מלמעלה לגמור הדין הגזור על בני העולם, אם למוות אם לחיים, אם לכלות אם לקיים, אם למחוץ אם לרפא, והכול במידה הזאת. ולפי דרך זה התבונן כי כשמשלחין מלמעלה שליח לגמור שליחות באלו הדברים וכיוצא בהן, נקרא השליח אלהים על פי הכוח שמסרו בידו מאלו הדברים הנזכרים. ושמור זה העיקר הגדול בידך, שעדיין תצטרך אותו לכמה מקומות.

ועתה אם יש לך עיניים, פקח עיניך בכללים אלו הגדולים שמסרנו לך בשער הזה בעניין שם אלהים ותוכל להבין שם אלהים בכל מקום שאתה מוצא בתורה. ותבין למה נקראו השרים העליונים אלהים אחרים, ותבין למה נקראו הדיינין כולם, אפילו בני אדם, בשם אלהים. ותבין למה נקראו המלאכים בני האלהים. וכשתבין כל העניינים האלו, תבין גם כן שאר הכוחות והפעולות אשר הן כולין בשם אלהים. והשם יתברך יורנו הדרך לדעת אמיתת דרכו ולשמור מצוותיו חוקיו ומשפטיו, וכן יהי רצון:

ואלו השמות מבוארים בשער זה.
אלהים.
גבורה.
ב"ד של מעלה.
צפון.
יד כהה.
מדת הדין הקשה.
ב"ד העליון.
זכות.
פחד יצחק.
האש הגדולה.
אש אוכלת.
ממשלה.
דין.
שמאל.
זהב.
לחם.
מלח.
נחש.
יין.
חשך.
לילה.
ענן.
ערפל.
בשר.
דבורה.
סלת.
שלחן.
שמש.
אש.
סיני.

משפט.
אבן.
יד.
מזבח הנחשת.
אדמה.
אלהים אמת.
שמים.
אדמוני.
זרוע.
וא"ו של שם.
בן.
שור.
לשכת הגזית.
פחד יצחק.
תרועה.
יראה.

השער השביעי - הספירה הרביעית

ואתה אדני אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת (תהלים פו, טו):
השם השביעי משמות הקודש הוא שם הנקרא **א"ל**. וצריכין אנו להודיעך סוד השם הזה על דרך העיקר, וכשתבין העיקר אז תבין כל מקום שאתה מוצא בו לשון אל. כבר הודענוך בשערים הקודמים כי שם אל ממונה על החסד והרחמים, והוא סוד המידה אשר ירש אברהם אבינו עליו השלום, כאמרו: ויקרא שם בשם ה' אל עולם (בראשית כא, לג).
ועתה צריך אתה לדעת כי בסנהדרי גדולה הנקראים אלהים יש ג' מאות ועשרה מחנות של מידות הדין משוטטות בעולם, וכל מחנה ומחנה מהן גומר הדין בכל הדברים שהוא ממונה, בין לטוב בין לרע. ואלו המידות כולן שואבות ומושכות להן כל מיני העושר והטובה שמונעין על פי הדין מן הרשעים, וכל אוצרותיהן מלאים כל טוב וכל מיני עושר ונכסים וכבוד, ונקראים כולן 'יש'. וכל אלו האוצרות גנוזים ומוכנים לצדיקים לעתיד לבוא, ועל זה נאמר: להנחיל אוהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא (משלי ח, כא).

ודע כי המידה הזאת העליונה שהיא רחמים גמורים נקראת א"ל, והוא המעשר של המחנות הנקראים י"ש. וכשיצאו הג' מאות ועשרה מחנות להשחית את בני העולם על פי הדין שדנו בבית דין של מעלה, אם יש בעולם צדיק שיוכל להתכוון אל המידה הזאת הנקראת אל אז היא יוצאת מהיכלה ונגלית, וכשרואים אותה י"ש מחנות אז כולם מתפזרים ובורחים ומסתתרים מפני כבודה ואינם פועלים דבר מכל מיני משחית שהיה להם לפעול, לפי שמידת הרחמים הגדולים יצאה ונגלית עליהם. וכשהיא נגלית, יודעים כולם שאין להם כוח להשחית ולהשמיד ולא להזיק ולא להרע לשום בריה שבעולם, כי כבר הופיע המידה הנקראת אל. ועתה דע והבן כי בעת הצרות היו הקדושים והחסידים ממהרים להתפלל ולהתכוין למידת אל, וזהו שאנו אומרים; 'אל מלך יושב על כסא רחמים'.

ודע כי למעלה מכל אלו המחנות, ולמעלה מבית דין הגדול הנקרא אלהים, יושבת מידת הרחמים הגמורה שאין בה תערובת דין בעולם, אלא כולה רחמים וחסד וחמלה וחנינה, מבלי צד דין שבעולם. והמידה הזאת מרחמת, אף על פי שאין הבריות ראויות לרחמים, ונותנת מתנת חינם. ועל זה הדרך היו הצדיקים והחסידים יודעים דרך המידה הזאת, ובעת הצרה היו מתכוונים אליה והיו מצילין את העולם מכמה מיני צרות.

ודע כי המידה הזאת העליונה שהיא רחמים גמורים נקראת א"ל, והוא המעשר של המחנות הנקראים י"ש. וכשיצאו הג' מאות ועשרה מחנות להשחית את בני העולם על פי הדין שדנו בבית דין של מעלה, אם יש בעולם צדיק שיוכל להתכוון אל המידה הזאת הנקראת אל אז היא יוצאת מהיכלה ונגלית, וכשרואים אותה י"ש מחנות אז כולם מתפזרים ובורחים ומסתתרים מפני כבודה ואינם פועלים דבר מכל מיני משחית שהיה להם לפעול, לפי שמידת הרחמים הגדולים יצאה ונגלית עליהם. וכשהיא נגלית, יודעים כולם שאין להם כוח להשחית ולהשמיד ולא להזיק ולא להרע לשום בריה שבעולם, כי כבר הופיע המידה הנקראת אל. ועתה דע והבן כי בעת הצרות היו הקדושים והחסידים ממהרים להתפלל ולהתכוין למידת אל, וזהו שאנו אומרים; 'אל מלך יושב על כסא רחמים'.

ונקראת גם כן אל עליון, והנה אברהם אבינו עליו השלום השתדל כל ימיו אחרי המידה הזאת שכולה חסד ורחמים וחנינה, וקיבל עליו כמה מיני יסורים וכמה מיני צער כדי שיהיה זוכה לה, וברוב השתדלותו ואהבתו אותה זכה שהיתה לו ירושת עולם, וזהו סוד: ברוך אברם לא"ל עליו"ן ואמר: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם (שם כא, לג).

והנה אברהם אבינו עליו השלום ירש המידה הזאת, ולפיכך נתברך בכול. שלא היה לו למעלה מקטרג ומערער, אלא היו מזומנין לחפצו, לפי שמידת אל היתה מתגלת עליו תמיד ואז היה כל בעלי דינין בורחין מפניו, וזהו סוד 'חסד לאברהם': ולפי שמידת אל היא המזומנת לרחמים הגדולים, התקינו רז"ל לומר 'אל מלך יושב על כסא רחמים'.

ועתה צריכין אנו לעוררך על עיקר גדול, והוא כי בי"ג מידות של רחמים הזכיר 'ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת', ואף על פי שכבר פירשנו לך זה הפסוק בשער שעבר קודם לכן, צריכין אנו לפרש לך עדיין על יסוד מידת אל. שהרי דוד המלך עליו השלום לקח גם המידות האלו וכלל אותם בשם אל, ואמר: ואתה אדני אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת (תהלים פו, טו).

ועתה שים לבך ושמע פירוש הפסוק הזה. אל הוא סוד מידה עליונה אשר כולה רחמים גמורים, ומפניה נכנעים כל מחנות הדין ואין אחד מהן עומד לפניה. ולפי שירש אברהם מידת אל ואהב אותה, זכה לנחול כל נחלות של ש"י מחנות הנקראים י"ש, וזהו סוד: להנחיל אוהבי יש (משלי ח, כא), ואומר: זרע אברהם אוהבי (ישעיהו מא, ח). והבן זה מאוד.

ואומר אחריו 'רחום', וסוד רחום הוא מידת אל כשהיא רואה שיצא מן הדין בסנהדרי גדולה להשמיד או להחרים אדם או מקום, או שאר כיוצא בזה, שאם ישמד יבוא לעולם הפסד גדול, אז יוצאת המידה הנקראת אל כדי לרחם על הבריות שלא יישחת העולם ומרחמת על אותה הבריה שנגזר עליה הדין לכלותה. וכשיוצאת מידת אל, בורחים ומסתתרין כל מחנות הדין ואז ניצלת אותה הבריה מן הדין והעונש, וזהו סוד 'רחום' אשר במידת אל.

ואומר אחריו 'חנון', וסוד חנון כי פעמים רבות כצאת מחנות המשחית להשחית בני העולם על פי הדין, יוצאת מידת אל ומתגלגלת להצילם, ואף על פי שאינם הגונים ולא ראוים נותנת מתנת חינם כדי להציל את הבריות מן העונש הגדול.

ואומר אחריו 'ארך אפים', דע שיש מן הבריות מי שאינו ראוי לא לרחום ולא לחנון, אלא ראוי להענש כפי הדין שנגזר עליו מלמעלה, ואף על פי כן מידת אל שכולה רחמים יוצאת ואומרת; המתינו לפלוני ואל תענישהו מיד, ואף על פי שאינו ראוי לא לרחום ולא לחנון המתינו לו אולי יעשה תשובה. זהו סוד 'ארך אפים', כלומר שמאריכין לו הזמן אולי יעשה תשובה. ואף על פי שהאף תלוי עליו, מאריכין לו האף:

וצריך אני להאיר עיניך בסוד הגדול הזה, מהו סוד ארך אפים. דע כי בית דין של מעלה כשפוסקין דין אינן ממתינים לאדם, זולתי בשעות שיוצאים השלוחים מן האף, ומיד

שיוצאים מן האף פוגעין באותן הראוין לעונש. והמידה הזאת הנקראת אל, כשהיא רוצה לרחם על הבריות שאינם ראוים לא לריחום ולא לחינון, מה היא עושה? מארכת החוטם שהוא האף אורך גדול. ואף על פי ששלוחי בית דין הולכים לגמור הדין, אינן יכולים להעניש אותו הראוי להענש שהרי עדיין הם הולכים בחוטם שהוא האף, ובעוד שהם הולכים באף אינם יכולים להעניש לאותו הראוי לעונש, ואפשר כי בין כך ובין כך יחזור בתשובה ויינצל, וזהו סוד 'ארך אפים'. והבן זה מאוד.

ומניין שהמידה הזאת מארכת אפים כדי שלא ייכרת הראוי להיענש וכדי לרחם על הבריות? הרי הוא אומר: למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחט"ם לך לבלתי הכריתך (ישעיהו מח, ט). ואם כן שמור הכלל הגדול הזה, ואם תבין אותו תזכה לכמה עיקרים.

ודע כי החכמים הקדושים, חכמי המשנה והתלמוד, היו מהם אנשים שהיה בהם כוח להאריך האף בכוח קדושתם ותפילתם, והיו מגינים על ישראל בדורם ומונעים מהם כמה צרות, כמו רבן גמליאל שגלה ליבנה ובכוח קדושתו ותפילתו היה מאריך האף למעלה ולא היו מחנות המשחית יכולים לגמור שליחותן ולהזיק את ישראל כפי הדין הגזור. ולפיכך היה רבן גמליאל נקרא בעל החוט"ם, בסוד שנאמר 'למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחט"ם לך לבלתי הכריתך'.

והיודע סוד ספירת בינ"ה הנקראת תהל"ה ידע סוד ארך אפים, כי הבינה היא המידה אחת משתי קדושו"ת המידות הקשורות ברחמים הגמורים. והנה ספירת בינה הנקראת תהל"ה היא הנותנת כוח בבית דין של מעלה הנקרא אלהים, וכששופעת מידת הרחמים הגמורים על מידת בינ"ה אזי הבינ"ה משפעת הרחמים במידת הדין. וכל עוד שהיא משפעת הרחמים אזי האף הולך ומאריך, וכל עוד שהאף מאריך אזי השלוחים מתעכבים לצאת לגמור את הדין.

ודע כי קוצר אפי"ם, רוב העונש, וארך אפי"ם הוא מיעוט העונש. ואם תבין סוד זה, תבין כי אפילו באדם קצ"ר אפי"ם יעשה אוולת (משלי י"ד:י"ז). ואל תהרוס להשיב עלי בעניין אדם קצר אפים, כי עמוק הוא ובעזרת השם עדיין תשיג עוד העניין:

ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים במידת א"ל בעניין זה, צריכים אנו לחזור ולגמור הפסוק הזה. הרי פירשנו לך בסוד זה הפסוק של א"ל רחום וחנון ארך אפים (תהלים פו, טו), ונשאר לפרש לך מהו 'רב חסד' במקום זה.

דע שיש מן הבריות מי שאינו ראוי לא לרחום, ולא לחנון, ולא לארך אפי"ם, אבל הוא ראוי ליענש מיד. מה עושה מידת א"ל שהיא מידת הרחמים? כששוקלים עונות של אותה הבריה כשהיא נידונת בבית דין של מעלה, מסלקת עוון ראשון ושני ואינן נכנסין

במניין; ואף על פי שאינן נמחקים אין מונים אלא מעוון שלישי שנאמר: הן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלש עם גבר (איוב לג, כט). ואחר ששקלו עוונות וזכויות של אותה הבריה, אם המאזניים עומדות בשווה מידת א"ל מכרעת כף מאזניים לכף זכות, שנאמר 'ורב חסד', מטה כלפי חסד.

ואם כן נמצאת מידת א"ל גומלת חסד ורחמים אל אותה הבריה העומדת בדין. ואף על פי שאינה ראויה, לא לרחום, ולא לחנון, ולא לארך אפים, אף על פי כן עושה עמה חסד כששוקלים עוונות וזכויות. ואחר שידעת זה, דע כי מידת א"ל מוסיפה לעשות עוד כמה חסד וכמה רחמים עם הבריות, בסוד מה שגמר הפסוק הזה 'ואמ"ת'. ומהו 'ואמ"ת'? הרי ששקלו עוונותיו וזכויותיו של אדם זה, וכל כך גברו חטאיו שלא יכול להועיל במידת החסד אלא עוונותיו הכריעו את השקל לכף חובה, עדיין מידת א"ל, שהיא מידת החסד, גומלת חסד ורחמים עם אותה הבריה שנענשת, בשתי דרכים: דרך האחת, שאם אותה הבריה מחויבת להיות נכרתת ונאבדת מתוך הדין שלה, מידת החסד מונה כל הזכויות וכל הטובות שעשתה אותה בריה, ואפילו שיחה טובה שעשתה, ומקילין עונש אותה הבריה כדי שלא תצטער הרבה. והדרך השני, ואם אותה הבריה הנענשת אינה חייבת כרת ואבדון, בסוף העונש מידת הרחמים מדקדקת לה, ואפילו שיחה מועטת, לתת לה שכר טוב על מה שעשתה אחר שעברו ימי העונש. ואף על פי שמידת הדין הוא עושה גם הדבר הזה, שמדקדקת להיטיב כמו שדקדקה להעניש, ועל זה נקראת גם מידת הדין 'ואמ"ת':

ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים בפסוק זה במידת א"ל, יש לנו לחזור ולהודיעך כלל גדול, והוא כי בכל מקום שאתה מוצא בתורה כתוב א"ל יש לך לכלול בו כל אותן המידות של חסד ושל רחמים הכלולות בה. ועוד יש לך לדעת ולהתבונן כי בכל מקום מתערבות יחד אלו שתי המידות, מידת חסד ומידת רחמים כאחת, יכן הכינויין של שתיהן מתערבים אלו עם אלו, ושמור עיקר זה לכל מקום ואל תשכחהו.

וכבר הודענוך, בשער שבו ביארנו שם יהו"ה יתברך, הכינויין הסמוכים לשם אלהים; אף על פי שזכרנו כל כינוייו מהם לאיזה שם הוא סמוך, הרבה פעמים מתערבים כינויי החסד עם כינויי הרחמים.

ואחר שהודענוך זה צריכים אנו להיכנס בשאר העניינים הנכללים בשם אל, כמו שהודענוך בשאר השמות: דע כי לפעמים הרבה נקראת מידת א"ל בתורה בלשון חסד, וצריך אתה לדעת כיצד. דע כי לשון **חסד** הוא כל העושה דבר שאינו מוכרח לעשותו מצד הדין אלא שעושה אותו בחפצו וברצונו מאין מכריח, ועושה אותו הדבר בטובתו,

זה נקרא חס"ד, הוא היפך הדבר הנעשה בהכרח. ולפי שמידת א"ל קדמה לעולם, והשם יתברך ברא את העולם בחסד ולא מצד שהיה חסר כלום אלא ברא את העולם מצד החסד הגמור, להיטיב עם ברואיו ולתת להם חלק ונחלה כרוב רחמיו וחסדיו, ועל זה נאמר: אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים פט, ג).

ואף על גב שהפסוק הזה של 'עולם חסד יבנה' יש לו סודות נפלאים ועמוקים בעניין סוד היבום ובסוד הבנים הנולדים מצד החסד הידוע בברית בשר הנקרא חסד, והוא סוד 'חסדי דוד'. וצריך אתה לדעת כי ב'חסד עליון' נברא העולם. וסוד חסד עליון, וסוד חסד אברהם, וסוד חסדי דוד, כבר רמזנו בהם בשערים הקודמים.

סוף דבר: ה' ברא את העולם מצד החסד, וסוד 'חסד עליון' בסוד ל"ב נתיבות שהסוד שלהם: כל ארחות י"י חסד (שם כה, י). וכשברא העולם במידת החסד, חזר וגמל עם היצורים שברא חסד: גמל חסד לאדם הראשון, גמל חסד למשה רבינו עליו השלום, כמו שמפורש סוף פרק קמא דסוטה:. וכל אלו החסדים נכללים כולם בשם א"ל:

וכשבא אברהם אבינו עליו השלום וצפה והביט וחקר והבין סוד ה' הגדול יתברך והיאך ברא העולם מצד החסד, עמד גם הוא ואחז המידה הזאת בידו. וראה כל בני העולם להוטים אחר עבודה זרה, וכל אחד ואחד נדבק בעבודה זרה מיוחדת לו, עמד אברהם אבינו עליו השלום והעמיד והכריז לכל באי עולם ואמר להם: כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה (שם צו, ו), דעו כל העמים כי יש בורא שברא העולמות כולן, והוא לבדו מושל על הכול, והוא ממית ומחיה, מוריד שאול ויעל, משפיל ומרים. עד שעמדו עליו ובזו כל נכסיו ואסרוהו בבית האסורין והשליכוהו בכבשן האש. ואחר שניצול מכבשן האש נתגרש מארצו, ומסר ממונו ואשתו וקרוביו וכל אשר לו לעבודת ה' יתברך.

ומידת החסד מכרזת על אברהם ואומרת מלמעלה: אני קדמתי לעולם במידת חסד והייתי יחידה בעולם, והנה אברהם יחיד בעולם ומקדים אותי במידת חסד, וראוי הוא לאברהם להחזיק בי ואני בו. ואז שב אברהם למידת החסד בנחלה ונתנה לו. זהו שאמר הכתוב: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם (מיכה ז, כ),

ופירוש הפסוק כך הוא: דע שאברהם אבינו עליו השלום עבד עבודת י"י יתברך מצד החסד, מבלי שלמד אותו רב או אב או תבוא אליו שליחות נביא מאת הבורא להוכיחו ולהזהירו, אלא הוא מעצמו צפה והביט וחקר והבין עד שנכנם לידיעת מלכותו של י"י יתברך. וכמו שהשם ברא העולם מצד החסד, כך אברהם הכיר את בוראו מצד החסד. אבל יעקב אבינו עליו השלום לא הכיר את הבורא מצד החסד, אלא הכיר אותו מצד האמת.

אברהם הודיע מידת החסד, כיצד? בא אברהם תחילה והודיע לבריות רוב חסד ורחמיו על כל מעשיו, היאך הוא בראם ומפרנסם והכול מצד חסדו, ומצד הזה ראויין כל בני אדם לעבדו ולהתחנן לפניו ולקבל עול מלכותו, וכל זה חובה עלינו לעשות.

אחר כך בא יצחק והוסיף להודיע מידת הפחד, שאם לא יעבדו אותו יענישהו כעבד המורד באדוניו, והטיל אימה ופחד על הברואים, והכניסם תחת כנפי השכינה כשהודיע אותם פחד עונש המורדים בבורא יתברך, וזהו סוד 'פחד יצחק'. כי יצחק ירש מידת הפחד, ולפיכך הזהיר את בני האדם והוכיחן שייוממרו מבית דין הגדול שהוא דן את הרשעים במידת הפחד הנקראת עונשי גיהנום, ואומר: פחדו בציון חטאים וגו' (ישעיהו לג, יד).

אם כן נמצא אברהם מוכיח את הבריות מצד החסד ובמידת החסד, ונמצא יצחק מוכיח הבריות מצד הפחד. כל אחד הוכיח במידתו: זה במידת החסד והגמול, וזה במידת הפחד והעונש; זה במצוות עשה, וזה במצוות לא תעשה.

וכשבא יעקב אבינו עליו השלום לא היתה לו מידה שלישית להחזיק בה אבל החזיק בשתי המידות של אברהם ושל יצחק, במידת החסד ובמידת הפחד, והודיע לכל באי העולם גודל אמיתם, וגם הוא החזיק בשתיהם באמת ובלב שלם ולא נטה ימין ושמאל. ולפיכך נקרא אברהם חסד לפי מידתו, ונקרא יצחק פחד לפי מידתו, ויעקב אמת לפי מידתו:

והנני מאיר עיניך בסוד חתום וסתום. יעקב היה קו האמצעי והוא סוד התיומת, והחזיק בין שתי מידות ונכנס באמצע, ולקח מידת אברהם שהיא מצוות עשה והיא חסד, ולקח מידת יצחק שהיא מצוות לא תעשה והיא פחד יצחק, והחזיק בשתי מידות בשווה, לא נטה ימין ושמאל, ונקרא על זה איש אמת לפי שהתנהג בשתי מידות אבותיו באמת. והסוד: ויעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז), לא אמר יושב אוהל אלא אהלים, והם סוד אוהל אברהם שהוא החסד, ואוהל יצחק שהוא הפחד. וזהו שאמר; לולי אלהי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי (שם לא, י), שהחזיק בשתי המידות בשווה ולא נטה ימין ושמאל, נתנה לו מידת אמת; כמו לשון המשקל כשהוא עומד בין שתי המאזניים בשווה ואינו נוטה ימין ושמאל, כך יעקב עמד ואחז בידו מידת הפחד ומידת החסד בשווה והתנהג בשתיהן באמת.

וכשראה י"י יתברך כך, נתן ליעקב חותמו שהוא אמת. כמלך שמצא עבד נאמן ואמר לו: הרי חותמי מסור בידך, כך מסר י"י ליעקב חותמו שהוא אמת; כלומר, חותם החסד והפחד כאחד. ראיה לדבר מנין? שנאמר: וי"י אלהים אמת (ירמיהו י, י), הרי הזכיר

מידת אברהם שהיא יהו"ה, ומידת יצחק שהיא אלהים, ומידת יעקב שהיא אמת, לכן אמר אחר כך אמת. אם כן נמצא שיעקב אבינו ירש ירושת חותם יהו"ה אלהים שבו נברא העולם, ובו מתקיימים כל היצורים, ובו נידונים כל בני העולם במשפט אמת.
נמצא יעקב אבינו שאחז בידו שתי מידות הנקראות ימין ושמאל, ואחז בידו מידת החסד ומידת העונש, ואחז בידו מצוות עשה ומצוות לא תעשה, נמצאת למד שאחז בידו מידת ה' שהוא אמת, בסוד 'ויהו"ה אלהים אמת'; חותם המשפט, דכתיב משפטי י"י אמת (תהלים יט, ח); והתורה שהיא אמת, דכתיב תורת אמת היתה בפיהו (מלאכי ב, ו). שיעקב עומד במקום כל האבות והחזיק במידת שלושתן, ואף על פי כן אינו דומה מי שהוציא והוליך את המידה תחילה למי שהחזיק בה אחרונה. ועם כל זה נמצא יעקב קושר כל המידות והוא קו האמצעי, וכמו ששם יהו"ה יתברך עומד באמצע כך יעקב אבינו עומד באמצע.
ולפי שזכה יעקב להיות שם יהו"ה נקרא עליו, זכה לצאת ממנו י"ב שבטים צדיקים כנגד י"ב צירופים של שם יהו"ה יתברך. וכמו שנקרא שם יהו"ה 'אמת' כך נקראו בני יעקב זרע אמת, כלומר זרע שיצאו משם אמת, ממי שנחצבו, והוא יעקב אבינו עליו השלום, ועל זה נאמר: ואנכי נטעתיך שורק כולו זרע אמת (ירמיהו ב, כא).
ואם כן התבונן זה העיקר הגדול ותמצא כי שלושת האבות בכוונה שלימה באו לעולם, וכל אחד החזיק במידתו: אברהם במידת החסד, יצחק במידת הפחד, יעקב במידת אמת. ובדרשתן מקרא אחד דרשו: יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד, זה החזיק בשלו וזה החזיק בשלו:
ואחר שהודענוך אלו העיקרים הגדולים הכלולים בשלושת האבות, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד חסד אברהם וסוד אמת יעקב הכתוב בפסוק תתן אמת ליעקב חסד לאברהם (מיכה ז, כ), והיאך י"י יתברך מתנהג עם ישראל בשתי אלו המידות; לפעמים מתנהג עם ישראל בחסד אברהם, ולפעמים מתנהג עם אמת של יעקב, וצריך אתה לדעת כיצד.
דעו כי לפעמים נמצאו ישראל חסרים ואינן ראויין לטובה ולא לרחמים, לפי שאינן עוסקים לא בתורה ולא במצוות. וכשהן נידונין בבית דין של מעלה ויצא מן הדין שיהיו נענשים בכל מיני מכה, באותה שעה ממהרת מידת אברהם שהיא מידת החסד ועומדת בבית דין ואומרת: מהו משפט בני, אומרים לה: מן הדין יצא שיהיו נענשים בכל מיני מכה. באותה שעה אומרת מידת החסד: אם אין מוצאים זכות לבני הרי אני ירושתן, שהרי אני אביהם והם יורשים אותי, ואם אינן ראויים להיטיב להם מצד הדין הטיבו להן מצד החסד, כי מצד החסד הוא להיטיב למי שאינו ראוי. וכמו שאברהם עבד ה'

יתברך מצד החסד, כך ה' ראוי לגמול לבניו מצד חסד אביהן, ובדרך זה ניצולין ישראל מכמה פורענויות. ואם ישראל עוסקים בתורה ובמצוות, ממהרת מידת הדין של יעקב ואומרת לבית דין: תנו לבני על פי הדין שהוא אמת כל צרכם, כי צדיקים הם וראויים להיטיב להם, וזהו סוד 'תתן אמת ליעקב חסד לאברהם'. והבן זה מאוד.

ואחר שהודענוך זה, צריכים אנו להודיעך מה טעם הקדים בפסוק זה מידת יעקב. דע כי דרך העולם לקח לו בפסוק זה. כלומר, אם ישראל צדיקים ובעלי תורה ומצוות והרי הם ראויין להיטיב להם מצד הדין שהוא אמת של יעקב, מוטב; ואם לאו יקבלו טובה בצד החסד של אברהם, אף על פי שאינן ראויין, וזהו סוד: תתן אמת ליעקב, ואחר כך: חסד לאברהם (שם). ושמור אלו העיקרים הגדולים שביארנו לך בשער זה:

ונשאר לנו להודיעך מה טעם הזכיר בפסוק זה מידת יעקב שהיא אמת ומידת אברהם שהיא חסד, ולא הזכיר מידת יצחק שהיא פחד.

דע שמידת אברהם שהיא החסד ומידת יעקב שהיא סוד הרחמים שהיא האמת, הוצרך להזכיר בפסוק זה; אבל מידת יצחק שהיא מידת הפחד לא הוצרך להזכירה מן הטעם שהזכרנו למעלה. ואם תקשה ותאמר: והכתיב וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור (ויקרא כו, מב), הרי זכר בפסוק הזה שלושתן? דע כי בפסוק זה לא הזכיר מידותיהן, אלא הזכיר הברית שכרת עמהם להיטיב לבניהם. ראיה לדבר כמו כן: זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת וגו' (שמות לב, יג). הלא תראה כי השבועה בפסוק זה לא באה על ג' אבות, אלא להטיב לישראל, כמו שנאמר: ותדבר אליהם ארבה את זרעכם (שם) וכן הדבר בפסוק 'וזכרתי את בריתי יעקב' וגו', כי הברית והשבועה אחת היא. אבל כשהזכיר ברית יעקב וברית יצחק וברית אברהם, רצה לומר שראוי להיטיב לישראל בסיבת הברית והשבועה מצד הדין; כמי שיש לו פיקדון אצל חבירו ותובעו ממנו בדין, כן ברית אברהם יצחק ויעקב אנו מבקשין אותו מלפני י"י יתברך מצד הדין.

וזהו הסוד של שני ענינים האלו שרמז בפסוק אחד ואמר: אם אין ישראל ראויין ליתן להם מצד הדין, תן להן מצד החסד, וזהו 'תתן אמת ליעקב חסד לאברהם', ואם אינן ראויין מצד החסד, תן להם מצד הדין ומצד השבועה שנשבעת לאברהם ליצחק ויעקב. ולפיכך אמר בסוף פסוק זה: אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. אבל כשהזכיר מידת אברהם ומידת יעקב בפסוק אחד, הטעם כדפירשנו לעיל. וה' יורנו דרכו הנכונה אמן:

אל

אל עליון

חסד אברהם
ימין
קדוש
מים עליונים
אדיר
חסד עולם
שמים
גדולה
זרוע
אריה
בן
וא"ו
אלו"ה
אל"ה

השער השמיני - הספירה השלישית

יהו"ה אדנ"י חילי וישם רגלי כאילות ועל במותי ידריכני למנצח בנגינותי (חבקוק ג, יט):

אמר המחבר: ראינו לבאר בשער זה סוד השם השמיני הנכתב בעניין אחד ונקרא בעניין אחר; נכתב **יהו"ה** ונקרא **אלהים**, וגם הוא נקוד בניקוד אלהים, וזו היא הספירה הנקראת **בינ"ה**.

צריך אתה לדעת כי זהו השם הקושר כל הספירות בקשר חיבור האצילות וההמשכה, לפי שזהו השם השלישי מן השלושה שמות העליונים המתאחדים והאדוקים במידת הכתר. ומן השם הזה ילך שפע האור והאצילות והברכה בכל הצינורות, עד שיתברכו ז' ספירות של מטה מג' ספירות של מעלה. ומה שתצטרך לדעת, כי מה שנכתב באותיות יהו"ה ונקרא בשם אלהים הוא סוד היותו נאחז לכאן ולכאן, לפי שהוא מתאחז בעולם הרחמים הגמורים שהוא סוד הכתר, ובכתר נאחזים שני שמות, אחד לימין ואחד לשמאל: לימין, שם י"ה, ולשמאל, השם הנכתב יהו"ה ונקרא אלהים, והוא סוד הבינ"ה: ומן השם הזה מתחלת מידת הדין להימשך בספירות אבל אינה מידת הדין גמורה, שהוא נאחז בעולם הרחמים. ולפיכך נכתב במכתב הרחמים ונקרא בקריאת הדין, נכתב יהו"ה ונקרא אלהים. וזהו סוד קשר מידת הדין במידת הרחמים, למעמיקים בסתרי המרכבה.

ודע והאמן כי השם הזה יתברך הוא המוליך מידת הדין בכל הספירות, והכיסא שלו הוא הנקרא אלהים שהוא מידת הגבורה והפחד, ומן השם הזה יבוא השפע לצד שמאל הנקרא אלהים. וצריכין אנו לעוררך על עיקר גדול, כי בכל מקום שאתה מוצא בתורה שם אלהים, שלפעמים הוא רומז על הספירה הזאת הנכתבת יהו"ה ונקרא אלהים שהיא הנקראת בינה, כגון 'בראשית ברא אלהים' שהוא סוד הספירה הזאת, ליודעי שכל ומעמיקים להיכנם בסתרי הקבלה. ודבר זה הוא קשה מאוד להבינו זולתי בקבלה אמיתית מפה אל פה. והנני רומז:

בראשית ברא אלהים', אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים (שם ב, ד), יהו"ה אדני חילי (חבקוק ג, יט), יהו"ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה (משלי ג, יט). וסימן הכולל העניין, שאמרו רבותינו ז"ל: חמישים שערי בינה נבראו בעולם, בשלושים ושתיים נתיבות פליאות חכמה חקק יה יהו"ה.

והיודע לכוון אלו הפסוקים ואלו הסימנים יוכל להבין העיקר, ואין זה מסור להבינו אלא בקבלה מפה אל פה. וסוד העיקר הזה הוא כולל סדר כל העולמות הנעלמות, ובו נכללים 'בראשית ברא אלהים', מידת הגבורה, 'בראשית ברא אלהים', מידת המלכות. כי כל אחת מאלו הספירות הולידה סדרי עולם, ובכל אחת ואחת מהן נכלל סוד הפסוק 'בראשית ברא אלהים'. והדברים עמוקים, אין הכול יכולין להיכנס לעומקם,

והמבין עיקרים הללו יוכל להבין סוד אמרם שבעים פנים לתורה ואם כן פקח עיניך להתבונן כי במקומות תמצא כתוב אלהים והוא רומז על ספירת בינה, כפי הרמזים שכתבנו הנה, ולפעמים הוא רומז על מידת הגבורה, ולה יאתה; ולפעמים הוא רומז על מידת המלכות בהיותה מתלבשת מלבוש הגבורה. כל זה במוצאך אלהים סתם, אבל במוצאך אלהים סמוך למילת צבאות, כגון אלהים צבאות השיבנו (תהלים פ, ח), הוא בהתאחז עמוד הו"ד **השמאלי** במידת הגבורה ולוקח כלי מלחמה ולובש בגדי קנאה: קנאת י"י צבאות תעשה זאת (ישעיהו לז, לב), וכבר רמזנו זה במה שקדם.

ובכל מקום שתמצא 'אלהים חיים' הוא סוד מידת יסוד, שהיא מושכת מספירת בינ"ה את החיים, לפי שספירת בינ"ה היא נקראת חיי עולם, כמו שאנו עתידין לבאר. ולפיכך נקראת מידת יסוד כשהיא מושכת מספירת בינ"ה את החיים על שמה, 'אלהים חיים'. וגם מידת מלכות כשהיא מקבלת שפע ברכה וחיים ממידת יסוד נקראת אלהים חיים, בלשון אלהים חיים, בלשון כי שמי בקרבו (שמות כג, כא). אבל כל מקום שתמצא כתוב אלהים אחרים, כבר פירשנו ענייננו פירוש מרווח ואין צורך לכפול הדברים:

והספירה הזאת, שהיא נכתבת יהו"ה ונקראת אלהים, דע שהיא סופרת וקושרת ט' הספירות העליונות בקשר אחד, וגם היא הסיבה להתאחד העשירית בתשיעית, ובא ממנה השפע והברכה לתשיעית. והנה הספירה הזאת הנקראת בינ"ה הוא סוד גלוי השם הנעלם בבריאת עולם. ועליה נתייסדו כל השביעיות ממנה, ועליה המשכת אצילותם, ואליה תשוקתם. וממנה ועד מידת יסו"ד יש חשבון שבע ספירות, לפי שהיא הקושרת ג' העליונות וז' התחתונות, והיא סוד השלישית לעליונות והראשונה או השביעית - מלמעלה למטה או מלמטה למעלה, לו' התחתונות עד מידת יסוד, מלבד מידת המלכות שהיא האחרונה.

והנה סוד קשר תש"ע ספירות העליונות הוא כשנתחיל למנות מספירת בינ"ה בדרך זה: בינ"ה, גדול"ה, גבור"ה, תפאר"ת, נצ"ח, הו"ד, יסו"ד. והנה בכל מקום שאתה מוצא בתורה ספירת יסו"ד שהיא שביעית, הוא בדרך זה: יסו"ד, שביעית למטה, בינ"ה, שביעית למעלה. והבינ"ה קושרת שש הספירות בשלוש, ויסוד קושר ספירה עשירית בתשע עליונות. והבן זה עד מאוד, כי אלו הן שני פרקי המרכבה והחיבור והיחוד, ועל זה נאמר: ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד (זכריה יד, ט). כשזכר בזה שתי פעמים 'אחד' הוא סוד שני פרקי החיבור והייחוד לעשר ספירות, בסוד אחד בשלוש ואחד בשבע:

ואחר שידעת זה, דע כי בכל מקום שתמצא בתורה ספירת שביעיות, כמו שבע שנים, שבע פעמים, הוא סוד הספירות מן היסוד ועד הבינה, ובמקומות מן הבינה ועד היסוד, כמו שנאמר: כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות לא, יז) - ששת, ולא בששת ימלבד ששת אלו יש ששת ימי החול שהם מקיפים כעגולה למידת יסוד, והם מבחוץ כדמיון קליפות ולפיכך נקראים ששת ימי חול. אבל שש הספירות שהן מתחילות מספירת בינ"ה ובאות ונמשכות עד השביעית שהיא יסו"ד, כולן קודש ואינן בכלל החול.

ודבר זה גם כן עמוק עמוק וצריך קבלה מפה אל פה. והנני רומז: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, כל הספירות קודש וכל מה שבעיגולה מבפנים, קודש, ומבחוץ לעיגולה, חול. וסוד זה רמזו חז"ל בסדר ההבדלה, במה שאמרו 'בין יום השביעי לששת ימי המעשה, ברוך המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, ובין ישראל לגויים'. המבין זה יבין סוד העיגולה מה שבחוץ ומה שבפנים; ידע מה בחשוכא ונהורא עמה שרא (דניאל ב, כב); עד לא עשה ארץ וחוצות (משלי ח, כו) - שבעים שרים מבחוץ וישראל מבפנים, יסובבנהו יבוננהו (דברים לב, י); יצב גבולות עמים למספר בני ישראל; וכל זר

לא יאכל קדש (ויקרא כב, י); כי חלק י"י עמו (דברים לב, ט); ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט, ו); ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט, ב); מאלה נפרדו איי הגוים בארץ (בראשית י, ה); ויאמר יהו"ה אל אברם לך לך מארצך אל הארץ וגו' (שם יב, א).

והכלל - מעשה מרכבה דיחזקאל: וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש; ישת חשך סתרו...מנוגה נגדו...ברד וגחלי אש (תהלים יח, יב); ונגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עוזו (חבקוק ג, ד); כי יש יתרון לחכם מן הכסיל כיתרון האור מן החשך (קהלת ב, יג); העם ההולכים בחשך ראו אור גדול (ישעיהו ט, א); כי אשב בחשך יהו"ה אור לי (מיכה ז, ח); כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח י"י (ישעיהו ס, ב);

היודע לכוון סוד אלה הפסוקים ורמזיהם, יכול להתבונן סוד עומק אלו הדברים שאמרנו. ואם תזכה, עדיין תשמע קבלתם פה אל פה; אשר הלך חשכים ואין נוגה לו יבטח בשם יהו"ה (שם נ, י).

שמור סדר ההבדלות שרמזו חכמים במוצאי שבת, ותמצא ששת ימי החול שהם חוץ לעגולה, וכן הגויים, וכן חושך המבדיל בין קודש לחול - מיצון ופנימי, ובין ישראל לגויים, חיצון ופנימי, ובין אור לחושך, חיצון ופנימי, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, חיצון ופנימי. בצנעה ניתנה שבת ואין לעובדי גילולים חלק בה. ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם (שמות לא, יז), ואין לעובדי גילולים חלק בה. וזהו שהתקינו בתפילת שבת: ולא נתתו ה' אלהינו לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים כי לעמך ישראל נתתו, ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש וגו' אשר חלק י"י אלהיך אותם וגו' ואתכם לקח י"י (דברים ד, יא), וסימן, דור הפלגה. בהנחל עליון וגו' כי חלק י"י עמו (שם לב, ח):

ואחר שרמזנו לך אלו הרמזים העמוקים נחזור לכוונת השער. דע כי בכל מקום שתמצא בתורה ספירת שביעיות, כמו: שבע שבתות תמימות תהיינה (ויקרא כג, טו), 'תספרו חמשים יום', וספרת לך שבע שבתות שנים (שם כה, ח), הכול הוא שבע ספירות שהן מספירה בינ"ה עד ספירת יסו"ד, ואנו מתחילים מספירת יסו"ד עד שאנו עולים לספירה בינ"ה. לפיכך יש חמישים יום מספירת העומר עד מתן תורה; שנת חמישים שנה, שנת היובל; חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וחמשים עלו בני ישראל (שמות יג, יח), גאולת מצרים חמישים פעמים נזכר בתורה. למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך (דברים טז, ג), אלו הם ימי חיינו, ספירת שבע שביעיות חמישים יום;

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו (ויקרא כה, יג), גאולה תהיה לו וביובל יצא (שם כד).

והנה במידת בינה שהוא סוד היובל יצאנו ממצרים, כמו שאנו עתידין לבאר בעזרת השם, ובחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ניתנה תורה. כיצד? בבינ"ה יצאו ממצרים, כמו שנאמר: וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים (שמות יג, יח). בגדול"ה נקרע הים, כמו שנאמר: וירא ישראל את היד הגדולה (שם יד), וסימן: חס"ד לאברהם, ויס"ע ויב"א וי"ט (שם טו); וגדול חס"ד.

בגבורה ניתנה תורה, כמו שנאמרו: וידבר אלהי"ם את כל הדברים האלה לאמור (שם כ, א), ועתה למה נמות כי תאכלנו הא"ש הגדול"ה הזאת (דברים ה, כב) הווי אומר: בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני (שמות יט, א) - לומר בבינה, שהיא ספירה שלישית לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום ההוא באו מדבר סיני. היודע סוד עיקרים הללו יזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, כי זה כל האדם.

הרי חמש ספירות, ובהן זכו למתן תורה חמישה חומשים, חמש כנגד חמש. ומשם והלאה, תורה נביאים וכתובים: תורה, אחת. נביאים, הלא כתבתי לך שלישים (משלי כב, כ) "; כתובים, אחת היא יונתי תמתי (שי"הש ו), מקבלת תשע אספקלריאות.

והנני רומז. איזו ספירה היתה סיבת יציאתם ממצרים? אהי"ה אשר אהי"ה (שמות ג, יד). באיזו ספירה עלתה צעקתם? מן המצר קראתי י"ה (תהלים קיח, ה), ויזעקו ותעל שועתם (שמות ב, כג), מי לא ייראך מלך הגוים (ירמיהו י, ז). באיזו ספירה נענו ויצאו? עננו במרחב יה (תהלים קיח, ה), ויוצא למרמב אותי יחלצני כי חפץ בי (שמואל, כב, כ), ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה (שמות ב, כג), וחמשים עלו בני ישראל (שם יג, יח). עלתה מידת המלכות ונתאחדה בספירת הבינ"ה.

באיזו ספירה נקרע הים? ויס"ע ויב"א וי"ט (שם, יד), חס"ד לאברהם. באיזו ספירה נתנה התורה? וידבר אלהי"ם (שם כ, כא), וההר בוער באש (דברים ה, כ) איזו היא הספירה הנקראת תורה שבכתב? תורת אמ"ת היתה בפיהו (מלאכי ב, ו), משפטי י"י אמ"ת (תהלים יט, ח), תתן אמת ליעקב (מיכה ז, כ). נמצאת למד תורה שבכתב ומשפטי אמ"ת ויעקב, כולן עולין בקנה אחד, קו האמצעי: ישראל אשר בך אתפאר (ישעיהו מט, י), ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת (דברים כו, יט).

באיזו ספירה נשתמשו נביאים? כי את המלך יהו"ה צבאות ראו עיני (ישעיהו ו, ו), הלא כתבתי לך שלישים (משלי כב, כ). כתובים, 'אחת היא יונתי', אוצר חיים, גנזי ברכה, נחלתם של ישראל.

התבונן באלו הרמזים העמוקים ותמצא כמה טובים נחלי ישראל בכל ספירה וספירה מי' הספירות, וסיבת נחלי כל הטובות הללו היא ספירת בינ"ה. לפיכך 'תספרו חמשים יום', והכול שבת, דיבוק ספירת המלכו"ת בספירת הבינ"ה: למנצח בנגינות על השמינית (תהלים ו, א). והסוד: ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה), וביום השביעי עצרת לי"י אלהיך (דברים טז, ח),

התשיעית שלו העשירית שלנו, לפי שהיא נחלתנו וחלקנו. וכשהעשירית מתאחדת ומתדבקת בתשיעית, הרי כל ישראל כאחד דבקים בשם יתברך, כמו שנאמר: ואתם הדבקים בי"י אלהיכם (דברים ד, ד) אין המקרא יוצא מידי פשוטו; את י"י אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק (שם י, כ), ואותו תעבודו ובו תדבקון, תדבקון בלי ספק ומה שכתבו רבותינו ז"ל וכי אפשר לאדם להידבק בשכינה? אפשר ואפשר, והכול גילו במה שאמרו שיתדבק אדם בתלמידי חכמים. וידוע הוא מי הם תלמידי חכמים למודי י"י,

וזהו סוד דיבוק ספירה עשירית בתשיעית בלי ספק, כי כל הגורם להתאחד כנסת ישראל בספירת יסו"ד הרי הוא נדבק בה, והיא נדבקת ביסו"ד ושניהן כאחד נדבקים ביהו"ה, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו: **ואחר** שביארנו, יש לנו להאיר עיניך בעיקרים גדולים בעזרת המאיר לארץ ולדרים עליה. דע כי ספירת בינ"ה, נכתבת יהו"ה ונקראת אלהי"ם, הוא סוד גילוי שלוש ספירות עליונות אשר על ידיהם מתגלה אור הכתר והרצון, עד שמגיע האצילות והשפע והברכה למידת יסוד, שהיא סוד ז' ספירות; אז מידת יסו"ד חוזרת ומריקה כל מיני השפע ואצילות הברכות במידת המלכות הנקראת אדנ"י.

ולפיכך נקראת בת שבע, כלומר ספירה המתפרנסת משבע ספירות אשר עליה שהם בינ"ה, גדול"ה, גבור"ה, תפאר"ת, נצ"ח, הו"ד, יסו"ד. וזהו בת שבע ובאר שבע, כלומר באר המתמלאת מז' ספירות. וכן סוד באר שבע נקרא ספירת בינ"ה, בדרך השפע והאצילות, בהיותה נובעת כל מיני שפע לז' ספירות אשר תחתיה. זה הכלל: בא"ר שבע הוא סוד הבינ"ה להריק ברכה לז' ספירות של מטה, ב"ת שב"ע היא המלכות בהיותה מתמלאת ברכה מז' ספירות אשר עליה ואז היא משפעת ברכות על כל הנמצאים למעלה ולמטה.

נמצאת למד כי אלו שתי הספירות, שהם בינ"ה ומלכו"ת, הם סיבת התגלות כת"ר עליון וסיבת השפע וברכה והקיום לכל הנמצאים: ספירת בינ"ה מושכת השפע העליון מן

המקור לז' ספירות שתחתיה, עד שמתמלאת מידת המלכות מכל מיני שפע וברכה; וספירת המלכות מושכת מכל מיני ברכה ושפע ואצילות מן הספירות שעליה, ואז היא מפרנסת את כל הנמצאים למעלה ולמטה, לפי שספירת מלכות היא סוד הפרנס הגדול המפרנס את כל הנבראים, כמו שביארנו בשער הראשון.

אם כן אלו שתי הספירות, שהם בינ"ה ומלכות, הן מכוונות זו אצל זו. וממידת הבינ"ה יבואו כל הברכות למידת המלכו"ת, והסוד: ונהר יוצא מעדן, הוא סוד בינ"ה היוצא ממקום הנתר, על ידי החכמה הנקרא רצון; והבינ"ה היא הנקראת רחובות הנהר. 'להשקות את הג"ן, זוהי ספירת המלכות המקבלת כל מיני שפע וברכה הנובעים על ידי ספירת הבינ"ה.

ומשם יפרד', כלומר, מספירת המלכות ולמטה יתפרדו מיני השפע לפרנס כל הנבראים כפי הדין הראוי, כי עד ספירת המלכות הוא סוד הייחוד האמיתי השלם, וממידת מלכות ולמטה הוא סוד עולם הפירוד. 'והיה לארבעה ראשים', הוא סוד ארבע מחנות אשר מהם נתפרדו כל החבילות בכל ברואי מעלה ומטה בעולם המלאכים, וכנגדם בשמים, וכנגדם בארץ, והכול בסוד ארבעה ראשים, ועדיין נבאר זה בעזרת השם יתברך.

אם כן דע והאמן כי ספירת הבינה וספירת המלכות שתיהן מכוונות זו אצל זו, וכשמידת המלכות מתוקנת בתיקון ישראל בקיום התורה והמצוות, אז ספירת בינה הופיעה להריק מכל מיני שפע וברכה דרך הספירות עד שספירת מלכות מתברכת ומתמלאת, ואז נמצאים בני העולם בהשקט ובביטחה, והברכה משתלחת בכל מיני מזונות, ונמצאת הברכה דבוקה לארץ, זהו 'אם בחוקותי תלכו' וסדר כל הברכות. ואם חס ושלום קלקלו ישראל את השורה ועברו תורות וחלפו חוק הפרו ברית, אז ספירת בינ"ה אינה משפעת ברכה וכביכול נמצאו הספירות בחסרון, שהרי המקור נפסק. לפיכך חוזרת ספירת יסו"ד להתאסף, לעלות אל מקום תשוקתה אל הבינה, ונשארת ספירת המלכות לבדה יבשה אין כ"ל, ואז נמצא העולם בכל מיני קללה, וזהו עניין הקללות האמורות בתורה, שעל ידי ישראל לוקה ספירת המלכות, כאמרו: בן כסיל תוגת אמו (משלי י, א), ואומר: ובפשעיכם שלחה אמכם (ישעיהו נ, א). נמצאת ספירת התפארת שדודה מן הנחל שעליה הנקרא בינ"ה, ואו כנסת ישראל משולמת ונפרדת, כאמרו: משדד אב יבריח אם בן מביש ומחפיר (משלי יט, כו), ואומר: כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיהו נז, א) וכוונתו פירשנו בשערים הקודמים, ואומר: ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, כח).

אם כן נמצאת ספירת מלכות כל תשוקתה ותאוותה וחפצה בספירת הבינ"ה, ושתיהן מכוונות זו כנגד זו. ובשנת היובל מתאחדות בייחוד שלם, ונמצאת גאולה באה בספירת

המלכות אשר היא סוד הארץ, וזהו שאמר הכתוב: ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ (ויקרא כה, כד):

ואחר שידעת זה, התבונן בכל מקום בתורה שתמצא כתוב יהו"ה אדני, שניהם סמוכים זה לזה, ותדע ותשכיל כי אלו שתי הספירות, האחת ספירת בינ"ה הנכתבת יהו"ה ונקראת אלהים, והשני ספירת מלכות הנקראת אדנ"י, שזהו סוד: יהו"ה אדנ"י חילי (חבקוק ג, יט).

ועתה צריכין אנו להודיעך כי בהתאחד שתי הספירות הללו זו עם זו אז נמצא העולם בתיקון ומילוי ובשלימות, שהרי כל הצינורות מתוקנים והספירות מתאחדות והברכה משתלחת בספירת מלכות הנקראת אדנ"י.

אבל הוא בשתי דרכים. במקומות תמצא כתוב אדנ"י יהו"ה, כאמרו: אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב); ובמקומות תמצא כתוב יהו"ה אדנ"י כאמרו: יהו"ה אדנ"י חילי (חבקוק ג, יט),

והסוד: כל מקום שספירת מלכות מתקשטת ומתקנת בשלמות התורה למטה, אזי אנו קורין אדנ"י יהו"ה, אדני בתחילה, לעלות משם למעלת בינה הנכתבת יהו"ה ונקראת אלהי"ם. כעניין אברהם שהיה מתקן ומקשט את כנסת ישראל במצוות ובמעשים טובים, כדי להריק עליה הברכות משפע הבינ"ה, כאמרו: אדנ"י יהו"ה מה תתן לי.

ומניין שתיקן הדרך וקישט מידת המלכות? שנאמר: עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי (בראשית כו, ה), וכתיב: ויטע אשל בבאר שבע (שם כא, לג). הוא התחיל לנטוע הנטיעות שקצץ אדם הראשון, והיכן נטען? בבאר שבע. ועל זה כתיב: ויעל אלהים מעל אברהם (שם יז, כב), וכתיב: ויבן שם מזבח ליהו"ה (שם יב, ח).

ולפי שהתחיל אברהם לתקן הקלקולים ולנטוע קיצוצי הנטיעות, הוא התחיל לומר אדנ"י יהו"ה, תיקן ספירת מלכות להריק ולהביא אליה ההמשכות דרך הצינורות מספירת בינ"ה, וזהו סוד שאמרו ז"ל: למען אדנ"י (דניאל ט, יז), למען אב שקראך אדון. והנני רומז. 'והאר פניך על מקדשך השמם למען אדנ"י', רוצה לומר האר פניך על מקדשך השמם, כלומר דבר מועט אני שואל מעמך. שהרי כשחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה מכל וכל, בא אברהם אבינו וקבלה על גביו ונעשה כסא למרכבה, כמא דאת אמר: ויעל אלהים מעל אברהם (בראשית יז, כב). עד שבא משה רבינו וקבע לה מקום במשכן, שנאמר: ונועדתי לך שם (שמות כה, כב). בא שלמה המלך וקבעה בבית הועד, שנאמר; בנה בניתי בית זבול לך וגו' (מלכים, ח). חטאו ישראל ונסעה עשר מסעות, בא דניאל

ואמר: אין מסעות הללו כמסעות של אדם הראשון, שבזמן אדם הראשון לא היה לשכינה מקום קבוע, חטא אדם נסתלקה שכינה.

משנקבע מקום לשכינה בארץ, משבנה שלמה בית המקדש, אף על פי שהיא מסתלקת לפעמים, אינה זזה ממקום קדושתה לעולם, שנאמר: זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה (תהלים קלב, יד), ואומר: כי בחר י"י בציון אוה למושב לו (שם, יג). מאי איוה? כמי שמתרחק מאנשי ביתו ומתאוה להם. וכן אמר שלמה: מכון לשבתך עולמים (מלכים, ח, יג), כלומר אף על פי שמסתלק לפעמים, לכאן הוא חוזר, כאמרו: כה אמר ה' שבתי אל ציון ושכנתי בתוך ירושלים ונקראה ירושלים עיר האמת והר ה' צבאות הר הקודש (זכריה ח, ג), ואומר: וארשתיך לי לעולם וגו' (הושע ב, כא).

ולפיכך אמר דניאל: שאלה קטנה אני שואל ממך, שתשוב למקומך המקודש לך, ואי אפשר להיפרד ממנו, שאף על פי שנסתלקת ממנו מקודש הוא לך, כאמרו: והאר פניך על מקדשך השמם (דניאל ט, יז), מקדשך - בודאי, ואף על פי שהוא חרב, מקדשך הוא. והיינו דאמר 'על מקדשך השמם', כאמרו: והשמותי את מקדשיכם (ויקרא כו, לא), אף על פי שהן שממה, בקדושתן עומדים, וזהו שנאמר: והאר פניך על מקדשך השמם.

וזה מה טעם? שהרי כשנסתלקה שכינתך, כשחטא אדם הראשון, לא היה לה מקום קבוע; ואברהם אבינו קבע לה מקום על גביו, וזהו שאמר 'למען אדנ"י', למען אב שקראך אדון, דהיינו אברהם. ולפיכך אברהם אבינו היה יכול לקשט ספירת המלכות ולייחד השם יתברך בעולם, והסוד: אחד היה אברהם ויירש את הארץ (יחזקאל לג, כד) על ידי שהיה אחד בכל איבריו לייחד את השם, והכריז את שמו בעולם, וקבע מדרש לפרסם מלכותו, לפיכך היה יכול לייחד את השם,

והסוד: וילך למסעיו מנגב ועד בית אל (בראשית יג, ג) ולפי שתיקן אברהם אבינו הדרך, וייחד ספירת המלכות בספירת הבינ"ה, התחיל ואמר 'אדנ"י יהו"ה'. וזהו בנין אב, בכל מקום שתמצא כתוב אדנ"י יהו"ה, שהוא סוד תיקון השכינה והתקשטה להתאחד בספירת הבינ"ה. אבל כל מקום שתמצא כתוב יהו"ה אדנ"י הוא סוד השפע והאצילות מלמעלה למטה, שספירת בינ"ה שופעת על כל הספירות עד שספירת מלכות מתמלאת כל מיני שפע ואצילות וברכה, כאמרו: יהו"ה אדני חילי (חבקוק ג, יט).

זה הכלל: כל מקום שאתה מוצא אדנ"י יהו"ה הוא סוד התקשטות השכינ"ה למטה להתאחד בבינה ולקבל ממנה שפע ואצילות, ובכל מקום שאתה מוצא יהו"ה אדנ"י הוא סוד השפע הנמשך מלמעלה למטה, והסוד: אמ"ת מארץ תצמח וצד"ק משמים נשקף (תהלים פה, יב). מה כתיב בתריה? גם יהו"ה יתן הטוב וארצנו תתן יבולה.

ועתה התבונן באלו המפתחות שמסרנו בידיך בשער זה, כי בהם תוכל לפתוח כמה שערים שננעלו בכמה מנעולים שאין הכול זוכים להיכנס בהן:

והספירה הזאת נקראת במקומות הרבה **בינ**"**ה**, והטעם, כי הוא סוד **המליץ העליון** עומד בין הספירות העליונות ובין הספירות התחתונות, היא המאצלת על כל שאר הספירות אצילות שפע וברכה מן הכתר העליון. ועל ידי הספירה הזאת יתבונן האדם עיקר העיקרים ויסוד כל היסודות, שאלמלא היא אין דרך ליכנס לידיעת קדמותו יתברך, והרי היא כדמיון המליץ הנאמן, כאמרו: אנכ"י עומד בין יהו"ה וביניכם (דברים ה, ה).

ובשבת, שהוא סוד המליץ התחתון, אומר: ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם (שמות לא, יז) יכבר רמזו בעלי הקבלה שספירת הבינה כמו הלשון בפה באמת כמו הלשון בפה, מכמה צדדים. האחד, שהיא סוד הכתוב השלישי. השני, שהיא סוד הקשר שלוש ספירות עליונות ואצילות ברכתם על ז' הספירות התחתונות. השלישי, שאלמלא הבינ"ה לא נכנס אדם לדעת קדמונו של עולם. והנה משה רבינו עליו השלום, שהוא המליץ הנאמן, השיג בבינ"ה מ"ט שערים כאומרם ז"ל: חמישים שערי בינה נברווו בעולם וכולם נמסרו למשה חוץ מאחד וכו'.

ועוד הטעם שנקראת בינה, לפי שהיא סוד תולדות בנים ובנות בסוד בינ"ה ותבונ"ה. ולפיכך בעוון נדרים בנים מתים, בעוון נדרים אשתו של אדם מתה. וכל זה מידה במידה, לפי שהתבונה היא מקום הנדר, כמו שהוא ידוע למקובלים. והיודע תכונת האיברים ידע מה שאמרו רבותינו ז"ל: מוח הבן נמשך ממוח האב. וכל זה בסוד הבינ"ה והדע"ת, כי ממקום הבינ"ה נמשך מן המוח דרך הדע"ת במעברות חוט השדרה עד הגיעו למקום המוכן , והסוד: אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך.

וכבר רמזו בספר יצירה: כרת לו ברית בין עשר אצבעות הידים והוא ברית הפה, כרת לו ברית בין עשר אצבעות הרגלים והוא ברית מילה. והרמז כולו: מילת הלשון ומילת המעור. והמבין סוד העיקר הזה יכנס לדעת סוד הטעם שנקראת בינה. והנני מבאר; מי חכ"ם ויב"ן אלה נבו"ן וידע"ם כי ישרים (הושע יד, י), הבינ"ה עומדת בין החכמ"ה והדע"ת ומתאחדים להתאחז זו בזו, והסוד: בחכמ"ה ובתבונ"ה וברע"ת הכול רמוז. זהו סוד הקשר הספירות העליונות בתחתונות:

ולפעמים נקראת הספירה הזאת **יובל**, וכבר הודענוך כי כל מיני חירות וגאולה תלויה בספירה זו. והטעם, כי כל שבע הספירות התהתונות לפעמים נמצאה בהם לפי קלקול התחתונים חלילה וחס, והם דמיון הפסקת השפע, כמו שאמר בפסוק: ויקרא י"י אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו' (ישעיהו כב, יב). ולפיכך כשבני אדם

חוטאים למטה וספירת הבינ"ה ממעטת מיני ברכותיה כביכול נמצא בשאר הספירות כמה דרכים עד שמתאספות ומתעלות לספירת הבינ"ה, ונשאר החורבן למטה. אבל כשמתאחזות הספירות התחתונות בספירת היובל וממשיכות שפע ברכותיה למטה, אזי כל מיני חירות וגאולה נמצאים בכל הספירות ובכל המתפרנסים על ידי ספירת המלכות המקבלת שפע הברכה מהם.

ודע כי יש זמן שעתיד להיות, שהצדיקים יתעלו עד שיתאחזו בספירת הבינ"ה שהיא סוד העולם הבא, ואז יצאו לחירות ויהיו נגאלין מכל מיני משחית ומכל מיני פורעניות, בסוד: הגואל משחת חייכי (תהלים קג, ד). וכנגד המידה הזאת וההבטחה הזאת, שאנו מזומנים להיכנס לחיי העולם הבא, נצטוינו בתורה כמה מצוות עשה ולא תעשה שמתן שכרן איננו זולתי בספירת בינ"ה הנקראת עולם הבא. ונקראת יובל לפי שבה יוצאין משיעבוד לגאולה, ומאבל ליום טוב, ומאפילה לאור גדול.

ובזה הדרך הנני מוסר בידך רמזים שאם תזכה תתבונן עיקריהם. סוד הבינ"ה הנקראת יוב"ל, לפי שבה יצאו הכול לחירות. הטעם, כי כל הזוכה להידבק בה לעולם לא יראה דאגה ולא שום חסרון, לפי שהיא דבקה בספירות העליונות בבתי גואי, שאין שם דאגה ולא מחסור כל דבר, והנדבק ביובל הרי הוא נגאל לפי שאין סביב היובל שום דבר שיוכל להזיק, לא שר ולא מלאך ולא דבר בעולם אלא עולם הרחמים לבדו,

לפי שעד ספירת הגדול"ה והגבור"ה הן המערערין והמעכבין להביא טובה לעולם. והנה בהיות ספירת היובל עולם הרחמים, נקראת נחלה בלא מצרים. והיא נחלת יעקב אבינו עליו השלום, לא כנחלת אברהם שהיו לה מצרים ולא כנמלת יצחק שהיו לה מצרים. ולפיכך כל הזוכה להידבק בספירת היובל, גאולה תהיה לו, לפי שאין שום דבר מעכב מונע ומקטרג, וזהו סוד: והרכבתיך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך (ישעיהו נח, יד), נחלת קו האמצעי שהיא עולה ומתאחזת בעולם הרחמים, ונשארו למטה 'במותי ארץ' שהן נחלת אברהם ויצחק. ואם תתבונן מה שאמרנו ברמזים הללו יפתחו לך כמה שערים.

ועוד, לפי שהוא כך, נקרא **רחובות הנהר** שהוא מקום שאין לו מצרים, ואין שום משטין ומעכב ומונע להטיב. וכל הזוכה בעולם הזה להיות נטוע באותן המקומות, פריו לא יתום ועלהו לא יבול (יחזקאל מז, יב). מה טעם? והיה כעץ שתול על פלגי מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי (ירמיהו יז, ח). והטעם שאינו רואה כי יבוא חום וכיוצא בו, לפי שאין במקום זה מעכב

ומשטין ומונע, כי מקום זה למעלה משבעים שרים הוא, ולפיכך נקרא 'רחובות', ועל זה נאמר: ויוצא למרחב אותי (שמוא, כב, כ). והבן זה מאוד:

והספירה הזאת נקראת בלשון רבותינו ז"ל **תשובה**. והטעם, לפי שהנשמות נאצלות ממקום זה, והרוחות ממקום התפארת, והנפשות מספירת המלכו"ת, והן נקשרות אלו באלו עד שזוכות להתאחד בספירת הבינ"ה. כיצד? הנפש קשורה ברוח, והרוח בנשמה, והנשמה בספירת הבינ"ה, ואם חס ושלום חטאה הנפש ונתחייבה עונש כרת הרי היא נכרתה מן הרוח שהיתה נאחזת בה, והפסידה הגמול הטוב ואין לה דרך לעלות לעולם הבא שהרי נכרתה מן האילן העליון שהיתה נאחזת בו, וזהו סוד כרת האמור בתורה: ונכרתה הנפש ההיא מעמיה (בראשית יז, יד).

ואם אחר שסרחה חזרה והטיבה דרכיה ותקנה נתיבותיה, אזי היא חוזרת להתאחז במקום שנכרתה מתחילה ואז היא זוכה לעלות לספירת בינ"ה הנקראת עולם הבא, ואז היא שבה אל המקום שנאבדה ממנו, וזהו סוד תשוב"ה, כאמרו: ותשובתו הרמתה כי שם ביתו (שמואל, ז, יב).

ולפי שהנפשות נקשרות ברוחות, והרוחות נקשרות בנשמות, והנשמות נקשרות בעולם החיים, ולפיכך אמר הכתוב: והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים (שם כה, כם). אבל הנפשות שנכרתו ממקומן ולא שבו, נידונות בכמה עונשים רעים אחר שנכרתו ונעקרו ממקום מטען, והרי הן מטולטלות ונעות מעונש לעונש ומנגע לנגע, וזהו שאמר הכתוב: ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע (שם). ועניין כף הקלע דמיון האבן שזורקין אותה בכף הקלע ממקום למקום, כך הנפש משנכרתה ממקומה הרי היא נזרקת ממקום למקום במיני עונשים רעים הנקראים כף הקלע.

ולפי דרך זה יש לך להתבונן מהו סוד התשובה הנאמרת בתורה, שזהו סוד תשובת הנפש למקום שנעקרה ממנו וחוזרת למנוחתה, כאומרו: שובי נפשי למנוחיכי (תהלים קטז, ז). ובמה היא חוזרת למנוחתה? ברפואות הטובות שתיקנה התורה לכל מיני חטא ועון, כדאיתא בתורת כהנים. וזהו שאמר: תורת י"י תמימה משיבת נפש (שם יט, ח), משיבת נפש באמת ז, שאלמלא הודיעה התורה דרכי התשובה לא היה שום דרך לחזרה, אבל הנביא צווח ואומר: שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם (ירמיהו ג, כב). ומנין לנו כי סוד ספירת הבינה הוא סוד תשובה? בנין אב לכל התורה כולה שנאמר: ובלבבו יבי"ן וש"ב ורפא לו (ישעיהו ו, י). ואם כן התבונן בהיות התשובה סוד העולם הבא.

ואחר שביארנו לך הסוד הגדול הזה, יש לנו לחזור ולהודיעך סדר מעלות התשובה. כי כל אחד מישראל אחר שנמכר, יש לו דרך לשוב: גאולה תהיה לו וביובל יצא (ויקרא

כה, כד), ואומר: בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו (שם, יג). בסוד ספירת הבינ"ה יכולה הנפש לשוב ולהתאחז במקום שנכרתה ממנו, וזהו שאמר 'תשובו איש אל אחוזת"ו', לשון אחיזה:

והספירה הזאת גם כן נקראת למקובלים **צד"ק עליו"ן**. כלומר, הספירה אשר ממנה מתחלת מידת הדין, אף על פי שהיא נאחזת בעולם הרחמים. וזהו סוד צדק עליון המכוון כנגד צדק תחתון כי ספירת המלכות גם היא נקראת צדק תחתון, ושתיהן מכוונות זו כנגד זו: שערי צדק מכוונים כנגד שערי בינה, בסוד אדנ"י יהו"ה.

ולפי שאלו שתי הספירות מכוונות זו כנגד זו, ושתיהן נקראות בשם צד"ק, אמר הכתוב: צדק צדק תרדוף (דברים טז, כ). כלומר, רדוף להשיג שערי צדק להיכנס מתוכן לחיי העולם הבא שהוא סוד **צד"ק עליו"ן**. ולפיכך אמר 'צד"ק צד"ק תרדוף', וחזר ופירש: 'למען תחי"ה', כנגד צדק עליון, 'וירש"ת את האר"ץ', כנגד צדק תחתון שהוא סוד ארץ ישראל, כאמרו 'משפ"ט צד"ק ילין בה', והבן זה מאוד.

ידע והאמן כי כל העתידים לזכות ולהיכנס לעולם הבא לא ייכנסו לו אלא מתוך הדין, וזהו שאמרו ז"ל שלוש כיתות ליום הדין ובאותו מקום הוא מתן שכרן של צדיקים שאין לו ערך ולא קיצבה ולא שיעור, זהו שאמרו ז"ל: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך (ישעיהו סד, ד):

והספירה הזאת נקראת גם כן למקובלים **שכינה עילאה**, לפי שהיא סוד קבלת השפע והאצילות מעולם העליון שהוא עולם הרחמים והיא משפעת כמה מיני שפע ואצילות בשאר הספירות שלמטה הימנה, וכשהבריות מקיימות התורה והמצוות אז היא שוכנת ומתגלית בשאר כל הספירות, ומשפעת כמה מיני שפע ברכה וטובה בכל הספירות, ואז יתמלאו כל העולמות טובה וברכה. ואז ספירת המלכות, הנקראת שכינה תתאה, גם היא חוזרת להריק ברכותיה על התחתונים והיא שוכנת ביניהם, כאמרו: ושכנתי בתוכם (שמות כד, ח), ונתתי משכני בתוככם (ויקרא כו, יא). ואז כל העולמות כולן בתיקון שלם ובמילוי מתוקן, לא יחסר כל בו.

ואם חס ושלום קלקלו התחתונים שורת התורה והמצוות אז השכינה העליונה מסתלקת, ובהסתלקה נמנעו הצינורות ונחשכו המאורות ונאסף הצדיק, ואז שכינה תתאה מסתלקת מן התחתונים ונסתלקה העליונה מן העליונים, ואז הוא חורבן העולם.

ולפיכך היודעים לרצות את קונם יודעים לתקן דרך השכינה, להחזירה למקומה ולתקן קלקול הצינורות, ואז חוזרת שכינה עליונה להאציל ברכותיה לספירות ואז הספירות משפיעות הברכה לשכינה תתאה, ואז גם היא חוזרת למקומה להריק ברכה לעולם.

סוף דבר: בהסתלק העליונה, תסתלק התחתונה, ובשוב העליונה, תשוב התחתונה. והסוד הידוע לשתיהן: וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו"ה הוא האלהים בשמים ממעל (דברים ד, לט), זו שכינה עליונה, 'ועל הארץ מתחת', זו שכינה תתאה. ושמא תאמר שתי רשויות, חלילה וחס? אינן אלא אחד לבדו, 'כי יהו"ה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'.

והיודע הסוד הגדול הזה ידע סוד, ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי (רות ד, יז), לפי שאותו הנולד, במקומות אלו היה עיקרו, והוא היורש נחלה מיוחדת בין שתי השכנות. והסוד: הר ציון ירכתי צפון (תהלים מח, ג), כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם (שם קלג, ג); ואומר: ציון היא עיר דוד (שמואל, ה, ז). והבן זה מאוד:

והספירה הזאת גם כן נקראת למקובלים **מקור החיים**, לפי שהיא המושכת מעולם הרחמים שפע החיים בכל הנמצאות. ולפי שהיא מקור החיים, נקראת ספירת התפארת עץ החיים; כלומר, עץ המושך החיים מן המקור העליון.

והנה עץ החיים בתוך הגן, קו האמצעי המריק חיים בספירת היסוד, ונקראת אל חי ונקראת גם כן אלהים חיים, כמו שביארנו. ולפי שהספירה הנקראת מלכות מקבלת שפע החיים ממקור החיים, על ידי עץ החיים באמצעות אל ח"י, נקראת גם היא ארץ החיים, כמו שנאמר: אתהלך לפני י"י בארצו"ת החיים (תהלים קטז, ט). והבן זה מאוד.

וסימן: ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב. ואם חס ושלום היפך זה, 'את המות ואת הרע' (דברים ל, יא). וכבר ביארנו כמה ענינים בסוד זה בשער הראשון:

והספירה הזאת: גם היא מלבנת עוונותם של ישראל ונקראת כיפורים; לפי שהיא סוד הלבנו"ן הנאחזת בעולם הרחמים שכולו לבן, היא מלבנת עוונותן של ישראל. והנני מבאר. כבר הודענוך כי כל זמן שישראל צדיקים אז ספירת מלכות מקושטת ומתאחדת בספירות העליונות, 'וככלה תעדה כליה'. ואם חס ושלום קלקלו ישראל שורת התורה והמצוות הרי סרחונן תלוי בה, כאמרו: ובפשעיכם שלחה אמכם (ישעיהו נ, א). י"י יתברך למען רחמיו וחסדיו תיקן לישראל יום אחד בשנה לטהרם מטומאותן ולרחץ אותם, וקרא אותו יום הכיפורים. וטעם שנקרא יום הכיפורים בלשון רבים, לפי ששתי אלו הספירות מתאמדות באותו היום: ספירת הבינה וספירת המלכות. והנה ספירת

הבינה מטהרת ורוחצת כל מיני טינוף ולכלוך שנתנו ישראל בספירת המלכות. וכששתי אלו הספירות מתאחדות להפך בזכותן של ישראל ולטהר לכלוכן, נקראות על זה יום הכיפורים.

והנני רומז: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (שם א, יח). העליונה נקראת לבנו"ן, התחתונה בלובשה לבוש שנים צריכים ישראל להפוך לבוש השני ללובן, ולפיכך נקראו יום הכיפורים. וזהו סוד לשון זהורית שהיה מלבין מפני טעם כיפורים, שהרי ספירת בינה הופיעה להאיר על ספירת מלכות ולטהר אותה מכל מיני טומאה. וזהו סוד השעיר המשתלח בזה היום. ולפי ששתי הספירות האלו מכוונות זו כנגד זו, בסוד אימא עילאה ואימא תתאה, מתעסקות בזה היום בטהרתן של ישראל, נאסר תשמיש המיטה ביום הכיפורים והותר בשבתות וימים טובים, והסוד הידוע ליודעי חן; וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה (בראשית כ, יב). וזהו סוד שנקרא יום הכיפורים. והבן זה מאוד:

והספירה הזאת נקראת בלשון רבותינו ז"ל **העולם הבא**. ולפי שנקראת כיפורים כמו שביארנו, והיא סוד החיים כמו שכתבנו, אנו מתפללים ביום הכיפורים 'כתבנו לחיים בספר החיים' באותה הספירה ממש.

וכמה מגדולי חכמי הדורות הללו נשתבשו בפירוש ידיעת החיי"ם שאנו שואלים מראש השנה ועד יום הכיפורים, ולא מצאו ידיהם ורגליהם והוצרכו לכמה פירושים רחוקים. והעיקר הוא שאנו מתפללין מראש השנה ועד יום הכיפורים שנזכה להיותנו טהורים מטומאות חטאתינו ונזכה להיכתב בספר הצדיקים בעולם החיים, שהוא העולם הבא; בין שנחיה כל אותה השנה, בין שנמות באותה השנה, שנהיה כתובים בספר הצדיקים שהוא ספר החיים, כאמרו: כל הכתוב לחיים בירושלים (ישעיהו ד, ד).

ובכלל זה אנו שואלין בשאר התפילה, כגון ביעלה ויבוא ובשאר מקומות, שנתקיים כל השנה בחיים טובים ונחיה ולא נמות, וכן אנו עושין בשאר מועדים וראשי חדשים. אבל 'זכרנו לחיים וכתבנו בספר החיים', שאנו אומרים בראש השנה ויום הכיפורים, אינו כי אם שנהיה מנויים עם כיתות הצדיקים הראויים לחיי העולם הבא, בין שנחיה באותה שנה בין שנמות.

וזהו שאמרו ז"ל: שלושה ספרים נפתחים בראש השנה, אחד של צדיקים גמורים ואחד של רשעים גמורים ואחד של בינונים. ואם תתבונן היטב בהלכה זו, יראו עיניך וישמח לבך ותצא מכמה ספיקות ותתיישב דעתך על שיטת התלמוד בפירוש מה שאמרנו. ודיוק התלמוד כן, שלקח צדיקים ורשעים ובינונים; שאם אתה אומר שכוונת רבותינו

ז"ל במקום זה היתה לשווילת חיי העולם הזה או חיים טובים, אין לך אדם מת שיהיה מנוי עם הצדיקים ואין לך אדם חי, באותה שנה, שיהיה מנוי עם הרשעים י, ונמצאו כמה עיקרי תורה נעקרים ממקומן.

אבל האמת והישר כי כוונת מה שתיקנו בראש השנה וביום הכיפורים ב'זכרנו לחיים וכתבנו בספר החיים' שיכפר עונותינו ויסלח לחטאתינו ויכתבנו עם הצדיקים והראויים לחיי העולם הבא, שהם נכתבים בספר החיים, בין שנחיה בין שנמות. ושמור עיקר זה מאוד ואל תסתכל בפירוש אחר שכנגדו בעניין זה:

ולפי שהספירה הזאת היא עולם החיים, היא נקראת עולם הבא. והטעם שנקראת עולם הבא, שהיא מושכת תמיד ברכותיה ובאה בכל יום ובכל עת ובכל שעה ומשפעת ברכות לעולם, כד"א: ונהר יוצא מעדן (בראשית ב, י), יוצא, כלומר שאינו פוסק לעולם, כאמרו: וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (ישעיהו נח, יא). ונקרא עולם הבא, שהוא הולך ובא תמיד.

ואם תאמר: והלא אמרנו שפעמים פוסק ברכותיו, אם יחטאו בני העולם? דע שאין כוונתנו לומר שיפסקו ברכותיו לגמרי, אבל כוונתנו לומר שאם בני אדם מיישרים דרכיהם למטה אז העולם העליון משפיע ברכות עד אין קץ ועד אין סוף, ואז כל צינורות הספירות מתמלאים כל מיני שפע וברכה עד שספירת המלכות מריקה ברכותיה עד בלי דיו ואם חס ושלום קלקלו בני אדם דרכיהם ומעשיהם אז מידת הבינה, שהיא עולם הבא, מונעת שפע ברכותיה ואינה מריקה אלא בצמצום, בעניים שאין הברכה מצויה בו אלא כדי שיעור מועט, בעניין שלא יחרב העולם מכול וכול, והרי הוא כאילו אין שם ברכה כלל.

ועוד, שאותו המועט המטפטף מספירת בינה אינו בא דרך הצינורות לספירת המלכות, שהרי נתקלקלו כל הצינורות ונמצאת ספירת המלכות יבשה, ואותו הטפטוף המועט מטפטף לכאן ולכאן דרך השברים, בעניין שלא תימצא שם ברכה כלל. משל לצינורות המים שנתקלקלו ונשתברו, והרי אותן המים הבאים באותם הצינורות נשפכים דרך השברים והסדקים לכאן ולכאן, בעניין שלא תבוא מהן תועלת; וכשמגיעים המים הנשארים בצינורות למקום החפץ, כל כך נתמעטו בקלקול הסדקים והשברים עד שלא נשאר בהן שיעור להשקות האדמה לשתות ולהסתפק בשאר הצרכים, ונמצאת הקללה בעולם. ועוד, שאותן המים הנשפכים דרך הסדקים והשברים הולכים למקומות שלא היו ראויים ללכת בהן, עד שנמצאו מקבלים אותם מקומות תועלת בשעת הקלקול, ועל

זה נאמר: תחת שנואה כי תבעל ושפחה כי תירש גבירתה תחת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם (משלי ל, כג).
ואם תבין העיקרים הגדולים שאנו מבארים במקום זה תיכנס לכמה חדרים, ותבין ותשיג הטעם מדוע ארץ ישראל שוממה מכול וכול, וארצות הגויים לא נחרבו לגמרי.
ואם תקשה ותאמר: הלא ארץ ישראל עיקר הברכות, ושאר ארצות הגויים מתברכות על ידיה, כאמרו: ונברכו בך כל משפחות האדמה, ואומר: הנותן מטר על פני ארץ (איוב ה, י) דאחר כך, 'ושולח מים על פני חוצות', ומן הדין היה שאחר שנפסקה ההמשכה מארץ ישראל שיחרבו מאוד שאר הארצות שברכותיהן תלויה בברכותיה לגמרי?
דע שאילו לא נתקלקלו הצינורות ונעשו בהם סדקים ושברים, אמת אתה אומר. אבל מאחר שנתקלקלו ונסדקו ונשברו, מטפטפים המים לכאן ולכאן ובאותו הטפטוף מתקיימים שאר הארצות. ועם כל וה, אין ברכה מצויה באותו הטפטוף, שאין הברכה מצויה בכל הארצות אלא כשהן שותות על ידי ארץ ישראל, שנאמר: ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב, ג). והבן זה מאוד.
הרי לך מבואר עניין גדול ונכבד בסוד המשכת השפע על ידי ספירת הבינה, בעת הרצון או בשעת הכעס והקלקול, ותראה דברים נסתרים נגלים לפניך. ואמנם שאר ענייני העולם הבא, עדיין תשמע בהם כמה פלאים וכמה מרגליות בעזרת השם יתברך, אבל למה שאנו צריכים לבאר בחיבורנו זה, די במה שזכרנו:
ודע שהספירה הזאת נקראת **שופר גדול**. והטעם, לפי שהספירה הזאת נקראת יובל, וזהו שופר גדול שבו יצאו עבדים לחירות, וסימן לדבר: יום הכיפורים של יובל. אם תתבונן היטב במה שפירשנו למעלה בשער זה בעניין הספירה הזאת הנקראת גאול"ה, ונקראת כיפורי"ם, ונקראת יוב"ל, ונקראת חיי"ם, תבין סוד שופר גד"ל.
וכבר הודענוך כי במידה הזאת יצאנו ממצרים, ובמידה הזאת אנו עתידין ליגאל. והנני מבאר. כבר הודענוך כי המידה הזאת היא למעלה מכל שרי האומות, ונקראת במתי ארץ, כי כל שרי האומות אינן עולים ונאחזים אלא עד ספירת גדול"ה וגבור"ה שהן למטה מספירת בינ"ה. וכשגלו ישראל נתפזרו בכל הארצות ורדו בהם כל האומות, כאמרו: והפיצך י"י בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ (דברים כח, סד). ואם כן בהיות השם יתברך מתעורר לקבץ נדחי ישראל צריך לעורר עליהם המידה שהיא למעלה מכל האומות, והיא ספירת הבינ"ה.
וכשיעורר השם יתברך אותה הספירה העולה על כל האומות, אז ירגזו השרים העליונים ויפלו ואין מקום להם לעמוד, כאמרו: יפקוד י"י על צבא המרום במרום ועל מלכי

האדמה על האדמה (ישעיהו כד, כא). ולפיכך: יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים (שם כז, יג), ואומר: וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן, וסמיך ליה: י"י צבאות יגן עליהם (זכריה ם, יד טו),

בודאי יאם תשאל: במצרים כיון שנגאלו במידה זאת, מדוע לא נתקע בה שופר? לפי שאותה הגלות היתה תחת מצרים לבד, אבל גלות זו שהיא תחת כל השרים העליונים ותחת יד כל משפחות האדמה, צריך לעורר עליהם כוחו הגדול ברעם וברעש גדול ובקול שופר, כנאמר: והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים (יחזקאל לח, כג).

ואם תאמר: מדוע הוצרך למצרים כוחו הגדול, הואיל ואינה אלא משפחה אחת? דע שאין בכל שרי מעלה גדול משר של מצרים, זהו שאמרו חכמים: ארץ מצרים שנייה לארץ ישראל. ולפיכך הוצרך לו לעשות אותות ומופתים ולהוציאם בכוחו הגדול ולהראות גדולתו. והבן זה מאוד. והנני רומז: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות יראו גוים ויבושו מכל גבורתם ישימו יד על פה אזניהם תחרשנה ילחכו עפר כנחש (מיכה ו, טו).

בכאן רמז קציצת השרים העליוניים ונפילת האומות שתחת ממשלתם:

ואחר שמסרנו לך אלו הכללים, נחזור לשאר. והספירה הזאת נקראת לפעמים **גבורות**, והסוד: מ"י ימלל גבורו"ת ה' (תהלים קו, ב). דע כי מידת הדין הנקראת גבור"ה, והיא פח"ד יצחק, נקראת גבורה יחידית ואינה נקראת גבורות, לפי שהרבה מצרים יש סביבותיה; וכשישראל חוטאים, כביכול אינה מתגברת לפי שהשרים שסביבותיה יש להן פתחון פה ואז היא נחלשת, והסוד: צור ילדך תשי, ואומר: עורי עורי לבשי עוז ורוע ה' (ישעיהו נא, ט), ואומר: איה קנאתך וגבורתך (שם סג, טו). וכל זה לפי ששרי אומות העולם כנגד מידת הגבורה, שהם בעלי המצר. והנביא צועק ואומר על מידת הגבורה: גלתה יהודה מעוני היא ישבה בגוים כל רודפיה השיגוה בין המצרים (איכה א, ג), בין המצרים בוודאי.

כל זה במידת גדול"ה וגבור"ה שיש להם מצרים, כמו שכבר ביארנו; אבל ספירת הבינ"ה, שהיא למעלה מכל שרי האומות ואין לה מצרים, היא הנקראת גבורות, כובשת הכול תחתיה, וזהו סוד שופ"ר גדו"ל וטעם גאולה וחירות. ולפי שהיא מתגברת על כל הגיבורים, ואין מי שיוכל להזדווג לה מכל השרים העליונים, הפסוק מכריז ואומר: מ"י ימלל גבורות י"י (תהלים קו, ב), וזהו שאמר הכתוב: והתברכו בו גוים ובו יתהללו (ירמיהו ד, ב). והבן זה מאוד כי צורך גדול הוא לכמה מקומות, ותדע ותבין מה שקבעו בתפילה 'מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך', דבר גדול רמזו כאן:

והספירה הזאת היא נקראת **תהילה**, וצריכים אנו להודיעך עיקרים תלויים בזה העניין. צריך אתה לדעת כי שתי הספירות שהן יהו"ה אדנ"י מכוונות זו כנגד זו, והעליונה נקראת תהילה והתתתונה נקראת תפילה. והטעם, לפי שהעליונה דביקה בראש המעלות וממנה יבואו כל מיני אצילות ושפע וברכה ומיים, ולפיכך נקראת תהילה; כלומר, שעלינו לשבח ולהלל למ"י שעשה עמנו ועם אבותינו את כל הניסים האלה והוציאנו מעבדות לחירות, ועל זה נקראת תהילה.

והתחתונה נקראת תפילה, והטעם לפי שהתחתונה דביקה בסוד התפילות והתחנונים לפי רוב החטאים והלכלוכין שחוטאים ומלכלכים הבנים הדביקים בה. ולפיכך ספירת המלכות היא סוד התפילה, וסימן: ואני תפלה (תהלים קט, ד) חהו סוד: אלהים אל דמי לך (שם פג, ב).

ולפי שהתפילה דביקה במידה זו, נקבעו שערי כל התפילות בשם המיוחד לה שהוא אדני וסדרוהו בראש כל התפילות, אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, שזהו שער כל התפילות, כמו שכתבנו בשער הראשון.

אבל ספירת בינ"ה, שהיא דביקה בראש המעלות וממנה יבואו החיים והברכות וכל מיני אצילות קיום ועמידה, היא סוד התהילה כלומר, להלל ולשבח לפאר ולרומם על כל הטובות הניסים והנפלאות שעשה עמנו תמיד, לפי שהיא סוד החירות והגאולה, כמו שכתבנו, ובהופיעה יופיעו הניסים והנפלאות לישראל.

והנה סוד התפילה הוא עניין התחנונים ובקשת רחמים לרחם עלינו ולסלוח חטאתינו, ולהושיענו מצרינו, ולהשלים די מחסורנו ולהחיות אותנו, ולשמרנו מכל מיני משחית ופורענות, כל כיוצא באלו הבקשות התלויות בתפילה, וכל אלה הדברים הם דבקים בספירת המלכות. אבל סוד התהילה הוא אחר שקיבל י"י יתברך תפילותינו, ואחר ששמע קולנו וקיבל תחנונינו וסלח חטאתינו והושיע אותנו מצרינו והשלים די מחסורנו ושמר אותנו מכל מיני משחית ופורענות, אז חובה מוטלת עלינו להלל ולשבח לפניו על רוב הטובות שגמלנו. ועתה ראה ההפרש שבין תהילה לתפילה. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות.

ולפיכך הכול ראויין לתפל"ה ואין הכול ראויין לתהילה; כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבחו? לפיכך נאמר: לישרים נאוה תהלה (שם לג, א):

וצריכים אנו לעוררך על עיקרים גדולים רמזו אותם רבותינו בעניין התהילה, להודיע שאין כל אדם ראוי להלל ואין כל שעה ראויה להלל. לפי שהמעלה הזאת גדולה היא עד מאוד, אמרו בברכות פרק קמא: אמר רבי שמעון בן פזי מאה ושלוש פרשיות אמר דוד בספר תהלים ולא אמר הללויה עד שראה מפלתן של רשעים שנאמר: יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם הללויה (תהלים קד, לה).

עתה התבונן שני דברים גדולים שרמזו. האחד, שאין ראוי להזכיר עניין התהילה זולתי במקום שהיא מזומנת, כלומר לעשות הניסים והנפלאות ולהשמיד הרשעים, כמו שעשה במצרים ששם נאמר הלל הראשון, כמו שנאמר: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעיהו ל, כט). והשני, שאף על פי שראה דוד כמה נפלאות ה' לא מלאו לבו להזכיר הלל, אלא באותו דבר הראוי להלל' משל במי שלובש בגדי מלכות ועוסק במלאכה פחותה, היש ביזוי גדול מזה? לפיכך אמרו רבותינו ז"ל: האומר הלל הגדול בכל יום הרי זה מחרף ומגדף. ולפי גודל מעלת הבינה אין ראוי להזכיר שבחיה אלא במקומות ובשעות הראויות להזכיר. והנה הנביא מכריז ואומר כי אין כל אדם ראוי לתהל"ה: אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים (ישעיהו מ"ב:ח'). וכי תעלה על דעתך שתהילתו אפשר לתת לפסילים? אלא דבר ידוע למקובלים כי כל תפילה שאינה הגונה נקראת פסולה, וקבלה היתה להם כך, וכן הוא פי' הפסוק: מי שלא נכנם לשמש בספירת המלכות, שהיא תחתונה בעת התפילה, איך אפשר לו ליכנס לפני רום המעלות, לפני ספירת הבינה? 'לישרים נאוה תהלה', אבל לא לפסילים. הבן זה מאוד.

ועתה צריך אתה להתבונן, כי כבר ביארנו למעלה בשער זה כי הנשמה דביקה בספירת התהל"ה, והרוח בספירת התפארת, והנפש בספירת המלכות; והנה דוד פירש הדבר בסוד ואמר: כל הנשמה תהלל יה הללויה (תהלים קנ, ו). וכבר ידוע הוא למקובלים כי שם י"ה רמז לשלוש ספירות עליונות, ולפיכך תלה בהן הנשמה וההלל ואמר 'כל הנשמה תהלל יה'.

ואם תאמר; והכתיב הללי נפשי את יהו"ה (שם קמו, א), הרי ההלל תלוי בנפש? דע כי הלל הנשמה תלוי בשם י"ה, והלל הנפש תלוי בשם יהו"ה כי בו נכללת ספירת המלכו"ת שהיא סוד ה"א אחרונה של שם. ושני מיני הלל הם: הלל גמור והלל שאינו גמור. הלל גמור תלוי בספירת הבינ"ה, מקום שאין בו חסרון כל דבר ולא נדבק בה פגם לעולם, לפי שהיא למעלה מכל השרים והיא דביקה בעולם הרחמים. והלל שאינו גמור תלוי בספירת המלכו"ת, ולפי שלפעמים הרבה היא נפרצת ופגם דבק לה כשישראל חוטאים

ומכעיסים, כך הלל שאינו גמור והוא בדילוגין נקרא כנגדה. זהו סוד הלל גמור והלל שאינו גמור, והבן זה מאוד.

והלל של ראש חודש, שאמרו שהוא מנהג לפי שזמן כפרה הוא והלבנה פגומה היתה וחזרה להתחדש. אבל הלל הניסים והנפלאות והלל השמחות והטובות, כהלל הפסח שבועות וסוכות, באותן הזמנים הופיעה ספירת הבינ"ה. בפסח: וחמשים עלו בני ישראל (שמות יג, יח) ובה נגאלו. בעצרת: תספרו חמשים יום (ויקרא כג, טז), והיא גרמה למתן תורה. בסוכות: שמונה ימים עם חג העצרת, וכבר הודענוך שהם שמונה ספירות שמתחילות להימנות מספירת הבינה ושבע תחתיה, 'תן חלק לשבעה וגם לשמנה' (קהלת יא, ב). והנה רמוז: הוא חמישים הוא שמונה, והמבין יתבונן.

אבל שמונת ימי חנוכה שתיקנו, השמן בא מן הרצון לספירת הבינ"ה, והבינ"ה סוד המנורה ונרותיה; אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח, ב). המנורה והנרות לפקוח עינים עוורות, פקח עיניך וראה כי שמונת ימי חנוכה הם סוד העניין והנס הגדול. והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן - על ידי ספירת הבינה הוא, כי משם תולדת השמן מן הרצון, ולפיכך המנורה והנרות והשמן, סוד כל הספירות. והמגלה סוד זה מנורת זכריה: שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב (זכריה ד, יב), שאינם צריכים להביא שמן ממקום אחר אלא שני הצנתרות מריקים בשנים זיתים עליה. המבין זה יבין סוד י"ה, וסוד 'כל הנשמה תהלל י"ה', וסוד הלל גמור בשמונה ימי חנוכה.

הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה.

ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה.

ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? הלל גמור לחוד, תהילה לחוד; הלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסיה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינ"ה ויש בו כמה תכסימים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינ"ה ומלכו"ת, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואם תזכה ליכנס בחדרי המעלות שבמזמור הזה, תראה ותשמח:

ואחר שידעת זה, התבונן בסוד המלכות שהיא אדנ"י שהוא סוד התפילה, כמו שפירשנו בשער הראשון, הוא השער שבו נכנסים להגיע לספירת התהילה שהיא שמינית לה, ולפיכך כללם כאחד בזה הפסוק ואמר בתחילה 'אדנ"י שפתי תפתח' שהוא סוד התפילה, ואחר כך: 'ופי יגיד תהלתך'. כלומר, בהיותי זוכה לסדר התפילה כהוגן, אזכה להיות ראוי להעריך תהילה, כמו שביארנו לישרים נאוה תהלה (תהלים לג, א), וכמו שפירשנו בפסוק 'וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים'. ושמור העיקרים הללו בעניין תהילה ותפילה.

והספירה הזאת היא אות שנייה מאותיות השם, והיא סוד ה' ראשונה של שם יהו"ה יתברך. וכבר הודענוך בשער הזה היאך אלו שתי הספירות, שהם בינ"ה ומלכו"ת, מכוונות זו לזו בשמונה הספירות, ואלו הן הנקראות בכל התורה יהו"ה אדנ"י בבואם כאחד, כמו שביארנו.

והנה סוד הבינ"ה היא שער הספירות העליונות, וממנה יקבלו שפע ברכה שבע הספירות התחתונות כמו כן ספירת המלכות היא שער כל עשר הספירות, וממנה יקבלו שפע ברכה וקיום ועמידה כל הנמצאים שבעולם עליונים ותחתונים.

והנה ספירת המלכות היא בית קיבול לכל הברכות הבאות מספירת הבינ"ה, ולפיכך זו דוגמת זו. ושתיהן, בינ"ה ומלכו"ת, הן סוד שתי ההי"ן אשר בשם יהו"ה יתברך: ה"א ראשונה, בינ"ה, ה"א אחרונה, מלכו"ת. והנה המלכו"ת מקבל סוד שפע הברכות הנמשכות מן הבינ"ה, כמו שפירשנו, ולפיכך זו שמיט"ה וזו יוב"ל; זו שכינה עילאה וזו שכינה תתאה; זו אם עילאה וזו אם תתאה; זו בית שער לספירות עליונות וזו בית שער לספירות התחתונות; על ידי ה' ראשונה מקבלות ברכות שאר כל הספירות ועל ידי ה' אחרונה מקבלים ברכות וקיום כל הנמצאים הנבראים; זו נקראת תהילה וזו נקראת תפילה; זו נקראת כיפור וזו נקראת כיפורים; זו נקראת שמינית וזו נקראת שמינית, מלמעלה למטה מלכות שמינית, מלמטה למעלה בינה שמינית, לפי ששתי הספירות העליונות כלולות בבינ"ה, כמו שפירשנו, וזהו סוד: ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה), וכבר ביארנו למעלה:

ותפוש בידך עיקר גדול בשתי אלו הספירות, שהן בינ"ה ומלכו"ת. כבר הודענוך ששתיהן מכוונות זו לזו ומקבלות שפע ברכה זו מזו, ועתה תצטרך לדעת ששתיהן סוד הפרנסים אשר חותם כל שם יהו"ה יתברך מסור בידיהם.

ה' העליונה שהיא הבינ"ה היא סוד הפרנס העליון, שממנה יקבלו כל הספירות שפע וברכה, ולפיכך תמצא שחותם כל השם מסור בידה שהרי השם הנכתב יהו"ה והוא

נקוד בניקוד אלהים, והוא נקרא בשמו בדרך זה יהו"ה ונקרא אלהים, הרי השם הנקרא בניקודה לפי שהיא נושאת כל החותם.

ה' אחרונה שהיא המלכות היא סוד הפרנס הגדול האחרון, שממנה יקבלו עולם המלאכים נציבותם ומחנותם שפע קיום פרנסה וחיים, וכן עולם השמים חמה ולבנה וכוכבים, וכן צבא הארץ מיני מתכות צמחים ובעלי חיים למיניהם, כולם יקבלו כוח קיום ועמידה וחיים כפי הראוי מספירת המלכות שהיא סוד ה' אחרונה של שם. ולפיכך תמצא שחותם כל השם מסור בידיה, והיא נקראת בשמו בדרך זה נכתב יהו"ה ונקרא אדנ"י, הרי השם הנקרא בנקודה.

נמצאת למד כי שם יהו"ה יתברך שני ניקודים יש לו בתורה. האחד, ניקוד אלהים, שהוא סוד הבינ"ה, בדרך זה יהו"ה בפסוק 'יהו"ה אדנ"י חילי', ובפסוק 'אדנ"י יהו"ה במה אדע כי אירשנה' (בראשית טו, ח), וכן כיוצא בהן. השני, ניקוד אדנ"י, שהוא סוד המלכו"ת, בדרך זה יהו"ה בכל התורה.

ואם תתבונן העיקר הגדול הזה שמסרנו בידך במקום זה, תבין סוד שתי ההי"ן שבשם היאך הן מכוונות זו כנגד זו, ומפתחות השם בידיהן, זו למעלה וזו למטה - בניקוד שתיהן השם נקרא בכל התורה, לא בניקוד אחר.

ומכאן תבין סוד שכינה ביחוד ב' ההי"ן, ושתיהן כוונה אחת, זו שואבת מזו, והכול יחוד שלם לשם יתברך. והיודע לכוון סוד שתי אלו ההי"ן שבשם, צריך לכוון בשעת הייחוד, כי בשתיהן הוא סוד הייחוד השלם, ועל שתיהן נאמר 'יהיה יהו"ה אחד ושמ"ו אחד', לכוון זו כנגד זו ולייחד הספירות זו לזו. וזהו עיקר ליודעים עיקר קבלת ייחוד י"י יתברך.

והנה הודענוך בשתי אלו ההי"ן שהם סוד כל מקום שאתה מוצא בתורה כתוב בפסוק אחד אדנ"י יהו"ה או יהו"ה אדנ"י. ואחר שמסרנו בידך אלו העיקרים בשער זה, יש לנו להיכנס בשאר השערים שכוונתנו בחיבור זה בהם. והשם למען רחמיו וחסדיו יורנו דרך האמת:

יהו"ה.

בינה.

יובל.

תשובה.

צדק עליון.

באר שבע.

מליץ עליון.

רחובות הנהר.
לבנון.
גאולה.
ה' ראשונה של שם.
סוחרת.
מי.
נדר.
שכינה עילאה.
מקור חיים.
כפורים.
לאה.
עולם הבא.
שופר גדול.
גבורות.
תהילה.
אמא עילאה.
תבונה.
אבן גדולה.
יועץ.
לשון.
פה.
פאר.
חוטמא.
אנכי.
חיים.
במתי ארץ.
ים עילאה.

השער התשיעי - הספירה השנייה

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה (תהלים קיח, ה):

השם התשיעי משמות הקודש הוא הנקרא י"ה. צריך אתה לדעת כי השם הגדול שהוא יהו"ה יתברך הוא הנקרא שם המיוחד, כלומר סוד ייחוד כל י' ספירות כאחת. וכבר ביארנו כי שתי הספירות הראשונות כלולות באות יו"ד של שם המיוחד: קוצו של יו"ד סוד הכתר, ועיקר היו"ד, סוד החכמה. והספירה השלישית, מתאחדת בשתיהן, היא סוד הבינה הכלולה בסוד ה' ראשונה של שם. נמצאו שתי אותיות של שם שתיהן כלולות בג' ספירות עליונות. ואות ואו"ו של שם היא כוללת שש ספירות: ג' מחצי אות וא"ו ולמעלה, ואלו הן גדול"ה גבור"ה תפאר"ת; וג' מחצי אות וא"ו ולמטה, ואלו הן נצ"ח הו"ד ויסו"ד; והספירה האחרונה של שם, שהיא עשירית, כלולה באות אחרונה של שם שהיא אות ה':

ועתה צריכים אנו להודיעך מה טעם שתי אותיות הראשונות של שם נקראו בפני עצמן, ושתי אותיות אחרונות של שם אינן נקראות בפני עצמן. כבר ידעת מה שפירשנו בשתי ההי"ן של שם: ה' ראשונה שהיא הבינה מייחדת ז' ספירות תחתונות, ה' אחרונה שהיא מלכות היא מתייחדת עם ט' ספירות עליונות על ידי יסוד. סוף דבר: עיקר כל עשר הספירות הוא ג' ספירות עליונות אשר מהן נשפעות כל שבע התחתונות, ואם חס ושלום ייפסקו המשכות השלוש אז נמצאת חורבן הבית ושריפת ההיכל וגלות הבנים בין האומות. ולפיכך חצי השם הראשון שהוא י"ה אפשר לו להיקראות בפני עצמו, וחצי שם האחרון שהוא ו"ה איאפשר לו להיקראות בפני עצמו לפי שהוא קציצה בנטיעות, כי אין העליונות תלויות בתחתונות. וגם במניינו אינו עולה בכל השם, וכשאתה קורא י"ה הרי גם חצי השם האחרון נכלל בו ואין זה שום קציצה, וכן מניינו במילואו בסוד יו"ד ה"א עולה כ"ו, וחציו ככולו. וזה בחצי השם הראשון, אבל חצי השם האחרון עמידתו וקיומו בסוד י"ה הוא:

וצריכין אנו לעוררך על מקומות הרבה בתורה שנאמר בהן שם י"ה, כגון: כי יד על כס י"ה מלחמה ליהו"ה בעמלק מדר דר (שמות יז, טז). מהו 'מדור דור'? וזהו פירוש הפסוק: עמלק הרשע בא מכוח נחש הקדמוני, ושם הוא דיבוקו וכוחו ומעת הטיל נחש הקדמוני זוהמה בחוה קיצץ אדם בנטיעות למעלה והפריד אלוף, וזהו סוד סילוק שכינה שעיקרה בתחתונים היתה: ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה (בראשית ח, ט). אף על פי שעמדו ישראל בסיני ופסקה זוהמתן, עם כל זאת פגם הלבנה לא הוסר מעולם כי אם לפעמים, בדילוגים, בבוא קרבנות ידועים, שעירים ידועים שבהן נדבק שעיר, ראשית כוחו של עמלק, וסימן: ראשית גוים עמלק (במדבר כד, כ). וכשבא עמלק הוסיף פשע על פגם הלבנה ונגע בכף ירך יעקב, ולפיכך נפרצה מלכות בית דוד. והנה כשנקצצו הנטיעות

בזמן אדם הראשון ונגע עמלק בכף ירך יעקב, נקבעה פרשת זכור. והרי שתי אותיות אחרונות של שם כביכול פגומות על ידי עמלק, והטעם כי יד יהו"ה נגעה בם, כאמרו: והיתה יד יהו"ה בכם (שמואל, יב, טו) ואומר: דרך נחש עלי צור (משלי ל, יט), וסימן: ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (שמות יז, ח) ברפיון ידים.

ולפיכך הוצרך לומר כי נחש הקדמוני ועמלק שניהם נגעו בשתי אותיות אחרונות שהם ו"ה, ולא נשאר מן השם שלא פשטו יד בו כי אם אותיות י"ה לפי שאין בהם מקום אחיזה לשרים העליונים, לפי שהן למעלה, כמו שביארנו. ולפיכך אמר 'כי יד על כס י"ה', נגעו בכסא ונתנו בו פגם ונשאר כ"ם, נגעו בשתי אותיות אחרונות ונשאר י"ה, ולפיכך, על כ"ס י"ה:

והמבין זה יבין סוד פרשת זכור ופרשת מעבר יבק, כי הכול כלול במקומות הללו.

והנני רומז: כל גוים סבבוני (תהלים קיח, י), במקום שיש להם לשרי האומות מקום אחיזה. וזהו סוד וא"ו של שם הכוללת שש הספירות, כי סוד וא"ו של שם נקרא יהו"ה בכל התורה, וסימן: לך יהו"ה הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, יסו"ד - עוקץ תחתון. ועל זה נאמר 'כל גוים סבבוני', כי סביב אות וא"ו של שם מקיפין כל שרי האומות, ומאות וא"ו ולמעלה שהוא סוד י"ה אין להם עלייה: ואתה על במותימו תדרוך (דברים לג, כט), והרכבתיך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך (ישעיהו נח, יד).

ולפי שאמר 'כל גוים סבבוני', נאמר: ראשית גוים עמלק (במדבר כד, כ). ולפיכך הוא נכנס תחילה לגלות סתריהם של ישראל ופשט יד בשתי אותיות אחרונות של שם ו"ה, לפיכך: כי יד על כס יה מלחמה לי"י בעמלק. כשהוא אומר 'מלחמה לי"י בעמלק', איני יודע מי במי; כשהוא אומר 'מדור דור' גילה הדבר וגילה המקום שפשט בו יד עמלק, וסימן: דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור (שמות ג, טו). לפיכך: זכור יהו"ה לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה (תהלים קלז, ז).

ואחר שידעת זה תוכל להתבונן מה שקבעו הנביאים בשני מקומות. עובדיה גר אדומי אמר בנבואת אדום: ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליהו"ה המלוכה (עובדיה א, כא). זכריה אמר: ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה וגו' ויצא ה' ונלחם בגויים ההם כיום הלחמו ביום קרב, ואז: והיה י"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד (זכריה יד, ב; ט), ואומר: ראשית גוים עמלק. זהו סוד 'כי יד על כס יה מלחמה ליהו"ה בעמלק מדור דור':

ורבותינו ז"ל תיקנו בפסוקי דזמרה שני אלו הפסוקים בסוף: ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליהו"ה המלוכה והיה יהו"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד. במקום זה הקריבו שתי הנבואות זו לזו. ובהתאחד אלו שתי נבואות, יתייחד השם יתברך ב"ה. והמבין עומק מה שתיקנו בדבר זה יבין סוד 'כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם', וסוד 'ראשית גוים עמלק', וסוד פרשת זכור ופרשת מעבר יבק. לפיכך יש לך להתבונן מה שכתוב בתורה 'כי יד על כס יה', על ידו יבואו התשועות והגאולות והטובות לישראל; כי בשעה שישראל בגלות, כביכול נוגעת הצרה לאברהם יצחק ויעקב ודוד הכלולים בסוד ו"ה, ולפיכך שם י"ה צריך להושיע ולגאול, וסימן: עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה (שמות טו, ב), ואומר: מן המצר קראתי יה (תהלים קיח, ה), מן המצר שהוא סוד ו"ה שיש לה מצרים, שבעים שרי האומות סביב: כל רודפיה השיגוה בין המצרים (איכה א, ג). לפיכך: 'מן המצר קראתי י"ה', שאין לו מצרים, לפי שהוא מקום הרחובות הנהר ועולם הרחמים שאין בהן מקום אחיזה לשרים העליונים ולא לגווייהם, אלא ליעקב שהוא קו האמצעי ועולה למעלה מאברהם ויצחק, לפיכך: והרכבתיך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך,

ולפיכך: מן המיצר קראתי י"ה. ומה שאמר 'ענני במרחב י"ה', כלומר, שלוש הספירות העליונות, השתיים מהן אינן נגלות לעולם, והשלישית שהיא הבינ"ה נגלית מקצתה, לא כולה. כמו שאמרו רבותינו ז"ל: חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ מאחד, והיא שקולה כנגד כל המ"ט שערים שעמה. ולפי שהבינה היא ספירה שלישית ועל ידיה פועלות שתי הספירות העליונות שאינן נראות כלל, והבינ"ה נקראת רחובות הנהר ועל ידיה באות התשועות והגאולות, כמו שביארנו, לפיכך: 'ענני במרחב י"ה', באותה הספירה השלישית הנקראת רחובות. ויצחק אמר: כי עתה הרחיב יהו"ה לנו (בראשית כו, כב), והפסוק הזה צורך גדול הוא.

והנה על ידי הבינ"ה, שהיא רחובות והיא סוד חמישים, יצאנו ממצרים, והיא סוד התשועות והגאולות, כמו שביארנו, ולפיכך: עוי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה (שמות טו, ב). התורה אמרה ברמז, והנביא גילה יותר ואמר: הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה (ישעיהו יב, ב), אין שם מקום פחד, שאין שם קצרים. התורה אמרה 'עזי וזמרת יה' וגו' והנביא פירש, כלומר עזי וזמרת י"ה, כלומר בהתאחז שפע י"ה בשתי אותיות אחרונות; כי עתה הוא י"ה, וכשיתייחד ויהיה 'יהו"ה אחד', זו היא התשועה השלימה.

והמבין זה יבין סוד כי יד על כס יה מלחמה ליהו"ה (שמות יז, טז), וסוד והיתה ליהו"ה המלוכה (עובדיה א, כא) וסוד ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמ"ו אחד (זכריה יד, ט), בשם שלם, י"ה עם ו"ה:

ואחר שהודענוך אלו הכללים העליונים צריכים אנו לומר סוד מה שאמר חזקיה בתפילתו: אמרתי לא אראה י"ה י"ה בארץ החיים (ישעיהו לח, יא). מהו 'לא אראה י"ה'? כלומר, מאחר שנאמר לו 'מת אתה ולא תחיה', אמר חזקיה: הרי איני רואה עולם הבא, שהוא עולם החיים שהוא י"ה, כמו שביארנו למעלה; ואילו אומר שאהיה זוכה לראות אפילו ספירת מלכות שהיא אחרונה, גם היא אמרתי שלא היה לי זכות לראות. מה טעם? כי שם יופיעו הספירות הבאות משם י"ה; ומלכות נקראת ארץ החיים, כלומר המקבלת שפע מעולם החיים שהוא סוד י"ה שהבינה נכללת בו; ולא אביט אדם עוד עם יושבי חלד, שזהו סוד אדם הראשון שחזר בתשובה וחדל מעשות עוון, ועדיין תשמע זה בעזרת השם:

ואם כן התבונן בכל מקום שאתה מוצא י"ה, אף על פי שהוא סוד ספירת החכמה, הוא רומז על עולם הרחמים שהוא סוד ג' ספירות עליונות; ואם יש בהן קצת דין הוא בחכמה ובינ"ה, אבל הכתר כולו רחמים גמורים. ואף על פי שהוא עולם הרחמים, אף על פי כן קצת דין מעורב בשם יה שהרי חכמה ובינה הן ראשית מידת הדין. ואף על פי שאינו דין גמור, שהרי הדין הגמור מתחיל מגדולה וגבורה שסביבותן השרים נאהזים ושם קבועים כמה סנהדראות ובתי דינים כמו שביארנו, עם כל זה קצת דין יש בשם י"ה אבל בנחת ולא בפסק דין, שאין פסק דין אלא מגדול"ה וגבור"ה ולמטה.

ולפיכך אמר: אם עונות תשמר י"ה אדנ"י מי יעמוד (תהלים קל, ג). ופירוש הפסוק: אם י"ה שהוא עולם הרחמים שומר העוונות, כשאנו באים בדין לפגוע בדין הגבורה כשנמסר ביד המלכות שהוא אדנ"י לגמרו, מי יעמוד ומי יתקיים? וכבר ביארנו בשער הראשון כי כשמידת המלכות מתעוררת לגמור הדין בנבראים הרי היא מכלה מנפש ועד בשר, כמו שביארנו בפסוק צדק ומשפט מכון כסאך (תהלים פט, טו), והרבה הרחבנו המאמר בפירוש דבר זה. ולפיכך 'אם עונות תשמר י"ה' שהוא עולם הרחמים, 'אדני' שהוא עולם הדין, מי יעמוד לפניך ומי יוכל להתקיים?

ועתה הנה מסרנו בידך כמה מפתחות לכל מקום שאתה מוצא בתורה שם י"ה, וממה שמסרנו בידך תוכל להתבונן בשאר מקומות ותבין דבר מתוך דבר' וצריך אתה לדעת הדרך שפתח בספר יצירה: בשלושים ושתיים נתיבות פליאות חכמה חקק י"ה י"ו צבאות וגו'. מה טעם הוצרך להזכיר י"ה במקום זה? והטעם, כי י"ה הוא סוד שלוש ספירות

עליונות עולם הרחמים, יהו"ה הוא סוד התפארת מקום דיבוק משה רבינו עליו השלום ומקום יניקת האבות, צבאות הוא סוד יניקת הנביאים. ודרך המעלות בספירות מנה כאן, ועדיין תשמע זה אם ירצה ה' יתברך.

ואחר שמסרנו בידך אלו הכללים בשם י"ה נכנס לבאר שאר השמות שהספירה הזאת נקראת בתורה, למען תבין ותדע ותשכיל בעזרת השם: דע כי הספירה הזאת נקראת בתורה **י"ש**, וצריך אתה לדעת הטעם. כי הספירה הראשונה שהיא הכתר, לפי שנעלמה מעיני כל חי ואין מי שיוכל להתבונן בה, נקראת **אי"ן**, כמו שאנו עתידין לבאר בעזרת השם. ואם בא אדם לשאול בה דבר, תשובת שאלתו היא, אי"ן, כלומר אין מי שיוכל להתבונן בסוד עומקה ומעלתה. ולפיכך אינה מסויימת באות ידועה אלא ברמיזה, בקוצה של יו"ד. אבל תחילת התפשטות המחשבה וראשית התגלות הסדר הוא הספירה השנייה הנקראת חכמה, ובמקום זה אפשר לשאול; אף על פי שאינה נגלית, איננה נסתרת מכול וכול כמו הראשונה. ובספירה השנייה שהיא החכמה היא סוד התחלת השאלה. ולפי שהראשונה מרוב התעלמותה נקראת אין השנייה לפי שיש בה קצת שאלה, לפי התפשטות אצילות הספירות מן הכתר, לפיכך נקראת יש.

וכבר גילה יעקב אבינו מסתרי הספירה הזאת, כי לו יאתה יותר מאברהם ויצחק לפי שנחלתו עולה בקו האמצעי שהוא הדעת עד עולם הרחמים, ולפיכך: ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וגו'. והנה יהו"ה נצב עליו ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן י"ש יהו"ה במקום הזה (בראשית כח, יב). ולו יאתה לרמוז דבר זה, כי עליו נאמר; והרכבתיך וגו' (ישעיהו נח, יד).

והנני רומז. במראות חלום זה נאמר: ופרצת ימה וקדמה וגו' (בראשית שם, יד), מה שאין כן בשאר האבות, ולפיכך עלה על במותי ארץ ואמר: אכן יש יהו"ה במקום הזה. ופירוש פרשה זו ארוך, ואין אנו עכשיו בביאורו: וזהו 'י"ש' שישראל לבדם דבקים בו שייכנסו לחיי העולם הבא, ואז יהיו יונקים מכל מיני שפע וטובה וברכה שאין להם שיעור וקיצבה מזאת הספירה הנקראת י"ש. ולפי שהבטיח י"י יתברך את יעקב במקום זה על מתן שכר שאין לו שיעור, בסוד 'ופרצת ימה וקדמה', ולפיכך אמר: אכן י"ש יהו"ה במקום הזה.

ועל זה נאמר: להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, ואומר: ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם כי יש שכר לפעולתכם (דבה"י, טו, ז). כי 'י"ש' הוא השכר להשפיע הברכה והטובה ולהכניס אתכם לעולם הבא בשביל מעלותיכם הטובות. וזהו סוד שלוש מאות ועשר

עולמות שהן לפי גדולת עליון, אין כל בני אדם לנגדן כדאי ואף על פי כן מסר ה' יתברך חותמן ביד אברהם במידת א"ל, כי סוד אל הוא חותם י"ש עולמות,
כמו שכבר ביארנו וכל אותן העולמות מלאים שפע וברכה שאין סוף וקץ לשיעורם. וכשנכנסים ליטול מאותם האוצרות של אלו העולמות, עומדים לקטרג י"ש כיתות של שומרי השערים העומדים בבית דין של גבורה כנגד י"ש עולמות, ולפיכך אמר: קרנים מידו לו ושם חביון עוזו (חבקוק ג, ד) כמה פעמים נמשכים כמה מיני שפע מאלו י"ש עולמות על ידי גדולה שהיא סוד אל, וכשמגיעים למידת הגבורה נדונים אם ראויים אותם מיני שפע לרדת למטה, ואם יצא מן הדין שאינם ראויים לרדת למטה נשארים שם באוצרות הגבורה הנקראים אוצרות צפון, ועל זה נאמר: מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (תהלים לא, כ), ועל זה נאמר: להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, וקצת המקובלים אומרים שהוא היש הצפון לצדיקים.
ומה שאמר היש יהו"ה בקרבנו אם אין (שמות י, ז), בכאן נרמזו שתי ספירות עליונות; כלומר, צריכים אנו לדעת באיזו ספירה מתנהג עמנו במדבר, אם בספירה ראשונה שכולה רחמים ואין בה דין כלל והיא ספירת אי"ן, או בספירה שיש בה תערובת דין והיא 'יש' ויש לה י"ש כיתות מערערים ומעכבים.
ואם תאמר: למה נענשו, שהרי כהוגן שאלו? דע שאילו לא שאלו על ידי מס"ה ומריב"ה אלא על ידי נחת רוח היתה שאלתם הגונה, אבל שאלתם היתה באמצעות דברים קשים, ולפיכך פגע בהם הכלב השומר בראש המקטרגים והמערערים, כדאיתמר: ראשית גוים עמלק (במדבר כד, כ), שהרי 'דרך נחש עלי צור', ולמעלה מן העניין מה הוא אומר? הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב (שמות יז, ו). ובמקום קשה נתאחזו, על ידי שאלת דבר קשה נכנסו לומר 'היש יהו"ה בקרבנו אם אין'.
והנני רומז: לא נכנסו בדרך הנקרא אהבה אלא בדרך הנקרא צור, והיה הנחש שומר, שהוא עיקר הכלב, ולפיכך 'מסה ומריבה'. והנני מבאר יותר; רצו להעמיק בשאלה לדעת מה בין ספירת אי"ן לספירת י"ש על דרך עיקר י:, ולפי ששאלו על ידי המקום שיש בו כמה מקטריגים, ונקראו 'מסה ומריבה', נענשו להתאחז בהן הנח"ש והכלב על ידי שור וחמור:
ואחר שהודענוך אלה הכללים בעניין שתי הספירות הראשונות שהן אי"ן וי"ש, יש לנו להודיעך עיקר גדול והוא כי יעקב אבינו עליו השלום לפי שהוא קו האמצעי, אף על פי שהוא משתעבד עם אברהם ויצחק הנאחזים בין שרי האומות, סוף סוף יעקב עולה למעלה ונאחז בספירת הכתר על ידי החכמה והבינה, וזהו: ופרצת ימה וקדמה וצפונה

ונגבה (בראשית כח, יד), ואומר: והרכבתיך על במותי ארץ (ישעיהו נח, יד). ולפי שזכה יעקב להתאחז בראש הספירות למעלה, הנה אברהם נמצא לו ימין ויצחק שמאל ודוד, שהוא רגל רביעי, הוא סוף עשר ספירות והוא נאחז בקוצו של וא"ו התחתון שהוא נקרא יסוד. והרי הן כפי כל המקובלים שתי יודין: יוד עליונה חכמה, יוד תחתונה:, יסוד. לפיכך: 'ישי אבי דוד' (רות ד, יז). יש שיעקב נאחז בו למעלה, גם דוד נאחז בו למטה. לפיכך: ישי אבי דוד, יוד למעלה, יוד למטה, שלושה אבות באמצע; שין של שלושה ראשין, הגדולה והגבורה והתפארת, נצח והוד יסוד. והמבין זה יבין מה שאמר בישי בפרק הרואה; והאיש בימי שאול זקן בא באנשים (שמואל, יז, יב), זה ישי שנכנס באוכלוסא ויוצא באוכלוסא.

ואחר שהודענוך זה, התבונן מה שנאמר; רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם; האבות הם המרכבה, חשק, כדאיתמר; וחשוקיהם כסף (שמות כז, יא):, ויבחר בזרעם אחריהם (דברים י, טו), זה דוד, זרעם ממש, כדאיתמר: אור זרוע לצדיק (תהלים צז, יא), זרוע ממש, ויסוד הוא עיקר הזרע' והסימן: ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משורשיו יפרה ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' (ישעיהו יא, א), כללים גדולים כלל הנה. ואחר שהודענוך אלו העיקרים הנכללים במילת יש, נכנוס בעזרת השם לשאר העניינים הנכללים בספירה זו:

והספירה הזאת נקראת במקומות ידועים **חכמה**. וצריך אתה לדעת כי הספירה הזאת הנקראת חכמה היא סוד יוד של שם המיוחד, ומה שאמרנו שנקראת במקומות ידועים חכמה, לא בכל מקום. לפי שיש מקומות שהספירה העשירית, הנקראת מלכו"ת, נקראת לפעמים חכמ"ה גם היא, כדאיתמר: וי"י נתן חכמה לשלמה (מלכים, ה, ט).

אבל חכמה עליונה, שהיא סוד יוד של שם, אפילו למשה רבינו עליו השלום נתעלמה, ואין כל בריה יכולה להיכנס בה, שהרי לא השיג כל שערי בינ"ה, והחכמ"ה לפנים מן הבינ"ה. ועל החכמ"ה הזאת, שהיא סוד יו"ד של שם, אמרו המקובלים: חכמ"ה ברא"ש; ועל החכמה האחרונה, שהיא סוד המלכו"ת, אמרו: חכמ"ה בסוף. כלומר, אות ראשונה של שם שהיא אות יו"ד, ואות אחרונה שהיא אות ה"א, שתיהן מיוחדות בשם חכמה, ועל זה אמרו: חכמה בראש וחכמה בסוף.

ולפי שהחכמה הראשונה היא סוד התפשטות המחשבה מן הכת"ר, אין לה שיעור וגבול אצל דבר מכל מה שאחריה, ועליה נאמר: והחכמה מאין תמצא (איוב כח, יב), מאי"ן שהיא סוד התפשטות המחשבה מן הכתר. 'אלהים הבין דרכה' אבל לא מקומה. והתבונן כי 'אלהים הבין דרכה', בבינ"ה נכנסים להשיג החכמה העליונה; 'והו"א ידע

את מקומה', והו"א סוד הכתר אשר ממנו נמשכת החכמה בוודאי הוא ידע את מקומה. וזו היא החכמה שהיא תחילת התפשטות המחשבה, ראש האצילות, ועליה נאמר: י"י בחכמ"ה יסד ארץ כונן שמים בתבונ"ה בדעתו תהומות נבקעו (משלי ג, יט כ), ואין אנו בפירוש אלו הפסוקים עכשיו.

ומה שיש לך לדעת ולהתבונן, כי בכל מקום שתמצא חכמה תדע ותשכיל אם הוא רמז לחכמה עליונה או חכמה אחרונה:

ודע כי זו היא החכמה שאינה נפרדת מן הבינ"ה עולמית לפי ששתיהן אדוקות בספירת הכתר שהיא עולם הרחמים, המקום שאין שם לא עצב ולא רוגז ולא פירוד אלא הוד והדר עוז וחדוה. ולפי ששתי אלו הספירות מתאחדות לעולם, חכמ"ה ובינ"ה, לפיכך שם י"ה אינו משתנה לעולם.

ואם חס ושלום חוטאים ישראל וגורמים פירוד לחכמה אחרונה, מפרידים אותה מן הדעת, כדאיתמר; ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, כח). לפיכך לפעמים נפרדת ה' אחרונה מן הוא"ו, וכשהיא נפרדת מן הוא"ו אז הוא"ו מתאספת למעלה ואינה נראית, מאחר שבת זוגו שהיא ה' אחרונה נפרדת ממנה, וזהו: המסתיר פניו מבית יעקב (ישעיהו מ, יז) כיוון שגלתה שכינה שהיא ה', אז אות וא"ו אינה נראית אלא י"ה לבדו, המקום שאין שם פירוד, וזהו: כי מפני הרעה נאסף הצדיק (שם נז, א). כי בהסתלק וא"ו שהיא התפארת, נאסף הצדיק שהוא קוצו של וא"ו התחתון.

ומה שאמרנו שחכמה ראשונה היא מיוחדת במקומות הרבה בתורה בפסוקים ידועים, אין כוונתנו שאותו הפסוק מייחד לדבר מה שגם חכמה אחרונה אינה נרמזת בה, שלפעמים הרבה ידבר הפסוק בחכמה ראשונה ויהיה רומז בחכמה אחרונה, כמו שאמר: י"י בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. וכי איזו משתי ספירות הללו, יותר גדולה? אלא ודאי היא חכמה, ואם כן היאך בחכמה יסד ארץ, והשמים, שהם למעלה - בתבונה? אלא הדבר מדבר בחכמה ראשונה, ורומז בחכמה אחרונה. בחכמה יסד ארץ - סוד חכמה שהיא רחמים יותר מן הבינה, והוא צורך לבני אדם. אבל שמים, שאין שם זולתי יושר וטהרה, תיקנם במידה שהיא יותר דין מן החכמה. וכן 'י"י בחכמה יסד ארץ' מדבר בחכמה אחרונה, שהיא עיקר הארץ, 'כונן שמים בתבונה', היא סוד מידת הדין קצת כנגד שמים. הרי הדבר מדבר בחכמה ראשונה, ורומז בחכמה אחרונה. ואחר שמסרנו בידך אלו העיקרים הגדולים במילת חכמה, יש לנו להודיעך שאר הדברים הכלולים בספירה זו בעזרת השם:

וספירה זו נקראת למקובלים **רצון**. כלומר, אחר המשכת החפץ באצילות הספירות והתגלותם מכתר עליון, זהו המקום שאין כוח להתבונן בו כלל לפי שאין כל נברא למעלה ולמטה יכול לדעת כיצד דרך התפשטות החפץ באצילות הספירות. ומשה רבינו עליו השלום שאל: הודיעני נא את דרכיך (שמות לג, יג), והיתה התשובה: 'וקראתי בשם יהו"ה לפניך'. כלומר, יש דרך שהוא לפני ולפנים מהשגתך ואין לך דרך להיכנס בה, וזהו סוד 'וקראתי בשם יהו"ה לפניך', ולפיכך אומר: וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם (שם, יט), שאין דרך ועניין לכל נברא להתבונן בהתפשטות הרצון לא מעט ולא הרבה, ולפיכך נקרא רצון באין גבול. וכמו שאין אנו משיגים דרך הספירה הראשונה, לפי שאין קץ וסוף לה, כך הרצון הדבק בה אין לו גבול. ובמידת הרצון מרחם הקב"ה על הדבקים במידת היראה, כלומר מראש החפץ והמחשבה, אשרי הזוכה לכך. ועל זה נאמר: רוצה י"י את יראיו (תהלים קמז, יא). ואומר: רצון יראיו יעשה וגו' (שם קמה, יט):

ועתה צריכים אנו להודיעך סוד שני מקראות שקבעו חכמים, אחד בראש התפילה והוא 'אדני שפתי תפתח', והשני בסוף, 'יהיו לרצון אמרי פי'. וצריך אתה לדעת כי הראשון, הקבוע בראש התפילה, הוא השער שבו נכנסים בני עולם לבקש רחמים לפני י"י יתברך, וזהו 'אדני שפתי תפתח', ועל זה נאמר: פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה (שם קיח, יט). וסוף התפילה ההגונה שהיא מתגברת ועולה מספירה לספירה עד שמגעת עד הרצון שהוא דבוק בכתר, ולפיכך אמר בסוף 'יהיו לרצון אמרי פי'.

וכשהתפילה מגעת למקום הרצון אז כל השערים למעלה ולמטה נפתחים לפניו ואין שם מעכב ומונע על בקשתו, שהרי בעולם הרחמים הוא; ואז יפיק כל צרכיו ושאלותיו ואין דבר עומד לפניו, שהרי ממקום הרצון הוא שואב, ויכול לחדש אותות ומופתים חדשים כאילו באותה שעה נברא העולם ואין דבר עומד לפניו. וזה שנאמר: בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא, לפי שהכול תלוי בעולם הרחמים שהוא המקור, במקום הנקרא מזל.

ואם תתבונן בעניין זה תבין סוד חנה, עד איזה מקום עלתה תפילתה כשאמרה: ותדר נדר ותאמר יהו"ה צבאות אם ראה תראה בעני אמתך (שמואל, א, יא). וכן תבין מכאן סוד תפילות כל הצדיקים שהתפללו והפיקו כל צרכיהם בדרך נסים ונפלאות, הוא שנכנסו בתפילתם עד עולם הרחמים שהוא המקום אשר משם נתחדש העולם. וכמו שנתחדש העולם וכל ברואיו מאותו המקום, כך הצדיקים המתכוונים בתפילתם לאותו המקום יכולים לחדש בעולם אותות ומופתים ולשנות מנהגו של עולם. וזהו מקום הביטחון

הגמור, וזהו סוד הרצון, כי המגיע למקום הרצון הרי הכול בידו לעשות כפי רצונו וחפצו, כמו שאמר 'רצון יריאיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם'.
והמבין זה יוכל להתבונן כל מקום שנאמר בתורה אותות ומופתים וגאולות ותשועות ושינוי מנהגו של עולם. ולפיכך קבעו בסוף התפילה 'יהיו לרצון אמרי', והוא סוד שאנו מתפללים 'יהיו לרצון', כלומר שיתחדש הדבר שאנו מתפללים עליו ממקור הרצון והמחשבה, כמו שנתחדש העולם מאותו המקור. והמבין זה, עליו נאמר; וטהר ידים יוסיף אומץ (איוב יז, ט).
ודע כי כל הניסים והנפלאות שנעשו בזמן הנביאים או התנאים והאמוראים, כולם היו אפשריים כשהיו מגיעים בתפילתם עד מקור הרצון. ואותם חכמי הדורות שעברו שהיו חוששים לשינוי הרצון, אם היו יודעים מהו המקור הנקרא רצון לא היו חוששים לשינוי רצון, לפי שהיודע מהו רצון יודע שאין בו שינוי. אבל כל הזוכה להגיע תפילתו עד המקור הזה יכול להפיק צרכיו מאין גבול, וזהו: ויפק רצון מי"י (משלי ח, לה), כלומר ממציא וממשיך חפצו ממקור הרצון מאין סוף. והמבין זה לא יקשה בעיניו שינוי הטבע וחידוש אותות ומופתים בעולם; משל כשיש בחדר כל מינים שבעולם, כל מי שזוכה להיות המפתח בידו מפיק ממנו צרכיו, ומה שינוי רצון יש בזה?
והספירה הזאת נקראת **עומק**, כלומר עומק מחשבה. ואל תטעה שתחשוב כי דבר עומק במקום זה הוא דבר שפל ונמוך, כי הכוונה בלשון עומק הוא מופלא ורחוק להשיגו, כמו שנאמר: רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו (קהלת ז, כד) וזהו סוד ממעמקים קראתיך י"י (תהלים קל, א), כלומר, מעומק המחשבה שהוא הרצון באין סוף וגבול. ועל דרך זה נאמר בספר יצירה 'עומ"ק רום עומ"ק תחת' הרי גילה כי לשון עומק הוא בדבר שאין לו סוף וגבול ואינו לשון שפל לבד, אלא כי כל דבר שהוא גבוה ונאמר בו לשון עומק, הוא לשון מסייעו לגבהו ואומר שהוא גובה בלא שיעור לרוב גבהו; וכן כשאמר בעניין שהוא למטה, מסייעו לומר שהוא יורד למטה הרבה. סוף דבר: לשון עומק בכל מקום שתמצאנו הוא מסייעו ללשון שהוא מוצא שנאמר עליו, אם למעלה, למעלה, אם למטה, למטה, אם לצדדים - לצדדים. ועל זה נאמר בספר יצירה: עומק רום עומק תחת, עומק מזרח עומק מערב'.
ואם כן התבונן מה שאמר 'ממעמקים קראתיך י"י', כלומר מעומק הרצון, שהיא אות ראשונה של שם והיא הנקראת אות המחשבה, כמו שאנו עתידין לבאר בעזרת השם. ולפיכך אמר; מאד עמקו מחשבותיך (תהלים צב, ו), אמר לשון 'עומק' במחשבה. והמבין

זה יבין מה שאמר: מגלה עמוקות מני חשך (איוב יב, כב), ואמר: הוא גלא עמיקתא ומסתרתא (דניאל ב, כב):

והספירה הזאת נקראת **מחשבה**, כלומר נקודה מחשבית שהוא סוד התחלת התפשטות החפץ באצילות הבריאה וההמשכה, וזו היא **יו"ד ראשונה** של שם, שהיא יו"ד, נקודה מחשבית פנימית סתומה בכתר עליון כלולה באין סוף, לפי שמן הנקודה הזאת ולמעלה הוא עולם הרחמים הגמורים שאין לו סוף וקץ וגבול ושיעור, והיא מתפשטת בסוד רוחבם ועומקם בדיבוק הכתר ועליה נאמר 'מאד עמקו מחשבותיך', ואומר מחשבותיך לשון רבים, הם סוד ל"ב נתיבות המחשבה ואין מי שיוכל להתבונן בהם לפי שנקראים עומק רום, כלומר מתפשטים מן הכתר שהוא רום עליון. ואין מי שיוכל להתבונן בהם זולתי כמי ששואב מים בדלי מבאר עמוק שאין לו סוף, והדולה אינו נכנם בעצמו בבאר לדלות אלא בדלי שואב מים מן הבאר; כך אין כל בריה יכולה להתבונן בסוד עומק המחשבה אלא על ידי הבינה שהיא בדמיון הדלי שהיא נכנסת לשאוב מעומק באר המחשבה, והדולה עומד מחוץ, וסימן: מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה (משלי כ, ה), שאין דרך לדלות מים מעומק המחשבה אלא על ידי תבונ"ה. והמבין זה יתבונן מה שאמרנו למעלה, שלא נכנס אדם לעולם לפנים מן הבינ"ה ואפילו מרע"ה, ואם השיג כלום בב' הספירות העליונות, חוצה להם עמד ושאב מהן על ידי ספירת בינ"ה.

ומה שאמר רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנו, מילת 'מ"י, ביארנו בשערים הקודמים, 'עמוק עמוק' הן ב' ספירות עליונות, הכתר והמחשבה שהיא דביקה בו, לפי שאין סוף וקץ וגבול ושיעור לעולם הרחמים, ואם ישיג המשיג בהם דבר - לא ימצאנו אלא על ידי הספירה הנקראת מ"י שהיא הבינה,

וזהו 'עמוק עמוק מ"י ימצאנו' ולשון 'מ"י' הנני רומז: מבטן מ"י יצא הקרח (איוב לח, כט) הקרח, סוד ה' אחרונה דאקרישו מימוי; מ"י נתן לשאלתא, עד כאן שאלתא, מכאן ואילך כנותן אצבע בעין. מי מלל גבורות י"י (תהלים קו, ב), מ"י ברא אלה (ישעיהו מ, כו) למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ אתה שואל; את מ"י נועץ ויבינהו (שם מ, יד).

וסימן: אז ישיר משה ובני ישראל (שמות טו, א), נכון כסאך מא"ז (תהלים צג, ב) והנני רומז: אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע, יצא והניחו על כן הזהב. כי יום כיפורים הוא, הוא יום כיפורים ממש, א"ז מלמעלה למטה וא"ז מלמטה למעלה. ובהזאת יום הכיפורים לא היה מתכוון להזות

לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. ושלמה צווח ואמר ביום שנקבעה שכינה בדיבור ונקבעת במקומה למטה, אז אמר שלמה י"י אמר לשכון בערפל בנה בניתי בית זבול לך (מלכים, ח, יב), וסימן: כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל (רות ד, יא). רחל ולאה, שמטה ויובל, ה"א עילאה וה"א תתאה:

וצריכין אנו לעוררך על אשר אמרו רבותינו 'עלה במחשבה' כלומר מי, (בינה) הוא שימצא את העמוק עמוק (חכמה וכתר). ולא אמרו ירד. דע כי סוד מה שאמר עלה במחשבה כלומר שהמחשבה העליונה, הנקראת רצון באין גבול והיא ספירה שנייה, אינה מתנודדת לצאת חוץ לעולם הבינ"ה, אלא המחשבה הזאת מתבודדת והיא נאחזת בכת"ר עליון תמיד. ואם יצטרך המצטרך להפיק בה דבר, עולה אליה על ידי הבינ"ה הנכנסת להפיק ממנה, אבל אין המחשבה יורדת למטה. וכל הדברים וכל הנבראים שנבראו בעולם הם כפי שעלו במחשבה ", כמו שאומר בתלמוד 'כך עלה במחשבה'.

ולפעמים שספירת מלכות מתרוממת ומתעלית עד שתעלה עד הבינה ונמצאת דביקה במחשבה, וגם כן אומרים עליה 'כך עלה במחשבה'. אבל לצפיית המרכבה אומרים לשון ירידה כמה דאת אמר: ירד למרכבה. ולשון ירד, כי הצופה במרכבה נכנס למעלה רום עד מקום האור שממנו מקבל שפע הצפייה, וחוזר ויורד וצופה במרכבה. ודברים אלו עמוקים עד מאוד, ואם תזכה עדיין בעזרת השם תשיג בהם עיקרים גדולים. סוף דבר: לעולם אין המחשבה מתפרדת מן הכתר' והסוד, כי אות אחת כוללת שתיהן, היו"ד וקוצה, והבן זה עד מאוד. ואם זוכה הזוכה לעלות, עולה על ידי הבינה.

וסוף דבר: עלה במחשבה ולא עלה על המחשבה, כי כל הדברים שנבראו בעולם עלו במחשבה ולא עלו על המחשבה, לפי שאין מי שיוכל להיכנס בה זולתי 'מ"י':

ועתה הט אוזנך ושמע מה שאפשר לך לשמוע בדבר זה: כל מקום שנאמר בו עלה במחשבה הוא לשון שתוק כי השערים ננעלו לפניך בדבר זה, שהרי סתום וחתום בחדר העליון שאין כל בריה יכולה ליכנס בה, והוא חדר המחשבה העמוקה הנקראת רצון באין גבול, לכן בלום פיך מלדבר.

וזהו שאמר בעניין רבי עקיבא, בעניין מראית משה רבינו עליו השלום כשראה שהיו סורקין את בשרו ואמר: זו תורה וזו שכרה. אמר לו: שתוק שכך עלה במחשבה כלומר, שאלתך אינה במקום שתוכל להשיג בה דבר, אלא שתוק. ומה טעם? שהרי כך עלה במחשבה. הרי היא במקום שאינך יכול לעלות לה, וגם היא אין דרכה לרדת ממקומה ולצאת ולהגיע אליך, לפי שהיא דביקה בעולם הרחמים בכתר עליון, ואם כן, שתוק.

עתה מסרנו בידך כלל גדול לכל מקום שתמצא 'כך עלה במחשבה', כי הדברים סתומים ואין כל בריה יכולה להתבונן בהם לפי שהמחשבה אין בה צפייה כלל. ולפי שאין דרך להיכנס אליה ואין לה תכלית וסוף, ואם כן היאך יכול מי שיש לו גבול לשער דבר שאין לו גבול? על כיוצא בזה נאמר: מאד עמקו מחשבותיך (תהלים צב, ו). ובדבר זה נאחז עניין רשע וטוב לו צדיק ורע לו, ישתבח בעל הרצון אשר לא יושג תכלית כוונתו וחכמתו, וכמו שאמרנו בעניין רבי עקיבא: שתוק, כך עלה במחשבה.

וסימן הדבר בזה המזמור: מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, איש בער לא ידע וגו' בפרוח רשעים וגו' (שם) ומה טעם? ואתה מרום לעולם י"י (שם). כלומר, ברום המחשבה דבר זה ואין מי שיוכל להגיע לדבר, שהרי כך עלה במחשבה.

ואף על פי שאין כוח באדם להשיג בדבר צפיית המחשבה, הצדיקים יש להם קבלה לשמע אוזן. לפיכך אמר: בקמים עלי מרעים תשמענה אזני, צדיק כתמר יפרח (שם) הרי הכול מבואר ברמזים.

וזהו מה ששאל משה רבינו עליו השלום להשיג הדבר בצפיית המחשבה ונעלם ממנו, והיתה התשובה אליו: וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם (שמות לג, יט). ואין דבר זה ידוע לשום נברא, ואל זה רמז הכתוב: רבות עשית אתה י"י אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר (תהלים מ, ו).

ובכל מקום שאתה מוצא לשון נפלאות הוא דבר מכוסה מן הבריות ואין ידוע לזולתו יתברך, ועל זה כתיב: לעושה נפלאות גדולות לבדו (שם קלו, ד), בוודאי. ועל זה כתיב: נפלאות ממני ולא אדע (איוב מב, ג); והמלאך אמר למנוח: למה זה תשאל לשמי והוא פלאי (שופטים יג, יח), כלומר אין לי שם קבוע אלא במחשבה; נורא תהלות עושה פלא (שמות טו, יא); פלא עצות מרחוק (ישעיהו כה, א) ואפילו במה שיש כוח באדם להשיגו, בזמן שהוא נעלם ממנו נקרא בלשון פלא: כי יפלא ממך דבר למשפט (דברים יז, ח), הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמ"ת חכמי"ו ובינ"ת נבוניו תסתתר (ישעיהו כם, יד). ועל כיוצא בזה נאמר: מאד עמקו מחשבותיך (תהלים צב, ו), בפסוק זה רמז לחכמ"ה ובינ"ה, הכול אמור כבר. ובפסוק זה נאחז סוד צדיק ורע לו רשע וטוב לו.

והספירה הזאת נקראת **יראה**. כלומר, המגיע לחשוב במקום העליון והעמוק הזה הרי יש לו ליראה ולפחד פן יתבהלו מחשבותיו לרוץ ולהרהר יותר מן השיעור הראוי. ועל זה נאמר בספר יצירה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר אם רץ לבך שוב למקום החזירהו למקומו כי המקום הזה מקום היראה והפחד להשב ענינו ועומקו ויעקב כשהגיע למקום

זה הנקרא יי"ש נתייירא ונתפחד ואמר (בראשית כח) אכן יש יי"י במקום הזה ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. ואע"פ שספירת תפארת נקראת נורא הוא מפני שהיא עולה למעלה רום ונאחזת בכתר בסוד הרצון שהוא סוד היראה. ומשה ג"כ נאמר בו (שמות ג) כי ירא מהביט בעומק מחשבתו ונתן גבול למחשבתו. ואשרי מי שהגיע למעלת היראה כמרע"ה,

וכשבא יי"י לגלות לישראל סתרי מצפוניו בשערי בינ"ה במתן תורה הזהירם שלא יביטו אל העומק ההוא ר"ל שלא ישוטו מחשבותם להרהר בעומק המחשבה שאין לה גבול ושייראו מגשת אליו וכן עשו שנאמר (שמות כ) ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל. ודע כי כל ישראל שעמדו בסיני מעלות ושיעורים היו להשגותיהם כפי שנרמז בפסוק (שם כד) ואל משה אמר עלה אל יי"י ונגש משה לבדו אל יי"י והם לא ינשו. ולפי שיש כמה מעלות בהתפשטות המחשבה בספירת הרצון אמר להם שיגיע כל אחד לגבול הראוי לו וז"ש להם מרע"ה (שם כ) כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבו תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו.

הנני מפרש שני הפסוקים ברמזים. לבעבור נסות אתכם, בא לנסותם בכח מח שסובלים כמו שאמר כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים כאדם המנסה חרב כמה כחו לחתוך, כך נסה אתכם האלהים כשנתגלה עליכם כדי שתנסו עצמכם לראות כמה כחכם להסתכל בגדולתו ובעוצם השגתו. וכשבאתם לנסיון ברחתם ואמרתם שאין בכם כח לעמוד במראה הגדול הזה כאמרו (דברים ה) ותקרבון אלי כולכם וגו' ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה וגו'.

וא"כ מאחר שבא לנסות אתכם שתראו כמה אתם יכולים לסבול מכה השגתו ולא יכולתם לסבול מראה כבודו. מכאן ואילך יש לכם להתלבש יראה ופחד מלהרהר ולחשוב כמה שאינכם יכולים להסתכל בו שהרי באתם לידי נסיון באותו דבר וביחתם ממנו לגודל תקפו וגדולתו. ולפיכך לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו מכאן ואילך שתהיו יראים להרהר בגודל השגתו ולהכנס לפנים ממחיצה שלכם פן תחטאו לשמים ותתחייבו כליה. וזהו פי' ובעבור תהיה יראתו על פניכם ומאחר שעמדתם בנסיון ויראתם מפגי האש ואמרתם לי ועתה למה נמות לפיכך מכאן ולהבא תהיה יראתו על פניכם שלא תסתכלו חוץ לגבול הראוי להשגתכם.

וא"כ התבונן בכל מקום שתמצא לשון יראה רומז בספירה הזאת שהיא מקום היראה כלומר שאין כח להתבונן במחשבה בו לפי שאין לו גבול ושיעור. והנני רומז (איוב כה) ויאמר לאדם הן יראת אדני היא חכמה וסור מרע בינ"ה. ואחרים רבים, כי חכמ"ה

וביני"ה רמוזים בפסוק הזה, וכן (משלי כב) עקב ענוה יראת יי"י העניה היא סוד הכתר שהוא קוצו של י' ועקב הקוץ הוא אות היו"ד, ונאמר בפסוק אחר (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת יי"י (עיין בפרדס הקדוש) מה שעשתה חכמה עטרת לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה, כל זה בסוד אלו שתי הספירות הכתר והחכמה ושתיהן בסוד יו"ד שהרי בה נכללין הענוה והחכמה, והיראה נאחזת בין שתיהן הוא מקום החיבור והדביק הרי אלו שני פסוקים מבוארים היטב. והפסוק השלישי הן יראת אדני היא חכמה כי היראה היא המעלה הגדולה במעלות.

ואם תאמר: והרי העובד מאהבה גדול מהעובד מיראה? דע כי האהבה והיראה הדבקים בעבודה הן עניין אחד, כי היראה יש לה שתי פנים: יש יראה חיצונית, ויש יראה פנימית. יראה חיצונית, בעוד אשר לא השיג האדם גדולת י"י יתברך והוא עובד מיראת העונש והיסורים, והיא יראה חיצונית, והרי הוא כמי שמונע עצמו מלהרוג או לגנוב מיראתו שמא יהרגו אותו. והנה היראה הזאת איננה ודאית, מכל מקום היא כוונה טובה, אף על פי כן יש יראה פנימית גדולה מזו, והיא היראה הבאה על דרך ההשגה.

כיצד? אם זכה אדם להשיג מגדולת הבורא יתברך ועוצם נוראותיו, והטובות והמעלות ומיני שפע והברכות האדוקות בעוצם השגתו ומעלתו, כשמכיר מעלתו יכיר גרעון גופו שהוא רימה ותולעה, אז יפחד האדם ויירא מלמרוד במלך גדול כמוהו, ויאמר: מי הביאני עד הלום להכיר ולהביט מלך גדול ונורא מלך מלכי המלכים הקב"ה, בהיותי בריה שפלה ונקלה ונבזה? מה אני, מה חיי, להיותי ראוי לגודל מעלת מקום זה?

ונמצא שהוא ירא שמא לא יהיה הגון להתקבל בהיכל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ונמצא בסיבה זו משתדל ומתקן עצמו, ומזרז נשמתו ומייפה אותה, אולי ימצא חן בעיני י"י יתברך ויקבלהו לשמש בהיכל המלך. והנה בהיות האדם דבק ביראה זו, נמצאת עצמו קשורה למעלתו, שומר גופו ונשמתו שלא יפול בהם מום, ונמצא שיתקן גופו ויטהר נשמתו ויזקק טוחותיו כדי שימצא חן בעיני אלהים חיים. וזו היא היראה שנאמר באברהם אחר עשר נסיונות שנתנסה בהן וכולן קבלם מאהבה ז, שנאמר; עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה (בראשית כב, יב). וזו היא המעלה שאין למעלה הימנה וגדולה היא מאהבה, וזו היא מידת היראה הדבקה בספירת אות י' שהיא סוד הרצון והמחשבה:

ואחר שהודענוך זה, יש לך להתבונן סוד היראה החיצונית וסוד היראה הפנימית. יראה חיצונית היא המונע עצמו מן העבירות ליראת תוקף העונש, אבל לא יהיה דבק במצוות עשה, אותן שאין בהן עונש. ויראה פנימית היא אשר חושק לקיים מצוות עשה כדי

לקיים מאמר בוראו, אבל להרחיק עצמו מן העבירות הוא נקל בעיניו. ולפיכך ימסור עצמו וממונו ואשתו ובניו לעבודתו של מלך, וכל זה מרוב התדבקותו בשם יתברך.
והנה הוא סוד והלכת בדרכיו (דברים כח, ט), ומה שדרשו בו: מה הוא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא רחום אף אתה היה רחום כלומר, הרגל עצמך להתקשט בתכשיטין הנהוגים בבית המלך כדי שתהיה ראוי להיכנס בהיכלו ולשמש לפניו; שאילו לא תלבש אותן המלבושים ואותן התכשיטין, לא יקבלוך בבית המלך. ומה הן התכשיטין? הן כל מצוות עשה למיניהן. וזהו סוד 'והלכת בדרכיו', וסוד קדושים תהיו (ויקרא יט, ב). וזהו סוד יראה פנימית. ואותה ירש אברהם בעקדה, שהיא למעלה מן האהבה, שהרי עבודתו של אברהם על ידי אהבה היתה תמיד, כאומרו: אברהם אוהבי (ישעיהו מא, ח), אהובי לא נאמר, אלא אוהבי; ואומר: להנחיל אוהבי יש. וזהו העולם שהיה חזקיה מתייירא שלא יזכה לו, כמו שאמר: אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים (ישעיהו לח, יא) ואם כן שמור הכללים הגדולים שאמרנו לך, בדרך זה: יראה חיצונית, אהבה למעלה ממנה, יראה פנימית, עולה למעלה מן האהבה.
לפיכך אלהי אברהם הוא סוד יראה פנימית שהיא סוד חכמה, אשר משם יניקת מידתו שהיא הגדול"ה, ובשעת העקדה בא להידבק בה, כמו שנאמר: כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה (בראשית כב, יב). וזהו שאמר 'אלהים', לפי שאין נכנסים למידה זו כי אם על ידי ניסיון שהוא על ידי אלהים, ולפיכך נקראת יראה, שמא לא יצא מן הדין להיכנס לה. והניסיון על ידי 'אלהים', זהו שאמר הכתוב באברהם: והאלהים נסה את אברהם (שם, ב), ובמעמד הר סיני: לבעבור נסות אתכם בא האלהים (שמות כ, כ).
עתה פקח עיניך והתבונן בכל מקום שתמצא בתורה יראה, לאיזה צד הוא נוטה: אם לצד יראה חיצונית שבה נקשרים כל מיני עונשים ומכות ונגעים, אם לצד יראה פנימית שבה נקשרים כל מיני שפע ואצילות ברכה וחיים.
והמבין עיקר זה יבין מעלת אברהם אבינו עליו השלום, וסוד יראת י"י טהורה עומדת לעד (תהלים יט, ח), וסוד אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד (שם קיב, א), וסוד אשרי כל ירא י"י ההולך בדרכיו (שם קכח, א). כי פירוש הפסוק, מאחר שאמר 'אשרי כל ירא י"י', מאי 'ההולך בדרכיו'? כלומר, יראה שאנו אומרים במקום זה היא סוד יראה פנימית, שהוא 'ההולך בדרכיו', שהוא סוד 'במצותיו חפץ מאד', וסוד 'והלכת בדרכיו'. ולפיכך פתח בשני פסוקים אלו ב'אשרי', לפי שהיא פרשה חביבה. וכמה עיקרים גדולים תלויין במקום זה, והתבונן בכל הפסוקים שנאמר בהן יראה.

והספירה הזאת נקראת בתורה **עדן**, כלומר התחלת התפשטות המחשבה והמקור אשר משם נתגלו כל הספירות מכתר עליון. וזהו המעיין והמקור אשר ממנו נמצאים כל הנמצאים בהתגלות הספירות מכתר עליון. ולשון עדן הוא לשון מקור אשר ממנו נמשך הדבר, והסוד: ונהר יוצא מעדן (בראשית ב, י), כלומר נהר יוצא מן המקור והמעיין, שזהו לשון עדן; כעניין שרה כשנפסק ממנה המקור וחזרה לה, אמרה 'אחרי בלותי היתה לי עדנה' (שם יח, יב) שנתחדש לי המקור.

וכבר ביארנו ונה"ר יוצא מעדן, זה בינ"ה, יוצא מעדן, יוצא מן החכמה שהוא סוד המקור הנמשך מכתר עליון. להשקות את הגן, להשקות ספירת מלכו"ת. והבינ"ה שהיא סוד הנהר משקה המלכות שהיא הגן, באמצעות ו' ספירות - גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, שהוא סוד ו' שבין אות ה' ראשונה של שם לה' אחרונה. וממלכות ולמטה הוא עולם הפירוד, והיה לד' ראשים, סוד ד' מחנות שכינה המתפרדות מסוד עולם הייחוד; שהוא סוד ארבע אותיות בייחוד, וד' ראשים בפירוד.

ועתה צריכים אנו להודיעך מה שנאמר בתורה ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם (שם, ב, ח). וכי היאך אפשר זה, והרי אנו אומרים שהוא סוד עולם הכתר שהוא סוד עולם המחשבה שלא ראהו עין מעולם, והיאך תאמר שהגן נטוע בעדן? ועוד: הרי רבותינו ז"ל גילו הדבר בפרק אין עומדין א"ר יהושע בן לוי: מאי עין לא ראתה? זה יין המשומר בענביו ששת ימי בראשית. רשב"ל אומר זה עדן שלא ראתה עין מעולם. ואם תאמר אדם היכן היה? דר בגן. ואם תאמר גן זה עדן? תלמוד לומר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. עד כאן לשונו התבונן כמה גלו ז"ל במקום זה לומר כי עדן לחוד וגן לחוד' ואם כן היאך יתיישב פשוטו של מקרא, שהרי לא גמרו לפרש בתלמוד?

והנני רומז. ויטע ה' אלהים גן בעדן, נטע שרשי הגן, שהוא סוד ספירת המלכות, בעדן שהיא סוד ראשית המחשבה שהוא סוד חכמה בראש וחכמה בסוף, שהכול יחוד אחד, וזהו סוד הנטיעה כיצד? ה' אחרונה של שם נטיעותיה הולכות באות וא"ו, ומשם מתפשטות והולכות עד אות ה' ראשונה, ומשם יונקות מאות יו"ד שהיא אות ראשונה של שם.

וזהו סוד 'ויטע י"י אלהים גן בעדן', שזהו סוד גדול כמוס וחתום בד' אותיות של שם. וכל זה מאיזה מקום נמשך? מקדם, זהו סוד קוצו של יו"ד.

אשרי היודע לכוון הדרך בסדר מטע הגן, מסוד ספירת המלכות עד ספירת החכמה, שזהו סוד הייחוד השלם האמיתי; נצר מטעי מעשה ידי להתפאר (ישעיהו ס, כא). אם תבין מה שרמזנו תבין שהפסוק מתיישב על פשוטו, ומה שדרשו ז"ל עליו מתיישב, על

עדן, לא ראתה עין, והנהר יוצא ממנו להשקות את הגן, האמת כי כן הוא, ואדם היה דר בגן לא בעדן. והטעם 'עין לא ראתה', עכב כמה דברים בבריאה. ואם תזכה תקבל מפה אל פה קבלות עמוקות וסתומות בהם שרמזנו במילת עדן, כי הדברים שכתבנו בדמיון רמזים הם, וכבר רמזו ז"ל בב"ר עיקרים גדולים בדבר זה:

וצריך אתה להתבונן כי יש פסוק אחד מוקשה עוד, והוא מה שאמר: בעדן גן אלהים היית (יחזקאל כח, יג) שמורה שעדן הוא הגן. הנני מתיר קשרי הספיקות. חיר"ם מלך צור עלה בתחילת המחשבה שהוא עדן והוא ענ"ב, וזהו עניין נסתר בכמה דברים בבריאה: ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום (בראשית לו, לא), וזהו סוד 'בעדן גן אלהים היית', משעלית במחשבה, שהוא עדן, יצאת דרך שורשי נטיעות הגן ונקבעת במקום שנקבעת. ואם תזכה תשמע קבלות עצומות בדבר זה מפה אל פה, דברים שהם כבשונו של עולם.

והנני רומז לך דרך נטיעות הגן בעדן: ירויון מדשן ביתך ונח"ל עדניך תשקם (תהלים לו, ט), דע והאמן כי יש עדן לפנים מעדן, שהוא מקור כל המקורות, וזהו סוד סתר הכתר אין סוף לעומקו, והכול בדיבוק אחד שלם ובייחוד. והספירה הזאת היא אות יו"ד אות ראשונה של שם, והוא המקור אשר עדיו יגיעו כל הנחלים וכל מיני החפץ, ומשם ולמעלה עולם הרחמים הגמורים, הכול סתום וחתום, אין לחשב ואין להרהר, לא מעט ולא הרבה. כי בחיבורנו זה יש לנו ראיות ברורות מכל מה שנודיעך הן ברמו הן בפירוש. וכשאנו מתכוונים בייחוד השלם עד שאנו מגיעים לסוד אות יו"ד, וכשהגיעה המחשבה עד י"ה, שם אנו מייחדים הכול בקוצו של יו"ד, מכאן ואילך אין לך רשות להרהר, עד פה תבוא ולא תוסיף. וכל המעביר על מחשבתו מן המקום הזה, כאילו לא חס על כבוד קונו וראוי לו שלא בא לעולם:

ודע והאמן כי המבין סוד אות יו"ד של שם יתבונן סוד הפסוק שנאמר פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון (תהלים קמה, טז), אל תקרי ידיך אלא יו"דיך. בשעה שהאדם מכוון בייחוד, יתבונן בפתח היו"ד ויבין היאך הרצון נמשך לעולם החיים שהיא הבינה, ומשם והלאה, 'לך יהו"ה הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד', ואז יסוד ומלכות מתאחדים כאחד ונמצא העולם בייחוד שלם, ואז הברכה מצויה בעולם, ואז שבעת ימי המילואים נמצאים על מתכונתם וכבוד יהו"ה יתברך נראה בשמיני, ואז הכול בתיקון שלם, אשרי עין שיכולה להסתכל בעומק הדבר הזה שעליו נאמר: ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר (ישעיהו מט, ג). והיודע סוד אות יו"ד בשלימות ג' אותיות, יבין היאך שלוש ספירות עליונות מתאחדות בנקודת אות יו"ד, וגם היא מושכת מבפנים

ברכות לאות וא"ו, ומאות וא"ו מקבלת שפע ברכות אות דל"ת שהיא סוד ייחוד ה' אחרונה 'ברביעי בחמישה לחדש' (יחזקאל א':א').
וכמדומה לנו כי די לך בזה המועט שרמזנו לך בשער זה בסוד י"ה יתברך ובשאר כינוייו שהוא נקרא בתורה. ומתוך מה שכתבנו בענייניו יתבאר לך שאר עומקיו ומסתריו, בעניין שתבין דבר מתוך דבר. וה' יתברך למען רחמיו וחסדיו יורנו הדרך אשר בה נתקרב אל אמיתתו כן יהי רצון אמן:

יה.
יש.
חכמה.
רצון.
עומק המחשבה.
עומק רום.
יראה.
יוד ראשונה של שם.
מחשבה.
עדן.
אבא.
פלא.
פליאות חכמה.
תעלומות חכמה.
חכמה עילאה.

השער העשירי - הספירה הראשונה

מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא (מיכה ז, יח):

השם העשירי משמות הקודש נקרא **אהי"ה**. זהו השם העולה בראש הכתר שאין בו ידיעה לזולתו. הוא השם המסתתר בשפריר חביון והממונה על עולם הרחמים. והנה זה השם יש לו שנים עשר צירופים, ונקודת הרחמים מקור ההוי"ה באמצע. ואלו שנים עשר מיני צירופים ונקודה האמצעית, שהוא סוד תליסר מכילן דרחמי אשר כולם רחמים גמורים ואין בהם תערובות דין. ובדוגמתן השם המיוחד יהו"ה באמצע הספירות למעלה

ולמטה ולצדדין, כמו שכבר רמזנו בשערים שכתבנו, ואותן י"ב צירופים של השם המיוחד והקו האמצעי המתווך בינתים הן סוד י"ג מידות המחזיקות דין ורחמים.
וכשיופיעו מידות עליונות משם הכתר שהוא אהי"ה, אשר כולם רחמים, אז יתמלאו כל העולמות וכל הספירות ברכה וחיים ורחמים וכל מיני שפע. וכבר ביארנו בשער הראשון היאך שם יהו"ה הוא עומד באמצע שני השמות שהם אהי"ה אדנ"י, ושם אדנ"י הוא אוצר לקבל כל מיני השפע הבאים משניהם. והנני מבאר.
דע כי בהיות שם אהי"ה למעלה בעולם הרחמים, ובהיות שם יהו"ה באמצע בעולם המשפט, ובהיות שם אדנ"י למטה בעולם - גמר דין, צריך אתה לדעת היאך פועלים בהתחבר אלו לאלו, או בהיות כל אחד מהם פועל בפני עצמו:
דע כי פעולת השם העליון שהוא אהי"ה הוא פעולת הרחמים הגמורים, והוא השם המטיב והנותן מתנת חינם ומרחם שלא מצד הדין אלא מצד הרחמים הגמורים, כמו שאמר: וקראתי בשם יהו"ה לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם (שמות לג, יט). את אשר אחון ואת אשר ארחם, הכול כפי הרצון שאין בו ידיעה לכל נברא. ובמידת השם הזה שכולו רחמים, שהוא אהי"ה, יצאו ממצרים.
וצריכים אנו לפתוח לפניך שערים אשר בהם תיכנס לכמה עניינים גדולים. נאמר בתורה בדרך סתם, ואין בני אדם חוששים לפקוח עיניהם ולראות כמה מרגליות גנוזים באותן המקומות, ואלמלי נפתחו עיניהם היו מוסיפים אומץ בטחון בשם יתברך שהודיענו כמה דרכים אשר בהם נכנוס לכמה חדרים שנסגרו עליהם השערים, וכולם מלאים מיני נחמות ושפע ברכה וגמול טוב וכמה מיני שמחות. והנני מבאר.
דע כי השם יתברך תיקן במרכבה כמה בתי דינים קבועים לדון בהן הבריות, וכל אותן הדינין אמת ומשפט ישר, אין בהם נפתל ועיקש. וכבר ביארנו בשער השישי, בשער יהו"ה, שכל בני העולם נדונים בבית דין הגדול העומד בין שם יהו"ה ובין שם אלהים, והיאך דנים את האדם על כל מעשיו, וסוד 'מעביר ראשון ראשון', וסוד 'מטה כלפי חסד', וסוד 'ארך אפים' קודם הדין, 'ורב חסד' בשעת הדין, 'ואמת' אחר גמר דין, וגילינו בהם כמה סתרים עליונים. וסוף סוף, אם האדם חוזר בתשובה קודם שיגיע לו עונש הדין, מקבלים אותו, ואם לאו, הדין פוגע בו על ידי בית דין התחתון הנקרא אדנ"י:
וצריכים אנו להודיעך גדולת רחמי השם יתברך על הבריות שהודיענו סתרים עליונים, שאף על פי שבני העולם נדונים בבית דין של מעלה וראויים לכל מיני עונשים, יכולין התחתונים להפוך כל אותו הדין והעונש לטובה, וזהו שאמר: צדיק מושל יראת אלהים (שמואל ב' כג, ג),

ופירשו בו: מי מושל ביי? צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה כיצד דע בשעה שיש צדיק בעולם שהוא ראוי להתבונן בתפילתו ולהתבונן עד עולם הרצון והרחמים, אף על פי שנגזרה גזירה בבית דין של מעלה, כשאותה תפילה של אותו צדיק עולה עד הכת"ר אזי נפתחים שערי עולם הרחמים, וכשייפתמו, כל אותם הדינים שנגזרו מתבטלים לפי שמאורות הרחמים הופיעו, ונתמלאו כל הספירות רחמים ומיני שפע ברכה ואצילות, ואין בכל הספירות באותה שעה מקום שיהיה מחזיק דין ואין שם מידה מחזקת כעס ורוגז, לפי שהאל עומד בשמחה וברצון, ועברו כל פני זעם ונתהפכו כל בעלי הדין לרחמים.

וכל המידה הזאת שופעת הרחמים הגדולים המשפיעים דרך י"ג צינורות העליונים בי"ג מידות אשר בעולם המשפט וכל זה איננו מצד גזר דין אלא מצד רצון ורחמים ואף על פי שאין בני העולם ראויים לכך, מאמר שאותו צדיק גרם להיות שערי רחמים פתוחים, האל מתנהג במידת רחמים שלא מצד הדין. וזהו 'וחנותי את אשר אחון', אף על פי שאינו מצד הדין 'ורחמתי את אשר ארחם', אף על פי שלא יצא מן הדין, שהרי כשיופיע פני הרחמים מהכתר, כולם נהפכים לרחמים. וזה העניין יהיה מצד התפילה, וגם מצד עשיית קצת מצוות שהן גורמות להיות שערי עולם הרחמים נפתחים, כגון נשיאות כפים וסוד הקטורת דשאר מצוות כיוצא בהן. ובעת שנפתחים שערי עולם הרחמים אז נקרא עת רצון, כלומר באותו העת כל העולמות למעלה ולמטה מלאים חסד ורחמים ורצון, ואין שם דין ועונש לא מעט ולא הרבה.

והשם יתברך בשעה שנתרצה למשה לכפר על עונותיהם של ישראל, מסר לו מתנה לפתוח עולם הרחמים בעת הכעס ולהפוך כל מידת הדין לרחמים גמורים, ומסר לו י"ג מידות של רחמים, וזה שאמרו רבותינו ז"ל: ברית כרותה לי"ג מידות שאינן חוזרות ריקם, ובזמן שמזכירים אותן לפניו חוזרת מידת הדין לרחמים וסולח עוונותיהם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה למשה בסיני ואמר לו: כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם עוונותיהם, והמבין מה שאמרנו יבין עומק מה שגילו בהלכה זאת:

ואחר שמסרנו בידך זה העיקר הגדול, יש לנו להודיעך כי כשהגיע הזמן, שאמר הקב"ה לאברהם לגאול את ישראל ממצרים, לא היינו ראויים לגאולה, כמו שגילה הסוד הזה יחזקאל: ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים וגו' ואומר אליהם איש שקוצי עיניו וגו' וימרו בי ולא אבו לשמוע וגו' ואומר לשפוך חמתי וגו' ואעש למען שמי וגו' (יחזקאל כ, ט).

מה עשה הקב"ה? ראה שהגיע הקץ וראה שלא היו ישראל ראויים לגאולה, אז נתגלו פני הכתר הוא עולם הרחמים הגמורים ואז נתמלאו כל הספירות וכל הצינורות חסד ורחמים ועברו פני הזעם, שהרי כל הספירות היו עומדות בשמחה ובחדווה שהרי נתגלו פני הרחמים הגמורים, וזהו שאמר הקב"ה למשה: כה תאמר לבני ישראל אהי"ה שלחני אליכם (שמות ג, יד). כלומר, עולם הרחמים הגמורים נתגלה על כל הספירות, והופיע שם אהי"ה ונהפכה מידת הדין לרחמים, ובסיבה זו אתם נגאלים. כי לא הייתם ראויים להיגאל מצד מעשיכם הרעים, אלא שהגיע הקץ ונתגלו פני הרחמים ובשם הרחמים שהוא אהי"ה אתם נגאלין, אף על פי שאינכם ראויים לכך, לפי שזה השם שהוא אהי"ה שהוא עולם הרחמים עושה חסד ומטיב ומרחם וחונן שלא מצד הדין, כמו שנאמר 'וחנותי את אשר אחון'. וזהו סוד שמסר הקב"ה למשה בגאולת מצרים.

והמבין מה שביארנו בשער זה יוסיף בטחון ושמחה וידע כמה הם רחמים של השם יתברך על בריותיו, ויותר על ישראל שהוא מטיב להם וחונן ומרחם עליהם בהתגלות עולם הרחמים, אף על פי שאינם ראויים לאותם הרחמים, וזהו עניין יציאת מצרים והטעם שהזכיר בה אהי"ה:

ואחר שביארנו לך אלו העיקרים, צריכים אנו להודיעך כי בהיות שם אהי"ה מסתתר בחביונו ושם יהו"ה יתברך דן את בריותיו, כפי הדרך שביארנו בשער הששי, אז הדין נגמר בטוב וברע. ואם חס ושלום גרמו ישראל ונפסק הדין בבית דינו של יהו"ה יתברך, ויצא מן הדין שספירת יסוד ראויה להסתלק ממידת המלכות, אז היא עת החורבן והגלות, ונקראת עת רעה. זהו שאמר הכתוב: מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיהו נז, א) ואז נשארת ספירת מלכות הנקראת אדנ"י יבשה מכל טוב עליון, ומתמלאת מכל מיני דין ועונש ומיני משחית. אוי לבריות שפוגעת בהן באותה שעה, שאין מי שימלט מידה, וגומרת הדין באף ובחימה ובקצף גדול.

אבל בהופיע שם אהי"ה יתברך, וירדו הרחמים דרך הצינורות לשם יהו"ה, אז כל הספירות מתוקנות וכל הצינורות מתישרים, והולכים בהם מיני שפע ורחמים וברכות לשם אדני, אז היא עת רצון. ואז ספירת המלכות מקבלת כל מיני שפע וברכה משם אהי"ה ומשם יהו"ה, ואז כל ברואי עולם עליונים ותחתונים בשמחה ובששון ובכל מיני נחת רוח, ונמצא כל העולם מלא שלום וריעות.

והיודעים לסדר שלושת המערכות האלו בזמן הנביאים והתנאים והאמוראים היו דוחין כל גזירות וכל מיני פורעניות, והיו עומדים לישראל מגן וצינה וסוחרה, והיו מכוונים ומתקנים צינורות יהו"ה יתברך להיות נמשכים לשם אדנ"י, והיו עולים בתפילתם עד

מקור הרצון והיו פותחים שערי עולם הרחמים והיו הספירות מתמלאות שפע ורחמים ואור שאין לו סוף ושיעור, זה שכתוב: אל י"י ויאר לנו (תהלים קיח, כ):

וצריך אתה לדעת עניינים גדולים נרמזו במקרא ואין בני אדם מתעוררים לשית לב עליהם. דע כי בהופיע אור עולם הרחמים, כמו שכתבנו, יופיעו עמו כל מיני טובה ורחמים וחיים. אימתי? בזמן שפני הכת"ר מסתכלין את פני עולם המשפט, וזה שאמר הכתוב: באור פני מלך חיים (משלי טז, טו). ובכל מקום שאתה מוצא בתורה אור פנים, למעלה הוא הסוד, בהיות שערי עולם הרחמים הגדולים נפתחים וכל הספירות מתמלאות רחמים וחיים, ואז כל העולמות בחסד ורחמים ואין כוח בכל בעלי דינים לפגוע בשום בריה בעולם מצד הדין ועונש כלל.

וזהו הסוד שאמר: רבים אומרים מ"י יראנו טוב נסה עלינו אור פניך יהו"ה (תהלים ד, ז), אל יהו"ה ויאר לנו (שם קיח, כ), האירה פניך על עבדך (שם לא, יז), כי צדיק י"י צדקות אהב ישר יחזו פנימו (שם יא, ז), פניו מיבעי ליה, אלא בהיות עולם הרחמים ועולם הדין מסתכלין פנים אל פנים אז הכול ברחמים ובשלימות.

הנני מבאר. ברוב רחמי השם יתברך על ישראל ציווה לכהניו המקודשים לברכם, ולפי שאפשר שלא יהיו ישראל הגונים לקבל אותה ברכה, שמא יהיו מלוכלכים בכל מיני חטא ועוון, שמא חס ושלום יקטרגו עליהם בעלי הדין הקשה ויאמרו שאין ישראל ראויין לאותה ברכה מאחר שיש בהן חטא ועוון המעכב את הברכה, מה עשה השם יתברך? מסר ביד כהניו המקודשים מפתחות עולם הרחמים ואמר להם: כל זמן שאתם באים לברך את ישראל, פתחו שערי הרצון והכתר כדי שיתעוררו רחמים העליונים ויפתחו שערי החסד והרצון והרחמים הגדולים, ויהיו כל העולמות בשעה שאתם מברכים את ישראל כולן בחפץ וברצון ובחסד וברחמים, ולא יהיה שם מעכב ומקטרג על הברכה. שהרי כששערי הרחמים נפתחים ופנים עליונים מאירים בפנים התחתונים, באותה השעה אין כוח במקטרג ולא בבעל דין למעלה לעורר דין ולא עונש ולא לקטרג, שהרי כל העולמות אחדים וכולם בברכה ובשלמות וברחמים, והלכו פנים של זעם, ואז כל הפנים מאירים.

וזהו סוד שציווה בברכת כהנים ואמר: כ"ה תברכו את בני ישראל (במדבר ו, כג), כ"ה, בשם המפורש הפותח שערי העליונים ואז כל הפנים מאירין. ומה אתם אומרים? 'יברכך י"י וישמרך', ולקיים הברכה: 'יאר י"י פניו אליך ויחנך'. מהו 'יאר י"י פניו אליך ויחונך'? כלומר, בשעה שיופיעו הרחמים הגדולים מן הכתר העליון, שהם הפנים המאירים לכל הספירות, באותה השעה יגמור רצונך וימלא חפצך מכל צד. ואם הוא אינו מן הדין,

שאין אתה ראוי לרחמים, יתן לך מתנת חינם ואף על פי שאינך ראוי, כי זו היא דרך הרחמים העליונים והפנים המאירים לתת מתנת חינם לנבראים, כמו שנאמר 'וחנותי את אשר אחון', וזהו סוד 'יאר י"י פניו אליך ויחונך והבן זה מאוד. והנה זה מפתח שבו תיכנס לכמה חדרים בתורה אשר ננעלו עליהם השערים, ואשרי הזוכה והעם אשר נתן להם י"י יתברך מתנה גדולה כזאת.

והמבין זה יבין מה שאמר בראש השנה בעניין גזר דין דצבור או דיחיד שהוא נקרע, ומה שאמר בתורה: ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים וגו' (דברים ד, ז). והנני רומז. דרשו ה' בהמצאו (ישעיהו נה, ו), הרוצה להשיג חפצו ולקרוע גזר דינו ידרוש י"י יתברך בהימצאו, בסוד הכתר העליון שהוא עיקר מציאות קדמון אשר מאמיתתו נגלו הספירות. וזהו דבר עמוק, ועדיין תבין בו עיקרים גדולים בעזרת השם יתברך, ובמילת 'קדם' נבאר בשער זה בעזרת השם יתברך דברים מגלים כמה סתרים בעניין זה.

עתה פקח עיניך וראה מה שמסרנו בידך בשער זה ותוסיף בטחון גדול ותוחלת ותקווה, ותדע ותשכיל כמה היא תועלת התפילה והתחנונים וכמה הוא גדול כוח המצוות שיכולין לפתוח שערי עולם הרחמים ולקרוע גזר דין לדחות כמה מיני עונשים ונזקים, וכשתהיה בוטח בשם יתברך בטחון בלב שלם אז תקרא וי"י יענה (שם נח, ט).

והבן מה שאמר: יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה וגו' (תהלים צא, טו), ופירוש הפסוק: יקראני, במידת הרחמים הגדולים, ואז, אענהו, עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו. שהרי בשעה שאדם נענש למטה, כביכול יש קלקול בצינורות למעלה, והנני רומז: צור ילדך תשי (דברים לב, יח) השיב אחור ימינו (איכה ב, ג), בכל צרתם לו צר (ישעיהו סג, ט). וזהו סוד 'עמו אנכי בצרה', ואומר בסוף הפסוק 'אחלצהו ואכבדהו'. מהו 'ואכבדהו' במקום זה? אלא עניין גדול מפרש: לא די לו לצדיק הקורא שאחלצהו מצרתו, אלא מאחר שיופיע עולם הרחמים הגדולים ואז כל הספירות העליונות והתחתונות מלאים כל מיני שמחה וברכה וכל מיני אצילות, כל זה היה סיבת זה הצדיק שפתח שערי עולם הרחמים. ומאחר שגרם להיות כל הספירות מתברכות בשבילו, ראוי הוא לנהוג בו כבוד מלמעלה ולמטה, בסוד נגד זקניו כבוד (שם כד, כג), כבוד חכמים ינחלו (משלי ג, לג). והנני רומז: ואכבדהו, אדבקהו באור הנקרא כבוד. והבן זה.

אמנם יש לך להתבונן בכל מה שביארנו בשער זה כי שם אהי"ה הוא סוד עולם הרחמים, הוא סוד הכתר העליון, והוא הרמוז בקוצו של יו"ד של שם יהו"ה יתברך, וממנו ישאבו כל הספירות עד הגיעם לספירת המלכות שהוא סוד אדנ"י. ובעזרת השם אם תזכה

עדיין תשמע בשם אהי"ה קבלות עמוקות ונסתרות, ואין כוונתנו להאריך בעניין זה יותר משיעור זה עכשיו:

והספירה הזאת נקראת בתורה במקומות הרבה בדרך רמז **הוא**. והנני מבאר. דע כי בהיות ספירת הכתר נסתרת ונעלמת, אין מי שיוכל להתבונן בה דבר כי אם על ידי שמיעת האוזן ולא על ידי ידיעה, כדמיון מה שאמר: אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה (איוב כח, יג). ולפי רוב התעלמותה נקראת בתורה בלשון 'הוא', כמי שאינו עומד לנוכח הפנים.

כיצד? כבר ביארנו כי הכתר עליון הוא אהי"ה, וקו האמצעי הוא יהו"ה יתברך, וסוד המלכות הוא אדנ"י; כל אלו הג' ספירות הן סוף וראש ואמצע, לכל אחת מהן יש בתורה לשון ידוע שרומז על אותה ספירה. כיצד? שם אהי"ה נרמז בתורה בלשון 'הו"א', כמי שאינו עומד פנים בפנים לפי רוב התעלמותו, ואל זה רמז בכמה מקומות בתורה, לפי שזהו עולם הרחמים וממנו יבאו כל מיני סליחה וכפרה, כמו שביארנו בשער זה, והוא מעביר כל מיני דינין קשים ומבטלן בהתגלותו. ולפיכך אמר והו"א רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו (תהלים עח, לח). ואם תתבונן בפסוק זה תראה כמה דברים שפירשנו בשער זה, שכולן נכללים בזה הפסוק יאל זה רמז: צדיק וישר הו"א (דברים לב, ד),

וכן בשאר כל המקומות שתמצא לשון 'הו"א' מדבר בשם יתברך יש לך להתבונן בעומק רמזיו כיצד הוא ראוי להתבונן. וכן: הו"א תהלתך והו"א אלהיך (שם י, כא), כי הו"א אלהינו ואנחנו עם מרעיתו (תהלים צה, ז), י"י הו"א האלהים (מלכים, יח, לט). וצריך להתבונן בכל התורה בכיוצא באלו המקומות ולדעת כיצד ספירת הכתר מתגלית בשאר הספירות, בכל פסוק כפי שהוא רמוז,

ולדעת מה טעם קשר 'הו"א' עם תהילה ו'הו"א' עם אלהים כשאמר 'הו"א תהלתך והו"א אלהיך'. אשרי אוזן שומעת להבין דבר זה. וכבר הוא ידוע למקובלים מהו 'תהלתך' ומהו 'אלהיך', כי במקום זה רומז על צדק עליון ועל צדק תחתון, שהן סוד שתי ההי"ן של שם המיוחד שבהן כל הספירות נקשרות. ולפיכך אמר לשון 'הו"א' עם כל אחת מהם, כלומר שבעולם הרחמים נתגלה לישראל בצאתם ממצרים ובזה מתנהג עמהם במדבר, כאומרו: אשר עין בעין נראה אתה י"י (במדבר יד, יד), וזהו סוד: ותחס עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם כלה במדבר (יחזקאל כ, יז). וזהו טעם המן, והבאר, והשלו, וענני הכבוד, ושאר נסים ונפלאות שבמדבר. לפיכך נאמר 'הוא תהלתך והוא אלהיך', שאלמלא שספירת הרחמים הנקראת 'הו"א' היתה נגלית תמיד במדבר על ספירת אדנ"י

והיתה משפעת לה ברכותיה ואור הפנים והרחמים, כמה פעמים עשתה ספירת אדנ"י לישראל כלה במדבר,
וזהו סוד: ועתה יגדל נא כח אדנ"י כאשר דברת לאמר (במדבר יד, יז), ואומר: יהו"ה ארך אפים ורב חסד. כמה עמוקים כלולים במקומות הללו. וזהו סוד שאמר: הו"א תהלתך והו"א אלהיך, ולפיכך אמר להלן בפסוק זה: אשר עשה אתך את הגדולות ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך.
ובדרך זה צריך אדם להתבונן בכל מקום שנאמר בתורה בעניין זה לשון 'הו"א' כי הדבר רומז בקשר ספירת עולם הרחמים עם שאר הספירות. ודבר זה עמוק עד מאוד, צריך אדם למסרו בקבלה פה אל פה לדעת הדרך אשר ילך בה להתבונן כיצד ספירת הרחמים נגלית על שאר ספירות וכיצד הוא מהפך מידת הדין למידת רחמים. וכל זה ברמזים שבאו בתורה בלשון 'הו"א, וכן מה שאמר: ראו עתה כי אני אני הוא (דברים לב, לט), וכמה כיוצא בזה:
ואחר שביארנו לך קצת הרמזים בספירת הכתר הנקראת 'הוא', צריכים אנו לומר לך כי ספירת התפארת הנקראת יהו"ה יתברך גם היא הרמז המורה עליה בתורה הוא לשון 'את"ה', וסימן: את"ה נורא את"ה (תהלים עו, ח). וכבר כתבנו זה בשער השישי ורמזנו בשער א'. ולפי שספירת התפארת הנקראת יהו"ה פעולותיה גלויות יותר מספירת הכתר, נקראת בתורה ברמז בלשון 'את"ה' כמו שאומר לנוכח. וזהו סוד התחלת התפילות: 'את"ה חונן לאדם דעת', 'את"ה קדשת את יום השביעי', 'את"ה בחרתנו מכל העמים', ולשון קביעות הברכות בלשון 'אתה' כאומרו: ברוך אתה י"י למדני חקיך (שם קיט, יב). וכבר ביארנו זה בשער ה':
וכן הספירה האחרונה הנקראת אדנ"י, הלשון הרומז עליה בתורה הוא לשון אנ"י: ראו עתה כי אנ"י אנ"י הוא. מהו 'אנ"י אנ"י'? הודיע סוד יניקתה דרך גדולה וגבורה ודרך נצח והוד; פעמים יונקת מצד הרחמים וכל העולם בטוב ושלמות, ופעמים יונקת מצד הדין וכל העולם במיני צער ועונש. זהו שאמר הכתוב 'ראו עתה כי אנ"י אנ"י הוא', וחזר ופירש: 'אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא', הרי הכול מבואר.
והנני רומז: עץ הדעת טוב ורע, גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה (משלי לא, יב), כי הוא רומז אל החיים הנצחיים. המבין זה יבין למה כפל הלשון 'כי אנ"י אנ"י הוא' והסוד: אנ"י י"י אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אנ"י י"י אלהיכם. המבין בפסוק זה ראש וסוף יבין סוד 'כי אנ"י אנ"י הוא', וסוד 'אני אמית ואחיה'.

וזהו סוד שרמזו בתורה בכמה מקומות, במצות עשה ובמצות לא תעשה, 'אנ"י י"י': לעני ולגר תעזוב אותם אני י"י (ויקרא יט, י), לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני י"י (שם, יד), ושתי המידות כאחד י, לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני י"י (שם, יח). הכול מבואר היטב.

וכמה הלכות ומדרשות בתלמוד שאין להם סוף תלויות באלו הרמזים שכתבנו. הנה בכל מקום שדרשו 'אני י"י', פעמים דרשוהו, דיין להיפרע, פעמים דרשוהו, ראוי לשלם שכר. המבין מה שביארנו יבין מאיזה טעם דרשוהו חכמים דברים אלו. ובשני אלו הדברים שאמרנו נכללים כל הדרשות שפירשו חכמים בכל מקום שאמר 'אני י"י', ואף על פי שנשתנו הלשונות בדרשות רכבר הרחבנו הביאור במילת 'אני י"י' בשער ה' וכתבנו שם דברים המאירים עיניך, ואתה התבונן בהם ובמה שכתבנו כאן והיו לאחדים בידך, ואז תראה כמה נפלאות רמוזות בתורה ותשמח באורך ותראה סתריהם גלויים לעיניך. וכמדומה לנו שדי לך במה שרמזנו לך בשער זה במילת 'הו"א' הנאמר בשם יתברך, ובעזרת השם אם תזכה עוד תקבל סתרים ונעלמות בעניינים הללו מפה אל פה.

והספירה הזאת נקראת בתורה בלשון **אין**. צריך אתה לדעת כי לפי רוב התעלמות ספירת הכת"ר והיותה נסתרת מכל הנבראים ואין מי שיוכל להתבונן בה זולתי לשמע אוזן, כמו שכתבנו למעלה, לפיכך נקראת בלשון אי"ן: הי"ש ה' בקרבנו אם אי"ן (שמות יז, ז), שהם סוד שתי הספירות העליונות המתאחדות באות יו"ד של שם יתברך. וצריך אתה לדעת גם כן סוד מה שרמז: והחכמ"ה מאי"ן תמצא (איוב כח, יב). באמת הסוד יו"ד של שם מסוד הקוץ העליון נתגלית, וזהו 'והחכמה מאין תמצא', וסימן, אות יו"ד ונקודה שעליה.

ודע כי בהיות העולם נדון בכמה דינים קשים לפי רוב פשעיהם וחטאתם, צריכים בני העולם למהר ולהתאחז בספירה זאת למען ימצאו רפואה לכל נגע ולכל מחלה, וזהו שאמר הכתוב: שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאי"ן יבא עזרי (תהלים קכא, א). המבין פסוק זה יתבונן כמה דברים שרמזנו בשער זה, כי בהתגלות עולם הרחמים ונמצאו פנים מאירים אז מידת הדין נהפכת למידת הרחמים, וזהו 'מאין יבא עזרי' ו'עזרי מעם י"י', ולא אמר מאת י"י או מי"י אלא 'מעם י"י', שזהו קוץ יו"ד של שם המיוחד וזהו מעם י"י, ואם תתבונן תתפלא ותשמע ותבין, כי אין כוח בכל אדם להבין דבר זה על עיקרו לפי שישתבשו בכמה מקומות שמוצאים כתוב בדמיון זה, כאמרו ויהי שם עם י"י (שמות לד, כח) ויחשבו שזה שווה לזה, וכמה גבולים יש ביניהם ואין אנו בביאור זה עכשיו.

עוד צריך אני לעוררך ברמזים במקום זה בסוד מילת אי"ן, שהיא הספירה הראשונה, ובסוד ספירת אנ"י, שהיא הספירה האחרונה. א', סוד קוצו של יו"ד, עולם הרחמים, אהי"ה, י', סוד עצם החכמה והתפשטות המחשבה, אות ראשונה של שם. נו"ן פשוטה סוד המשכת שפע הברכה והרחמים מספירה לספירה עד הגיעם לספירת המלכו"ת.

והנני מבאר ן' פשוטה נ' כפופה: ן' פשוטה, עולם הרחמים אשר הם נמשכים דרך קו התפאר"ת; נ' כפופה היא סוד המלכות המקבלת שפע הברכות ומיני האצילות הנשפעים מספירת אי"ן, דרך הצינורות על ידי הספירות, עד הגיעם לספירת אנ"י. וזהו סוד עולם המשפיע ואינו מקבל, וסוד המקבל ואינו משפיע לכיוצא בדבר שהוא מתאחד בו אלא לדברים שחוץ לו ממנו. ורמז הדבר שהרי אותיות אנ"י הן כאותיות אי"ן; ומה שהמיר הלשון, פעם הנו"ן קודם ליו"ד ופעם היו"ד קודם לנו"ן, התבונן במה שפירשנו לעילא בנו"ן כפופה נו"ן פשוטה ויתגלה לך האמת.

ובשלושה דרכים מקבלת ספירת אנ"י מספירת אי"ן. האחד רמוז: וישם כתר מלכו"ת בראשה (אסתר ב, יז) השני: יהו"ה אדנ"י חילי (חבקוק ג, יט) והשלישי: ברוך יהו"ה מציו"ן שוכן ירושלי"ם (תהלים קלה, כא), היודע לכוון דרך שלושה דרכים הללו ויודע לכוון הצינורות לספירות, עליו נאמר: אשגבהו כי ידע שמי (תהלים צא, יד):

והספירה הזאת נקראת **קדם**. והנני מבאר. דע כי קודם בריאתו של עולם אין בשום בריה כוח לדרוש ולחקור, לפי שהפרגוד ננעל לפניו וכאילו לא חס על כבוד קונו. וכבר אמרו בפרק אין דורשין: למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ (דברים ד, לב), יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם? תלמוד לומר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ אתה ראוי לשאול, אבל קודם לכן לא,

ולפי שספירת הכת"ר הנקראת אהי"ה קדמה לכל, ובה היו כל הספירות נכללות ונסתרות קודם שנברא העולם, וכשעלה במחשבה לברוא העולם נתגלו הספירות מסת"ר הכת"ר, לפיכך נקראת 'קדם', שהיא קודמת לכול לפי שהיא הספירה אשר ממנה נתגלו סתרי הספירות.

והנני מבאר. ויטע י"י אלהים גן עדן מקד"ם (בראשית ב, ח), סוד נטיעו"ת הג"ן ערוכות בעד"ן נטועו"ת בג"ן. פירוש; הנטיעו"ת נטועו"ת בג"ן והג"ן נטו"ע בעד"ן, והוא סוד הייחוד השלם האמיתי. והנטיעו"ת והג"ן והעד"ן מהיכן נתגלו? מקד"ם, מן הכת"ר העליון; 'ויטע ה' אלהים גן בעדן', מהיכן נטעו? מקדם. והכול מבואר,

והנני רומז: ומוצאותיו מקדם מימי עולם (מיכה ה, א), מוצאותיו בוודאי הם מקדם, כי מקדם יצאתה התפשטות המחשבה וסוד התגלות הספירות. ובעוד שספירת קד"ם מאירה פניה ומתגלית אז כל הספירות בחדווה ובהשקט ובשמחה וכל העולמות ברצון.
ודע כי דור הפלגה תחילה היתה ישיבתם בחיבור אחד, שנאמר: שפה אחת ודברים אחדים (בראשית יא, א), ועל זה רמז: ויהי מושבם ממשא בואכה ספרה הר הקדם (שם י, ל). וכשרצו לקצץ בנטיעות כתיב: ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער (שם יא, ב), אותה הבקעה מקום התקלה מוכנת לפורענות, וראויה היתה להיותה סיבה למרוד ביחידו של עולם, ואלמלא שנתפלגו ונתפזרו יכולין היו לקצץ בנטיעות הגן והעדן. ואף על פי שלא נגמרה מחשבת דור הפלגה באותה בקעה, לאחר זמנם נתגלה פורענותם. הם אמרו: ונעשה לנו שם (שם, ד) ובא נבוכדנצר אחר שהחריב ארצות ועקר מלכויות ופשט ידו בבית המקדש, וירא כי יכול לו, חזר להוציא לפועל המחשבה הרעה אשר יזמו דור הפלגה לעשות.
וזהו סוד שאמר: נבוכדנצר מלכא עבד צלם די דהב רומה אמין שתין פתיה אמין שת אקימה בבקעת דורא במדינת בבל (דניאל ג, א), וזהו: 'וימצאו בקעה בארץ שנער על כן קרא שמה בבל' (בראשית יא, ט). ואותו הרשע רצה לגמור כוונת דור הפלגה שלא יכלו לה, ומה עשה? ציוה לקבץ כל האומות להשתחוות לאותו צלם ורצה לקיים בה מה שאמרו 'ונעשה לנו שם'. ובאותו היום קיבץ כל עממיא אומיא ולשניא לחנוכת צלמא והכניס בפיו כלי מכלי בית המקדש שהיה שם חקוק בו, כדי לגמור מחשבת דור הפלגה.
והכרוז קורא למעלה: ופקדתי על בל בבבל והוצאתי את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים (ירמיהו נא, מד), ובא דניאל וגזר לצאת בלעו של צלם מפיו ואז נפל הצלם ונשבר, 'על כן קרא שמה בבל כי שם בלל ה' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ה' וגו'.
המבין זה יבין סוד כל מה שנאמר בפרשת דור הפלגה ופרשת צלם נבוכדנצר, וידע היאך הדברים אחדים, וידע עד היכן הגיעה כוונתו של אותו הרשע באותו צלם, וידע מה שאמרו ז"ל בפרק חלק בפסוק רפאנו את בבל ולא נרפתה (שם נא, ט), לפי שכל האומות יש להן אחיזה במרכבה בסוד גרי הצדק, מלבד אותו הרשע. וכל זה רמוז בסוד הפלגה באומרם 'ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה'.
ונאמר בלוט: ויסע לוט מקדם (בראשית יג, יא), מה כתיב בתריה? 'ויפרדו איש מעל אחיו', כל הדברים אמורים ברמז.

ומה שתמצא כתוב מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם (במדבר כג, ז), הרים המסתירים הדרך הישר להגיע לקד"ם ומה שאמר הנביא: כי נטשתה עמך בית יעקב כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים (ישעיהו ב, ו) - הנביא מתרעם עליהם ואמר: מדוע נטש ה' את בית יעקב? לפי שהוא לבדו מרום וקדוש בחר את ישראל להיות לו לעם סגולה, ומילא אותם מאורו הגדול השופע מספירת קד"ם, ונתן לישראל נביאים מלאים מרוח הקודש וממקור האצילות העליונה, ואמר להם: כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך י"י אלהיך נביא מקרבך מאחיך כמוני (דברים יח, טו), וזהו 'כי מלאו מקדם' - והם לא רצו משפע התורה והנבואה שבאה להם מספירת קדם, רק הם 'עוננים כפלשתים'. והכול מבואר.

ואחר שביארנו זה, דע כי עולם הרחמים הנקרא קדם בהיותו מאיר פנים על כל הספירות אז כל העולמים ברצון ובמילוי, ועליו נאמר: במה אקדם ה' וגו' האקדמנו בעולות (מיכה ו, ו), נקדמה פניו בתודה (תהלים צה, ב). וכי יש מי שהוא מקדים לשם יתברך, והכתיב 'מי הקדימני ואשלם'? (איוב מא, ב). אלא במה אקדם - באיזו תפילה ותחנונים ומעשים טובים אעשה בעניין שיתגלה פני הרחמים הנקראים 'קדם' בשאר הספירות, וזהו 'במה אקדם ה'.

והמבין זה העיקר, יבין כמה ענייינים וסודות נאמרו בתורה בדמיון רמזים: חדש ימינו כקדם (איכה ה, כא), מעונה אלהי קדם ומתחת זרועות עולם (דברים לג, כז), למטה מג' ספירות הנקשרות כאחד בספירת קדם הם זרועות עולם, והכול רמוז. עתה התבונן כיצד ביארנו לך ענייינים עמוקים ופקח עיניך אולי תתבונן נפלאות אל בעניינים שאין הכול זוכים להשיגם:

והספירה הזאת נקראת גם כן **כת"ר**, והטעם, כמו שהכתר סובב על הראש כך הספירה הזאת סובבת ומקפת כל הספירות לפי שהיא עולם הרחמים הסובבים והמקיפים בכול. ועדיין בעזרת השם תשמע בספירה הזאת כמה סתרים וכמה סודות וכמה תעלומות חכמה. ודע כי הכתר הזה מלא סביב כמה משכיות ועולמות וכמה מיני רחמים וכמה מיני חסדים ואל הכתר הזאת מתכוונים שרי המרכבה להכתיר ואינם יודעים לו מקום, אלא שמקבצים כל מיני מהלל ושבח וזמרה ומשלחין אותן על ידי השם הגדול והקדוש, ומאליהן יעלו וייבדקו בכתר.

ודע כי הימים שיש בהם תפילת מוסף צריכים להזכיר בקדושה תפילת כתר, וזהו שאמר: כתר יתנו לך ה' אלהינו המוני מעלה עם המוני מטה. ואותו הכתר הוא מקבץ כל התפילות והמהללים שנעשו בתפילת יוצר, וכל המוני מעלה ומטה מתאחדים כאחד

בשליחות הכת"ר אל עומק מציאות ראשונה, וממתינים אלו לאלו כדי שיתאחדו כולם ותהיינה התפילות עולות כאחד בעולם הרצון, כדי שתהיה פרנסת כל העולמות נמשכת מעומק המציאות, כי כל המוני מעלה מצפים ומחכים מתי תבא אליהם מנת הכתר במה שיתקיימו, וסימן: עיני כל אליך ישברו (תהלים קמה, טו). והנני רומז: פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון (שם טז). ודע כי על ידי הרצון יפיק כל ח"י צרכיו מאת הכת"ר. ואם ירצה השם יתברך עדיין נחבר ונסדר חיבור בענייני עולם הכת"ר ומוצאיו ומובאיו במה שהשיגנו, כי הדברים עתיקים:

והספירה הזאת נקראת **ראש הלבן**. והטעם, לפי שהספירה הזאת היא סוד עולם הרחמים הגדולים והרצון והחפץ, והיא מלבנת עוונותיהם של ישראל בהתגלות פני הרצון והרחמים. והנני רומז. ראשית כל המראות לובן, תכלית כל המראות שחרות. הספירה הזאת בתכליתה לובן, ויש מקום אחד מחוץ למחנה בתכלית השחרות, וסימן: 'המבדיל בין קודש לחול ובין אור לחושך'. והכול רמוז: עד זקנ"ה אנ"י הוא ועד שיבה אני אסבול (ישעיהו מו, ד), מפני שיב"ה תקום והדרת פני זק"ן (ויקרא יט, לב):

ודע כי יש לבן הארמ"י המרמה את הבריות וצד אותם למדורי החושך: יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכ"י מו"ת (משלי יד, יב), כי נופת תטופנה שפתי זרה ואחריתה מרה כלענה (שם ה, ד). וזה לבן הארמי בקש להזדווג ליעקב ולעקור את הכול שורש וענף, כי כן דרכו לכל מי שהוא פוגע בו, לולי אלהי אברהם ופחד יצחק. ויעקב בכוח עליון שהיה בו הציל כל ממונו של לבן הארמי בכוח המקלות אשר פיצל מחשוף הלבן אשר על המקלות. ולפיכך: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו (ישעיהו א, יח).

ואם תתבונן בעיקרים אלו, תבין סוד ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע (תהלים קד, טז), מהיכן היו הנטיעות? מקד"ם. המבין יתבונן סוד לשון של זהורית מלבין, והטעם כי יום כיפורים הוא.

ובעיקרים אלו נכללת ספירת הלבנה, והיודע סוד כמוס וחתום בסוד ראש הלבן יתבונן בסוד הלבנה ראש וסוף. והנה נחש הקדמוני, הנמשך מכוח לבן הארמי, הטיל פגם בלבנה על ידי אדם הראשון שלא היה יכול להמתין שעה אחת על ידי ערלה, ואכל מן העץ בהיותו טוב ורע ולא המתין לו עד שלקח חלקו במקומו הדבר הנקרא ערלה, ואז היה העץ הנקרא טוב ולא רע והיה יכול לאכול ממנו כל חפצו ואכל וחי לעולם, בסוד עץ החיים שהיה דבק בעץ הדעת להיותו טוב לבד. וסימן: ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע (דברים ל, א), והכול מבואר היטיב: גמלתהו טוב

ולא רע כל ימי חייה (משלי לא, יב), בודאי. ואילו המתין אדם הראשון לחתוך הערלה לא היה עץ הדעת טוב ורע אלא טוב לבד, אבל בשעה שאכל ממנו היה טוב ורע.
אשרי המבין הסוד הגדול הזה, כי ממנו יבין סוד לב"ן ולבנ"ה ראש וסוף, וממנו יבין סוד לב"ן הארמי אשר ממנו נולד פגימת הלבנה והוא הגורם להסגיר עולם הרחמים. וזה מבואר לעין. ולפיכך הצרעת בסוד לבן הארמי היא באה: והנה ידו מצורעת כשלג (שמות ב, ו). המבין זה יבין סוד הצרעת, שהיא סימן הסגר עולם הרחמים, ולפיכך תרגום צרעת סגירו; מצורע מוסגר אפשר שיבוא לידי מצורע מוחלט, ואפשר שייטהר. וזהו הסוד הגדול. והצרעת בא על ידי לשון הרע, והכול מבואר, כי הכול נמשך ממקום נחש הקדמוני והוא הגורם להסגר שערי רחמים. ואם יש מלאך מליץ אחד מני אלף, גורם להיפתח עולם הרחמים שנסגר, ואז מצורע מוסגר אפשר שלא יבוא לידי החלט; ואם אין עליו מליץ, נעשה מצורע מוחלט:
המבין הרמזים הגדולים שרמזנו הנה בעניין אכילת אדם הראשון מעץ הדעת בימי ערלה, ידע מדוע נקראת עץ הדעת ומדוע נקרא טוב ורע. ואפשר שיהיה נקרא טוב ולא רע, כל זה בהתחבר אליו עץ החיים ולא הדבר הנקראת ערלה, וזהו 'גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה'.
ועתה ראה כמה כוחן של ישראל גדול במצוות השם יתברך: ציווה לאדם הראשון שיהיה ממתין שעה אחת באכילת הערלה ולא יכול, וציווה את ישראל להמתין ג' שנים וממתינים, ההוא דכתיב: שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל (ויקרא יט, כד).
והנני רומז: 'כי טוב העץ למאכל', 'ונטעתם כל עץ מאכל', 'וערלתם ערלתו את פריו', 'ותקח מפריו' ז'שלש שנים יהיה לכם ערלים', ג' מחיצות ערלה 'ובשנה הרביעית קדש הלולים', מחיצה רביעית דקה, 'ובשנה החמישית תאכלו את פריו', אילו היה אדם הראשון אוכל את הפרי כשהיה עומד בסוד הדבר הנקרא חמישית, לא הביא שוחה לעולם. והכול מבואר.
ודע כי המבין סוד שנה רביעית ושנה חמישית הנזכרים בפרשת ערלה, יבין סוד דיבוק הערלה בעץ הדעת טוב ורע וסוד היבדלו ממנו בחמישית: ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש, וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, ומתוכה כעין החשמל (יחזקאל א, לא), והכול מבואר לבעלי עיניים.
המבין זה, יבין זה שאמרו רבותינו ז"ל אדם הראשון מושך בערלתו היה, ומה שאמרו אדם הראשון מין היה, ושאר מה שאמרו בסנהדרין, כל אותן ההלכות מתבארות מתוך אלו המפתחות. ואחר כך התבונן הכללים הגדולים שמסרנו בידך ברמזים בסוד ראש

הלב"ן, בכל מקום שתמצא בתורה לשון לובן, והתבונן אם הוא מן הלובן הבא מאת לבן הארמי או אם הוא מן הלבן הטהור הנקי שהוא עולם הרחמים, כי הכול מבואר לפניך: **ואחר** שמסרנו בידך אלו הכללים יש לנו להודיעך על דבר שהוא חתימת הספר. כבר הודענוך בכמה מקומות כי הכתר העליון אין כל בריה יכולה להתבונן בו אלא על ידי שמיעת האוזן. ולא תאמר הכתר העליון לבד, אלא בספירת החכמה הנאצלת ממנו תחילה אין מי שיוכל להתבונן, כאומרו: והחכמה מאין תמצא וגו', באזנינו שמענו שמעה, אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, כמו שביארנו בשער ט'. אם כן התבונן כי אין לכתר אות מסוימת בשם המיוחד אלא קוצו של יו"ד לבד, כדמיון רמז לדבר שאין בנו כוח להשיגו.

ודע כי הג' ספירות העליונות הכלולות בשם י"ה יתברך שלושתן נעלמות, ואף על פי שנתגלה קצת הבינ"ה למשה רבינו עליו השלום. ואם תאמר: רובם השיג, חמישים שערי בינה חסר אחד אותו השער מכריע את כולן. וכל אלו ההשגות שאנו אומרים בעניין השם יתברך הם בעולם הזה, אבל בהיותנו זוכים לחיי העולם הבא באותה שעה נשיג השגה גדולה בג' ספירות העליונות. והנני רומז: המקום גורם, הרי המפתח מסור בידך: ועתה בני שמע בקולי, הנה מסרנו בידך עשרה מפתחות בחיבור אשר מתוכן תוכל להיכנס לכמה שערים הנסגרות אשר אין הכול זוכין להיכנס אליהם. וצריך אתה להתבונן על כל שער ושער ולהעמיד הדברים על בוריין ולדעת כיצד התורה נארגת על הכינויין, והכינויין על שלושה שמות הקודש, ושמות הקודש כולן נארגים על שם יהו"ה יתברך שהוא המייחד את כולן למעלה ולמטה ולצדדין, ומה שתצטרך לשמור בעניין הכינויין, לדעת מאיזה שם הוא אותו הכינוי, ולדעת על איזו ספירה רומז אותו השם, ולדעת כיצד הספירות מתאחדות עם שמות הקודש באותיות שם יהו"ה יתברך. וכשתזכה לייחד את השם בדרך זה, תיכנס לכמה חדרים בתורה ואז תקרא וי"י יענה, ותהיה מן הזוכים שנאמר בהם: אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו (תהלים צא, טו).

וכשתיכנס לחדרים הללו בעולם הזה, תזכה לדעת תעלומותיהם לחיי העולם הבא. כי כמה חדרים לפנים מחדרים ותעלומות לפנים מתעלומות יש בכל אות ואות מאותיות התורה, וחז"ל אמרו: עתיד הקב"ה לגלות סתרי תורה לישראל ואף על פי שנתחכם שלמה על כל אדם, לא היה יכול להגיע לאחד מן התעלומות ואמר: כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ואם אמרו חז"ל כי זה בסוד פרה אדומה, דע כי פרה אדומה היא בית שער להיכנס לשאר תעלומות. וזהו שאמר שלמה כי בבית שער אינו

יכול להיכנס, כל שכן לשאר חדרי חדרים התעלומות שבפנים. וכל זה רמוז בפסוק 'זאת חקת התורה' (במדבר יט, ב), והכול מבואר.
ועתה בני התבונן בחיבור זה, ואם יזכנו השם יתברך הנה הוא כבית שער להיכנס לכמה חדרים שתרצה ולבארם בעזרת השם, למען רחמיו יזכנו להיות מן התלמידים לשמוע הלכה מפיו, ויקויים בנו מקרא שכתוב: וכל בניך למודי י"י ורב שלום בניך וגו' (ישעיהו נד, יג):

אהיה.
אין.
כתר.
מזרח העליון.
מזל העליון.
מקור העליון.
חסד העליון.
מקור הרצון.
אל"ף הגדולה.
חסדים טובים.
קדם.
טל חרמון.
י"ג מידות הרחמים.
עין הרחמים.
הוא.
ענוה.
זקן.
עתיקא קדישא.
דיקנא עילאה קדישא.
עתיק יומין.
ראש.
ראש הלבן.
שערות הזקן.
נו"ן פשוטה.
קוצו של יו"ד של שם.